KEN KESEY

KEN KESEY

ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB DE CUCI

Partea întâi
RIMA PENTRU COPII
SUNT TOŢI ACOLO.

Feciorii negri în uniformele lor albe deşteptaţi înaintea mea ca să-şi facă de cap pe coridor şi să şteargă repede urmele până ce nu-i prind eu.

Curăţă cu cârpa când ies eu din dormitor, tustrei mofluzi şi duşmănind toate câte sunt pe lume în ceasul din zoii şi locul în care s-au împotmolit şi oamenii pentru care trebuie să slugărească. Când urăsc aşa că acum. Mai bine să nu mă vadă. Mă strecor pe lângă perete neauzit ca şi colbul din pantofii mei de pânză, dar ei au un echipament special ce-mi detectează frica, şi-şi înalţă capetele, tustrei deodată, cu ochii sticlindu-le reci ca nişte lămpi amuţite în carcasa unui aparat vechi de radio.

— A venit Şefu. Suu-per Şefu, băieţi. Moş Mătură. Ia ţine ici, Şefu Mătură.

Şi-mi vâra-n mâna o cârpă de spălat, arătându-mi cu degetul locul pe care vor să-l curăţ azi, iar eu mă pun în mişcare. Unul mă pocneşte cu coada măturii peste ţurloaie ca să m-ajute să mă grăbesc.

— Ha, îl văzurăţi cum o tuleşte! Îi mare cât să-mi mânce mere de pe scăfârlie, da m-ascultă ca un copil de ţâţă.

Râd împreună, apoi îi aud şopocăind în spatele meu, cu capetele laolaltă. Bâzâit de maşinărie neagră, dând în vileag ura şi moarte-a şi alte taine ale spitalului. Nu se feresc să-şi destăinuie cu glas tare tainele urii lor când mă

aflu prin preajmă, căci mă cred surdo-mut. Toată lumea mă crede la fel. Eu-s destul de viclean şi de ascuns ca să-i prostesc măcar cu-atâta. Dacă faptul că-s pe jumătate indian mi-a l olosit la ceva în pârdalnica asta de viaţă, m-a ajutat să fiu ascuns în toţi anii ăştia din urmă.

Acum şterg pe lingă uşa de intrare a secţiei şi, când o cheie zăngăne în broască de dinafară, ştiu că-i Sora şefa după cum încuietoarea primeşte cheia, docilă şi grăbită şi cunoscătoare, căci ea a avut de multă vreme de-a face cu aceste zăvoare. Sora şefă lunecă pe uşă aducând cu ea boarea îngheţată a vântului şi încuie uşa la loc, iar eu îi zăresc degetele întârziind pe oţelul lustruit – unghia fiecărui deget de-aceeaşi culoare cu buzele ei. Un portocaliu caraghios. Ca şi ciocul unui ciocan de lipit. O culoare atât de fierbinte ori de rece că dacă te-atinge nici n-o ştii deosebi.

Aduce cu ea un coş împletit din răchită, ca acelea pe care cei djn tribul Umpqua le vând pe şoseaua încinsă sub soarele de august, un fel de tolbă pentru scule cu mâner de cânepă. O are încă de când am venit eu aicea. Impleti-tura-i largă aşa că pot să văd ce-i înăuntru; nu poartă în ea pudrieră, rujuri, ori mai ştiu eu ce fleacuri muiereşti, ci a umplut-o cu o mie de piese de schimb pe care are de gând să le folosească în treburile ei de astăzi – pinioane şi angrenaje, roţi de transmisie lucind de atâta folosinţă, buline minuscule care sticlesc ca porţelanul, ace, forcepsuri, cleşti de ceasornicar, bobine de sârmă.

Înclină iute capul spre mine şi trece mai departe. Eu mă las împins de teul meu către perete şi-ncerc să-i derutez echipamentul de detecţie, nelăsând-o să-mi vadă ochii – ei n-au cum să te trădeze dacă-i ţii închişi.

În bezna mea aud pocnetul înfundat al tocurilor ei de cauciuc de pardoseală şi clinchetul fiarelor din coşul de răchită în cadenţa paşilor care trec pe lângă mine. Merge dreaptă şi ţeapănă. Când redeschid ochii, e la capătul coridorului, pregătindu-se să intre în camera de sticlă a

infirmierelor unde-şi va petrece ziua aşezată la birou, uitându-se pe geam şi făcând note în legătură cu ceea ce se petrece sub nasul ei în salonul comun în timpul următoarelor opt ceasuri. Faţa ei trădează satisfacţia şi împăcarea la gândul celor ce-o aşteaptă.

Atunci. Dă cu ochii de negrii ei. Încă mai stau adunaţi, 1 ciorchine, şopocăind între ei. N-au auzit-o intrând în secţie. Simt acum că-i arde cu privirea, dă-i prea târziu. Ar fi trebuit să se păzească şi nu să se-adune prin colţuri atunci când e vremea să vină ea. Capetele lor se depărtează, buimace. Ea îşi ia avânt şi se repede spre locul unde ei au rămas încolţiţi la capătul holului. Ştie ce şi-au vorbit şi se vede de la o poştă că-i furioasă foc. O să-i rupă în bucăţi pe troglodiţii ăia nenorociţi, mădular cu mădular, aţra-i de furioasă. Acum se umflă, până ce-i plesneşte halatul la spate şi-şi extinde mâinile ei telescopice până ce-ar ajunge să-i cuprindă pe cei trei ca nişte tentacule, de cinci, de şase ori. Aruncă o privire în jur, rotindu-şi căpăţâna uriaşă. Nu-i nimeni sculat s-o vadă, afară de Moş Mătură Brom-den, corcitura de indian care s-a ascuns după cârpele sale şi care nu poate striga după ajutor. Aşa că ea-şi dă drumul de-a binelea, surâsul schimonosit ajunge un adevărat rânjet, se despică într-un mârâit ameninţător, iar ea creşte şi iar creşte până se face mare ca un tractor, aşa de imensă că pot s-adulmec mirosul maşinăriilor din ea, aşa cum simţi mirosul unui motor care se-opinteşte să tragă o povară prea grea. Îmi ţin răsuflarea şi mă gândesc că, Dumnezeule, de data asta chiar or s-o facă! De data asta or să lase ura din ei să crească şi să dospească peste măsură şi-o să se sfâşie-n bucăţi mai nainte să priceapă ce fac!

Dar tocmai când ea e gata să-şi încovoaie tronsoanele braţelor în jurul tuciuriilor, iată ei sunt pe cale să-i sfâşie măruntaiele cu coada teurilor, pacienţii se revarsă, pe uşa dormitorului ca să afle ce-i hărmălaia aceea, aşa că ea trebuie să se preschimbe la loc mai înainte ca ei s-o poată surprinde în adevărata şi hidoasa-i înfăţişare. Până când

bolnavii reuşesc să-şi alunge somnul din ochi şi să priceapă despre ce-i vorbă nu zăresc decât obrazul Sorei şefe, surâzând calmă şi rece ca de obicei, zicându-le tuciuriilor c-ar fi bine să nu mai stea la taclale, că doar e luni dimineaţa şi-s atâtea de făcut în prima dimineaţă a săptămânii.

— Vreau să zic, lunea obişnuită, pricepeţi, băieţi?;

— Da, dom şoară Ratched.

— Şi-avem o sumedenie de programări în dimineaţa asta, aşa că poate dacă dezbaterea voastră în grup nu-i. Atât de urgentă.

— Da, dom şoară Ratched.

Se opreşte şi salută din cap pe câţiva pacienţi adunaţi împrejurul ei, privind-o cu ochi roşii şi umflaţi de somn.

— Înclină o dată capul spre fiecare. Un gest precis, mecanic. Obrazul ei neted, calculat, croit la precizie, ca al unei păpuşi de lux, cu pielea ca smalţul cărnuriu, un amestec de alb şi gălbui, cu albastrul fecioresc din priviri, cu nasul mititel şi nările trandafirii – totul armonizându-se perfect, în afară de nuanţa buzelor şi-a unghiilor şi de proporţiile sânilor. S-a comis, nu se ştie cum, o eroare în confecţionarea ei, atunci când s-au aşezat sinii aceia mari. Muiereşti, pe un produs altminteri desăvârşit, şi se vede bine cât o supără asta.

Bărbaţii încă se aţin în preajma ei, aşteptând să vadă de ce anume tăbărâse pe tuciurii, aşa că ea-şi aminteşte că m-a zărit şi zice:

— Şi, de vreme ce-i luni dimineaţa, de ce să nu-ncepem bine săptămâna şi să-l bărbierim pe săracul domn Bromden imediat, până nu-ncepe aglomeraţia de după micul dejun, căutând totodată să evităm cât putem – ă – dezordinea pe care art Ms iceiul s-o işte, ce părere aveţi?

Înainte ca vreunul să se-ntoareă şi să pună ochii pe mine, eu mă trag tiptil în debaraua cârpelor, închid uşa după mine şi-mi ţin suflarea. Bărbieritul înainte de masa de dimineaţă e lucrul cel mai rău. Când ai pus ceva în pântec, te ţii mai tare şi mai treaz, şi pungaşii ăia care lucrează pentru

Organizaţie au mai puţine şanse să-ţi strecoare una din maşinăriile lor afurisite în locul unui aparat de ras. Dar când eşti bărbierit înainte de gustare, cum mă sileşte ea în unele dimineţi – la şase jumătate, într-o odaie toată numai pereţi albi şi chiuvete albe şi tuburi albe de neon pe tavan ca să alunge toate umbrele, şi pretutindeni în jurul tău chipuri ce ţipă încolţite în oglinzi: – atunci ce şanse mai ai să te aperi de una din maşinile lor infernale?

Stau pitit în debara şi ciulesc urechea, cu inima zvâcnându-mi în întuneric, şi-ncerc să-mi alung frica, încerc să-mi îndrept gândurile spre altceva – să mă-ntorc îndărăt şi să-mi amintesc satul şi râul cel mare Columbia, să mă gândesc, ah, cum odată Tatucă şi cu mine vânam păsări dintr-o ascunzătoare între cedri, lingă Cataracte. Dar ca-ntotdeauna când încerc să-mi îndrept gândurile spre trecut şi să m-ascund acolo, frica de lângă mine mi se strecoară în amintiri. Îl simt pe negrul cel pirpiriu apropiindu-se afară în hol, adulmecând frica mea. Îşi cască nările ca nişte pâl-nii negre, capul său ca o baniţă legănându-se într-o parte şi-n alta, cum adulmecă şi soarbe în el frica din întreaga secţie. Acuma mă simte şi pe mine, îl aud chefnind. Nu ştie încă unde-3 pitit, dar mă amuşina şi vânează primprejur; încerc să nu mişc.

(Tătucu-mi spune să nu mişc, îmi spune că dulăul a adulmecat o pasăre undeva pe-aproape. Am împrumutat un prepeilear de la cineva din Cataracte. Toţi câinii din sat îs corcituri schilave, zice Tatucă, mânca numai maţe de peşte şi n-au clasă de loc – da copoiu ăsta are instinct. Eu nu zic nimic, dar văd deja pasărea în lăstărişul cedrului, tupilată într-un ghem de pene. Câinele ţopăie în cercuri dedesubt, prea mult miros de pasăre împrejur ca s-o poată dibui. Pasărea-i în siguranţă câtă vreme nu mişcă. Se ţine bine, dar dinele continuă să adulmece şi s-alerge în cercuri, cu un zgomot tot mai desluşit şi mai aproape. Atunci pasărea se pierde, penetul îi tresaltă, ţâşneşte din copac în bătaia de puşcă a Tătucăi.)

Înainte să îi făcut zece paşi din ascunzişul meu, negrul cel pirpiriu şi unul din hajmandăi mă înşfacă şi mă târăsc îri odaia bărbierului. Nu mă lupt şi nu scot nici un sunet. E şi mai rău dacă urli. Îmi înghit ţipătul. Îl reţin în mine până ce-mî ajunge la tâmple. Încă nu-s sigur că au înlocuit aparatul de ras cu una din maşinăriile alea până ce nu mi-ating târapla; atunci nu mă mai pot reţine. Gata cu voinţa când mi-ating tâmplele. E ca atunci. Buton, contact, Alarmă aeriană, Alarmă. Aeriană, făcându-mă să dau drumul la glas aşa de tare că nu mai seamănă cu nici un sunet, toţi urlă ia mine cu mâinile la urechi din spatele unui perete de sticlă, chipurile acelea articulând cuvinte dar nu se-aude nici un sunet. Urletul meu îneacă toate celelalte-sunete. Ei iar pun în funcţiune maşina de ceaţă şi ea mă-m-presoară cu o ceaţă albă şi rece ca o spumă de lapte, aşa de groasă că m-aş putea ascunde-n ea dacă nu m-ar ţintui pe locul meu. Nu mai văd prin pâcla nici la zeca centimetri înaintea mea şi singurul sunet care răzbate peste mugetul meu e strigătul de luptă al Sorei şefe care se năpusteşte pe culoar, împrăştiindu-i pe bolnavii ce-i stau în cale cu coşul ei de nuiele. O aud cum vine, dar tot nu-mi pot stăpâni urletul. Urlu până ce-njunge la mine. Ei mă ţintuiesc în scaun până ce ea-mi vira tolba ei de răchită pe gât şi mi-o îndeasă bine c-un teu de spălat.

(Un copoi bălţat hămăie în ceaţă, alergând înfricoşat şi pierdut căci nu mai desluşeşte nimic. Pe pământ nu sunt alte urme decât ale lui, adulmecă în toate direcţiile cu nasu-i rece şi roşcat ca de cauciuc, culegând doar mirosul spaimei sale, al fricii ce i se cuibăreşte-n mădulare ca un abur fierbinte.)

O să pătimesc şi eu la fel, povestind în sfărşit despre toate acestea, despre spital, despre ea şi despre băieţi – şi despre McMurphy. Am tăcut atâta amar de vreme că acuma o să izbucnească c-un muget din mine ca un potop de ape şi-o să ziceţi că acela care vă povesteşte aiurează şi bate câmpii, Dumnezeule! O să credeţi că-i totul prea cumplit ca să se fi

putut întâmpla vreodată, prea înfricoşător ca să fie adevărat! Dar, rogu-vă! Încă-mi vine greu să gândesc limpede la toate acestea. Dă-i totul adevărat, chiar de nu s-a întâmplat.

CÂND SE MAI RISIPEŞTE CEAŢA CÂT SĂ POT vedea, mă trezesc şezând în salonul comun. Nu rn-au mai dus la. Prăvălia cu şocuri" de astă dată. Mi-amintesc că m-au scos de la bărbier şi m-au închis la Izolare. Nu mai ştiu dac-am mâncat sau nu. Probabil că nu. Pot să-mi amintesc de unele dimineţi petrecute4a Izolare, tuciuriii aducân-du-mi supliment din toate felurile – zicând că-s pentru mine, dar de fapt ei le mănâneă – până ce tustrei îşi consumă micul dejun în vreme ce eu zac pe salteaua cu duhoare de urină, holbându-mă la ei cum înfulecă ouă cu pâine prăjită. Adulmec mirosul de untură şi-i aud cum molfăie pâinea. În alte dimineţi mi-aduc terci rece şi mă silesc să-l înghit fără măcar să mi-l săreze.

În dimineaţa asta pur şi simplu nu-mi mai amintesc. Mi-au vârât pe gât destule chestii din alea la care le zic pilule, aşa că nu mai ştiu de mine până ce n-aud uşa de la intrare deschizându-se. Deschiderea ei înseamnă că-i cel puţin ora opt, înseamnă c-am stat poate o oră şi jumătate în frig şi-n nesimţire la Izolare, unde-ar fi putut să vină tehnicienii şi să-mi instaleze orice le-ar fi cerut Sora şefă, şi eu nici să nu ştiu.

Aud zgomote la uşa de intrare a secţiei, undeva la capătul coridorului, în afara vederii. Uşa-ncepe să se deschidă la ora opt şi se deschide şi se-nehide de-o mie de ori pe zi, hâşâc-clic, în fiecare dimineaţă şedem înşiruiţi pe cele două laturi ale salonului comun, făcându-ne de lucru cu cuburile în imagini, aştepând ca o cheie să poposească în încuietoare şi să vedem cine mai intră pe uşă. Nu prea avem ce altceva să facem. Câteodată la uşă apare câte-un intern, sosit devreme ca să vadă cum arătăm înainte de medicaţie, ÎM, cum îi zic ei. Alteori vreo soţie venind în vizită pe tocuri înalte şi cu poşetă lipită strâns de pântec. Ori vreun cârd de

învăţătoare, conduse în. Turul lor de nerodul ăla de la Relaţii cu publicul, care-ntotdeauna bate din palmele lui umede ţipând cât e de fericit că spitalele psihiatrice au eliminat cruzimea de modă veche. „Ce atmosferă veselă, nu-i aşa?” Se foieşte în jurul învăţătoarelor care s-au strâns laolaltă de frică, bătând din palme: „Vai, când mă gândesc la zilele de odinioară, la murdăria, mâncarea proastă, la, ei da, chiar la brutalitatea de atunci, îmi dau atunci seama, stimatele mele doamne, că am parcurs un drum lung în campania noastră!:! Noii intraţi pe uşă-ne dezamăgesc de obicei, dar exista întotdeauna şansa de-a se întâmpla şi altminteri, şi când o cheie zăngăne în broască, capetele noastre tresaltă că trase de sfoară.

În dimineaţa asta încuietoarea scoate un sunet ciudat; la uşă nu-i un vizitator obişnuit. Se aude vocea unui însoţitor, impacientată şi tăioasă:

— Bolnav nou, veniţi să semnaţi de primire; şi negrii se pun în mişcare.

Bolnav nou! Toţi se opresc din partida de cărţi sau deMonopol„, întorcând capul spre uşa salonului de zi. În mod obişnuit acum eu aş mătura pe coridor şi-aş vedea pe cine înregistrează, dar în dimineaţa asta, cum vă spuneam, Sora şefă mi-a aruncat o mie de kilograme în circa aşa că nu mă mai pot clinti de pe scaun. În majoritatea cazurilor eu îs primul care-l văd pe noul „admis”, îi văd strecurându-se speriat pe uşă, şi luneci nd pe lingă perete, aşteptând că negrii să vină să semneze de primire şi să-l ducă la duş unde-l despoaie şi-l lasă să tremure cu uşa deschisă, în vreme ce ei ţopăie rânjind în sus şi-n jos pe culoar căutlnd borcanul cu vaselină.

— Ne trebe vazelină, pentru termometru. Îi spun ei Sorei şefe.

Ea se uită de la unul la altul;

Voieşte cu un, da” firav, ci le răspunde c-o v sunăloaVe eă-i cât se poate de curai}, mulţume decisă

— Nu vaa-ndoiesc – şi le dă un borcan. E; n e are col puţin patru litri. Dar băgaţi de seamă, băieţi, nu vă strân-geţi cu toţii acolo.

După care îi văd pe doi dintre ei. Ori poate pe toţi trei. Înăuntru la duşuri cu noul. Admis„, agitând termometrul în unsoare până ce are un strat gros de vaselină pe el. Îngî-nând: „Iac-aşa, frăţioare, iac-aşa”. Apoi închid uşa şi deschid toate duşurile până ce nu se mai aude nimic în afară de plescăitul uricios al apei pe dalele verzi. Eu mă aflu prin preajmă în majoritatea cazurilor, şi aşa văd lucrurile.

Dar în dimineaţa asta trebuie să şed pe scaun şi să ciulesc doar urechea cum îl aduc. Totuşi, deşi nu-l pot vedea, ştiu că nu-i un caz obişnuit. Nu-l aud tâisâindi T – Îi înfricoşat pe lingă perete şi, eând îi pomenesc dt c1) – t ni se-nvoieşt şi răsunătoare eă-i cât se poate

— Mi-au făcut duş azi de dimineaţă 11 ţi 1 seara la pârnaie. Şi zău dacă nu cred că mi urechile în taxiu încoace dac-ar fi găsit cu se pare că de câte ori mă expediază unde a ţi să mă ţesăle zdravăn înainte, după şi în timp Am ajuns să-mi fac bagajele la primul clipe aţin-te din calea mea Cu termometrul ăla „-ie-mi o clipită răgaz să-mi inspectez noul tcim fost până acum într-un institut psihologic.

Bolnavii se privesc între ei cu txpiesu p întorc capul spre uşă de unde mai ia/b a Strigând mai tare decât ar fi trebuit nta ui află prin preajmă. Vocea îi răsuna de] undeva deasupra lor. Vorbindu-k de r pluti la cincizeci de metri deasupia u, p, i la mogâldeteSe de pe pământ. Pare oc a ui a îl aud apropiindu-se pe coridor, şi put pun cum păşeşte apăsat, fără să se fiu 1 e/c p are blacheuri la tocuri făcându-le să/an, scală ca nişte potcoave. Apare în piagul t să-şi, ancoreze câiiigele degetelor wdi i în t t nând aşa. Cu picioarele răşchirate, ca să-] p u bine.

— Mneaţa. Ortaci.

Chi pui dir p tpoi i se ţ asi ar.inc! Nic. Îlul pe pardo se opreşte are, rămâcă cu toţii

Deasupra capului îi spânzura un liliac de hârtie, rama de la sărbători.; întinde mâna şi-i dă un bobârnac. Făemdu-l să se rotească.

— E-o zi grozavă de toamnă.

Vorbeşte oleacă în felul în care. Vorbea Tatucă, vocea răsunătoare şi straşnică, dar nu arată ca Tatucă; Tatucă era indian pur sânge de pe râul Columbia – o căpetenie de trib – vârtos şi sclipitor ca un pat de puşcă. Insul ăsta-i roşcovan cu perciuni lungi şi roşii şi cu p claie de păr ie-şindii-i de sub şapcă, tânjind de multă vreme după o tun-soare, şi-i lat pe cât era Tatucă de înalt, lat în fălci, în umeri şi în spete, cu un rânjet larg, şi drăcesc, şi-i vârtos într-alt fel decât Tatucă, aşa ca o minge de baseball sub pielea-i scămoşată. O cicatrice îi traversează nasul şi unul din pometii obrajilor unde i-o fi administrat unul o lovitură de pomină la o bătaie, şi se mai văd încă semnele copcilor pe cusătură. Răniâne aşa în aşteptare şi, cum nimeni nu face vreo mişcare să-i spună ceva, începe să râdă. Nimeni n-ar putea spune prea bine de ce râde; nu se petrece nimic hazliu. Dar nu-i râsul acela al individului de la Relaţiile cu publicul, ăsta-i slobod şi puternic, ţâşnind pe gura larg rânjită, revărsându-se în cercuri tot mai lărgi până ce se sparge de pereţii întregului pavilion. Nu-i ca râsul grăsanului de la Relaţiile cu publicul. Ăsta pare adevărat. Mă dumiresc brusc că acesta-i primul râs sănătos pe care-l aud de ani de zile.

Stă pe loc uitându-se la noi, legănându-se pe călcâie. Şi râde şi râde. Îşi împreunează mâinile peste pântec fără să-şi scoată degetele mari din buzunare. Bag de seamă cât de mari şi de bătătorite sunt mâinile lui. Toată lumea din secţie, bolnavi, personal şi cine-o mai fi, sunt năuciţi de înfăţişarea şi de râsul său. Nu mai e chip să-l opreşti, nu mai e chip să spui ceva. Râde până ce se satură pentru-o vreme, şi-apoi păşeşte în salonul de zi. Chiar şi-acum eând nu mai râde, ecoul râsului se agaţă de el, aşa cum sunetele adastă în jurul clopotului celui mare care s-a oprit din bătui?

— A rămas în privirea lui, în felul cum surâde şi merge fudul, în felul cum vorbeşte.

— Îmi zice McMurphy, ortaci R, P. McMurphy, şi-s nebun după jocurile de noroc.

Le face cu ochiul şi începe să fredoneze un crâmpei de cânteeel: „. Şi-ori de câte ori mă-ntâlnesc c-o pereche de cărţi,. Pun. Marafeţii. Jos”, şi iar râde.

Se îndreaptă spre una din mesele de joc, înclină cărţile unui. Activ” c-un deget gros şi puternic şi le examinează c-un ochi pe jumătate închis, clătinând din cap.

— Da, dom le de-asta venii în instituţia voastră, ca să v-aduc distracţie şi antren la masa de joc. N-a mai rămas nimeni la ferma aia de muncă silnică Pendleton ca să-mi mai învioreze zilele, aşa că mi-am cerut transferul, pricepeţi? Aveam trebuinţă de sânge proaspăt. Tiii, ia uite la glumeţu ăsta cum ţine cărţile, arătându-le la toţi; măi!

O să vă dresez eu, copilaşi, ca pe nişte mieluşei.

Cheswick îşi adună cărţile. Roşcovanul îi întinde mâna ca să i-o strângă.

— Salut, amice; da ce joci? Pinacle? „Mnezeule, nu-i de mirare că nu-ţi pasă de-ţi văd cărţile. N-aveţi un pachet de ciurţi mai ca lumea pe-aici? Păi, ia priviţi, am adus cu mine pak&etul meu, pentru orice eventualitate, mai arată şi altceva în1 afară de figurile ştiute – priviţi colea să vă „lămuriţi, ei? Fişteeare-i altfel. Cinzeşdouă de poziţii diferite.

Cheswick priveşte deja cu ochii ieşiţi din orbite şi ceea ce zăreşte el pe cărţile alea nu-l ajută deloc să-şi revină.

— Binişor, să nu le mânjiţi, avem timp berechet şi partide câte vreţi de jucat. Îmi place să mă. Folosesc de pachetul meu, pentru că celorlalţi jucători le trebe cel puţin o săptămână să poată recunoaşte măcar culorile.

Are pe el pantaloni de lucru şi-o cămaşă, decolorate până ce-au ajuns de-un alb lăptos. Faţa, grumazul şi braţele sânf arse de soare de atâta lucru la câmp. Pe cap şi-a înfipt o scufie neagră de motociclist, iar pe braţ duce o jachetă

scurtă de piele; în picioare are bocanci cenuşii, prăfoşi şi suficienţi de grei ca să poată despica la o adică fundul vreunui om în două. Se desparte de Cheswick, îşi scoate şapca şi se apucă să bată cu ea un nor de praf din coapsă. Unul din tuciurii îi dă târcoale cu termometrul, dai el e prea agil pentru ei; se amestecă printre bolnavii „activi” şi începe să treacă de la unul la altul, strângându-3e mână mai nainte ca negrul să-l poată nimeri. Felul lui de a vorbi, ocheadele, vocea tunătoare şi mersul fudul mi-amin-tesc de vreun comisionar de maşini ori de-un licitator de vite – sau de unul din acei negustori ambulanţi cocoţaţi pe-o scenă prăpădită la iarmaroc, dinaintea flamurilor fâlfâitoare, îmbrăcat în cămaşa-i cu dungi şi bumbi lucitori, atrăgând spre el chipurile oamenilor ca un magnet.

— Ce s-a-ntâmplat de fapt, ca să vă spun tot adevărul, e că m-am pomenit amestecat în câteva încăierări la ferma aia şi tribunalul a hotărât că-s un psihopat. Şi credeţi voi c-o să mă-ncontrez eu cu tribunalul? Aş, puteţi miza pe ultimul bănuţ din buzunar că n-am s-o fac. Dacă binevoiesc să mă scoată de pe câmpurile alea afurisite de mazăre, mă fac tot ce le doreşte inimioară, şi psihopat, şi câine turbat ori vârcolac, căci nu-mi pasă de n-o să mai văd sapă de plivit cât trăiesc. Aflu acum că psihopat îi cel care se bate prea mult şi preacurveşte prea mult. Dar nu prea au dreptate, ce credeţi?

— Vreau să zic, cine-a mai auzit de vreun bărbat care să se sature de iubit? Salut, amice, cum îţi zice? Pe mine mă cheamă McMurphy şi pun rămăşag pe doi dolari că nu-mi poţi zice câte puncte ai în mina aia de cărţi, nu ie uita. Doi dolari, ce zici? Naiba s-o ia, Sam! Nu poţi şedea locului o jumătate de minut fără să mă-nghesui cu afurisitu-ţi de termometru?

— NOUL VENIT RĂMÂNE SĂ PRIVEASCĂ UN Minut, ca să priceapă rânduiala din salonul comun.

Pe-o latură a lui. Bolnavii mai tineri, cărora li se zice; activi„ sau „cazuri acute„ pentru că doctorii-i socotesc încă

destul de bolnavi ca să trebuiască să-i dreagă," îşi măsoară puterea braţelor şi exersează diferite trucuri cu cărţile, de joc în care aduni, scazi şi numeri până ajungi la o anumită carte. Billy Bibbit încercă să-nveţe să răsucească o ţigară gata confecţionată, iar Martini se preumblă primprejur mereu descoperind câte ceva pe sub scaune şi mese. „Activii" se agită mult primprejur. Îşi spun bancuri unul altuia şi chicotesc în pumni (nimeni nu-ndrăzneşte să râdă slobod, ar tăbărî pe el tot personalul cu carneţelu-n mână şi-o sumedenie de întrebări) ori scrin scrisori c-un capăt de creion galben, ros între dinţi.

Se spionează unul pe altul. Din când în când careva scapă q vorbă despre sine, fără voie, şi-atunci unul din camarazii ăe la masa unde s-a scăpat cască, se scoală-n picioare şi se furişează spre registrul voluminos de lâhgă camera de gardă, notând în el mica informaţie auzită – prezentând interes terapeutic pentru toată secţia, aşa zice Sora şefă în legătură cu catastiful, dar eu ştiu că nu iace decât să strângă probe suficiente ca să mai trimită pe câte unul. la recondiţionate în Clădirea principală, să-i verifice bine scăfârlia şi să i-o dreagă cum se cuvine.

Tipul care-a trecut informaţia în registru se alege c-o steluţă în dreptul numelui său, şi-a doua zi e lăşal să doarmă până târziu.

Pe cealaltă latură a. sălii sunt înşiruite rebuturile Combinatului, bolnavii cronici. Ăştia nu-s în spital ca să fie dreşi ci numai ca să nu mai umble brambura pe străzi făcând firma de ruşine. Cronicii„ sunt aduşi aici pe veci, o recunoaşte şi personalul. Ei se-mpart în. Umblăreţi,", ca şi mine. Ca-rte încă mai pot circula primprejur dacă-i hrăneşti. Motorizaţi şi. Legume„. „Cronicii„ sunt – cel puţin în majoritatea lor – nişte maşini cu defecte ascunse ce nu mai pot fi reparate" defecte înnăscute ori apărute după ce ani de zile s-au năpustit cu capul înainte în tot ce-î tare şi solid, încât atunci când spitalul dă peste ei. În cele din urmă, îi găseşte sângerând rugină în vreo parcare ui ă, Dar

mai sunt printre noi şi „cronici” cu care personalul a făcut niscaiva greşeli cu ani în urmă, unii din noi care-am fost bolnavi „activi” la venirea aici, dar am fost trecuţi în cealaltă categorie. Ellis e un „cronic” internat ca „activ”, pe care l-au stricat în aşa hal atunci când î-au conectat la suprasarcină în odaia aia jegoasă şi criminală căreia tuciuriii îi zic. Prăvălia cu şocuri”, ca acuma-i ţintuit la perete în aceeaşi stare în care l-au cules de pe masa de tratament ultima oară, în aceeaşi poziţie, cu braţele răstignite, palmele chircite, cu aceeaşi groază bezmetică întipărită pe faţă. E răstignit în halul ăsta pe perete, ca un trofeu împănat, îl scot din cuie când vine ora mesei Ori vremea să se culce şi vor să-l mişte din loc ca eu să pot şterge cu cârpa baltă adunată sub el. La vechiul sediu îl ţinuseră atâta într-un singur loc, că urina rosese podeaua şi bârnele de sub picioarele lui şi el tot cădea prin podea în salonul de dedesubt, dându-le celor de jos mari bătăi de cap la numărătoare când se făcea apelul.

Ruckly e-un alt „cronic” internat în urmă cu câţiva ani ca „acut”, dar pe el l-au supraîncărcat în alt fel: au făcut o greşeală la una din instalaţiile lor pentru cap. Era o adevărată pacoste pentru toţi, cărându-le picioare în fund tuciuriilor şi muşcându-le pe elevele-infirmiere de coapsă, aşa că l-au luat de-colo ca să-l pună la punct. L-au legat în curele de masă şi ultima oară când a. mai fost văzut, cel puţin pentru o vreme, tocmai închideau uşa peste el; el le făcu cu ochiul şi le spuse negrilor care se retrăgeau:

— O să-mi plătiţi voi pentru chestia asta, iecloraşi de smoală.

Şi l-au adus îndărăt în-salon peste două săptămâni, fără păr, cu obrajii vineţi şi uleioşi şi cu doi electrozi cât un nasture prinşi deasupra fiecărui ochi. Se vede bine din privirea lui cât de tare kau ars pe dinăuntru; ochii îi sunt plini e fum, cenuşii şi goi ca nişte siguranţe arse. Toată ziulica nu face decât să ţină o fotografie veche în dreptul acelei feţe stinse. Întoreând-o pe faţă şi pe dos cu degetele-i

îngheţate, şi fotografia a devenit şi ea fumurie pe ambele părţi ca şi oshii lui, de mult ce-a ţinut-o în mână: şi nu se mai cunoaşte ce arată.

Personalul îl socoteşte acum pe Ruckly unu) din insuccese, dar eu nu-s convins că azi i-ar fi mers bine dacă instalaţiile ar fi funcţionat perfect; Aparatele pe care le fac în vremea din urmă sunt în general fără greş, Tehnicienii au câştigat mai multă pricepere şi experienţă cu ele. S-a isprăvit cu butonierele de pe frunte, cu inciziile de orice fel – ei fac legătura chiar prin orbitele ochilor. Din când în când câte unul are parte de aceste instalaţii, pleacă din secţie încâinit şi turbat şi vrând să muşte pe toată lumea, şi se-ntoarce peste câteva săptămâni cu ochii vineţi de parcă s-a fi bătut, dar acum e cel mai drăguţ, mai îndatoritor şi mai cuminte din lume. Poate chiar c-o să plece acasă într-o lună Sau două, cu pălăria bine trasă peste faţa de somnambul ce rătăceşte în visul său simplu şi fericit. O reuşită, zic ei, dar eu îmi spun că nu-i decât încă un robot pentru Combinatul lor. Care s-ar simţi mult mai bine ca rebut, precum Pvuckly care şade tot pipăind şi bâi-guind peste fotografia lui. Niciodată nu face altceva. NeLirul cel sfrijit reuşeşte să-l trezească din când în când apro-frindu-se de urechea lui şi şoptindu-i:

— Şi zi-i, Ruckly, ce crezi că-ţi face nevestică-n seara asta în oraş?

Capul lui Ruckly zvâcneşte-n sus. Amintirile susură undeva în maşinăria aia rablagită. Se roşeşte la faţa şi vinele i se umflă la un capăt. Asta-l congestionează aşa de tare că abia de mai scoate un fel de fluierat din gâtlej. Băşici de salivă i se preling la colţul buzelor. Când într-un târziu ajunge să poată articula cele câteva cuvinte, auzi doar un sunet gâlgâit care-ţi dă fiori pe şira spinării; „D-d-d-d-d-dă-o-n bute! D-d-d-d-dă-o-n bute!” şi-şi pierde pe loc cunoştinţa din pricina efortului.

Ellis şi Ruckly sunt cei rnai tineri bolnavi „cronici”, Colonelul Maţterson e cel mai vârstnic, un ofiţer ramolit,

mumificat., din cavaleria primului război, care are obiceiul să ridice cu bastonul fustele infirmierelor ce trec pe lângă el, ori să ţină un fel de lecţii de istorie din palma stingă către oricine-i dispus să-l asculte. E cel mai bătrân din secţie, dar nu-i şi cel mai vechi de pe-aici – nevastă-sa l-a adus numai în urmă cu câţiva ani când s-a plictist să-l mai îngrijească.

Eu-s aici cel mai vechi din secţie, venit încă la sfârşitul celui de-al doilea război mondial. Am venit aici în salon înaintea tuturor. Înaintea tuturor bolnavilor. Iar Sora şefă se află aici chiar de mai multă vreme decât mine.

Bolnavii „cronici" şl cei „activi" nu prea se amestecă Fiecare sade pe latura sa în salon, aşa cum vor tuciuriii Ei zic că aşa-i mai multă rânduiala şi dau tuturor de înţeles că în felul ăsta şi vor să rămână lucrurile. Ei ne mâna înăuntru după masa de dimineaţă, urmăresc dispunerea noastră şi-o aprobă din cap.

— Iac-aşa, dom şorilor, aşa şi trebe. Acum x ărnâneţl numa aşa.

De fapt nici nu prea-i nevoie să zică ceva, căci. Cu excepţia mea,. Cronicii„ nu prea sunt plimbăreţi, iar „activii„ numai bine preferă să şadă pe partea lor, motivând cum că ceilalţi duhnesc mai urât ca nişte scutece soite. Dar eu ştiu că nu face plăcere să li se reamintească iarăşi că asta-I ce li se poate întâmpla şi lor într-o bună zi. Sora şefă le-a dibuit această frică şi ştie cum s-o folosească; ori de câte ori pe vreun „activ" îl cearcă urâtul, ea-i ştie arăta că voi, băieţi, fiţi cuminţi, băieţi cuminţi şi colaboraţi la rânduiala din secţie care-i gândită să ajute la vindecarea voastră, ori o s-o sfârşiţi de cealaltă parte.

(Toată lumea din secţie se mândreşte cu felul în care colaborează bolnavii. Avem şi-o tăbliţă de alamă fixată pe-o bucată de lemn de arţar pe care stă sccris: „FELICITĂRI PENTRU CUM VĂ DESCURCAŢI CU PERSONALUL CEL MAI PUŢIN NUMEROS DIN ÎNTREG SPITALUL. E-un fel de premiu pentru colaborare. E-agăţată pe perete deasupra

registrului cu informaţii, taman la mijloc între „activi„ şi „cronici.)

Roşcovanul nou venit, McMurphy, ştie pe dată că eî nu-i „cronic”. După ce# examinează salonul de zi vreme de-un minut, se dumireşte că locul său e printre „activi”, aşa că se-ndreaptă imediat într-acolo, rânjind şi strângând niâinile celor întâlniţi în cale. La început observ că-i face pe toţi de-acolo să se simtă stânjeniţi, cu veselia, spiritele şi interpelările obraznice la adresa negrului care încă se mai ţine de coada lui cu termometrul, şi mai ales cu hohotele acelea cu toată gura. Cifrele de control de pe tabloul de comandă tresar când răsună râsul lui. „Activii” au mutre îngrijorate şi stânjenite atunci când râde el, că puştii de şcoală când vreun coleg mai deşucheat face prea mare tărăboi în lipsa învăţătoarei şi se tem cu toţii că învăţătoarea s-ar putea să apară iar pe uşă şi să-şi pună în cap să-i ţină pe toţi după terminarea orelor. Se foiesc şi tresar, reacţionând parcă la cifrele luminoase de pe tabloul de control; observ că şi McMurphy a băgat de seamă că-i face neliniştiţi, dar asta nu-l potoleşte câtuşi de puţin.

— La naiba, ce adunătură posomorâtă. Voi, băieţi, nici nu-mi păreţi aşa de smintiţi.

Încearcă să le alunge crisparea, aşa ca un licitator care rnânuâeşte glumă că să binedispună mulţimea înaintea începerii licitaţiei.

— Care din voi-pretinde că-i cel mai smintit? Cine-i nebunu-şef? Cine-i mai-mare peste partidele astea de cărţi? E prima mea zi pe-aici, şi-aş vrea să fac de la început o impresie bună asupra omului potrivit, dacă-mi poate dovedi că el e omul cu pricina. Cine-i smintitu număru unu pe-aici?

Spune acestea direct lui Billy Bibbit. Se-apleacă şi-l priveşte atât de stăruitor pe Billy, că acesta se simte obligat să bâiguie că el încă nu-i s-s-s-smintitu număr unu, deşi e c-c-c-andidatu următor la funcţie.

— Harding, începe el, B-b-b-bănuiesc eă-i fi tu. Tu eşti p-p-preşedintele con-con-consiliului de bolnavi. Omul ăsta v-v-

vrea să-ţi vorbească, „Activii” se hlizesc şi ei acum. Mai puţin încurcaţi ca înainte, bucuroşi că se petrece ceva niai puţin obişnuit. Se-apucă cu toţii să-l tachineze pe Harding, îl întreabă dacă-i el smintitu număru unu. El lasă cărţile din mină.

Harding e-un om subţirel şi nervos, cu o înfăţişare care te face să crezi c-ai văzut-o prin filme, prea arătoasă ca să aparţină unui om de pe stradă. Are umerii prelungi şi plă-pân; d pe care-i lăsa-n jos, încovoindu-i atunci cânt încearcă să se-ascundă în el însuşi. Mâinile-s atât de alungite, de albe şi de delicate, că-mi vine să cred că s-au plăsmuit una pe alta din săpun, şi câteodată plutesc slobode prin faţa lui ca nişte păsări albe, până ce le-observă şi le imobilizează între genunchi; îl necăjeşte faptul că are mâini frumoase.

E preşedintele consiliului bolnavilor pentru că are la el o hfrtie care zice c-a isprăvit colegiul. Hârtia-i înrămată şi se află pe noptiera lui, iângă fotografia linei femei în costum de baie care şi ea arată ca-n filme – are sinii foarte mar: şi-şi ţine marginea sutienului ridicată peste ei cu dt getele, tn timp ce priveşte într-o parte spre fotograf. Se zăreşte şi Harding înapoia ei, aşezat pe-un prosop, arătând mărunţei în costum de baie.

— Parcă temându-se că o namilă are să-l împroaşte cu nisip. Harding se fuduleşte mult că are o asemenea nevastă, zice că-i femeia cea mai sexy din lume şi că nu se mai satură de el noaptea.

McMurphy îi vira palma sa uriaşă sub nas şi Billy n-are altceva de făcut decât să i-o strângă.

— Ei bine. Frăţioare, îi zice el lui Billy, mă bucur nespus că eşti c-c-candidaiu” la funcţie, dar întrucât mă bate gândul să preiau eu întreaga comedie, cu tot ce se află în ea, poate c-ar fi mai bine să vorbesc cu mai-marele vostru.

Întoarce capul spre masa unde alţi, activi” s-au oprit din joc, îşi acoperă una din mâini cu palma celeilalte şi-şi pocneşte ostentativ încheieturile.

— Ştii, amice, am de gând să fiu regele cartoforilor în salonul ăsta, să pornesc un joc crâncen de, douăzeci-şi-unu”. Aşa că mai bine du-mă la şef u vostru şi să lămurim îndată cine-o să fie stăpân pe-aici.

Nimeni nu ştie prea bine dacă spătosul cu cicatricea şi rânjetu său zănatec face pe nebunu” ori e nebun de-a bi-Ce ocupai, cuviinţează de atenţia nelea precum se-arată, ori amândouă, dar cu totu încep se amuze copios făcându-i jocul. Îl urmăresc palma masivă şi roşie pe braţul firav al lui Bilh s-audă ce vă. Răspunde Billy. Acesta vede bine lui să spargă tăcerea, aşa că priveşte-n jur şi-aK din jucătorii de pinacle.

Când Billy-i-l arată lui McMurphy, Hardm-speteaza scaunului şi-şi ia o mină importantă, în tavan, fără să-l învrednicească ne Billy ori pe e-o privire.

— Şi-a programat. Domnul ă. ta o audient domnule Bibbit?

— V-aţi programat o audienţă, domnu V. phy? Domnul Harding e un om ocupat, ni ir. r. deranja neprogramat.

— Domnu Harding ăsta. Care zici că-i a. -este el smintitu număru unu?

Se uită la Billy c-un singur ochi. Iar Billy din cap, scuturându-l. Energic; Billy e încânt care i se dă.

— Atunci spune-i smintitului-şcf Harding că II. P. Mc-Murphy voieşte să-l vadă şi că spitalu ăsta nu-i destui de mare să-i încapă pe-amândoi. Eu-s obişnuit să fiu cel dinţii peste tot. Am fost tractoristu număru unu în licee echipă de tăietori din nord-vest, şi cartoforul număru: unu de când m-am întors din Coreea, şi-am, fost plivitoru număru unu la ferma de plivit mazăre din Pendleton – aşa că s. ocot că de-o trebui să fiu smintit, atunci să fiu unul numai bun de legat. Spune-i acestui Harding că sau iese-n uliţă =ă mă-n-frunte ea un bărbat, sau e-o jigodie fricoasă şi-atunci mai bine s-o şteargă din târg până la apusu soarelui.

Harding se lasă şi mai mult pe spate şi-şi ancorează degetele mari de reverele hainei.

— Bibbit, spune-i tinerelului nou venit McAiurphy că o să-i ies în întâmpinare pe holul principal la miez de zi şi-o să lămurim chestia asta o dată pentru totdeaun pocnesc libidourile.

Harding încearcă să vorbească tărăgănat ca; phy; dar vocea lui piţigăiată şi icnită sună cai

— Poţi să-l mai avertizezi, cum e şi cinstit, ea marele smintiţi iot: în secţia asta de doi ani şi că r t. a mine nu există pe pământ.

I ne i MciVSur-a-hios. U-s mai-": ai nebun

— Domnu Bibbit, ai putea să-l avertizezi pe acest domn Harding că eu-s aşa de nebun că recunosc că l-am votat pe Eisenhower.

— Bibbit! Spune-i domnului McMurphy că eu-s aşa du nebun că l-am votat de două ori.

— Atunci răspunderi domnului Harding – îşi aşază amândouă palmele pe masă şi se apleacă înainte vorbind cu glas coborât – că eu-s aşa de nebun că am de gând să-l votez pe Eisenhower din nou în noiembrie.

— Mă dau bătut, zice. Harding înclinând capul, şi-i strânge mâna lui McMurphy.

Nu mai e nici o îndoială în mintea mea că McMurphy a câştigat dar încă nu prea ştiu ce.

Ceilalţi „activi" îşi lasă baltă ocupaţiile şi se apropie binişor ca să vadă ce hram poartă noul venit. Încă unul ca el n-a pus piciorul în această secţie pân-acum. Îl întreabă de unde-i de fel şi cu ce se ocupă, într-un fel neobişnuit pentru ei. El le răspunde că-i un om cu o vocaţie. Le zice c-a fost tăietor de lemne fără căpătâi şi-o haimana până l-a luat armata în primire şi l-a învăţat care-i este înclinaţia firească; aşa cum i-a învăţat pe unii să şparlească, iar pe alţii să taie frunza la câini, pe el – zice – l-a învăţat să joace pocher. De atunci a devenit şi el om aşezat şi devotat jocului de noroc în toate formele. Visează să joace toată ziua pocher, şi să rămână holtei şi să trăiască unde şi cum poftеşte, numai de l-ar lăsa lumea, zice, „dar ştiţi prea bine

cât sunt de persecutaţi oamenii cu vocaţie de către societate. De când mi-am descoperit chemarea, am trecut printr-atâtea pârnaie nenorocite c-aş putea să umplu cu ele o broşură. Ei zic că-s un scandalagiu nărăvit. Că adică mă mai încaier din când în când. Rahat. Nu le păsa atâta când eram un neghiob de ţapinar şi mă mai amestecam în vreo bătaie; asta-i scuzabil, ziceau ei, aşa mai răcoresc cei care trag din greu, ziceau. Dar dacă eşti pocherit, dacă te află că mai pui la cale câte-un joc în odaia din dos când şi când, e destul să tai cărţile cis, şi gata eşti criminal. Bre, rău îmi mai stricau bugetul tot ridicându-mă de la masa de pocher”.

Clatină din cap şi-şi umflă obrajii.

— Dar asta a mers aşa doar o bucată de vreme. Am învăţat şi eu şmecheriile. Ca să vă zic drept, condamnarea asta pentru atac huliganic pe care-o ispăşeam la Pendle-ţon era prima dandada în care căzusem de aproape un an.

— De-aia m-au şi umflat. Îmi ieşisem din mină; individu a putut să se-adune de jos şi s-ajungă la copoi mai nainte ca eu s-o fi şters din oraş. Un ins al dracului de rezistent.

Râde iar şi le strânge mâinile şi se-aşază să-şi încerce puterea braţului ori de câte ori negrul se-apropie prea mult cu termometrul, până ce-a dat mâna cu toţi, activii„. Şi când isprăveşte politeţurile cu ultimul „activ„, vine drept spre „cronici”, ca şi când între noi şi ceilalţi n-ar fi nici o diferenţă. Nu te dumireşti dacă-i chiar aşa de prietenos ori o fi având vreun motiv ascuns de jucător care vrea să se cunoască şi cu aceia care-s aşa de pierduţi că nu-şi mai amintesc nici propriul lor nume.

Iată-l trăgând mina lui Ellis de la perete şi strângân-du-i-o, ca un politician în timpul campaniilor care ştie că votul lui Ellis poate conta la fel de mult ca şi al celorlalţi.

— Amice, îi zice el lui Ellis pe un ton solemn, eu mă numesc R. P. McMurphy şi nu-mi place să văd un om în toată firea înotând în propria lui scârnă. De ce nu te duci să te usuci?

Ellis priveşte vădit surprins baltă din jurul picioarelor.

— Ia te uită, mulţumesc, face el şi chiar schiţează cî-ţiva paşi în direcţia latrinei, dar piroanele îi trag mâinile înapoi la perete.

McMurphy trece în revistă şirul „cronicilor”, strânge mâna colonelului Matterson, a lui Ruckly şi-a lui moş Pete. Strânge mâna „motorizaţilor” şi-a „umblăreţilor” şi-a „legumelor”, strânge mâini pe care trebuie să le culeagă din poală ca pe nişte păsări moarte, nişte păsări mecanice, minuni alcătuite din oase firave şi sârme cărora li s-au destins arcurile şi-au căzut la pământ. Strânge mâna tuturor celor întâlniţi în cale, afară de cea a uriaşului George. Maniacul apei, care-i rânjeşte şi se trage înapoi din faţa mâinii cu microbi, aşa că McMurphy îl salută numai şi-şi zice mâinii sale drepte atunci când trece mai departe:

— Mâna, de unde crezi c-a ghicit tipul ăsta toate relele în care te-ai bălăcit?

Nimeni nu pricepe ce vrea individul ori de ce se-agită atâta ca să dea mâna cu fiecare, dar oricum e mai interesant decât cuburile noastre. El tot repetă c-aşa se cuvine, să treacă pe la fiecare şi să-i cunoască pe cei cu care va avea de-a face ca jucător. Dar ar trebui să ştie că nu are prea multe de împărţit c-o „legumă” de optzeci de ani care n-ar putea să facă altceva c-o carte de joc decât s-o bage-n gură şi s-o molfăie între gingii, Totuşi pare că se distrează, că-i tipul de individ care se amuză în prezenţa oamenilor.

Eu sunt ultimul în rând. Încă legat în chingi de scaunul din colţ. McMurphy se opreşte când ajunge în dreptul s şi-şi ancorează din nou degetele mari în buzunare, aplecându-se pe spate ca să râdă, ca şi când ar fi văzut ceva mai caraghios la mine decât la toţi ceilalţi. Deodată mă cuprinde teama că el ştie, din felul în care şed acolo cu genunchii ridicaţi sub bărbie şi braţele înfăşurate în jurul lor, boldindu-mi ochii drept înainte de parcă n-aş auzi ic. Că nu încerc decât să joc teatru.

— Ohoo, face el, ia te uită peste ce dăm aici. Mi-amintesc partea asta limpede. Mi-amintesc cum şi-a închis un ochi şi şi-a dat capul pe spate, privindu-rnă do sus peste cicatricea aia de culoarea vinului de pe nas, rî-zârid pe seama mea. Ani crezut mai întâi că râde de cât de caraghios poate arăta o mutră de indian şi-un păr negru, slinos, la unul ca mine. Ori pesemne de cât de neajutorat păiv am. Dar mai apoi mi-amintesc că mi-a dat prin eap că rî (pentru că nu s-a lăsat nici un minut păcălit de joacă

— De-a surdo-mutul; n-avea nici o importanţă cât de viclean era jocul, el mă dibuise şi râdea şi-mi făcea cu ochiul ca să-mi dea de înţeles că ştia.

— Care-i povestea ta. Mare şef? Arăţi ca un şef de trib indian într-un pichet de grevă. Întoarse privire a; spre, activi", să vadă dacă râdeau. Cumva de glumă sa; când îi văzu doar pufnind pe sub mustaţă, se întoarse din nou spre mine şi zise: Cum te cheamă, Mare şef?

Billy Bibbit răspunse din celălalt capăt al odăii:

— Îl cheamă Bromden, Căpetenia Bromden. Toţi îi zic însă Şefu Mă-mătură, pentru că ajutoarele-l pun să m-ra-mături m-m-mai tot timpul. Nu prea p-p-poate să facă altceva, p-presupun. Îi surd. Billy îşi lăsă bărbia în palme: Eu dac-aş fi s-s-urd, suspină el, m-aş omorî.

McMurphy continuă să mă examineze între. Timp.

— Cieşte, nu glumă, curând o să ajungă la o mărime frumuşică, ce zici? Mă-ntreb cât măsoară?

— C-c-cred c-a fost o dată m-m-măsurat, are-n jur de d-doî m-metri; dar aşa mare cum e, se teme şi de um-m-bra lui. Un indian m-ni-mare şi fudul de ureche.

— Când l-am văzut cum sade acolo, mi-am închipuit c-aduce-ă indian. Dar Bromden nu-i nume de indian. De c; ue trib ţine?

— Nu ştiu, recunoscu Billy. L-am gă-gă-găsit aici când aro venit.

— Deţin informaţii de la doctor, interveni Hă rding, că nu-i decât pe jumătate indian, din tribul Columbia, presupun.

Ăsta-i un trib defunct din defileul râului Columbia. Doctorul zicea că taică-său a fost căpetenia tribului, de aici titlul insului de „Şef. Cât priveşte partea cu Bromden din numele său, mă tem că ştiinţa mea privind etosul indian se opreşte aici.

McMurphy îşi plecă atunci capul aproape de-al meu, obligându-mă să-l privesc.

— E drept? Eşti fudul de ureche, Şefule?

— E s-s-surd şi mut.

McMurphy îşi strânse buzele şi-mi cercetă faţa vreme îndelungată, apoi se îndreptă din spate şi-mi întinse mâna.

— Ce naiba, o mina tot poate să strângă, nu? Surd, Mut cum e. Pe Dumnezeul meu, Şefule, îi fi tu mare, dar ori strângi mâna asta, ori am s-o iau ca o insultă personală.

Şi nu te sfătuiesc să insulţi pe mai-marele smintiţilor din spital.

Zicând asta aruncă o privire peste umăr spre Harding şi Billy, făcând o grimasă, dai îşi lăsă mâna întinsă sub nasul meu. Mare cât un blid de mâncare.

Mi-aduc aminte limpede cum arăta mâna aceea: avea praf de cărbune sub unghii de când lucrase odată într-un garaj; pe dosul ei, mai jos de articulaţiile degetelor, îşi tatuase o ancoră; pe falanga degetului mijlociu era prins un plasture murdar, uşor desprins la margini. Celelalte încheieturi erau acoperite de cicatrice şi tăieturi, un răboj mai vechi şi mai nou. Mi-amintesc că palma îi era netedă şi tare ca fildeşul de atâta ţinut cozile de secure şi de săpăligă, nu era o mână pe care s-o crezi în stare-de mânuirea cărţilor de joc. Palma avea bătături crăpate, iar în crăpături se strânsese murdăria. Un fel de hartă a peregrinărilor de-a lungul şi de-a latul vestului. Palma lui scoase un sunet ca de raşpel când o atinse pe-a mea. Mi-amintesc cum degetele lui butucănoase şi puternice s-au încleştat pe palmă mea, şi prin mână mi-a trecut o i urnitătură ciudată, făcând-o să se umfle pe băţul braţului, ca şi când mi-ar fi împrumutat propriul lui sânge. În mâna mea gâlgâia sărigele şi puterea.

Se tot umflă până ce ajunse aproape la fel de mare ca a lui, aşa mi-amin-tesc.

— Domnul McMurry.: /E Sora şefă.

— Domnul McMurry, aţi putea veni aici, vă rog?

L Sora şefă. Negrul cu termometrul s-a dus s-o che-me-n ajutor. A rămas pe loc, bătând uşor termometrul de ceasul ei de la mina. Ochii îi zumzăie în timp ce-ncearcă să-l cântărească pe noul venit. Buzele ei au luat o formă triunghiulară, ca ale unei păpuşi deschise spre o falsă susetă.

— Îngrijitorul Williams îmi spune, domnule McMurry, că ne-aţi creat anumite dificultăţi în ceea ce priveşte duşul regulamentar. E-adevărat? Vă rog să înţelegeţi, apreciez felul în care v-aţi propus să faceţi un tur de orientare printre pacienţii secţiei, dar toate la timpul lor, domnule McMurry. Regret că trebuie să vă-ntrerup, pe dumneavoastră şi domnul Bromden, dar sper că înţelegeţi: absolut toţi. Trebuie să respecte regulamentul.

El îşi pleacă pe spate capul şi face iar cu ochiul, semn că nici ea n-o să-l prostească mai mult decât am făcut-o eu. C-a dibuit-o şi pe ea. O examinează c-un singur ochi preţ de-un minut.

— Ştiţi, dragă doamnă, zice. Ştiţi – ex-act aşa-mi vorbesc cu toţi despre regulament.

Rânjeşte. Amândoi schimbă surâsuri, măsmindu-se din ochi.

— Taman atunci când ştiu. Prea bine c-o fac tocmai pe dos.

Abia atunci îmi lăsă mâna.

ÎN CUŞCA El DE STICLA SORA ŞEFA TOCMAI a deschis un pachet sosit de la o adresă străină şi umple seringile cu lichidul acele verzui lăptos aflat în fiolele din tişcană peste umărul ei, în vreme ce celălalt îşi vede de pachet. Una din infirmierele mărunţele, o fetişcană cu un ochi zbanghiu care-ntotdeauna priveşte înfricoşată peste umărul ei, în vreme ce celălalt îşi vede de treaba obişnuită, culege tăviţa cu seringile pline, dar încă nu pleacă cu ea.

— Ce părere-aveţi, dom şoară Ratched, despre noul pacient? Vreau să zic, vai, ce arătos şi prietenos mai e, dar după umila mea părere i-a cam luat în stăpânire.

Sora şefă încearcă vârful unei seringi cu buricul degetului.

— Mă tem – şi înfige acul în sticluţa cu dop de cauciuc, ridicând pistonul – că tocmai asta şi urmăreşte noul pacient: să-i ia în stăpânire. E tipul de om pe care-l numim „manipulator”, domnişoară Flinn, un individ care se va folosi de toţi şi de toate ca să-şi atingă scopurile.

— Vai, dar, vreau să zic, taman într-un spital de boli nervoase? Care-ar putea să fie scopurile lui?

— O sumedenie de lucruri.

— E calmă şi surâzătoare, absorbită de activitatea de umplere a seringilor.

— Confortul şi o existenţă uşoară, de pildă; sentimentul puterii şi faptul de-a fi respectat, poate câştigul financiar – ori poate toate la un loc. Câteodată scopul unui manipulator este pur şi simplu tulburarea ordinii din secţie de dragul tulburării ei. Există asemenea indivizi în societatea noastră. Un manipulator îi poate manevra şi dezorganiza pe ceilalţi pacienţi în aşa măsură, încât să ne trebuiască luni de zile ca să readucem totul la un ritm normal. De când cu actuala concepţie îngăduitoare din spitalele de psihiatrie, „ le este uşor s-o facă. În urmă cu câţiva ani era cu totul altfel. Mi-aduc aminte că acum câţiva ani am avut la noi un individ, un oarecare Taber, care a fost un manipulator intolerabil al secţiei noastre. O vreme, doar.

— Ridică privirea de la ocupaţia ei, cu seringa pe jumătate umplută în dreptul ochilor, ca o micuţă baghetă magică. Privirea i se pierde în aburul amintirilor.

— Domnul Tay-bur, îngână ea.

— Dar, vai, zice cealaltă infirmieră, ce naiba-l face pe-un om oarecare să vrea să dezorganizeze secţia, dom şoară Ratched? Ce motive anume.?

Ea o-ntrerupe pe micuţa infirmieră înfigând la. Loc acul în dopul de cauciuc al sticluţei, umple seringă, o smulge din

sticlă şi-o depune pe tăviţă. Îi urmăresc mână întinzându-se după o altă seringă, o văd cum zvâcneşte, planează deasupră-i, se năpusteşte.

— Se pare c-ai uitat, domnişoară Flinn. Că aş: instituţie pentru bolnavi mintali.

Sora şefă are obiceiul să-şi iasă din fire ori de cî ceva împiedică funcţionarea lină, exactă, de mecani: precizie, a secţiei ei. La cel mai mărunt semn de n duială, confuzie sau deranj, e un pachet de nervi surâsuri schimonosite. Se-abate prin secţie cu acela: râs de păpuşă, mototolit între nas şi bărbie, şi cu $ zumzet de contor al ochilor, dar în adâncul ei e-nco ca un arc de oţel. Ştiu, o simt. Şi nu se destinde (până nu pune să se-nlăture fermentul tulburării în cuvintele ei, până nu-l „adaptează la mediu”.

Sub domnia ei, secţia de Dinăuntru e-aproape I tregime adaptată mediului. Dar din păcate, ea nu sta tot timpul în spital. Trebuie să-şi petreacă o bucat vreme şi Afară. Aşa că veghează c-un ochi şi la ad rea lumii din Afară, Munca cot la cot cu alţii aseir ei care alcătuiesc Combinatul, cum îi zic eu, adică organizaţie uriaşă ce urmăreşte ajustarea lumii de; la fel de bine cum o ajustează ea pe cea de dina/u au făcut din ea o adevărată veterană a ajustării luc lor. Era deja Soră şefă şi la locul cel vechi, când ăm eu din lumea de afară cu mulţi ani în urmă, şi se i case operei de ajustare Dumnezeu ştie de când.

Şi-am urmărit cum devine tot mai expertă pe trece. Experienţa a întărit-o şi-a făcut-o mai sigur ea, încât acum ea exercită o autoritate sigură, care s mifică în toate direcţiile cu ajutorul unor sârmuliţe ţări cât un fir de păr, invizibile pentru alţi ochi dec! Mei; o văd tronând în centrul acestei reţele de firi; ca un robot pânditor, veghindu-şi urzeala cu abili; unei insecte mecanice, ştiind în fiece secundă unde duce fiecare firicel şi ce fel de curenţi să trimită pentru a obţine rezultatele dorite. Am fost ajutoi electrician în tabăra de instrucţie mai nainte să fiu pediat în

Germania, şi-am învăţat ceva electronică |n meu de colegiu, aşa că ştiu cum se montează el. Astea.

Ea visează în inima acelei reţele de sârme o lum eficienţei şi-a ordinii ca-ntr-un ceasornic cu capac sticlă, un loc cu orar de neîncălcat şi în care toţi pi. Ţii care nu se mai plimbă pe-afară: reacţionând cu i-l îi ipulsurile ei. Sunt „cronici" ţintuiţi în scaune cu r8„; tile. Cu catetere coborând pe fiecare crac de pantalon drepj în ţeava de colectare de sub podea. An de an şi-a adun. Personalul ideal: doctorii, de toate vârstele şi felurile, vin şi se ridică sub nasul ei cu idei proprii despre cum s-ar cuveni să fie condusă secţia, unii având destul curaj ca să, şi" le apere, iar ea-i fixează pe doftoraşii ăia cu pliviri de gheaţă în fiece zi de la bunul Dumnezeu până ce ei îşi iau tălpăşiţa scuturaţi de friguri curioase. Zău, nu ştiu ce m-a apucat„, îi zic ei tipului de la personal. De când lucrez în secţia respectivă cu muierea aia, simt că-n vine-mi curge amoniac. Mă trec tot timpul frigurile, pruncii nu mai vor să-mi şadă-n poală, nevasta mea nu msi vrea să doarmă cu mine. Vă cer insistent un transfer în buncărul neurologic, la cisterna alcoolicilor, la pediatrie, pur şi simplu oriunde l"

Ea o ţine tot aşa de mai mulţi ani. Doctorii rezistă trei săptămâni, trei luni. Până ce ea se opreşte cu alegerea asupra unui omuleţ cu fruntea lată, fălcos, cu obrazul adunat în cute între ochii săi mititei ca şi când ar fi purtat odată ochelari prea înguşti, i-a purtat atâta că i-au boţit faţa în mijloc, aşa că acum îşi poartă ochelarii agăţaţi c-un şnur de gulerul cămăşii, balansându-se pe rădăcina nasului mic şi stacojiu şi-ntotdeauna Iunecând într-o parte sau alta, aşa că el trebuie să-şi încline capul în timp ce vorbeşte ca să-i readucă în echilibru. Asta-i doctorul bun pentru ea.

Pe cei trei negri din tura de dimineaţă i-a abţinut după mulţi ani de testări şi mii de respinşi. Se perindă prin faţa ei într-un şir lung şi întunecat de măşti posomorite, cu nasuri mari, urând-o pe ea şi albeaţa-i de păpuşă de la primă privire. Ea-i măsoară din ochi, le măsoară ura cam o lună de

zile, apoi îi lasă să se ducă aşa cum au venit pentru că nu urăsc îndestul. Când în cele din urmă se opreşte la cei trei de care are trebuinţă – îi angajează unul câte unul pe parcursul mai multor ani, înglobându-i în planurile şi urzeala ei – e absolut sigură că ăştia urăso destul ca să-şi arate destoinicia.

Primul pe care-l dibuieşte, ia cinci ani după venirea mea aici, e-un pitic, scălâmb şi vinos de culoarea asfaltului rece. Pe maică-sa au violat-o undeva în Georgia sub ochii lui taică-său. Legat de soba încinsă cu lanţurile de la plug, cu sângele şiroindu-i în încălţări. Puştiul urmărise totul dintr-o cămăruţă, chiorându-se la numai cinci ani prin crăpătura dintre uşă şi uşcior, şi nu mai crescuse nici un centimetru după aceea. Acuma pleoapele îi spânzura inerte şi subţiri de sub frunte, ca un liliac cocoţat pe rădăcina nasului. Pleoape ca o scoarţă cenuşie şi subţire, le ridică doar oleacă ori de câte ori apare vreun client nou în secţie, îl fură cu privirea pe sub ele, stu-diindu-l pe noul venit din cap până-n picioare şi clatină o singură dată din cap ca şi când ar fi, o, da, absolut convins acum de ceva ce ştiuse încă dinainte. A vrut să poarte cu el un ciorap plin cu alice din prima dată când intrase în slujbă, ca să-i aducă pe pacienţi la forma cea mai bună, dar ea i-a explicat că nu se mai procedează astfel, l-a făcut să-şi lase instrumentul acasă şi l-a învăţat propria ei tehnică; l-a învăţat să-şi ascundă ura, să fie calm şi s-aştepte, s-aştepte un mic avantaj, o neatenţie cât de mică şi-atunci să strângă funia şi să n-o mai slăbească. Nici un minut. Aşa-i aduci la forma dorită, l-a-nvăţat ea.

Ceilalţi doi tuciurii au sosit în secţie doi ani mai târziu. Intrând în slujbă la interval doar de-o lună, şi-amândoi semănând între ei aşa de tare că-mi închipui că ea a pus să se ia o copie după cel care-a venit mai întâi. Amândoi sunt lungani şi ageri şi ciolănoşi, şi mutrele le-au fost dăltuite într-o expresie ce nu se mai schimbă, ca nişte săgeţi de cremene. Ochii le lucesc ca două puncte vii. Dacă te-a-tingi de părul lor, rămâi fără piele.

Tustrei, negri ca tăciunele. Cu cât sunt mai tuciurii, a-nvăţat ea din lungul şir întunecat care s-a per. Ndat prin faţa ei, cu-atât mai devotaţi vor fi spălatului şi fre-catului şi ordinii din secţie. Spre exemplu, uniformele celor trei flăcăi sunt întotdeauna albe ca neaua. Albe şi reci şi ţepene că şi-a ei.

Tustrei poartă pantaloni apretaţi, albi ca neaua, şi cămăşi albe cu copci de metal pe-o parte, şi pantofi albi c-un lustru glacial, iar pantofii au tălpi roşii de crep care se furişează fără zgomot prin salon. Niciodată nu-i auzi când se mişcă. Apar ca din senin în diferite colţua ale secţiei ori de câte ori vrelin bolnav îşi închipuie că poate rămâne singur ori că poate şopti vreun secret altcuiva, Vezi vreun bolnav de unul singur într-un colţ, când deodată se-aude un scârţâit şi broboane de sudoare încep să i se prelingă pe obraz, întorcându-se în direcţia zgomotului. Unde-l întâmpina o mască neagră, împietrită, suspendată deasupră-i pe perete. Nu vede decât faţa aia neguroasă. Fără de trup. Pereţii sunt albi ca uniformele lor, curaţi şi lucioşi ca uşa frigiderului, aşa că obrazul tuciuriu şi manile acelea par pur şi simplu să plutească pe lângă perete ca o stafie.

„Urmează ani de pregătire până ce flăcăiaşii cei negri se armonizează tot mai bine cu lungimea de undă a So-rei şefe. Unul câte unul, ajung să-şi deconecteze firele directe şi să comunice doar pe calea undelor. Ea nu le transmite ordine cu voce tare şi nici nu le lasă instrucţiuni scrise peste care să poată da vreuna din nevestele ori învăţătoarele venite în vizită. Ei comunică pe lungimile de înaltă frecvenţă ale urii, şi băieţii o şi pornesc să-i împlinească dorinţele mai nainte ca ea să le gândească.

Aşa că, după ce Sora şefă îşi alege personajul dorit, secţia începe să funcţioneze cu eficienţa unui ceas. Tot ce gândesc, zic ori fac băieţii s-a stabilit cu luni înainte, În temeiul micilor însemnări pe care le face infirmiera în timpul zilei. Acestea sunt dactilografiate şi îndopate în maşina pe care-o aud uruind în dosul uşii de fier de pe

peretele camerei cJe gardă. O parte din cartelele cu dispoziţii curente se-ntorc perforate în modele cu găuri pătrate. La începutul fiecărei zile cartela DC. Completată cum se cuvine, este introdusă într-o fantă din uşa de fier şi pereţii încep să trepideze: luminile se aprind în dormitor la şase treizeci. „Activii” coboară din pat cât de repede pot să-i îmboldească tuciuriii, care-apoi îi pun să şurluiască podeaua, să golească scrumierele, să şteargă de pe perete urmele zgâriate de unul din bolnavii care-a făcut scurtcircuit c-o zi înainte, prăbuşindu-se într-un nor înfiorător de fum şi-n miros de cauciuc ars. „Motorizaţii” se opintesc să-şi coboare picioarele ca nişte buşteni uscaţi pe podea şi-aşteaptă ca nişte statui şezânde să se-n-dure careva să-mpingă căruciorul sub ei. „Legumele” uri-nează-n pat, activând un şoc electric care-i proiectează jos pe pardoseala de dale, unde negrii pot să-i spele cu furtunul şi să-i pună-n scutece noi.

La şase patruzeci şi cinci bâzâie aparatele de râs şi „activii” se aliniază-n ordine alfabetică în faţa oglinzilor: A, B, C, D,., „Cronicii” umblători ca mine intră şi ei la bărbierit când au isprăvit „activii”, apoi slnt îm; în odaie „motorizaţii”. Cei trei uncheşi rămaşi, c-un cegăi gălbui pe pielea pungită de sub bărbie, sunt ra salonul de zi, pe şezlongurile lor, cu fruntea-ntr-o eh de piele ca să nu mişte sub maşina de ras.

În unele dimineţi, mai cu seamă, lunea, eu mă şi-ncerc să le fentez programul. Alteori socot Că-i şiret să mă strecor între literele A şi C din alfabc urmez ruta stabilită, laolaltă cu toţi ceilalţi, fără şi obosesc picioarele – nişte magneţi puternici din pi manevrează personalul prin salon, ca păpuşile de la bl

La ora şapte se descuie sala de mese şi ordine se inversează: intră mai întâi „motorizaţii”, apoi „ci cii” mobili şi „activii”, care-şi iau în primire, tăvile CU de porumb, slănină, ouă şi pâine prăjită – în dimin asta chiar şi-o piersică de conservă pe-o frunză lăptucă. Unii din „activi”

cară tăvi cu mâncare, m zaţilor„. Majoritatea „motorizaţilor„ sunt „cronici probleme doar la picioare, care se hrănesc singuri. Mai sunt şi ăştia trei care nu mai mişcă nimic de la g jos, şi prea puţin mai sus de gât. Ăstora li se spun. Gume„. Negrii îi împing în sală după ce s-a aşezai i lumea, îi proptesc de perete şi le aduc tăvi identic pastă de culoarea glodului şi nişte cartonaşe albe agi de ea. „Mâncarea prelucrată mecanic”, stă scris pe pentru uzul celor trei fără dinţi: ouăle, şunca, pâkiea jiţă, slănina, toate-au fost mestecate de treizeşdou ori în maşina de-oţel de la bucătărie. O şi văd cum l-guie buzele secţionate, ca un cablu de aspirator, şi k pe farfurie un cocoloş de şuncă gata mestecată, c-un mot de staul.

Tuciurii îndoapă gurile roze şi avide ale „legum cam prea repede pentru ca ei să poată înghiţi, şi mi rea mărunţită-mecanic li se prelinge pe ciotul bărbi mai departe pe uniformă verde. Negrii îi înjură şi le gesc gurile c-o răsucire a lingurii, ca şi când ar curăţa zul putred al unui măr.

— Hodoroaga asta băirână de Blastic se face foue drept sub nasul meu. Nici nu mai ştiu de-i dau pin şuncă ori hălci din afurisita lui de limbă.

În. Şi muşi în ingă tgiuI

Pă de

La şapte treizeci, îndărăt. În salonul de zi. Sora şefă ne urmăreşte prin geamul ei special, întotdeauna aşa de lustruit că nu mai ştii dacă-i geam ori numai cerceveaua „oală, aprobă din cap ceea ce vede şi-ntinde mâna ca să mai rupă o filă din calendar, apropiindu-se cu înc-o zi de scopul final. Apasă un buton ca să pună-n mişcare ce-i de mişcat. Aud de undeva zăngănitul unei mari folii de zinc. Gata, să vă văd pe toţi în ordine. „Activi„: aşe-zaţi-vă pe partea voastră şi-aşteptaţi cărţile şi jocurile de „monopol„. „Cronici”: şedeţi pe latura voastră şi-aşteptaţi să primiţi jocurile de puzzle din cutia de Cruce Roşie. Ellis: întoarce-te la locul tău de pe perete, cu mâinile ridicate ca să-ţi primeşti piroanele şi urinează pe picioare. Pete: bălăngăne-

ţi capul ca o momâie. Scan-lon: munceşte-ţi mâinile noduroase pe masa din faţa ta, construind o bombă imaginară care s-arunce-n aer o lume imaginară. Harding: începe să vorbeşti, fluturându-ţi mâinile ca nişte păsări în aer. Apoi prinde-le în capcana subţiorilor pentru că adulţii nu se cuvine să fluture asemenea mâini frumbase. Sefelt: începe să te vaieţi de durerea ta de dinţi şi de cum îţi cade părul. Şi-acum toată lumea: trageţi aerul în piept. Expiraţi. În deplină ordine; inimile să bată toate-n ritmul stabilit, de cartelele DC. În uruit de pistoane.

Ca-ntr-o lume de desene animate, cu figuri plate, t onturate-n negru, agitându-se Într-o poveste neroadă care-ar putea să fie chiar amuzantă dacă figurile n-ar fi totuşi oameni în carne şi oase.

La şapte patruzeci şi cinci, negrii trec de-a lungul şirului de „cronici”, fixându-le celor care catadicsesc să stea liniştiţi sonde cu bandă adezivă. Sondele sunt de fapt condomuri cu capătul retezat şi legate cu bandă caueiucată de tuburile care coboară pe cracul pantalonilor în săculeţe de plastic cu inscripţia UTILIZABIL O SINGURĂ DATĂ, dar pe care eu trebuie să le spăl la sfârşitul fiecărei zile. Negrii ancorează condomurile cu adeziv; bătrânii „cronici” cu catetere au ajuns pleşuvi ca nişte prunci de-atâtea lipiri şi dezlipiri.

La ora opt pereţii zumzăie şi trepidează în plin efort. Difuzorul din tavan, anunţă ora meditaţiei, cu vocea, Sorei şefe. Întoarcem capul spre cuşca de sticlă-n care şade ea, dar nici pomeneală s-o vedem la microfon; de fapt e la câţiva metri de el şi dă instrucţiuni uneia din micuţele infirmiere cum să pregătească o tavă de medicamente aranjând pastilele în deplină ordine. „Activii” se aşază-n rând la uşa de sticlă, în ordinea A, B, C, D, apoi vin „cronicii”, apoi „motorizaţii”, „legumele” îşicapătă medicamentele mai târziu, amestecate-ntr-o lingură cu sos de mere). Băieţii se perindă prin faţa uşii şi primesc o capsulă într-un pahar de hârtie – aruncă fiecare capsula-n

fundul gurii şi micuţa” infirmieră le umple paharele cu apă ca s-o spele pe gât. Rareori câte-un neghiob vrea să ştie ce i se cere să înghită.

— Stai niţeluş, scumpo; ce-s în capsulele astea roşii de lingă vitaminele mele?

Îl cunosc bine. E-un „activ” voinic şi sâeâitor care are deja reputaţia de scandalagiu.

— E medicaţia matale, domnule Taber, o să-ţi facă bine. Înghite-o frumuşel.

— Da vreau să zic, ce fel de medicaţie? Doamne sfinte, doar văd şi eu că-s pilule.

— Haidem cu ele pe gât, eşti bun, domnule Taber – de dragul meu?

Aruncă iute-o privire spre Sora şefă, să vadă cum e primită mica ei strategie feminină, apoi se-ntoarce spre bolnav. El încă tot nu-i hotărî t să-nghită ceva ce nu ştie ce este, nici chiar de hatârul ei.

— Domnişoară, nu-mi place să vă fac necazuri. Dar nu-mi place nici să bag pe gât ce nu cunosc. De unde pot să ştiu că nu-i una din pilulele alea sucite care te fac ceea ce nu vrei să fii?

— Nu te enerva, domnule Taber.

— Să mă enervez? Dar pentru Dumnezeu, nu vreai. Să ştiu decât.

Dar Sora şefă s-a apropiat de el fără zgomot, i-a prins braţul ca-ntr-o menghină, paralizându-l până la umăr.

— În regulă, domnişoară Flinn, zice ea, dacă domnul Taber are chef să se poarte ca un copil, o să trebuii să-l tratăm ca atare. Am încercat să fim blânzi şi în1. Legători cu el. Evident, n-am ales soluţia cea mai bun El ne răspunde cu ostilitate, şi iar ostilitate. Eşti Iii domnule Taber, dacă nu doreşti să-ţi iei medicamen pe cale bucală.

— Dar n-am vrut decât să ştiu, pentru.

— Poţi pleca.

El se depărtează mormăind, după ce ea-i eliberează braţul, şi-şi petrece dimineaţa stând posac pe lângă latrină,

chinuindu-şi minţea tot cu capsulele alea. O dată j-am păcălit şi eu ţinând una din capsulele roşii sub limbă, prefăcându-mă c-o înghit, deschizând-o mai târziu în debaraua măturilor. O clipită, înainte să se preschim-be-n pulbere albă, am văzut că era un element electric miniatural din cele folosite de corpul de radiolocaţie în armată, cu sârme microscopice şi grile şi tranzistor), concepuţi în aşa fel ca să se pulverizeze în contact cu aerul.

Opt douăzeci, se împart cărţile şi jocurile de cuburi.:

Opt douăzeci şi cinci, unul din „activi” pomeneşte că obişnuia s-o privească pe soră-sa cum făcea baie; tustrei camarazii cu care stă la masă se-mpiedică unul de altul, încercând s-ajungă primii la registrul de informaţii.

Opt treizeci, se deschide uşa secţiei şi intră tropăind doi tehnicieni, duhnind a vin; tehnicienii întotdeauna se deplasează în pas alert sau la trap, căci stau cu corpul aşa de înclinat înainte, încât trebuie să se grăbească să-şi recapete echilibrul. Întotdeauna se înclină mult înainte şi duhnesc de parcă şi-ar fi sterilizat ustensilele-n vin. Trag uşa laboratorului după ei, iar eu mă apropii tu mătura şi le desluşesc vocile peste scrâşnetul nesuferit al oţelului pe piatra de tocilă.

— Ce-avem deja-n program la ora asta inumană din dimineaţă?

— Trebuie să instalăm un întrerupător de contact în vreun băgăreţ nenorocit. O treabă rapidă, zise infirmieră, dar nu ştiu de-avem aşa ceva în dotare.

— S-ar putea să trebuiască să telefonăm la firma IBM să ne expedieze unul rapid; să verific la depozit.

— Hei, şi adu şi-o sticlă de alcool etilic, dacă tot te duci acolo; am ajuns de nu mai pot să instalez o componentă cât de simplă fără o duşcă de stimulent. Păi, ce naiba, tot e mai bine decât la garaj.

Vocile lor sună forţat şi se-ntretaie prea rapid ca să pară reale – amintesc mai degrabă de conversaţiile co-ce din

desenele animate. Eu mătur mai departe, înainte să mă prindă că trag cu urechea.

Cei doi negri vânjoşi îl înşfacă pe Taber în closet şi-l târăsc spre odaia saltelelor. El reuşeşte să-i ardă unuia o lovitură zdravănă în fluierul picioiTilui, urlând tot timpul ca un apucat. Mă surprinde cât de neputincios arată în labele lor, de parcă l-ar fi imobolizat cu benzi de oţel negru.

Îl ţintuiesc cu faţa-n jos pe saltea. Unul se-aşază pe căpăţâna lui, iar celălalt îi sfâşie pantalonii la spate şi-i dă la o parte până ce apare fundul rozaliu ca o piersică al lui Taber, încadrat de ţoalele verzi ca lăptuca. El îşi înăbuşă sudălmile în saltea, în vreme, ce negrul care şade a pul lui zice:

— Aşa, aşa. Domnu Taber, tot aşa.

Infirmiera apare de pe culoar, ungând o seringă cu vaselină, închide uşa după ea astfel că dispar împreună câteva clipe, apoi iese repşde, ştergând acul lung de-un petec din pantalonii lui Taber. A lăsat borcanul cu vaselină în odaie. Înainte ca negrul să apuce să-nchidă uşa, îl zăresc pe cel care mai sade încă pe capul lui Taber, tamponându-l c-un şerveţel de hârtie. Amândoi rămân cu el în odaie vreme-ndelungată înainte ca uşa să se des-aChidă iar şi să iasă, purtându-l pe Taber pe sus spre laborator. Ţoalele lui verzi au dispărut cu totul şi el e înfăşurat într-un cearşaf umed.,.

Ora nouă, şi tinerii interni cu mânecuţe de piele la coate stau de vorbă cu „activii” timp de cincizeci de minute despre ce-au făcut ei în copilărie. Sora şefă îi priveşte cu suspiciune pe indivizii ăştia cu tunsori scurte, aşa că în cele cincizeci de minute cât stau internii în salon, ea trece printr-o perioadă grea. Cu ei prin preajmă, maşinăria începe să tuşească, iar ea se-ncruntă şi-şi face însemnări să verifice dosarele acestor băieţi, în căutarea unor vechi infracţiuni de circulaţie sau altele asemănătoare.

Ora nouă cincizeci, internii dispar şi maşinăria revine la bâzâitul ei regulat. Din cuşca de sticlă Sora şefă

inspectează cu privirea salonul de zi; decorul dinaintea ei revine la acea claritate de un albastru metalic, la acea mişcare limpede şi ordonată dintr-o comedie animată.

Taber este scos din laborator pe-un pat cu rotile.

— A trebuit să-i mai dăm o doză când a-nceput să-şi revină în timpul puncţiei rahidiene, o anunţă tehnicianul să-l ducem direct la Clădirea pe Sora şefă. Ce-aţi zice – număra unu şi să-i administrăm o doză de şocuri dacă tot am ajuns aici – asta ca să nu mai irosim o fiolă de seconal?

— Zic că-i o idee excelentă. Eventual dup-aceea să-l duceţi la electroencefalograf ca să-l examinaţi la cap – s-ar putea să fie nevoie să intervenim pe creier.

Tehnicienii pleacă la trap, împingând omul de pe targă, ca nişte figuri animate – sau ca nişte marionete, nişte păpuşi mecanice din vreun spectacol unde cică ar trebui să mori de râs văzând păpuşa ciomăgită de Dracu fji-nghiţită cu capul înainte de-un crocodil.

La ora zece soseşte poşta. Uneori capeţi un plic rupt.

La zece şi jumătate insul de la Relaţiile cu publicul, îşi face apariţia, urmat de-un cârd de reprezentante ale clubului de femei. Începe să-şi pocnească palmele grăsuţe 5n pragul salonului.

— O, salut, băieţi; ce eleganţă, ce eleganţă. Ia priviţi, fetelor; nu-i totul curat, strălucitor? Aceasta-i domnişoara Ratched. Am ales această secţie pentru că-i secţia ei. Ea le este ca o mamă, fetelor. Nu mă referam la vârsta, mă-riţelegeţi voi, fetelor.

Gulerul cămăşii îi este atât de strâns, că-i congestionează faţa când râde, şi el râde mai tot timpul deşi nu ştiu prea bine de ce, râde chitcăit şi iute de parc-ar vrea să scape de râs dar nu poate. Iar faţa-i stacojie e congestionată şi rotundă ca un balon pe care s-a pictat un obraz. E spin şi aproape complet chel; arată de parcă şi-ar fi lipit mai demult un smoc de păr pe cap care-i cade acum, agăţându-i-se de manşete, de buzunarul cămăşii ori sub guler. Poate

că de-aia-şi încheie gulerul aşa de strâns. Să nu lase firişoarele de păr să-i lunece pe după gât.

Poate că de-aia şi râde atâta, pentru că nu reuşeşte să scape de gâdilătură firişoarelor.

El conduce aceste tururi prin secţie.

— Doamne simandicoase în bluze flanelate, încuviinţând din cap demonstraţiile lui privitoare la cât de mult s-au schimbat lucru-rile în bine pe parcursul anilor. Le arată televizorul, fotoliile încăpătoare de piele, robinetele curate; apoi se duc împreună să bea o cafeluţă în camera de gardă a infirmierelor. Uneori apare singur şi se postează în mijlocul odăii, bătând din palme (se-aude cât îi sunt de năclăite), bate de două, de trei ori până rămân lipite una de alta, apoi le ţine împreunate ca pentru rugăciune sub unul din straturile bărbiei sale şi-ncepe să se învârtă pe călcâie. Se-nvârte iar şi iar în mijlocul salonului, privind prosteşte şi hăbăuc spre televizor, spre noile tablouri do pe perete ori spre robinetele igienice. Şi gâlgâie de râs.

Nu ne destăinuie niciodată ce găseşte aşa de amuzant, iar mie singurul lucru care mi se pare caraghios e chiar el, cum se-nvârte bezmetic ca o jucărie de gumă – dacă-i dai un bobârnac, greutatea de la fund o ridică imediat la loc, făcând-o să se legene şi să se rotească de la capăt. Nu se uită niciodată, absolut niciodată, la feţele oamenilor.

Zece patruzeci – patruşcinci – cincizeci, bolnavii intră şi ies de la programările lor de terapie educaţională, ocupaţională sau fizică, din încăperile mici şi bizare unde pereţii n-au niciodată aceleaşi dimensiuni iar podelele nu-s drepte. Maşinăria care uruie în jurul tău atinge viteza optimă de croazieră.

Secţia vuieşte aşa cum am auzit eu viMnd odată o filatură de bumbac când ne-am deplasat cu echipa de fotbal să jucăm împotriva unui gimnaziu din California. După un sezon bun, susţinătorii noştri localnici, într-un ceas de mândrie şi generozitate, ne-au plătit drumul cu avionul în California să jucăm c-o echipă de gimnaziu din campionat.

Când am aterizat în oraş, a trebuit să mergem să vizităm industria locală. Antrenorul nostru reuşea să convingă pe toată lumea că sportul e educativ prin cunoştinţele pe care, cică, ţi le dă în timpul deplasărilor, şi de fiecare dată, înainte de meci, mina echipa noastră în vizită la fabrici de lactate, ferme de sfeclă ori fabrici de conserve. În California ne aştepta filatura. Când am intrat în ea, majoritatea celor din echipă au aruncat o singură privire, apoi s-au întors în autobuz să joace pocher pe valize, dar eu am rămas înăuntru, undeva într-un colţ ca să nu le stau în cale tinerelor negrese care zoreau în sus şi-n jos pe intervalele dintre maşini. Filatura m-a aruncat într-un fel de visare, cu tot uruitul, clinchetul şi trepidaţia maşinilor şi-a oamenilor, zvâc-nind împrejur dup-un tipar anume. De-acee-nm rămas după plecarea celorlalţi, căci mi-am amintit într-un fel de oamenii din trib care-au plecat din, sat în ultimul timp ca să muncească la concasorul de piatră pentru baraj. Tiparul acela bezmetic., chipurile hipnotizate de rutina muncii. Am vrut să mă-ntorc şi eu la autobuz cu tot restul echipei, dar n-am putut.

Era o dimineaţă de iarnă timpurie şi încă aveam pe mine jacheta pe care-o primisem când câştigasem campionatul – o jachetă roşie cu verde şi mânecile de piele, şi-o emblemă în formă de minge cusută pe spate care-arăta ce anume câştigaserăm – şi jacheta aia atrăsese privirile curioase ale multor fetişcane. Am lepădat-o, dar negresele au continuat să se holbeze la mine. Eram mult mai voinic pe atunci.

Una din fete îşi părăsi maşina, uitându-se în sus şi-n jos pe intervale să vadă dacă şefa de echipă nu era pe-a-proape, apoi veni la mine. Mă-ntreba dacă aveam să joc cu gimnaziul în seara aceea, şi-mi spuse c-avea un frate care juca fundaş în echipa ălora. Am vorbit o vreme despre fotbalul american şi alte chestii asemănătoare, bă-gând de seamă că faţa ei părea ştearsă, ca şi când s-ar fi aşezat o ceaţă între noi. Erau scamele de bumbac care se cerneau prin aer.

I-am pomenit de scamele acelea. Îşi rostogoli ochii şi chicoti în pumni când i-am spus că mi se părea c-o văd pe-o dimineaţă cu ceaţă la o vânătoare de raţe. Şi-mi zise:

— Dar oare ce trebuinţă ai avea de mine singurică la o pândă de raţe?

I-am răspuns că-mi putea păzi puşca, şi toate fetişcanele din filatură începură să chicotească în pumni. Am râs şi eu niţel, înţelegând cât fusesem de subtil. Conti-nuarăm să vorbim şi să râdem împreună când brusc ea mă apucă de încheietura mâinii şi-mi împlânta unghiile în ea. Trăsăturile îi străluceau acum clare; am înţeles că o cuprinsese groaza de ceva.

— Ia-mă, îmi zise ea în şoaptă, ia-mă, flăcăule. Ia-mă din fabrică, din oraş, din viaţa asta! Du-mă undeva într-o ascunzătoare de raţe. Oriunde altundeva. Vrei, flăcăule, vrei?

Faţa ei neagră şi drăgălaşă radia înainte-mi. Am rămas cu gura căscată, încercând să găsesc un răspuns. Am stat încleştaţi astfel câteva clipe; apoi uruitul filaturii prinse iar puteri şi o forţă nevăzută începu s-o tragă înapoi de la mine. O coardă pe care n-o vedeam era ancorată de fusta-i înflorată şi-o trăgea îndărăt. Unghiile ei îmi lunecară pe piele şi, de-ndată ce se desprinse de mine, faţa ei îşi pierdu din nou claritatea, devenind moale şi mişcătoare precum ciocolată topită îndăcătul acelei picle de bumbac. Ea râse şi făcu o piruetă lăsându-mă să-ntrezăresc fusul arămiu al piciorului când fusta i se rjdică învolburată. Îmi aruncă o ocheadă peste umăr şi fugi îndărăt la locul ei de lângă maşină, unde un morman de fire se revărsase de pe masă pe podea; îl culese şi alergă cu paşi uşori ca fulgul ca să-l arunce într-o ladă de depozitare; apoi dispăru după colţul maşinii.

Toate fusurile acelea, rotindu-se şi depănându-se, şi suveicile săltând împrejur, şi bobinele învârtejind aerul cu firele lor, şi maşinile din oţel cenuşiu, şi fetişcanele în fuste înflorate, ţopăind încoace şi-ncolo, şi pulsaţia aceea. De fire

albe curgătoare ce ţesea laolaltă întreaga fabrică – toate acestea mi-au rămas întipărite-n minte şi din vreme-n vreme câte ceva din spital mi le reaminteşte.

Da. Acuma o ştiu prea bine. Secţia noastră-i o fabrică a Combinatului. E proiectată să îndrepte greşelile săvârşite prin preajmă, în şcoli şi în biserici, ăsta-i rostul spitalului. Când un produs recondiţionat complet se reîn-toarce-n societate, pus la punct de parc-ar fi nou, ba mai bun ca unuKnou câteojjată, atunci inima Sorei„ şefe se umple de bucurie; cel intrat aici cu toate alea anapoda e-acum un component funcţional, readaptat, un produs spre lauda acestei unităţi şi-un adevărat miracol. Priviţi-I cum lunecă prin lume, c-un zâmbet prefabricat pe faţă, integrându-se perfect în cine ştie ce comunitate nouă unde tocmaise sapă şanţuri de-a lungul străzii pentru introducerea conductelor de apă comunală. E fericit „de toate. S-a adaptat în sfârşit la mediu.

— Zău aşa, în viaţa mea n-am văzut schimbare mai mare decât aceea a lui Maxwell Taber de când s-a-ntors de la spital: oleacă vânat în jurul ochilor, olecuţă mai slab, dar, ştiţi ceva? E alt om. Bre, ce nu face ştiinţa americană modernăŞi-o lumină arde-n fereastra lui de la demisol până după miezul nopţii în fiecare seară, când elementele cu efect întârziat pe care i le-au instalat tehnicienii îşi fac datoria, dând agerime degetelor cu care se apleacă spre figura drogată a nevestei lui, spre cele două fetiţe numai de patru şi respectiv şase ani, şi spre vecinul cu care merge la popice lunea; îi ajustează şi pe ei, aşa cum a fost şi el la rându-i ajustat. Cel puţin aşa prezintă ei lucrurile.

Când în cele din urmă îşi termină bateriile după un număr prestabilit de ani, oraşul îl iubeşte frenetic şi gazeta locală îi publică o fotografie în care se vede cum i-a ajutat pe tinerii cercetaşi să facă curăţenie anul trecut de Ziua cimitirelor, iar nevestica lui primeşte o scrisoare de la directorul gimnaziului care-l descrie pe Maxwell VVilşon Taber ca pe o

figură model pentru tineretul studios din mândra noastră comunitate.

Chiar şi cei doi îmbălsămători, în mod obişnuit nişte cărpănoşi care vânează şi ultimul bănuţ, sunt pare-se rnişcE

— Îhî, ia priveşte colo: moş Max Taber, a fost soi bun. Ce zici să folosim substanţa aia scumpă de treizeci, tară să-i cerem un bănuţ în plus nevesti-şi. Ba, la naiba, hai s-o trecem în contul, casei.

O ieşire triumfală canasta îi umple Sorei şefe inima de bucurie, creând un renume bun îndeletnicirii ei. Şi-n general întregii industrii. Toată lumea-i fericită cu prilejul unei externări.

Dar cu internările-i altă poveste. Chiar şi bolnavul cel mai ascultător cere anumite eforturi ca să fie adus la rutina zilnică, şi-apoi nu poţi şti când are s-apară în spital insul acela care să profite de libertatea lui şi să-n-turce lucrurile-n dreapta şi stânga, care s-o facă într-adevăr lată şi să pună-n mare cumpănă funcţionarea lină a întregului stabiliment. Căci, cum vă explicam, Sora sefă-i gata să-şi iasă din sărite dacă ceva împiedică funcţionarea lină a, unităţii ei, ÎNAINTE SĂ VINĂ AMIAZĂ, EI IAR ÎNCEP SĂ motroşească la maşina de ceaţă, dar n-o pun de tot în funcţiune; ceaţa nu-i aşa de groasă încât să nu pot vedea dacă-mi dau toată silinţa, Într-una din zilele astea nici n-o să mă mai străduiesc, o să mă las în voia ei, să mă pierd în ceaţă ca alţi „cronici”, dar pe moment mă interesează insul ăsta nou venit – vreau să văd cum o să-i placă şedinţa terapeutică-n grup care se-apropie.

La unu fără zece ceaţa se destramă complet şi negrii, le spun „activilor” să facă loc în salon pentru adunare. Toate mesele sunt scoase din salonul de zi şi duse-n baia comună-de cealaltă parte a holului – ne eliberează ringul, zice McMurphy, ca şi când ar voi să dansăm niţel.

Sora şefă urmăreşte toate preparativele prin geamul camerei de gardă. Nu s-a mişcat de pe locul ei din faţa

acelui unic geam trei ceasuri încheiate, nici măcar ca să meargă la masă. Salonul comun se goleşte de mese şi la j ora unu doctorul iese din oficiul său de pe hol. Trece pe lângă camera de gardă şi-nclină o dată capul spre infirmiera care-a rămas să vegheze la fereastră, şi se-aşează pe scaunul lui în stânga uşii. Bolnavii se-aşază şi ei odată cu doctorul; apoi vin tropăind internii şi micuţele infirmiere. Când toată lumea s-a aşezat, Sora şefă se ridică de la locul ei din faţa geamului şi se-ndreaptă spre peretele opus al camerei de gardă unde se află panoul acela de oţel cu butoane şi cadrane, pune-n funcţiune un fel de pilot automat care să-aibă de grijă de toate în lipsa ei, apoi vine în salonul comun, aducând cu ea registrul de însemnări şi un coş plin de note. Uniforma ei, chiar şi dup-o jumătate de zi petrecută cu noi, e încă aşa de apretată că nu se-ndoaie mai deloc; numai pocneşte din încheieturi cu sunetul acela scos de-o scoarţă îngheţată pe care vrei s-o împăturească.

Se-aşază la dreapta uşii.

De cum se aşază, moş Pete Bancini se-aburdă clăti-nându-se pe picioare şi-ncepe să-şi bălăngăne capul, ge-mând:

— Îs obosit. Uuuu. O, Doamne. Oh, îs tare obosit.

— Aşa cum face de câte ori e vreun nou venit în salon căruia să i se plângă.

Sora şefă nici nu se uită spre el. Răsfoieşte hârtiile din coş.

— Să şadă careva lingă domnul Bancini, zice. Poto-liţi-l ca să putem începe adunarea.

Se duce Billy Bibbit. Pete s-a-ntors cu faţa spre McMurphy şi-şi tot clatină scăfârlia într-o parte şi-h alta ca un semafor de cale ferată. A lucrat la căile ferate treizeci de ani încheiaţi; acuma-i sleit de tot, dar încă mau funcţionează din amintiri.

— Îs o-boo-siit, face el, legănând capul spi? E McMurphy. I

— Stai liniştit, Pete, zice Billy, aşezând o mina pistruiată pe genunchiul bătrânului.

— Tare obosit.

— Ştiu, Pete – şi-l bate uşor pe. Genunchiul sfrijit, iar Pete îşi retrage capul, băgând de seamă că nimeni nti dă atenţie văicărelilor lui.

Sora şefă îşi scoate ceasul de pe mâna, consultă orologiul salonului şi-l răsuceşte pe-al ei, aşezându-l apoi cu cadranul spre ea în coş. Ia o mapă din tolbă.

— Bun. Începem odată şedinţa?

Aruncă o privire-n jur să vadă dacă mai vrea cineva s-o întrerupă, cu surâsul ei nedezlipit de faţa care i se răsuceşte în gulerul ţeapăn. Băieţii n-au curaj s-o privească-n ochi; cu toţii îşi examinează unghiile. Afară de McMurphy, Şi-a instalat un fotoliu în colţ, s-a aşezat-în el de parcă l-ar fi revendicat pe veci, şi-i urmăreşte fiece mişcare. Şapca ţi-o ţine tot pe cap, înfiptă bine pe scăfârlia roşcovană, de parc-ar fi motociclist de curse. Pachetul de cărţi din poală lui se desface tăiat c-o singură mină, apoi se-nchide la loc c-un pocnet amplificat de tăcerea încăperii. Ochii infirmierei poposesc câteva clipe asupra lui în rotirea lor. L-a urmărit jucând pocher toată dimineaţa şi, deşi n-a văzut bani circulând din mână-n mână, bănuieşte că nu-i el tipul care s-accepte bucuros prevederea secţiei de-a se juca numai pe chibrite. Pachetul se desface c-un foşnet şi pocneşte la loc, apoi dispare înghiţit de una din palmele acelea uriaşe.

Sora şefă se uită din nou la, ceas, scoate-o foaie de hârtie din pliantul pe care-l are în mina şi ridică registrul. Ellis începe să tuşească de la locul său pe perete; ea aşteaptă să se potolească.

— Ia să vedem. Spre sfârşitul şedinţei de vineri discutam problema domnului Harding. În legătură cu tânăra sa soţie. El a recunoscut că soţia să-i foarte dotată în ceea ce priveşte bustul, şi că asta-l nelinişteşte, întrucât ea atrage privirile bărbaţilor de pe stradă.

L.

— Începe să deschidă registrul la diferite pagini; mici fâşii de hârtie se arată în partea de sus a registrului ea să

marcheze paginile.
— Potrivit notelor înregistrate de diferiţi pacienţi, domnul Harding ar fi spus că „afurisita le mai şi dă bestiilor motive să se holbeze. De asemenea l-au auzit zi-când că pesemne şi el i-o fi dat motive să caute senzaţii erotice într-altă parte: Ar fi zis: Drăgălaşa dar analfabeta mea nevestică socoteşte că orice cuvânt ori gest ce nu pute-a golănie şi-a maidan e-un compliment”.
Continuă să citească pentru sine din registru, apoi îl închide.
— A mai afirmat că pieptul bogat al soţiei lui îi produce un sentiment de inferioritate. Aşa. Doreşte cineva s-atingă în continuare această chestiune?
Harding închide ochii şi nimeni nu scoate o vorbă. McMurphy priveşte-n jur la ceilalţi băieţi, aşteptând să vadă dacă va răspunde careva, apoi ridică mâna şl pocneşte din degete, ca un şcolar în clasă; Sora şefă încuviinţă din cap.
— Domnul – ă – McMurry?
— Anume ce s-atingă?
— Cum? S-atingă.
— Mi se pare c-aţi întrebat: „Doreşte cineva s-atingă în continuare.,”
— S-atingă – chestiunea, domnule Mc Murry. Blema relaţiei domnului Harding cu soţia lui.
— Aha. Credeam că vreţi s-o atingă – în altă parte.
— Dar cum aţi putut.
Se opreşte însă. Aproape că s-a pierdut o clipă. Câţiva. „activi” abia-şi ascund rânjetele. Iar McMurphy se întinde vajnic, cască şi-i face cu ochiul lui Harding. După care Sora şefă, din nou cât se poate de calmă, reaşează registrul în coş şi scoate o nouă mapă, o deschide şi-n-cepe să citească.
— McMurry. Randle Patrick. Trimis prin sentinţă judecătorească de la ferma de muncă silnică Pendlcton. Pentru diagnostic şi eventual tratament. Treizeci şi cinci de ani. N-a fost niciodată căsătorit. Distins cu Meritul militar în Coreea pentru organizarea unei evadări din-tr-un lagăr de

prizonieri. O demobilizare ruşinoasă mai apoi pentru nesupunere. Urmată de o serie neîntreruptă de scandaluri huliganice în stradă, bătăi în baruri, aresprotari pentru beţie, acte de violenţă, tulburări ale ordinii publice, practicare repetată de jocuri de noroc şi o arestare pentru – viol.

— Viol? Îşi revine doctorul.

— Infracţionar, c-o fata de.

— Puah. N-au putut să dovedească, îi explică McMurphy doctorului. Fata n-a vrut să depună mărturie.

— Cu o copilă de cincisprezece ani.

— Zicea c-are şapteşpe, doctore, şi era cât se poate de poftitoare.

— Examenul medicului legist a confirmat penetrarea, penetrarea repetată, se zice-n procesul verbal.

— Aşa de poftitoare, de fapt. C-a trebuit să-mi cos şliţul.

— Copila a refuzat să depună mărturie în ciuda constatărilor medicale. Se pare că s-a recurs la intimidare. Pârâtul a părăsit oraşul la scurtă vreme după proces.

— Oho, a trebuit să-l părăsesc. Doctore, dă-mi voie să-ţi spun – se aplecă înainte, c-un cot pe genunchi,. Vorbind cu glas coborât spre doctorul aşezat de cealaltă parte a salonului – piţipoanca aia mititică m-ăr fi făcut fărâme nainte s-ajungă la vârsta legală de şaişpe ani. Se obrăznicise-ntr-atâta că-mi punea piedică şi mă culcă la podea.

Infirmiera închide dosarul şi-l întinde doctorului prin faţa uşii:

— Noul nostru internat, domnule doctor Spivey. Ca şi când plicul acela de carton galben ar fi conţinut în el un om în carne şi oase şi-acum l-ar fi oferit spre examinare.

— Mă gândeam să vă informez cu privire la dosarul lui ceva mai târziu, dar cum insistă să se-afirme în şedinţa de terapie colectivă, putem la fel de bine să isprăvim cu el acum.

Medicul îşi pescuieşte ochelarii din buzunarul hainei trăgându-i de sfoară, şi se munceşte să şi-i aşeze pe nas în faţa ochilor. Ei rămân înclinaţi uşor spre dreapta, dar doctorul îşi pleacă repede capul spre stânga şi-i cumpăneşte. Surâde niţel când răsfoieşte dosarul, ca şi când l-ar gâdila plăcut felul impertinent de-a glăsui al noului venit, dar, ca şi noi ceilalţi, are grijă să nu se dea de gol şi să râdă deschis. Doctorul închide mapa de carton când ajunge la ultima filă şi-şi reaşaxa ochelarii în buzunar. Priveşte spre McMurphy care-a rămas aplecat spre el, de cealaltă parte a sălii.

— Se pare – că n-aveţi – alte antecedente psihiatrice, domnule McMurry?

— McMurphy, doctore.

— Aşa? Dar mi s-a părut – Sora şefă a zis. Deschide iar mapa, îşi extrage ochelarii, inspectează din nou documentele câteva momente înainte să o reîri-chidă şi să-şi pună ochelarii în buzunar.

— Da, domnule McMurphy. Aveţi dreptate. Vă cer scuze.

— Nu face nimic, domnu doctor. Cucoana a-nceput chestia asta, ea a făcut greşeala, Am cunoscut la viaţa mea câţiva oameni cu asemenea apucături. Am avut şi eu un unchi, pe nume Hallahan, care se ţinea odată c-o muiere care se făcea că nu-şi aminteşte. Bine numele lui şi-i zicea Huligan numai ca să-l scoată din pepeni. Chestia asta a mers câteva luni de zile până ce el i-a pus capăt. I-a pus capăt cum se cuvine.

— Aşa? Cum i-a pus capăt? Se interesează doc-i torul.

McMurphy rânjeşte şi-şi freacă nasul cu degetul mare.:

— Ei-ei, asta nu vă pot spune. Trebuie să ţin me-l toda uncheaşului Hallahan strict secretă, mă-nţelegeţi, J în caz c-o să am şi eu nevoie de ea într-o bună zi.

Zicea asta în mod evident către Sora şefă. Ea îi în-J toarce surâsul, dar el îşi răsuceşte din nou capul spre doctor.

— Bun; şi ce vă-nteresa în legătură eu dosarul meu, doctore?

— Aşa. Mă-ntrebam dac-aţi mai avut antecedente psihiatrice. Vreun consult, vreo internare într-altă instituţie?

— Păi, socotind pârnaiele federale şi de drept comun.

— Instituţii psihiatrice.

— Aha. Nu, dacă la aşa ceva vă referiţi. Asta-i prima mea vizită. Da zău că-s nebun, doctore. Jur că sunt. Păi uite, să v-arăt. Cred că doctoru celălalt de la fermă.

Se scoală, strecoară pachetul de cărţi în buzunarul jachetei şi traversează salonul ca să se-aplece peste umărul doctorului şi să răsfoiască dosarul din poală lui.

— Bănui c-a scris ceva, la sfârşit, undeva pe la sfârşit.

— Da? Mi-a scăpat. Un moment.

Doctorul îşi recuperează din nou ochelarii, şi-i aşază pe nas şi cercetează pasajul indicat de McMurphy.

— Uite-aici doctore. Sora şefă a omis partea asta când mi-a rezumat dosarul, Unde zice: „Domnu McMurphy a manifestat în repetate rânduri” – vreau numai să văd dacă m-a înţeles bine – „porniri necontrolate care indică un posibil diagnostic de psihopat”. M-a lămurit că „psihopat” înseamnă că mă bat şi mă preacur-vesc – pardon, doamnelor – înseamnă că pun, în cuvintele lui, prea mult zel în relaţiile sexuale. Doctore, e tare grav?

Întreabă asta c-o asemenea îngrijorare candidă şi-o expresie gravă pe faţa lui lătăreaţă şi aspră, că doctorul nu se poate reţine să nu plece capul şi să-şi înăbuşe un chicot de râs în gulerul hainei, încât ochelarii-i cad de pe nas poposind drept în buzunar. Toţi „activii” rânjesc şi ei, chiar şi câţiva dintre „cronici”.

— Mă refer la chestia cu zelul exagerat, doctore; aţi suferit vreodată de aşa ceva?

Doctorul îşi şterse ochelarii.

— Nu, domnule McMurphy, trebuie să recunosc că nu. Mi se pare interesant, însă, că doctorul de la ferma corecţională a adăugat această precizare: „Nu trebuie ignorată nici posibilitatea ca persoană în cauză să mimeze

psihoza pentru a scăpa de neplăcerile muncii silnice.”
Ridică ochii spre McMurphy: Ce părere aveţi de asta, domnule McMurphy?

— Doctore – se scoală-n picioare cât e de lung, îşi încruntă fruntea şi-şi desface braţele cu un gest larg şi implorator spre întreaga lume – arăt eu ca un om întreg la minte?

Doctorul se stăpâneşte cu greu să nu pufnească iar, aşa că nu poate răspunde. McMurphy se răsuceşte pe călcâie şi pune aceeaşi întrebare către Sora şefă:

— Arăt eu a om întreg?

În loc de răspuns, se scoală şi ea în picioare şi culege mapa de carton din poală doctorului, aşezând-o la locul ei în coş, sub ceas. Se întoarce pe scaunul ei.

— Poate c-ar fi bine, domnule doctorsă-l lămuriţi pe domnul McMurry cu privire la protocolul şedinţelor terapeutice în grup.

— Madam, ripostează McMurphy, v-am povestit despre unchiul meu Hallahan şi cucoana care obişnuia să-i pocească numele?

Ea-l priveşte fix o bună bucată de vreme, fără surâsul obişnuit. Are talentul de a-şi preschimba zâmbetul în orice altă expresie are de gî-nd să folosească asupra unui bolnav, dar noua ei privire nu se deosebeşte de cealaltă, e lot o, expresie mecanică şi calculată menită să-i servească sco-| puluî propus. Într-un târziu zice:

— Te rog să mă scuzi. Mack-Murph-y. Se-ntoarce din nou spre doctor:

— Acuma, domnule doctor, dacă vrei să-i explicaţi.;
Doctorul îşi încrucişează braţele şi se lasă satisfăcut pe speteaza scaunului.

— Da. Presupun c-ar trebui să lămuresc teoria com-j pletă a comunităţii noastre terapeutice, de vreme ce totj am ajuns aici. Deşi, în mod obişnuit, îmi rezerv plăcerea! Asta pentru mai târziu. Da. O idee fericită, domnişoară1 Ratched, o idee excelentă.

— Fireşte că şi teoria, domnule, doctor, dar eu mal refeream la regula ca pacienţii să rămână pe locurile lori cât durează şedinţa. E singura metodă, înţelegeţi. De-a| păstra ordinea. F

— Sigur, doctore. M-am sculat numai să v-arăt ches-l tia aia din dosar.

Se-ntoarce la fotoliu lui, îşi întinde iar mădularele. Cască vajnic şi se reaşează, foindu-se în continuare vreme ca un câine care-şi caută locul. Când e în sfârşit| mulţumit, ridică ochii spre doctor, aşteptând.

— Cât priveşte teoria. Şi doctorul inspiră o daţi adânc, fericit.

— Dă-o-n bute de nevastă, glăsuieşte Ruckly. McMurphy îşi ascunde gura cu dosul palmei şi-i strigă lui Ruckly într-o şoaptă răguşită:

— A cui nevastă? Iar scăfârlia lui Martini zvâcneşte brusc în sus, cu ochii boldiţi în afară.

— Da, îngână el, a cui nevastă? Vai. Pe ea? Da, oj văz. Dace.

— Ce n-aş da să am eu ochii tipului de colo, zice McMurphy cu referire la Martini, apoi tace tot restul şedinţei.

Rămâne aşezat în fotoliu, urmărindu-i pe toţi şi nescă-pând o vorbă ori vreun lucru întâmplat în salon. Doctorul vorbeşte mai departe despre teoria lui, până ce Sora şefă socoate c-a irosit suficient timp şi-i cere să se-oprească, vrând să se poată reîntoarce la subiectul Harding, şi tot i-estul şedinţei vorbesc numai despre el.

McMurphy se apleacă înainte în scaun de mai multe ori în timpul discuţiilor ca unul care-ar avea ceva de spus, dar se răzgândeşte şi se lăsă iar pe spate. Pe faţa lui se instalează treptat o expresie uimită. Ceva straniu se petrece aici, constată el. Dar încă n-a dibuit ce anume. Ca, de pildă, faptul că nu râde nimeni. Crezuse de bună seamă c-o să stârnească râsete întrebându-l pe Ruckly: A cui nevastă?„ – dar n-a auzit nici un firicel de” râs. Aerul e prea comprimat

de pereţi, prea apăsător ca să poţi râde. E ceva straniu în felul în care se pleoştesc cu toţii sub hârca aia cu obrazul surâzător şi păstos, cu rujul prea roşu şi ţâţele prea mari. Şi-şi spune să mai aştepte oleacă să prindă firul poveştii din locul ăsta mai nainte să-şi înceapă jocul. Asta-i o regulă sănătoasă pentr-un jucător isteţ: să. Priveşti o bucată de vreme jocul înainte să tragi şi tu” cartea.

Am auzit teoria aia a comunităţii terapeiUice de destule oii ca s-o pot repeta şi eu de la cap la coadă şi invers – cum insul trebuie mai întâi să se deprindă cu grupul înainte să poată funcţiona într-o societate normală; cum grupu-l poate ajuta pe individ arătându-i unde-o ia razna; cum societatea-i aceea care hotăreşte ca, re-i întreg la cap şi care nu, aşa că trebuie să te măsori după calapodul ei. Şi altele de felul ăsta. De fiecare dată când ne vine-un pacient nou în secţie, doctorul se avânta cu amândouă picioarele-n teoria sa; asta-i aproape singura ocazie când ia şi el hăţurile în mina şi conduce şedinţa. Ne zice cum că scopul comunităţii terapeutice este instituirea unei ordini democratice în secţie, care să fie condusă în întregime de pacienţi prin votul lor, şi care să conlucreze la producerea de cetăţeni vrednici, numai buni de-a fi aruncaţi afară, în stradă. Orice plângere cât de mică. Orice revendicare sau dorinţă de schimbare, zice el, trebuie ridicată în faţa colectivului şi discutată, nu lăsată să coacă în sufletul insului. De asemenea vă trebui să ne simţim în largul nostru în acest mediu, astfel încât să putem discuta fără reţinere problemele noastre intime în faţa celorlalţi pacienţi şi-a personalului medical. Vorbiţi, ne îndeamnă el, discutaţi, mărturisiţi. Şi de-auziţi vreun prieten zicând ceva demn de interes în timpul conversaţiilor zilnice, treceţi asta în registru ca să poată citi şi personalul, Chestia asta nu se cheamă,. Turnătorie”, cum i se zice prin filme, ci o mână întinsă semenului vostru. Aduceţi la lumină vechile păcate, ca ele să poată fi spălate în văzul tuturor. Şi participaţi la dezbaterile în grup. Ajutaţi-vă pe voi înşivă şi pe prietenii

voştri să scruteze tainele subconştientului. Între prieteni nu-i loc pentru secrete.

Intenţia noastră – conchide el de obicei – este să facem această adunare să semene cât mai mult cu comunităţile libere şiy democratice din care-aţi venit – o mică lume interioară care să reproducă la scară redusă mare, a lume de afară în care într-o bună zi o să vă reluaţi locurile.

Poate c-ar mai avea multe de spus, dar cam în acest punct Sora şefă îl reduce de obicei la tăcere, şi-n pauza nefirească ce urmează se scoală moş Pete care-ncepe să-şi bălăngăne ţeasta lui ca o tingire bătucită de aramă şi să se plângă tuturor cât e de obosit, iar infirmiera-i zice cuiva să se ducă să-l amuţească, aşa că şedinţa să poată continua; iar Pete se lasă în general potolit şi adunările merg mai departe.

O dată. O singură dată din câte-mi amintesc, acum vreo patru-cinci ani, lucrurile-au luat o altă întorsătura. Doctorul şi-a isprăvit discursul, iar infirmieria a intervenit direct cu: „Ia să vedem. Cine-ncepe? Scoateţi Li lumină vechile voastre secrete”. Şi i-a aruncat pe „activi1 într-un fel de transă, rămânând multă vreme de douăzeci de minute după întrebarea aceea, încordată ca un arc de sonerie gata să izbucnească, aşteptând ca vreunul să înceapă să-şi depene tainele. Ochii ei se plimbau pe feţ lor fără contenire, ca fascicolul unui far. Salonul de zi a rămas încremenit în tăcerea lui timp de douăzeci de mtnute, toţi pacienţii înmărmuriţi pe locurile lor. După trecerea celor douăzeci de minute, ea şi-a privit ceasul şi a zis: Să-nţeleg eu din asta că nu-i nimeni printre care-a comis vreun act nemărturisit pân-acum?” A înLins mâna-n coş după registru. „Trebuie să trecem în revistă iar vechile fapte?”

Asta a declanşat ceva, un fel de dispozitiv acustic din perete, activat de sunetul acelor cuvinte ieşite din gura ei. „Activii” au încremenit. Gurile îi s-au declanşat la unison. Privirea ei rotitoare a poposit asupra primului bărbat de lângă perete.

Buzele lui se munceau:

— Am furat banii din casă dintr-o staţie auto.

Ea a trecut cu privirea la următorul.

— Am încercat să mă culc cu sora mea mai mică. Ochii ei au sărit cu un ţăcănit la următorul pacient fiecare tresărea pe locul său ca o ţintă într-un poligon de tir.

— Eu – o dată – am vrut să mă culc cu frate-meu.

— Eu mi-am omorât pisică pe când aveam şase ani. Ăh, Dumnezeu să mă ierte, am ucis-o cu. Pietre şi-am zis că vecinii au făcut-o.

— Eu am minţit că numai am încercat. Chiar m-am culcat cu s, ora mea!

— La fel şi eu! La fel şi eu!

— Şi eu! Şi eu!

Ieşise mai bine decât visase ea vreodată. Răcneau cu toţii ca să câştige întrecerea, mergând tot mai departe fără puţină de întoarcere, ţipând lucruri care mai târziu nu-i vor mai lăsa să se privească-n ochi unul pe altul. Sora şefă aproba din cap fiecare mărturisire zicând: Da, da, da.

Apoi s-a sculat moş Pete în picioare. „Sunt istovit!” a mugit el, cu o voce enervată şi metalică pe care nu i-o mai auziseră până atunci.

Au tăcut atunci cu toţii. Şi eu am simţit un fel de ruşine. Ca şi când el ar fi rostit deodată singurul lucru adevărat, autentic şi important, făcând de ruşine chelă-iăiturile lor copilăreşti. Sora şefă turba de furie. S-a rotit pe locul ei şi l-a fulgerat cu privirea, surâsul acela picurându-i îngheţat pe bărbie; şi mergeau toate atât de bine.

— Să vadă cineva de sărmanul domn Bancânî, rosti ca.

Doi sau trei au sărit în picioare. Au încercat să-l potolească, bătându-l pe umăr. Dar Pete nu se lăsă potolit., I ovit! Istovit f” – îi dădea el înainte.

În cele din urmă Sora şefă a trimis pe unul din tuciurii să-l scoată cu forţa din salon. Uitase că flăcăii aceia neau nici o putere asupra unora ca Pete.

E fusese toată viaţa un „cronic”. Deşi nu intrase în spital decât după împlinirea vârstei de cincizeci de ani. Viaţa lui

fusese un bolnav mintal cronic. Capul lui are două crestături mari, pe tâmple, acolo unde mamoşul i asistase pe mama lui la naştere îi ciupise ţeasta în-ceri înd să-l tragă afară. Pete aruncase mai întâi o privire zărind toate sculele din sala de naştere, care-l aşşi a priceput cam în ce lume urma să se nască, aşa că s-a apucat zdravănde tot ce-i era la îndemâna acolo ţi să scape de naştere. Doctorul l-a apucat c-un cleşte teşit pentru gheaţă. L-a smuls afară şi a crezut că toat" -s în regulă. Numai că scăfârlia lui Pete era încă prea crudă, moale ca lutul, iar când s-a mai întărit a rămas cu cele două urme întipărite de cleşte. Şi asta l-a făcut cam la cap, de-i trebuia un mare e|ort de voinţă şi concentrare ca să îndeplinească treburi simple şi pentr-un co]: de şase ani.

Da" avea măcar un avantaj – fiind bobleţ cum spu-ncam, scăpase din ghearele Organizaţiei. Nu-l mai puteau modela dupănevoile maşinii. Aşa că i-au îngăduit să-şi găsească o muncă simplă la căile ferate, unde tot ce-ăvea de făcut era să şadă într-o baracă de şindrilă, departe-n pustietate, lângă un macaz singuratic, şi să agite spre trenuri o lumină roşie, dacă macazul era într-o parte, şi-o lumină verde dacă era în cealaltă, şi-o lumină galbenă dacă alt tren se află cumva în faţă. Şi el a făcut întocmai, c-o energie şi-o vitalitate din viscere pe care nu i-au putut-o strivi în cap, uitat singurel la macazul ăla. Şi nu i-au instalat niciodată pârghii de control în cap.

De aceea negrul n-avea nici o autoritate asupră-i. Dar el nu s-a gândit pe loc la asta, după cum nu se gândise nici Sora şefă când a poruncit ca Pete să fie scos din să-li aiul comun. Negrul s-a dus drept la el şi l-a smucit pe Pete de mâna în direcţia uşii, aşa cum smuceşti hăţurile unui cal înhămat la plug ca să se-ntoarne.

— În regulă, Pete. Ia hai în dormitor. Acilea deranjezi pe toţi.

Pete îşi scutură braţul. „

— Sunt istovii, l-a avertizat el.

— Haidem, moşule. Faci tărăboi. Haidem la culcare şi să tăcem ca un prunc cuminte.

— Istovit.:

— Anf zis că mergi la dormitor, moşule!

Negrul l-a smucit iar de mână, şi Pete a încetat să-şi mai bălăngăne căpăţână. S-a sculat în picioare drept şi hotărât, şi ochii i s-au limpezit brusc. De obicei ochii lui Fete sunt pe jumătate închişi şi tulburi de parc-ar fi îmbăiaţi în lapte, dar acum luceau albaştri ca lumina de neon. Şi palma de la capătul braţului de care se agăţase negrul a început să crească. Personalul „şi majoritatea bolnavilor vorbeau între ei, nemailuându-l în seamă pe moşneagul acela cu litania lui cunoscută despre cât e de istovit, închipuindu-şi c-or să-l potolească la fel ca de obicei şi că şedinţa o să se reia. Nu au băgat de seamă mina de la capătul braţului umflându-se tot mai mare, cum el îşi încleşta şi-şi descleştea pumnul. Numai eu am văzut-o. Am văzut-o cum tot creşte şi se încleştează prinzând puteri urieşeşti sub ochii mei, devenind netedă, dură. O ghiulea mare şi ruginită de oţel la capăt de lanţ. Mă holbam la ea şi aşteptam, în vreme ce negrul l-a mai smucit o dată pe Pete în direcţia uşii.

— Moşule, ţi-am zis că trebe.

Atunci a văzut pumnul. A încercat să se dea înapoi din. Faţa lui, zicând: „Peter, stai cuminte”, dar a întârziat c-o fracţiune de secundă. Pete a săltat ghiuleaua aia de oţel de la genunchi. Negrul s-a prăvălit către perete şi a rămas lipit de el câteva clipe, apoi a lunecat spre podea ea şi când peretele ar fi fost bine uns. Am auzit tuburile plesnind şi făcând scurt circuit în interiorul acelui perete, iar tencuiala s-a crăpat după forma negrului., Ceilalţi doi negri, pirpiriul şi celălalt vlăjgan, au rămas înmărmuriţi. Sora şefă a pocnit din degete şi cei doi s-au pus în mişcare. Instantaneu, lunecând parcă pe podea. Mărunţelul ca o imagine micşorată-n oglindă a celuilat. Au ajuns aproape în dreptul lui Pete când le-a dat brusc prin minte ceea ce ar fi trebuit să ştie şi primul negru, şi anume că Pete nu era dirijat prin

sârme ca noi ăştilalţi, că el n-avea de ce să-i asculte numai pentru că aşa-i poruncea ori că-l smuceau de braţ. De vroiau să-l ia pe sus, apoi trebuiau să-l ia aşa ca pe-un urs fioros ori un taur, şi cu unul din ai lor zăcând în nesimţire pe podea, cei doi rămaşi nu prea aveau chef să rişte.

Gândul ăsta i-a ajutat pe amândoi deodată şi i-a îngheţat pe loc, cel mare şi copia lui micşorată în exact aceeaşi poziţie, cu piciorul stâng înainte, cu mâna dreaptă întinsă, la jumătatea drumului între Pete şi Sora şefă. Cu ghiuleaua aia de oţel legănându-li-se-n faţă, şi cu furia aia albă ca neaua în spatele lor, cei doi s-au cabrat pe loc scoţând fum şi scârţâind din toate angrenajele. Îi vedeam bine cum zvâcnesc dezordonat, ca nişte maşini cu motoarele ambalate la maximum, dar cu frânele puse.

Pete aştepta acolo în mijlocul salonului, legănând bila aceea înainte şi-napoi pe lângă şold, cocârjat sub greutatea ei. Toată lumea era acum cu ochii la el. El se uita de la negrul cel pitic la matahală şi, când a priceput că n-aveau de gând să se apropie, s-a întors spre pacienţi.

— Vedeţi – nu-s decât gogoşi, le-a zis el, nu-s decât gogoşi.

Sora şefă se ridicase tiptil din scaunul ei, căutând s-ajungă la coşul de răchită sprijinit de uşă.

— Da, da, domnule Bancini, îngăimă ea, numai staţi liniştit.

— Nimic altceva, doar o grămadă de gogoşi.

Vocea lui îşi pierduse vibraţia metalică, devenise chinuită şi grăbită, ca şi când n-ar mai fi avut vreme să termine ce-avea de spus.

— Înţelegeţi, eu n-ăm ce să mai fac, ce să mai fac – nu-nţelegeţi. Mam născut mort. Nu ca voi. Voi nu vă i născurăţi morţi. Aaaah, şi ce greu mi-a fost.

— A început să plângă. Nu mai putea face cuvintele să-l asculte; deschidea şi-nchidea gura ca să vorbească, dar nu mai putea să potrivească cuvintele-n propoziţii. Şi-a! Scuturat capul să-l mai limpezească şi a clipit spre| „activi”:

— Aaah, eu. Vă. Zic, ce vă zic.

A început iar să se pleoştească şi bila lui de oţel s-a chircit îndărăt la mărimea unei mâini. O ţinea cu palma adunată căuş în faţa lui, de parcă le-ar fi oferit ceva bolnavilor.

— N-am ce să fac. M-am născut degenerat. Am ghiţit atâtea batjocuri c-am murit. M-am născut mori

N-am ce să fac. Îs istovit. Mi-e silă să mai încerc. Voi încă mai aveţi şanse. Eu am înghiţit atâta c-am murit. Pentru voi e uşor. Eu m-am născut mort şi amară-mi fu viaţa. Îs istovit; Istovit de-atâta vorbă şi stat în picioare. Js mort de cincizeci de ani.

Sora şefă l-a nimerit în plin din celălalt capăt al salonului, drept prin ţoalele lui verzi. A sărit înapoi fără să tragă acul, care rămase să atârne acolo de turul pantalonilor, ca un fel de coadă de fier şi sticlă, moş Pete co-cârjându-se şi mai mult înainte, nu din pricina injecţieici a efortului; ultimele câteva minute îl istoviră definitiv şi complet, o dată pentru totdeauna – era destul să-l priveşti ca să-ţi dai seama că era sfârşit.

Aşa că de fapt nu mai avusese rost injecţia; capul lui începuse deja să se bălăngăne înainte şi-napoi şi ochii i se înceţoşară. Când Sora şefă s-a apropiat binişor de el ca să-şi recupereze seringă, el se pleoştise atât de mult înainte, că lacrimile îi cădeau direct pe podeaua salonului, fără să-i ude obrajii, lacrimile întinzându-se pe-o porţiune mai largă după cum îşi legăna capul înainte şi-napoi, fă-când plici-plici într-un ritm monoton pe podea, ca şi când le-ar fi semănat.

— Aaaaah, gemea el, şi nici măcar nu a tresărit când ea i-a smuls seringa.

Revenise la viaţă vreme de poate-un minut ca să-ncerce să ne zică ceva, ceva ce niciunul din noi n-avea chef s-audă ori să-nţeleagă, şi sforţarea îl secătuise cu totul. Injecţia aia din şold fusese irosită-n van, ca şi când ea ar fi deşertat-o într-un mort – fără o inimă care s-o pompeze, fără o arteră care s-o urce spre creier, şi fără un creier care să amorţească sub otrava ei. Ar fi putut la fel de bine s-o împlânte într-un hoit vechi şi uscat.

— Îs istovit.

— Aşa. Acuma, băieţi, dacă mai găsiţi ceva curaj în voi, cred că domnu. Bancini o să se ducă frumuşel la culcare ca un om cuminte ce este.

— Taa-re istovit.

— Şi ajutorul Wiliams pare că-şi revine. Doctore Spivey, vreţi să vă ocupaţi de el? Poftim, I s-a spart ceasul şi are braţul tăiat.

Pete n-a mai încercat niciodată ceva asemănător, şi i n-are să mai încerce, Acuma, când începe o figură din asta în timpul unei şedinţe terapeutice şi ei se duc să-l potolească, se lasă imediat potolit. Încă se mai scoală din vreme-n vreme să-şi clatine căpăţâna şi să ne anunţe cât e de istovit, dar asta nu mai sună a văicăreală, a scuză ori a ameninţare – cu asta a isprăvit; pare mai degrabă un orologiu vechi care nu mai arată ora dar nici nu se-opreşte, cu arătătoarele îndoite, cifrele şterse şi clopoţelul înecat în rugină, un ornic bătrânesc şi fără noimă ce continuă să ticăie şi să strige cucu fără rost.

Adunarea încă-l mai sfâşie pe Harding când se face ora două.

La acea oră doctorul începe să se foiască pe scaunul său. Şedinţele nu-i fac plăcere, afară de cele în care apucă să-şi expună teoria; ar prefera sărşi petreacă timpul în biroul său, desenând grafice. Se tot foieşte şi-n cele din urmă-şi drege1 glasul, iar infirmiera se uită la ceas şi ne spune s-aducem îndărăt mesele din baie şi că o să reluăm discuţia mâine la ora unu. „Activii” se deconectează din nansa lor, aruncând o privire furişă spre Harding. Obrajii: ard de ruşine ca treziţi din visare la constatarea că ar au fost folosiţi ca nişte nătărăi. Câţiva din ei se duc în baia de dincolo de hol ca s-aducă mesele, alţii păşesc agale spre poliţele cu reviste şi se prefac tare absorbiţi de răsfoirea unor gazete vechi, dar de, fapt nu-ncearcă decât să-l ocolească pe Harding. Iar au fost manevraţi în aşa fel încât să-l perpelească pe-un camarad de-al lor ca pe-un criminal,

făcând cu toţii pe. Procurorul, judecătorul şi juraţii. Timp de patruzeci şi cinci de minute au căsăpit un om în bucăţi, de parcă asta i-ar fi amuzat, împroşeân-du-l cu întrebări: Cine socoteşte el că-i de vină de nu-şi poate satisface nevestica? De ce tot insistă că ea n-a avut nicicând de-a face c-un alt bărbat? Cum îşi închipuie el c-o să se facă bine dacă nu răspunde sincer?

— Întrebări şi insinuări care-i fac să se simtă prost acum, dar ei nu vor să se simtă şi mai prost ştiindu-l prin preajmă.

Ochii lui McMurphy urmăresc toate îndeaproape. Nu se scoală încă de pe scaun. Are din nou o mutră intrigată. Rămâne o, vreme în fotoliu, urmărind cu privirea pe. Activi", freeându-şi ţepii bărbii roşcovane cu pachetul de cărţi, apoi într-un târziu se ridică de pe fotoliu. C; u;: – j, se-ntinde şi se scarpină la buric cu colţul unei cărţi de joc. După care vira pachetul în buzunar şi-o porneşte spre locul unde-a rămas Hardâng, singur şi lipit cu propria-i sudoare de scaun.

McMurphy îl măsoară câteva clipe pe Harding de sus Cu privirea, apoi cuprinde cu palma lui uriaşă speteaza unui scaun de lemn, îl roteşte în aşa fel ca să-l aducă cu spetează spre Harding şi-l încalecă – stă pe el ca pe-un căluţ roib. Harding n-a băgat de seamă nimic din toate astea. McMurphy se bate cu palma peste buzunare până-şi descoperă ţigările, scoate una şi şi-o aprinde; o ţine ridicată înaintea ochilor, încruntându-se la vârful ei, îşi umezeşte degetul mare şi arătătorul şi-i potriveşte arderea după plac

Amândoi par să ignore prezenţa celuilalt. Nici măcar nu-s sigur că Harding l-a observat pe McMurphy. Harding stă cu umerii lui costelivi aproape complet cocârjaţi, ca nişte aripi verzui, aşezat pe marginea scaunului, cu mâinile prinse-n capcana genunchilor. Priveşte ţintă înainte, murmurând ceva pentru sine, încercând să pară calm – dar se vede cum i se mişcă fălcile, şi asta-i dă o expresie rânjită, de hârcă, aşa că numai calmă nu se poate numi.

McMurphy îşi potriveşte ţigara între dinţi şi îmbrăţişează spătarul de lemn al scaunului, sprijinindu-şi bărbia pe braţ, închizând aproape complet un ochi din pricina fumului. Se chiorăşte o vreme cu celălalt ochi la Harding, apoi prinde să vorbească, cu ţigara săllându-i între buze:

— Şi zi, amice, cam în felu ăsta se desfăşoară de-obicei drăguţele astea de şedinţe?

— Se desfăşoară? Murmurul lui Harding încetează. Nu-şi mai mişcă fălcile, dar încă priveşte fix înaintea sa, peste umărul lui

McMurphy.

— Asta-i proee-dura obişnuită la chermezele voastre terapeutice? Un fel de cârd de puişori ieşiţi la ciuguleală?

Capul lui Harding se-ntoarce tresărind şi ochii lui îl descoperă pe McMurphy, cu aerul că abia acum au băgat de seamă că se află cineva înaintea lor. Faţa i se boţeşte din nou când îşi suge obrajii, dându-f un aspect rânjitor. Harding îşi îndreaptă aripile umerilor şi se lipeşte de spetează încercând să pară calm, zO „chermeză de ciuguleală”? Mă tem, prietene, j că limbajul dumitale poporan mă cam depăşeşte. N-am nici cea mai vagă idee ce vrei să spui.

— Păi, atunci să-ţi explic. McMurphy ridică vocea; deşi nu se uită către ceilalţi „activi” care trag cu urechea în spatele lui, lor le vorbeşte: Cârdul ăsta descoperă o pată de sânge pe vreunul din puişori şi sar cu toţii s-o ciugulească, până-l sfâşie pe puişor în bucăţele, cu oase şi fulgi cu tot. Dar în chip firesc, alţi câţiva din stol se mân-jesc cu sânge în îmbulzeală, şi-atunci vine şi rândul lor. După care alţi câţiva ajung să se mânjească şi-s sfâşiaţi în bucăţi, şi apoi alţii şi alţii. Ehei, un chiolhan din ăsta de ciuguleală poate să înghită un stol întreg în doar câteva, ceasuri, amice, s-au mai văzut cazuri. O privelişte teribilă. Singurul mod de prevenire a masacrului – la pui

— E să-i legi la ochi. Ca să nu mai poate vedea.

Harding îşi împreunează degetele subţiri pe după un genunchi şi-l trage spre piept, lăsându-se pe şapte în scaun.

— Un „chiolhan de ciuguleală”. Într-adevăr, o ana-i logie plăcută auzului, prietene.

— Şi tocmai aşa ceva mi-a evocat adunarea asta la care-am participat de la distanţă, frăţioare, de vrei să ştii adevărul în toată uriciunea lui. Mi-a amintit de-un cârd de pui scârbavnici.

— Ceea ce înseamnă că eu sunt pe postul puiului cu pata de sânge, prietene?

— Chiar aşa, frăţioare, Încă-şi mai surâd, dar vocile îor au devenit atât de în-j cordate şi de coborâte, că trebuie să mătur mai aproape de ei ca să-i pot auzi. Şi ceilalţi „activi” se dau mai aproape.

— Şi vrei să mai ştii ceva, frăţioare? Vrei să ştii cine-n-fige prima dată clonţul? Harding aşteptă răspunsul.

— Afurisita aia de infirmieră, cine alta.

Se aude uri scâncet de spaimă în liniştea salonului Ciulesc urechea la uruitul maşinăriei din perete, care şi poticneşte, apoi o porneşte mai departe. Harding fad mari sforţări să-şi ţină mâinile nemişcate, dar vrea şi pară-n continuare calm.

— Aşadar, zice el, toate-s cât se poate de simple, stupid de simple. Ai venit în secţia noastră abia de şase ceasuri şi-ai şi simplificat toată opera lui Freud, Jung şi Maxwell Jones, rezemând-o într-o unică analogie: „un chiolhan de ciuguleală”.

— Eu nu mă referam la Freud, Yoong şi Maxwell Jones, amice, ci la şedinţa aia jegoasă şi la ce ţi-au făcut infirmieră şi ceilalţi netrebnici. Bine ţi-au mai copt-o.

— Mi-au copt-o?

— Chiar aşa. Ţi-au copt-o. Şi te-au pus la frigare de „câte ori au avut prilejul. Te-au copt la venire, te-au copt la plecare. Trebe că le-ai făcut ceva serios de te-ai ales c-o grămadă de duşmani prin secţie, frăţioare, căci după câte văd toată gaşca-i pe tine.

— Dar e de necrezut. Oare ignori cu totul, treci cu vederea sau ignori cu totul faptul că tovarăşii mei n-au acţionat decât spre binele meu? Că orice întrebare său comentariu stârnit de domnişoara Ratched ori de ceilalţi membri ai personalului avea doar scopuri terapeutice? Trebuie că n-ai ascultat un singur cuvânt din explicaţiile domnului doctor Spivey privitoare la teoria comunităţii terapeutice, ori poate n-ai pregătirea necesară ca să le pricepi. Mă dezamăgeşti, prietene, vai, mă dezamăgeşti amarnic. Am dedus din mica noastră confruntare azi de dimineaţă că eşti ceva mai inteligent – deşi probabil analfabet şi cu siguranţă un mitocan crescut în pădure având sensibilitatea unei gâşte, dar totuşi c-o inteligenţă nativă. Iată însă că eu, cu tot spiritul meu fin de observaţie care mă caracterizează, mai fac greşeli.

— Naiba să te ia, frăţioare.

— A, da; ara uitat s-adaug c-am remarcat violenţa dumitale primitivă şi azi de dimineaţă. De psihopat tu pronunţate tendinţe sadice, probabil alimentate de-o manie egocentrică şi iraţională. Da. După câte vezi, toate aceste talente înnăscute îţi conferă negreşit calitatea de terapeut competent şi dreptul de-a critica metodele domnişoarei Ratched folosite în timpul şedinţelor, în pofida faptului că ea trece drept o apreciată infirmieră, cu. Două decenii de activitate în domeniul psihiatric. Da, cu talentul dumitale, prietene, ai putea săvârşi miracole asupra subconştientului, aducând alinare id-ului suferind 51 vindecând superegoul rănit. Pesemne c-ai putea lecui toată„ secţia, chiar şi „legumele”, în numai şase luni. Ori ne dai banii îndărăt.

În loc să se avânte şi el în dispută, McMurphy nu-şi deslipeşte ochii de la Harding şi-n cele din urmă îl întreabă pe-un ton sec:

— Şi chiar crezi că rahatul ăsta scormonit în şedinţă de azi o să-ţi aducă vindecarea, o să-ţi facă vreun bine?

— Ce alt motiv am avea ca să-l mai suportăm, prietene? Personalul medical doreşte la fel de mult vindecarea

noastră ca şi noi. Doar nu-s monştri. Domnişoara Ratched s-ar putea să fie trecută de prima tinereţe şi cam severă, dar oricum nu-i un fel de dihanie uriaşă i orătăniilor de curte, cu înclinaţii sadice. Spre ciuguli rea nchi-îor noştri. Sper să nu-ţi închipui aşa ceva despre ea, nu?

— Nu, frăţioare, nu-i vorbă de asta. Ea nu vă ciuguleşte ochii. Nu ochii o interesează.

Harding tresare, şi-i zăresc mâinile cum încep să i se, furişeze dintre genunchi, ca doi păianjeni albi între ra-i murile acoperite de muşchi ale unui copac, luând-o în1 susul crăeanului spre locul unde ramurile se îmbină-n trunchi. J

— Nu ochii noştri? Se miră el. Rogu-te, atunci,. Cej anume ciuguleşte domnişoara Ratched. Prietene? L

McMurphy rânjeşte:

— Cum, chiar nu ştii, amice?

— Nu. Bineînţeles că nu ştiu! De vreme ce inşi.

— Podoabele bărbăţiei tale. Amice, iubitcle-ţi podoabe Păianjenii ajung la răscrucea ramurilor şi rămân acolo, zbătându-se. Harding încearcă să surâdă, dar obrazul ş buzele îi sunt atât de livide, că surâsul i se iroseşte. I-priveşte holbat pe McMurphy. Aeesta-şi scoate Ugars din colţul gurii şi mai repetă o dată:

— Chiar podoabele tale. Nu, infirmiera aia nu-i u soi de puică monstruoasă, frăţioare, ci o jugănituare. Ai mai văzut o mie din astea, tinere şi bătrâne, muieri şi fc baţi. I-am văzut prin toată ţara şi-n casele oamenilor – indivizi care-ncearcă să te stoarcă de putere ea eă-ţi pună belciugul de nas, ca să joci cum îţi cânta, să trăieşti după: um vor ei. Şi chipul cel mai lesnicios de-a-şi ajunge linia, de-a te supune, e să te lovească unde te doare mai tare. Te-au lovit vreodată-n foaie la o bătaie, amice? Te ia eu sudori reci, nu-i aşa? Nici că se poale ceva mai gmaznic. Îţi răscoleşte măruntaiele, te seacă până-n măduva oaselor. Dacă te măsori c-un inidivid care vrea să izbândească făcându-te pe tine neputincios în loc să se facă pe el puternic, atunci fii

atent la genunchiul lui, c-o să te-atingă-n cheutoarea ta vitală. Şi asta face şi matracuca aia bătrână, îţi pândeşte părţile vitale.

Obrazul iui Harding e-n continuare golit de sânge, dar el a reuşit să-şi controleze din nou mâinile; ele bat aerul din faţa sa, tncercând s-alunge cuvintele lui McMurphy.

— Scumpa noastră domnişoară Ratched? Dragul, surâzătorul, blajinul înger al mizericordiei, Mama Ratched, o jugănitoare? Păi bine, pretene, dar e de necrezut.

— Frăţioare, nu-mi servi mie rahatul ăla despre mititica şi blajina noastră mamă. O fi; ea mamă, dă-i mare cât o şură şi tăioasă ca o lamă de cuţit. M-a prostit şi pe jnine cu rolul de măicuţă blajină vreo trei minute azi dimineaţă, dar atât. Şi nu cred să vă fi prostit nici pe voi, băieţi, chiar şase luni încheiate ori un an. Eheee, multe scorpii am văzut la viaţa mea, da asta le-ntrece pe toate.

— O scorpie? Puţin mai nainte fusese jugănitoare, apoi matracucă – ori poate puică? Metaforele tale se cam bat cap în cap, prietene.

— Naiba să le ia; e-o căţea şi-o matracucă şi-o jugănî-toare, şi nu mă duci tu pe mine, ştii bine despre cine vorbesc.

Obrajii şi mâinile lui Harding tresaltă acum mai iute că-nainte. Ca-ntr-un film accelerat de gesturi, stinsuri, grimase, rânjite. Cu cât se străduie mai mult să-l oprească, cu atât mai repede se derulează. Când îşi lasă faţa şi mâinile să se agite-n voie, nemaiîncereând să le stăpânească, ele închipuie o mişcare curgătoare, de-a dreptul plăcută privirii, dar când se necăjeşte din pricina lor şi-ncearcă să le-oprească, devine o păpuşă bezmetică, dezarticulată.

— Niucindu-se într-un dans nervos. Toate i se mişcă din f-e în ce mai repede, şi vocea i se precipită ca să le ţină isonul.

— Păi cum, ia ascultă prietene McMurhy, confratele iT eu psihopat, domnişoara Ratched a noastră-i un adevărat înger al.

— Arităţii şi toată lumea ştie de ce. E slo-°°dă şi altruistă ca vântul, trudind fără un cuvânt” de mulţumire spre binele tuturor, zi de zi, cinci zile lungi şi grele pe săptămâna. Pentru asta-ţi trebuie suflet, prietene, suflet. De fapt am aflat din anumite surse – nu-s în măsură să le divulg, dar pot spune că şi Martini co munică cu ele în majoritatea timpului – că ea slujeşt umanitatea în continuare, chiar şi-n zilele ei libere, i când generoasă ca voluntară prin oraş. Pregătind o gani bogată de pomeni – produse conservate, caşcaval pentr întărirea relaţiilor conjugale, săpun – şi oferiftdu-l vreunei tinere perechi în mare dificultate financiară.

Mâinile lui zvâcnesc prin aer, închipuind secvenţa p care-o relatează:

— Ah, priveşte: acum apare infirmiera noastră, bătaie uşoară în uşă. Coşul ei cu funduliţă. Tânăra pere che e mută de fericire. Bărbatul a rămas gură-cască, fe meia plângea fără reţinere. Ea le inspectează locuinţs Promite c-o să le trimită bani pentru – a, da, praf d curăţat. Aşază coşul în mijlocul odăii. Şi când îngeru nostru îi părăseşte – semănând săruturi cu mâna, suri zând divin – e-atât de beată de laptele bunătăţii uman pe care fapta ei l-a adunat în pieptu-i atât de primitoi că nu-şi mai încape în piele de generozitate. M-auzi nu-şi mai încape. Oprindu-se-n pragul uşii, o trage deo parte pe tânăra soaţă şi-i dăruieşte douăzeci de dolari di: buzunarul propriu: „Du-te, sărmană copilă înfometată du-te şi cumpără-ţi o rochie ca lumea. Îmi dau seama c bărbatul tău nu-i în stare să ţi-o cumpere, dar ia asta 3 te du”. Şi perechea îi rămâne în vecii vecilor îndatorat pentru bunătatea ei.

Începuse să turuie tot mai repede, cu vinele gâtul gata să-i plesnească. Când se opreşte, în salon se-aşter linişte deplină. Nu mai aud decât un fâsâit vag că de rol şi-mi închipui că-i un magnetofon care înregistrează tot

Harding priveşte-n jurul său, vede că toată lumea-urmăreşte şi se străduieşte să râdă. Din gâtul lui nu ies

decât un scrâşnet ca de piron scos cu ranga dintr-o sandu
ră verde de pin: Iii-iii-iii. Nu-l poate înăbuşi. Îşi frângl mâinile ca pe nişte gângănii zburătoare şi strânge din oc la auzul acelui scârţâit. Dar nu şi-l poate opri. Acesta devine tot mai strident până ce într-un târziu, trăgând aerul c-un horcăit în piept, el îşi cufundă faţa în palmele primitoare.

— Ah, căţeaua, căţeaua, murmură el printre dinţi. McMurphy aprinde înc-o ţigară şi i-o întinde; Harding o primeşte fără un cuvânt. McMurphy încă mai urmăreşte chipul dinaintea lui c-un fel de uimire intrigată, privindu-l de parc-ar fi primul chip de om pe care i-au căzut ochii. Îl priveşte şi-n acest timp convulsiile şi zvâc-netele lui Harding îşi încetinesc ritmul şi faţa lui reînvie din palme.

— Ai dreptate, zice Harding, în tot ce-ai spus. Ridică apoi capul spre ceilalţi pacienţi care-l privesc stăruitor: Nimeni n-a cutezat pân-acum s-o spună deschis, dar nu-i om printre noi care să n-o fi gândit, care să nu nutrească acelaşi sentiment în legătură cu ea ca şi dumneata – un sentiment bine ascuns undeva în sufletul lui speriat.

McMurphy se-ncruntă şi-ntreabă:

— Dar ce-i cu aschimodia aia mică de doctor? S-ar putea să fie încet la minte, da nu-ntr-atâta încât să nu poată vedea cum a pus ea stăpânire pe toate şi cam ce face.

Harding trage adânc din ţigară şi lasă fumul să se strecoare printre cuvintele lui:

— Doctorul Spivey,. E exact ca noi ceilalţi, McMurphy, întru totul conştient de neputinţa lui. E-un iepure înfricoşat, disperat, neputincios, cu totul incapabil să conducă secţia asta fără ajutorul domnişoarei noastre Ratched, şi o ştie prea bine. Şi ce-i mai rău, ştie şi ea că el o ştie, şi i-o reaminteşte ori de câte ori are prilejul. De câte ori descoperă că el a făcut o mică eroare în scriptele lui ori, să zicem, în grafice, poţi să ţi-o imaginezi cum dă buzna în biroul lui scoţându-i-o pe nas.

— Chiar aşa, se-amestecă şi Cheswick, oprindu-se lingă McMurphy, ne scoate pe nas toate greşelile.

— De ce n-o dă afară?

— În spitalul ăsta, zice Harding, doctorul n-are puterea de-a angaja, sau de-a concedia. Puterea aceasta e încredinţată directorului administrativ, iar acesta-i o femeie, o veche amică de-a domnişoarei Ratched; au lucrat împreună ca surori militare prin deceniul trei, Sân-tem victimele unui matriarhat pe-aici, prietene, şi doctorul e tot aşa de neputincios ca şi noi. Ştie că Ratched trebuie doar să pună mâna pe telefonul pe care-l vezi la cotul ei, s-o cheme pe directoare şi să-i pomenească, aşa că din întâmplare, vai, să vezi. Doctorul acela mi se pare că face Prea multe comenzi de meperidină.

— Stai puţin, Harding, nu-s la curent cu vorbăria asta tehnică.;”

— Meperidina, prietene, e un epiat sintetic, de două ori mai periculos ca heroină. Medicii-i prind frecvent gustul.

— Aschimodia aia mică? Un narcoman?

N-am idee.

— Păi, atunci ce câştiga ea acuzându-l de.:

— Ah, dar nu eşti atent la ce spun, prietene. Ea nu acuză. E destul numai să insinueze, să-nsinueze orice, nu pricepi? N-ai băgat de seamă astăzi? Cheamă câte-un bolnav la uşa camerei de gardă şi se postează-n faţa lui şi-l întreabă de vreun şerveţel de hârtie găsit sub pat. Atâta doar, îl întreabă. Iar el se simte„ vinovat, orice i-ar spune. Dacă zice c-a curăţat un stilou cu el, ea răspunde: „Aha, un stilou„, iar dacă el zice că-i curge nasul, ea răspunde: „Înţeleg, nasul”, şi-şi clatină coafura ei grizo-nată şi corectă, oferindu-i unul din surâsurile acelea precise, după care-i întoarce spatele şi se duce îndărăt în camera de gardă, lăsându-l pe el în uşă să se canonească întrebându-se de fapt la ce folosise şerveţelul.

A-nceput din nou să tremure, iar umerii i-au căzut iarăşi înainte.

— O, nu. N-are nevoie să acuze. E-nzestrată cu geniul insinuării. Ai auzit-o măcar o dată, în cursul dezbaterii

noastre de azi, să m-acuze de ceva? Şi totuşi mi se parei c-am fost acuzată de-o mulţime de lucruri, de gelozie şl paranoia, de faptul că nu-s destul de bărbat ca să-mi satisfac nevasta, ori că am relaţii cu amicii mei de sex bărbătesc că-mi ţin ţigara afectat şi chiar că – vezi; Doamne – n-aş ascunde în pantaloni decât un smoc de păr – şi-ncă unul moale, pufos şi blond! Jugănitoare, zici? Vai, dar o subestimezi!

Harding tace brusc şi se-apleacă înainte ca să ia mâna lui McMurphy între-ale sale. Faţa îi. Rămâne înelinatăj într-Un unghi ciudat – culţuroasă, cenuşie-stacojie. ca sticlă spartă de vin.

— Lumea asta. Aparţine celor puternici, prietene Ritualul existenţei noastre se întemeiază pe fortificarea celor puternici prin sfârşierea celor slabi. Trebuie să ne-acomodăm cu această realitate. E drept să fie aşa. Trebu ie să-nvăţăm s-o acceptăm ca pe-o lege naturală. Iepurii-şi acceptă rolul în acest ritual şi recunosc că lupul este cel puternic. Ca reflexde apărare, iepurele devine şiret şi fricos şi evaziv, săpându-şi vizuini în care să se-ascundă dacă lupu-i pe-aproapc. Şi aşa supravieţuieşte, o duce înainte. Îşi cunoaşte locul. Fără îndoială că nu-l. Ya provoca pe lup la o confruntare. Păi. ar fi oare înţelept? Ar fi?

Lasă mâna lui McMurphy, se reazămă pe spate şi-şi încrucişează picioarele, trăgând din nou adânc dinţigară. Îşi scoate ţigarea dintre buzele întinse într-un surâs firav şi râsul lui izbucneşte din nou – iii-iii-iii – pa un cui smuls dintr-o seândură.

— Domnu McMurphy. Prietene. Eu nu-s un puişor de găină. Sunt un iepure. Şi doctoru-i un iepure, Ches-wick de colo e un iepure. Billy Bibbit e un iepure. Toţi cei de pe-aiei sânttm iepuri de diferite soiuri şi vârste, ţopăind într-o lume a iui Walt” Disney. Oh, să nu naă-n-i greşit, n-am venit aici/pentru că suntem iepuri – L01 îi puri am fi oriunde ne-am afla – ei pentru că nu ne putem acomoda eu condiţia

noastră de iepuri. Arcm nevoie de-un lup viguros ca infirmiera noastră ca să ne-n-veţo care ne este locul.

Ca un nătâng. Vrei adică să-mi zici o: -: A laşi o muiere cu părul siniliu

— Omule, vorbeşti e-o să şezi frumuşel şi să te convingă că eşti i

— Nu. Să mă corn iepure. Priveşte-mă m; infirmieră ca să i:

Nici vorbă.

Am pui.

— Iit în rolul m-am născut iplu nevoie de

Şi nasul ăsta care mişcă? Şi

— A. dj. Năiărăii de pe stradă.

— Dar nu f: r, ţeţi nebuni, pricepi, din ăia;: um se r;: ia prin IV: iu Sunteţi doar obosiţi şi – cam.

Cam puri, vrei să spui?

— Pe dracu, iepuri! Nici pe departe n-arătaţi a iepuri, naiba s-o ia.

— Domnule Bibbit, ţopăie puţin împrejur de hatârul domnului McMurphy. Domnule Cheswick, arată-i ce blană ai.

Billy Bibbit şi Cheswick se preschimbă în iepuri albi, tupilându-se la pământ; chiar sub ochii mei. Dar le e ruşine să facă cum le cere Harding.

— Vai, mai sunt şi ruşinoşi, McMurphy. Nu-i drăguţ? Ori poate că se simt cam prost că nu şi-au pus pielea la bătaie pentru camaradul lor. Poate că se simt vinovaţi că au lăsat-o din nou pe ea să-i canonească făcându-i inchizitori. Sus capul, prieteni, n-aveţi de, ce să vă fie ruşine. Totu-i aşa cum se cuvine. Nu i se po te cere iepurelui să-şi pună pielea la bătaie pentru semenii lui. Ar fi o neghiobie. O nu, aţi fost înţelepţi, poltroni dar înţelepţi.

— Ascultă Harding. Începe Cheswick.

— Nu, nu, Cheswick. Nu te supăra pe adevăr.

— Ia ascultă; au fost daţi când am zis şi eu aceleaşi lucruri despre coana Ratched ca şi McMurphy.

— Da, dar le-ai spus în şoaptă şi te-ai dezis de ek mai târziu. Eşti iepure, nu-ncerca să te aperi de adevăr. De asta nu-ţi port pică pentru întrebările pe care mi le-ai pus înşedinţa de azi. Ţi-ai jucat bine rolul. De-ai fi fost tu la mijloc, ori Billy, ori Fredrickson, şi eu v-aş fi atacat cu aceeaşi cruzime ca şi voi pe mine. Nu trebuie să ne ruşinăm de purtarea noastră; aşa trebuie să se comporte lighioanele mici ca noi.

McMurphy se răsuceşte pe scaun şi-i măsoară pe cei-lalaţi „activi" din cap până-n picioare.

— Eu nu-s aşa de sigur că n-au de ce să le fie ruşine. Personal, mi s-a părut al naibii de scârbos cum au trecut de partea ei împotriva dumitale, Câteva clipe m-am crezut iar în lagărul de prizonieri din Coreea.

— Pentru Dumnezeu, McMurphy, zice Cheswick, ia stai şi ascultă.

McMurphy se-ntoarce şi ascultă, dar Cheswick nu mai adaugă nimic. Niciodată nu merge mai departe; e unul din indivizii ăia care fac mult zgomot pregătind parcă un atac. Strigând „înainte", agitându-se pe loc câteva minute, făcând câţiva paşi, apoi se sting. McMurphy îl priveşte cum a rămas iar în cumpănă dup-un început aşa de frumos, şi-i zice:

— Tare mai seamănă cu lagărul acela de prizonieri.

Harding ridică mâinile împăciuitor.

— O, nu, nu, nu meritǎm asta. Nu trebuie să ne condamni, prietene. Nu. De fapt.

Observ că febra aia vicleană îi licăreşte iar în priviri: mă aştept să-l aud din nou chicotind, dar în loc de asta el îşi scoate ţigara dintre buze şi arată cu ea spre McMurphy – în mâna lui ţigara pare unul din degetele-i albe şi fragile, fumegând la un capăt:

— Chiar şi dumneata, McMurphy, cu toată fanfaronada asta de cowboy şi băţoşenia-ţi de iarmaroc, şi dumneata sub coaja cea dură eşti probabil la fel de plătind, de pufos şi de iepure ca noi toţi.

— Da, mie-mi spui? Sunt un iepure cu coada îmbârli-gată. Şi ce anume mă face să semăn c-un iepure, Harding? Înclinaţiile mele de psihopat? Ori poate apucăturile mele de bătăuş şi fustangiu! Pesemne cele din urmă, nu-i aşa? Tot oful şi libovul din mine. Da, oful şi libovul, probabil asta mă face iepure.

— O clipă; mă tem c-ai atins un aspect care merită niţică meditaţie. Iepurii sunt notorii pentru trăsătura de care vorbeşti, nu-i aşa? Cunoscuţi, adică, pentru hărnicia îor în toate cele. Da. Hm. Oricum însă, problema ridicată de dumneata pur şi simplu demonstrează că eşti un iepure sănătos, eficient şi bine adaptat la mediu, în vreme ce cei mai mulţi. Dintre noi suntem lipsiţi chiar şi de potenţa rare ne.

— Ar da dreptul să ne numărăm între iepurii normali. Suntem nişte neputincioşi – plăpânzi, piperniciţi, schilavi, dintr-o rasă plăpânda şi pitică. Iepuri fără „oful şi libovul” lor; o privelişte patetică.

— Stai o clipă. Îmi tot suceşti vorbele.

— Ba nu. Ai dreptate. Ţi-aminteşti, ne-ai atras atenţia asupra locului sensibil vizat de clonţul infirmierei? Era foarte adevărat. Nu-i bărbat pe-aici care să nu se teamă c-o să-şi piardă ori că şi-a pierdut bărbăţia. Noi, biete creaturi cosmice, nu putem atinge condiţia virilităţii într-o lume iepurească, atât suntem de neputincioşi şi de incompetenţi. He-he. Noi suntem ie-purii, am putea spune, unei lumi iepureşti.

Se aplecă din nou înainte şi râsul acela scrâşnit şi chinuit pe care-l aşteptasem începe să-i scape din gâtlej, mâinile bătând aerul, obrazul tremurându-i în convulsii.

E-ţi gura aia spurcată! Arding se potoleşte, cu serâşnetul re ieschisă într-un rânjet lătăreţ, cu ntr-un nor albăstrui de fum. Îngheaţă eva clipe: apoi ochii îi devin două ori-Titore pe furiş spre McMurphy, în atât de încet că trebuie să mă apropii cu mătura chiar lingă scaunul lui ca s-aud ce spune.

— Prietene. Dumneata. Poate că eşti. Lupul.

— Pe naiba, nu-s lup cum nu eşti nici dumneata iepure. Bre, în viaţa mea n-am auzit asemenea.

— Ai un muget tare lupesc.

Sforăincl pe nări, McMurphy se-ntoarce de la Harding spre ceilalţi. Activi „ce-i stau prin preajmă.

— La poftim; măi. Băieţi. Ce naiba-r cu voi? Doar nu sunteţi aşa de smintiţi, să vă credeţi toţi nişte jivine?

— Nu, zice Cheswick şi vine lingă McMurphy. Nu, pe legea mea, eu unul nu-s un amărât de iepure.

— Aşa te vreau, Cheswick. Şi voi, ceilalţi, hai s-o lăsăm baltă. Uite-te la voi, v-aţi băgat în cap că fugiţi speriaţi din faţa unei muieri de cincizeci de ani. Dar ce poale să vă facă ea, la urma urmei?

— Da, ce? Îl îngână Cheswick şi se-ncruntă la ceilalţi.

— Nu vă poate bate cu biciul. Nu vă poate arde cu fierul roşu. Şi nici să vă tragă pe roată. Azi există legi împotriva unor asemenea apucături; nu mai sânfem în Evul Mediu. Nu poate să vă facă absolut.

— Ai v-v-văzut ce ne p-p-poate face! În ad-d-duna-rea de azi dimineaţă.

Bag de seamă că Billy Bibbit s-a preschimbai din nou din iepure în om. Se apleacă spre McMurphy, încereând să continue ce are de spus, cu gura mânjită de bale şi faţa congestionată. Apoi întoarce spatele şi se depărtează:

— Ah, ce r-r-rost are. Mai. B-bine mă omor. McMurphy strigă în urma lui:

— Astăzi? Ce-am văzut eu în şedinţa de astăzi? Pe toţi dracii, n-am văzut decât c-a pus nişte întrebări, şi-ncă întrebări uşurele şi plicticoase. Întrebările nu-ţi frâng oasele, nu-s nici bâte, nici pietre.

Billy revine:

— Dar felul c-cum p-pune întrebările.

— Nu sunteţi obligaţi să-i răspundeţi, ce?

— Dci. M nu;} vezi ră s-siuâde şi sc-scrie o-ns mnaiv în c-c-cojitucuţa i i şi-apoi ea – ca – ah, la nai -:;!

Sr: n veni şi el iingă Billy.

— Ă nu-i răspunzi la întrebai i. Mack, înseamnă c-o; iC-fi, chiar şi numai tăcând. Aşa le-nfundă şi bestiil, -: ea din guvern. N-ai cum să Io scapi. Singurul lucru pe care-l poţi face e să razi şandramaua asia d; faţa pămâiitului – s-o arunci în aer.

— Bine. Dar atunci când vă pune o-nlrebare de 1 ăsta, de ce nu-i spuneţi să-şi ia coada la spinare şi să/,) ducă la dracu?

— Da, îngâna Cheswick agitându-şi pumnul, spunoţi-i să-şi ia coada la spinale şi să se ducă ia nracir.

— Şi ce-ar uima după aia. Mack? Te-ar interpela imediat cu: Paci nl McMurphy, c e v.r. iv lul mră aşa demult o anumiiă întrebare?

— Di. Ipa aia îi M ui. Să se mai ducă o r-aiă! A. dracu".

Oii să se ducă la dracu. Inea! Oi nu au făcut

Nimic.

— Cum se petrece chestia asta?

— Te leagă în chingi de-o masă care are, în chip ironic, formă de cruce, cu o ghirlandă de scântei în] oc da cunună de spini. Îţi lipesc de tâmple doi electrozi. Zbang! Prin creier îţi trece electricitate de cinci cenţi, şi te alegi. Deodată şi cu tratament şi c-o pedeapsă pentru comportamentu-ţi ostil şi drăcuieli; în plus nu mai stai în calea nimănui vreme de şase ceasuri până la trei zile, în funcţie de individ. Chiar şi după ce ţi-ai recăpătat cunoştinţa, rămâi într-o stare de dezorientare zile în şir. Nu mai eşti în stare să gândeşti coerent. Nu-ţi mai aminteşti mare lucru. După mai multe asemenea tratamente, oricine poate ajunge ca domnul Ellis pe care-l vezi colo răstignit pe perete. Un idiot care bălmăjeşte şi face pe el la treizeci şi cinci de ani. Ori te preschimbi într-o epavă inconştientă care înfulecă, elimină şi zbiară, dă-o-n bute de nevastă

— Ca Ruckly. Sau aruncă-o privire către Şefu măturăcare stă proptit în tizul său, colo lângă dumneata.

Harding întinde ţigara spre. Mine, şi-i prea târziu ca să mă trag înapoi. Mă prefac că nu-l bag în. Seamă. Continui să

măturat.

— Aud că Şefu măturătură, cu ani în urmă, a beneficiat de mai mult de două sute de tratamente cu şocuri pe când erau la modă. Îţi poţi închipui ce efect au avut astea asupra unei minţi care deja lunecă în întuneric. Şi priveşte-l acuma: un colos în rol de om de serviciu. Iată-l pe Americanul Căzut, o maşină de măturat de un metru nouăzeci, tremurând şi de umbra ei. Cu asta, prietene, ne poate ea ameninţa.

McMurphy mă examinează o vreme, după care se-n-toarce iar spre Harding.

— Bre, încă tot nu-nţeleg, cum se face c-o suportaţi: Cum rămâne cu gogoaşa aia despre democraţia din secţie pe care mi-o servea doctorul? De ce nu puneţi la vot?

Harding surâde şi mai trage o dată adânc din ţigară.

— Ce să punem la vot, prietene? Ca Sora şefă să nu ne mai. Adreseze întrebări în şedinţele terapeutice? Ori să nu ne mai privească într-un anume fel? Spune-mi dumneata, domnule McMurphy, ce să punem la vot?

— La naiba, ce contează? Puneţi la vot orice. Nu pricepeţi că trebuie să faceţi ceva ca să-i arătaţi că încă mai aveţi bărbăţie-n voi? Nu-nţelegeţi că n-o puteţi, lăsa să ia totul în stăpânire? Uitaţi-vă şi la voi: ziceţi că Şefu de trib se sperie şi de umbra lui, dar eu în viaţa mea n-am văzut o adunătură mai sperioasă ca voi, băieţi.

— Ba eu nu! Zice Cheswiek.

— Poate că nu şi tu, frăţioare, da ceilalţi se tem până şi să, dea drumul la râsul din ei. Ştiţi, primul lucru care m-a nedumerit în legătură cu fundătura asta, a fost că nimeni nu râde. N-am auzit un singur hohot sănătos de râs de când am intrat pe uşă, ştiţi asta? Bre, când îţi pierzi râsul, îţi pierzi pământu de sub picioare. Dacă omul se lasă călărit de-o femeie pin ce nu mai poate râde, atunci scapă din mâna unul din cele mai mari avantaje de partea sa. Curând o să-i intre-n cap că ea-i mai tare ca el şi.

— Aha. Mi: se pare că prietenul nostru a-nceput să se dumirească fraţi iepuri. Spune-mi, domnule McMurphy, ee

va trebui să facă cineva ca să-i arate femeii cine-i stă-pânul, vreau să zic în afară de a-i râde-n nas? Cum să-i arate cine-i crai peste, munţii cei mari? Un bărbat ca dumneata trebuie să fie în atare să ne răspundă. Doar n-o s-o iei la palme, aşa-i? Nu, căci atunci te-ar da pe mâna legii. Şi nici mai să-ţi pierzi cumpătul apucându-te să răcneşti la ea; tot ea ar câştiga încercând să-l potolească pe băieţelul ei cel mare şi. Furios: „S-a şifonat puţin omuleţul nostru? Vaaai!” încercat-ai vreodată să-ţi păstrezi o mutră demnă şi aprigă în faţa unei asemenea îmbărbătări? Aşadar, vezi bine, prietene, într-un fel e cum ai spus: bărbatul are o singură armă eficientă împotriva tiraniei matriarhatului, modern, dar. Aceea nu-i în nici un caz râsul. O singură armă, şi cu fiece an ce trece în această ipohondră, de atâtea ori psihanalizată, tot mai mulţi descoperă metode de-a face neputincioasă această armă şi de a-i supune pe aceia ce-au fost odată cuceritori.

— Doamne, Harding, dar ai început să vi” i acasă! Exclamă McMurphy.

— Şi oare crezi dumneata, cu pretinsele-ţi. Puteri de psihopat, c-ai putea efectiv să-ţi utilizezi arma aceea împotriva campioanei noastre? Crezi c-ai putea-o utiliza împotriva domnişoarei Ratched? Măcar o dată?

Şi roteşte unul din braţe spre cuşca de sticlă. Toate privirile se întorc într-acolo. Ea sade înăuntru, urmărin-du-ne prin geam, cu vreun magnetofon ascuns pe vreun-dqva, înregistrând toate acestea, făcându-şi deja planuri cum să le folosească în programul ei.

Sos „ă surp-clină e cap şi to îşi sco; şapca şi covană iupăr. Ai e aşteaptă un răspuns c j. işii c-a fost încoli i: cicai rieclo de pe na.

— Păi. Dacă mă-uiiându-rnă la acvila c-aş putea.

Rioasa şi de în; i u:!; – pri1.! Jniorc!„ „

GreDla clcii toate privirnc i n păi te; i lui şi ei o şi reaşază cascheta baţi de-aş puţcâa eu să bălrină. Vă spun că nu ea, -: n-MurpV. Y aia roş-DC ei; ncd. S-i frea. Ă i-a. Prind nu

cred de urâtă. McMurphy. Are-o faţă destul ş gjă. Şi. În pofida tuturor eforturilor de a-şi ascunde sinii sub uniformă aceea asexuată, tot poţi întrezări conturul lor neobişnuit. Trebuie să IV fost femeie frumoasă-n tinerele. Totuşi – d e dragul. Discuţiei, oare le-ai putea aprinde pentru ea de n-ar t i bătrâna, de-ar fi tânără şi frumoasă ca vestita Elena?

— N-o cunosc pe Elena, dai pricep unde baţi. Şi zău dacă n-ai dreptateNu mă văd murind de dorul mutrei ăleia de hârea împietrită nici clae-ar semăna cu Marllyn Monroe.

— Ce-ţi spuneam? A cişVgal.

Asta era. Hardirig se iasă pe speteaza scaunului şi toţi aşteaptă s-audă ce va replica McMurphy. El vede bine c-a fost pus cu spatele la zid. Le priveşte mutrele câteva clipe, apoi ridică din umeri şi se scoală de pe scaun.

— Păi. Ce naiba, nu-i pielea dumitale-n joc.

— Asta aşa-i, nu-i pielea dumitale-n joc.

— Şi-al naibV să fiu dacă am chef ca o scorpie de-n-firmiera s-alerge după mine c-un retevei de; trei mii de volţi. Nu atunci când n-am nimic de câştigat în afară de plăcerea aventurii.

— Aşa-i. Ai dreptate.

Harding a câştigat dispută, dai nimeni nu-i pitea bucuros. McMurphy îşi ancorează degetele-n buzunarele pantalonilor şi-ncearcă să râdă.

— Nu, dom le, încă n-am au?” t ca vreunul să fi căpătat premiu. Pentru c-a dat peste cap fusta unei jugănare.

Toată lumea rânjeşte în rând cu el la aceste vorbe, dar nu-s veseli. Eu mă bucur că McMurphy o să fie totuşi mai chibzuit şi că n-o să se lase târât în ceva ce-i depăşeşte puterile, dar ştiu cam cum se simt băieţii: nici eu nu-s prea au, vesel. McMurphy îşi mai aprinde o ţigară. Încă nimeni nu s-a mişcat din loc. Au rămas adunaţi în jurul lui. Surâzând stingheri. McMurphy îşi freacă din nou nasul şi-ntoarce privirea de la ceata de chipuri mahmure cVmprejurul săi se uită din nou la infirmieră şi-şi frământă buza.

— Dar ziceţi că. Nu vă trimite-n cealaltă secţie decât dacă reuşeşte să vă asmute? Decât dacă vă face să vă pierdeţi cu firea în vreun fel şi să sfârşiţi înjurând-o ori spărgâncl un geam ori făcând altele de soiul ăsta?

— Numai dacă facem cele ce spui.

— Sunteţi siguri de chestia asta? Pentru că-ncepe să xTii se năzare cum pot eu să vă uşurez, porumbeilor, de-o sumă frumuşică. Dar nu vreau să cad ele fazan. M-am canonit destul ca să ies din cealaltă văgăună: n-am chef să sar din lac în puţ.

— Absolut fyguri. Ea rămâne neputincioasă de nu faci ceva ca să meriţi cu-adevărat trimiterea în secţia iresponsabililor ori la TSE. Dacă eşti destul de tare şi n-o laşi să te scoată din pepeni, atunci nu-ţi poate face nimic.

— Deci dacă mă port cum se cuvine1 şi n-o sudui.

— Sau nu sudui pe careva din ajutoarele ei.

— Sau nu sudui pe careva din ajutoarele ei şi îi î nici ş în vreun fel sub nasul oi, atunci n-are ce n-o iau r. azna să-mi facă?

— Asta-i regula jocului nostru. Bineînţeles că ea câş-tigă întotdeauna, prietene, fără excepţie. Ea una-i impenetrabilă, dar cu timpul, care lucrează-n avantajul ei, reuşeşte1 să intre-n sufletul fcecăruia din noi. De aceea prin spital e socotită o infirmieră de frunte şi i se acordă atâta autoritate; e meşteră în a ispiti libidoul nostru tremurător să scoată capul la lumină.

— Lasă naibii chestiile astea. Ce vreau eu să ştiu e dacă pot fără riscuri să ncerc S-o bat în propriul ei joc? De-i vorbesc misterios” şi binecrescut, orice aş insinua altfel, n-o s-o apuce isteria să mă paşaporteze la electrocutare?

— Te afli-n siguranţă cită vreme nu-ţi pierzi cumpătul. Atâta timp cât nu-ţi ieşi din fire şi nu-i oferi motive ca să ceară transferul în secţia iresponsabililor ori să te blagoslovească cu şocuri electrice, eşti în deplină siguranţă. Dar asta presupune mai întâi de toate să-ţi ţii-firea.

În vreme ce dumneata? Cu păru-ţi roşcovan şi dosarul atât de negru? De ce să te amăgeşti?

— În regulă. Perfect – McMurphy îşi freacă mâinile Uite ce mă gândeam. Voi, cuqQor, trăiţi cu impresia că ţineţi acolo o adevărată campioană, nu-i aşa? Ce mai, femeia – cum i-aţi zis – garantată şi impenetrabilă. Ce vreau eu să ştiu e citi din voi garantaţi să puneţi un bănuţ la bătaie pentru ea?

— Să garantăm un bănuţ.?

— Cum ai auzit: e vreunul din voi, isteţilor, dispus să câştige ăşti cinci dolari ai mei, care zic că pot să-i-vin de hac muierii ăsteia – înainte de sfârşitul săptămânii – fără ca ea să-mi facă mie la fel? O singură săptămână, şi de n-o s-o vedeţi că nu mai ştie unde-i este faţa şi unde dosul, aţi câştigat rămăşagul.

— Te prinzi pe asta?

Cheswick ţopăie de pe-un picior pe altul şi-şi freacă mâinile ca şi McMurphy.

— Precum am zis. Harding şi alţi câţiva zic că nu pricep cum vine vorba.

— E destul de simplu. Nu-i nimic nobil ori complicat în propunerea mea. Îmi. Place să-mi încerc norocul. Şi-mi place să şi câştig. Şi-mi pare că pot câştiga şi jocul ăsta, clar? Ajunsesem pân-acolo la ferma Pendleton, că băieţii se codeau şi să joace bile cu mine, cjcă mereu câştigam. Aşa că ce mai, unul din motivele principale pentru care m-am străduit să fiu trimis aici era că-mi lipseau nişte fazani noi. Să vă mărturisesc un lucru: am căutat să aflu câte ceva în legătură cu locul ăsta înainte să fiu expediat încoace. Mai jumătate din voi, tipilor, încasaţi despăgubiri, trei, patru sutare pe lună, şi n-aveţi ce să faceţi cu ele, doar să le lăsaţi să prrndă mucegai. M-am gândit să profit niţel de chestia asta şi totodată să fac viaţa părţilor interesate-ceva mai veselă. Vă zic cinstit de la bun început; sunt jucător la noroc şi nu-mi stă-n obicei să pierd. Şi încă n-am văzut muiere care să fie mai bărbată ca mine, de mă ispitesc fustele ei ori

ba. Poate ea să aibă timpul de partea ei, dar şi eu am năravul câştigului cam de multişor.

Îşi scoate şapca, o-nvârte pe deget şi-o prinde din zbor la spate cu cealaltă mină, arătându-ne ce meşter e-n toate.

— Încă ceva: eu-s aici pentru că aşa am vrut, pur şi simplu pentru că ăsta-i un loc mai bun decât ferma de muncă silnică. Din câte pot să-mi dau seama, nu-s ţicnit, ori nu ştiu să fi fost vreodată. Infirmiera voastră nu ştie asta: şi nu-i pregătită să fie atacată de unul cu mintea ageră şi tute ca un trăgaci de armă. Chestia asta-mi dă un avantaj care-mi convine. Deci vă zic, dau cinci dolari cui îi vrea şi nu crede c-am să-i vâr un gândac pe spinare infirmierei voastre într-o săptămână.

— Încă nu-s convins că.

— Atâta doar. Un gândac pe spinare, un ghimpe în nădragi. S-o scot din pepeni. S-o călăresc până plesneşte din toate cusăturile alea perfecte ale ei şi să vă arate, o singură dată, că nu-i aşa de neînvins cum o socotiţi voi. O săptămână, numai. Vă las pe voi să judecaţi de-am câştigat ori. Pierdut.

— Poftim. O procură pentru zece dolari din banii pe care i-am pus să mucegăiască în contul meu la Banca de depuneri. Pentru mine merită de două ori mai mult, prietene, să văd că se-mplineşte un asemenea miracol improbabil.

McMurphy examinează hârtia şi-o împătureşte.

— Mai socoteşte careva din voi, cucelor, că merită?

Alţi „ „activi” se perindă acum, scriind cu rândul în carneţel. El le iafilele de hârtie gata scrise, adunându-le în palmă sub degetul lui mare şi puternic. Văd că bucăţelele de hârtie se înmulţesc în palma lui. Le aruncă o privire.

— Aveţi încredere să le ţin eu, amicilor?

— Sunt încredinţat că n-avem ce riscă astfel, zice Harding. O vreme n-ai să pled nicăieri de-aici.

O DATĂ DE CRĂCIUN, FIX LA MIEZUL NOPŢII, se deschise c-un trosnet uşa salonului din spitalul cel vechi şi intră un grăsan cu barbă, ochii înroşiţi de frig şi nasul de

culoarea unei cireşe. Tuciuriii îl încolţesc în hol cu lanternele. Văd că s-a-ncurcat în beteala pe care serviciul Relaţiilor cu publicul a-ntins-o peste tot. Şi că se roteşte împle7cindu-se prin întuneric. Îşi ascunde ochii încercănaţi de lumina lanternelor şi-şi suge mustaţa.

— Ho, ho. Ţi: eL Mi-ar plăcea să stau, dar trebe să mă grăbesc mai departe. Ara program tare-ncărcat. Ho, ho. Trebe să plecNegrii îi înconjoară cu lanternele. L-au ţinut la noi ţ se ani încheiaţi înainte să-j dea drumul, ras proaspăt şi vv ca o pălugă.

Sora şefă poate să facă ceasul di pe perete să meargă. Ce viteză pofteşte ea. Doar răsucind unul din butoane! De pe uşa de fier; dacă i se năzare să precipite lucrurile, sporeşte viteza, şi arătătoarele măturăcadranul ca spiţele i roţi. Peisajul de pe fereaştra-ec ran trece prin schimbări rapide de lumină ca să ne arate că-i dimineaţă, amiază. Sau noapte – pulsează furios între lumea se agrtă ca smintită ca să ţin lui timp amăgitor; un vălmăşag n mese de dimineaţă, şi tratamente ş şf zece minute de noapte.

— Aşa că at ochii, înainte ca lumina dorn?„ torul în faţă să te şcoli şi să-ncepi iar să t ca un apucat într-o direcţie, parcu zile poate de douăzeci de ori într-un I:” i de seamă că toată lumea-i pe atunci mai reduce din accelerai ic i: Ctie şi-n ci! E din urmă se i i nu te poţi mişca ori plimba ca să scapi de ut ului pe scaun, isu poţi înghiţi sau respira. R i a-i poţi mişca, dar n-ai ce să vezi decât pe i ţi pe locurile lor de cealaltă parte a saloid unul după altui, nepulând să hotărască al t joc. Bătiânul. Cronic” de lângă mine-i mort a-nceput să putrezească-n scaun. Iar în locul i uneori drumul unui gaz transparent pe filtre. Iul încremeneşte-n forma sa când gazul se i material plastic.

I ştie cât rămâncm suspendaţi în starea asta! Plat, ea slăbeşte butonul cu câte-o gradaţie i şi mai rău. Rabd mai bine starea mea de îi irtă decât să văd mâna îngălată ca în ulei i de cealaltă parte, chinuindu-se trei zile ca iiicisă o carie de joc. Plămânii mei se op ntesc sili 1,1 i 11 i gros. De

plastic, printr-o gaură ca de ac. Inffic sa t din la closet, clar simt că-s îngropat sub o tonă de ni-i p (. Mi striveşte vezica până ce seântei verzi mă stiaiul i i mi pârâie la tâmple.

Mă o) nt c. din fiecare muşchi şi oscior şi mă aburc din st a un şi mă duc ia closet, mă muncesc să mă ricVe na. I oi ude şi picioarele-mi tremură în spasme şi dinţii I i împing iar şi iar şi nu reuşesc să mă mişc mai (mălaie de centimetru de pe scaunul de piele, v i (i im d ai drumul să cad la loc şi renunţ şi las urina t tist. În t iin mine, aclivând o sârnnă. Verbinte şi umedă d (pe ci iţul stâng al pantalonilor, care pune-n funcţiune) al. N i umilitoare, sirene şi reflectoare, toată lumea să-int în picioaie şi alergând împrejur cu ţipete speriate iar negru imbrmcmd mulţimea la o parte, năpustindu-se drept Ja mine, agitând şomoioage înspăimântătoare cVn sârmo de cupru care trosnesc şi scuipă seântei la atingere cu apa.

Cam singura dată când ne mai slăbeşte cu controlul ăsta asupra timpului e în toiul, coţii; atunci timpul nu mai contează. Se pierde şi el în pâcla ca toate celelalte. (Dar azi n-au mai dat drumul la ceaţă cu toată forţa, cel puţin de la venirea lui McMurphy. Îs sigur c-ar mugi ca un bivol de-ar vedea ceaţă împrejur.)

Chiar când te scutesc de altele, ai de-nfruntat ceaţa şi controlul asupra timpului, dar azi pesemne s-a-ntâmplat ceva: nu ne-am mai pomenii cu ryci unul din lucrurile a dor. Uit d alea abătându-se asupră-ne, cel puţin de la ora bărbieritului, în după-amiaza asta toate par să fie la locul lor. Când intră-n tură schimbul al doilea, ceasul arată patru-treizeci, cum $e şi cuvine. Sora şefă le dă liber tuciuriilor şi mai aruncă o privire prin secţie. Extrage un ac lung de argint din cocul finiliu cu reflexe metalice, şi-şi scoate din cap boneta albă, depozitând-o cu grijă într-o cutie de carton (cu bobite de naftalină împotriva moliilor) şi-şi înfige acul înapoi în păr c-o mişcare expertă.

O văd după geam cum urează bună seara la toţi. Îi dă infirmierei micuţe, cea care are un semn din născare, un

bileţel; apoi mâna ei se întinde spre tabloul de comandă de pe uşa de fier, cuplează c-un pocnet difuzoarele cYn salonul comun: „Bună seara, băieţi. Purtaţi-vă cum trebuie”. Şi pune muzica mai tare decât de obicei. Şterge cu încheietura mâinii geamul; privirea ei dezgustată îi dă grăsanului negru, care tocmai a intrat în tură, să-nţeleagă c-ar fi cazul să se-apuce să-l cureţe, şi el se şi apucă să-l şteargă c-un şervet de hârtie când ea nici n-a ajuns încă să încuie uşa de la intrare după ea.

Maşinăria din perete fluieră, suspină, lunecă într-o viteză mai mică.

Apoi, până seara, mâncăm, facem duş şi ne-ntoarcem să şedem pe locurile noastre din salonul de zi. Bătrânul Blas-tic, veteranul „legumelor”, se ţine de, pântece şi geme. George (negrii-i zic „Freacă-apă”) îşi spală mâinile la chiuvetă. „Activii” şed la masa de joc ori încearcă să prindă o imagine la televizor, împingându-l de colo-colo cât îi lasă lungimea cablului, în căutarea unei recepţii mai bune.

Difuzoarele din tavan continuă să reverse muzică. Muzica din difuzoare nu-i de la radio şi de aceea n-o conturbă maşinăria din perete. Muzica ne vine de pe-o bandă lungă din camera de gardă, o bandă pe care-o ştim pe dinafară încât n-o mai auzim conştient, aşa cum o aud noii veniţi ca McMurphy. El încă nu s-a obişnuit cu ea. Împarte cărţile la „douăzeci-şi-unu”, jucat pe ţigări, şi difuzoru-i chiar deasupra mesei de joc. Şi-a tras şapca mult peste ochi, de trebuie să-şi lase capul pe spate şi să se chiorească pe sub cozoroc la cărţile de joc. Ţine o ţigară între dinţi şi vorbeşte pe lângă ea ca misitul ăla pe care l-am văzut] a o licitaţie de vite-n Cataracte.

— Haidem, haidem, daţi-i bice, turuie el cu o voce înaltă şi precipitată. V-am servit, fazan/lor, bateţi ori şe-deţi. Bateţi, aţi zis? Măi, măi, măi, c-un rege jos băieţică vrea să bată. Te prind eu, şi ce păcat, hop şi dama la băiat, iar el sare zidu şi ţuşti la drumul mare, scăpând sacu din spinare. Te prind eu, Scanlon, şi tare-aş vrea ca vreo loantă din sera aia de surori

să dea muzica aia mai încet! Bre! Chestia aia o ţine tot aşa zi şi noapte, Harding? În viaţa mea n-am auzit aşa vacarm.

Harding îl priveşte fără să-nţeleagă.

— Mai exact la ce vacarm te referi, domnule Mc-Murph?

— La afurisitul ăla de radio. Cântă-ntruna de când am pus eu piciorul aici, azi de dimineaţă, Şi nu-mi vinde mie gogoşi că nu-l auri.

Harding ciuleşte urechea spre tavan.

— A, da. Aşa-zisa muzică. Da, presupun c-o auzim şt noi dacă ne concentrăm, dar tot aşa de bine poţi să-ţi auzi bătaia inimii, dacă te concentrezi suficient. Îi surâde lui McMurphy: Ştii, aceea-i o înregistrare, prietene, Noi arareori auzim radioul. Ştirile din lumea largă s-ar putea să n-aibă un bun efect terapeutic. Şi-am tot auzit înregistrarea aia de-atât§a ori pân-acum, că pur şi simplu ni se strecoară din auz, aşa cum zvonul unei cascade curând devine imperceptibil pentru cei ce locuiesc pe-aproape. Crezi că dac-ai vieţui pe lângă o cascadă ai mai „auzi-o multă vreme?

(Eu încă mai aud zvonul cascadei de pe râul Columbia, mereu am să-l aud – mereu – aud chicotul lui Charley Pântec-de-Urs care-a străpuns un somon uriaş, aud plescăitul peştilor în apă, chicotele puradeilor goi de pe mal, femeile la scărmănat. De tare demult.)

— O lasă să cânte toată vremea, ca o cascadă? Întrebă McMurphy.

— Nu şi când dormim, zice Cheswick, dă-n tot restul zilei da, şi ăsta-i adevărul curat.

— La naiba. Am să-t zic tuciuriului ăluia s-o dea mai încet de nu vrea să se-aleagă c-un şpiţ în fundul lui grăsan!

Dă să se ridice, dar Harding îi atinge uşor braţul.

Prietene, ăsta-i exaci genul de afirmare pentru d re te pot înfiera ca iresj nsabil. Eşti chiar nic să fii descalificat?

McMurphy îl priveşte ţintă;

— Va să zică, aşa stau lucrurile, ce? Un vilor? Să nu ne-atingem de nimic?

— Aşa stau lucrurile.

El se lasă-ncet pe speteaza scaunului, zicând

— Mai mare ra-hă-tu, Harding le-aruncă o privire celorlalţi „acV rul mesei de joc.

Începu

L Ol l îi ri, M, cu tror c-o să musiu doi, or dat punilor, mi se pare că a rul nostru roşcovan o slăbire foarte lui de eowfaoy de operetă, eşte pe McMurphy peste masă. Suri: -ncliriă, dă capul pe spate ca să-i l aeă eşte degetul mare al mâinii. Zi. Dom le, venerabilii profesor Hardi facă pe cocoşu. Câştigă vreo două i ă Iacă pe isteţii. Măi. Măi, măi; io-te n mina, dar mă prind pe-un pachet de bir cu fugrţii. Hoop, că mă văzu, Eesor, iaca treiu, mai vrea un trei s-j agi la cinci, domnu profesor? T

Dai

McMurphy la mă aş fi putut urma: r seara, privindu-l cum făcea cărţile şi turuia ş bodea bine adueându-i la punctul unde erau gi ă din joc, şi-alunci îi lăga să i.

Ca să le redea încrederea pi, ă iar joc. O dată a făcut o pauză de-o.; i s-a lăsa, pe sj te-n fotoliu, cu mâinile împrei. Ub cap.

BSf. Etrlor:

— Secretul unui şarlatan de rangul întii c s: ie-rr stare să spuie ce doreşte ăl de l-a ales să-l jumulească şi cum să-l ademenească să creadă e-are să capete ce vrea. Am învăţat chestia asta când am lucrat un sezon la o ruletă de bilei, li pii-păi pe fazan cu ochii când se-apropie şi-ţi zici: Uite colo un păsăroi ce vrea să se creadă grozav„. Aşa că de fiece dată când zbiară la tine pentru că l-ai dus, tu tremuri în izmene, cică mort de frică, şi-i zici: „Vă rog, domnu. Fără zarvă. Următoarea tragere-i pe gratis, domnu.

Îşi face vânt înainte, şi picioarele fotoliului revin pe podea cu un trosnet. Ia în mina pachetul de cărţi, îşi trece degetul mare cu un răpăit prin el, îl bate cu muchia de tăblia mesei, apoi îşi umezeşte policarul şi arătătorul.

— Şi-am dedus că voi. Fazanilor, aveţi nevoie de-un pot mare şi gras care să vă ispitească. Poftim zece pachete de

ţigări pentru jocul următor. Haide-/iop, v-ajung eu, de-aici nainle jucăm tare.

Şi-şi zvâric capul pe spate şi râde-n hohote, văzâncl cum se i hcuit ccilalli şi i, ue

Râsul, uf a nt ntio peâtti to da HMa v t 1 timmei cât Dar i idă îce liuă 1 t, r” îl cât a i i î imbf 1! Totn i dtita a u s-a aş i und, a h Soţ n uoi i hgt i şi în ţi pi. Ueşte i i i dno de i mn ca j.j. l.

— Aşa, c a zic şi cu. E să fie – îi vede treaba ţile a glumit şi-a turuit şi-a pe ceilalţi jucători să râdă cu să-şi dea drumul; uitaseră eme. Aşa că a renunţat să mai/dos. Ei au câştigat de vri iar de fiecare dată el s-a midele de ţigări; lui.

(! P.li n uJ j u-pin ic i heut.

Câştigi ceva. Le i din cap, c:

N.auna-m fost:

Oi, păsăroilor.

A început s aşa de iute, un moment.

Ă-i se

El le mine. Sunteţi dibaci al naibii, mă mâine-o să joc cu nişte pehlivani îi din mină, prop tin-j-şi şapca de pe ochi, Ier zi apoi pe toate, le întristat: Nu ştiu la douăşunu, dar se li prea n. tru iţi să-mi pari; rău că oi pe bani ac;:;

— Nu se amăgeşte că ei îl şi cred. I-a lăsat să câştige, şi oricine a urmărit, jocul o ştie prea bine. La fel o ştiu şi jucătorii. Da nu-i om care adunând laolaltă cu palma ţigările lui.

— Ţigări pe care de fapt nici nu le câştigase, ci doar le recuperase, ele fiind ale lui de prima dată – să n-aibă un rânjet întipărit pe faţă, ca şi când s-ar fi crezut cei mai grozav jucător de pe malurile Mississippi.

Grăsanul negru şi încă unul, pe nume Geever, ne scot în trap din salonul de zi şi-ncep săstingă luminile cu o cheiţă legată de-un lanţ, şi cu cât lumina din secţie se face mai mică şi mai tulbure, cu atât ochii micuţei infirmiere însemnate la naştere se deschid tot mai mari şi mai. Lucitori. Stă în uşa camerei de gardă, împărţind tabletele

pentru, noapte bărbaţilor care trec târându-şi picioarele în rând prin faţa ei, şi se chinuie serios să nu-ncurce cine cu ce otravă se duce la culcare. Nici măcar nu-i atentă unde toarnă apa în aşa hal i-a fost prinsă atenţia de roşcovanul ăla mare cu şapca oribilă şi cicatricea sinistră care se apropie de ea. Îl urmăreşte pe McMurphy cum se desprinde de lângă masa de joc din odaia întunecată, cu una din mâinile sale butucănoase răsucind smocul de păr roşcovan care se iţeşte din gulerul cămăşii de salahor, şi-mi închipui, după felul cum ea se dă un pas înapoi, c-a şi fost probabil avertizată de Sora şefă. („Oh, încă ceva înainte de-a lăsa totul în grija dumitale, domnişoară Pil-bow; omul acela nou care şade acolo, cel cu favcldi ţipători şi cicatricele faciale – am motive să cred că-i un maniac sexual.”)

McMurphy o vede cum se uită la el cu ochii mari şi înspăimântaţi aşa că-şi vira capuJ pe uşa camerei de gardă unde ea împarte tabletele, şi-i adresează un rânjet lătăreţ şi prietenos de bună vedere. Asta o fâstâceşte. Într-a-tlta, încât îşi scapă cană cu apă pe jos. Ea scoate un ţipăt şi-ncepe să sară într-un picior, zvâcneşte din mină, şi pastila pe care tocmai se pregătea să mi-o dea mie îi sare din paharul de hârtie drept în decolteul uniformei, unde semnul din născare o ia ca un pârâu de vin în jos către un fund de vale.

— Daţi-mi voie să v-ajut, domniţă.

Şi mâna cu pricina pătrunde pe uşa cabinetului, plină de cicatrice, tatuaje, de culoarea cărnii crude.

— Înapoi! Am două ajutoare cu mine-n secţie!

Îşi boldeşte ochii-n jur în căutarea negrilor, dar aceştia sunt plecaţi să-i lege pe „cronici” de pat, nefiind destul de aproape ca s-o poată ajuta degrabă. McMurphy rân-jeşte şi-şi întoarce palma ca ea să bage de seamă că nu-i înarmat c-un cuţit. Ea nu vede decât reflexul luminii pe palmă aceea bătătorită, netedă şi lucie ca ceară.

— Nu vreau, domniţă, decât.

— Înapoi! Pacienţii n-au voie să intre în. Oh, înapoi, sunt catolică!

Şi-ndată smuceşte de lanţul de aur de la gât, astfel că un crucifix îi zboară dintre sâni, zvârlind în aer pastila pierdută! McMurphy zvâcneşte cu mâna prin aer drept sub nasul ei. Ea: ţipă şi-şi vira crucifixul în gură, strângând din ochi de parcă s-ar aştepta să fie bătută, rămâne încremenită astfel, albă ca hârtia în afara acelui semn care devine şi mai întunecat la culoare, ca şi când i-ar fi absorbit tot sângele din restul trupului. Când îşi redeschide în cele din urmă ochii, vede din nou mâna plină de bătături sub nas, cu pastila aceea roşie în podul palmei.

— Nu vroiam decât să ridic cana de apă care v-a căzut.

Şi-i întinde cană cu cealaltă mână. Aerul izbucneşte din pieptul ei într-un suspin greu.

— Mulţumesc. Noapte bună, noapte bună, şi-nchide uşa camerei de gardă în nasul următorului bolnav, ceea ce înseamnă că e gata cu tabletele pe azi.

În câormitor McMurphy îmi zvârle pilula pe pat: – îţi trebuie amăreala asta, Şefule?

Eu scutur din cap la vederea ei, iar el o mătură de pe cuvertură ca şi când ar fi fost o gânganie ce-l supăra. Pilula saltă pe podea ca o minge de crichet. Îl văd cum începe să se pregătească de culcare, scoţându-şi hainele. Chiloţii de sub pantalonii de lucru-s din satin negru ca smoala, cu două balene mari şi albe cu ochii roşii. Îmi rânjeşte când mă surprinde cu ochii holbaţi la chiloţii lui.

— Îs de la o puştancă de la universitateaOregon, Şefule, care studia literatură.

Trage de banda elastică cu degetul mare.

— Mi i-a dat zicând că eu-s un simbol.

Braţele şi grumazul îi sunt arse de soare şi acoperite cu smocuri de păr portocaliu. Are tatuaje pe amândoj umerii; sub unul scrie „Răcanii din infanteria marină” – şi reprezintă un drac cu coarne şi ochi roşii şi-o carabină M-l, iar celălalt înfăţişează o mina de pocher, desfăşura-tă-n

evantai peste muşchiul umărului – aşi cu optări. Îşi aşază hainele strânse sul pe noptiera de lingă patul meu – şi-ncepe să dea bobârnace pernei. I s-a repartizat patul de lângă mine.

Se yâră intre cearşafuri şi-ini zice c-ar fi bine să pun şi eu capul la cutie, căci uite. Vine unul din tuciuriii ăia-ca să ne taie lumina. Mă uit îndărăt şi-l zăresc venind pe negrul Geever, aşa că-mi zvârlu încălţările din picioare şi m-arunc în pat tocmai când el soseşte ca să lege cearşaful peste mine. Când îşi isprăveşte treaba cu mine. Mai aruncă o privire împrejur, pufneşte în râs şi stinge lumina din dormitor, în afara pudrei de lumină ce se cerne din camera de gardă din hol. Dormitorul e cufundat în întuneric. Abia-l mai desluşesc pe McMurphy lângă mine, respirând adânc şi regulat.

— Aeoperitoarea de pe el ridicându-se şi coborând ritmic. Răsuflarea lui devine tot mai liniştită până ce-mi închipui c-a adormit de câtăva vreme. Apoi aud un sunet moale, gutural, dinspre patul lui, ca un fel de nechezat de cal. E încă treaz şi râde pentru sine din cine ştie ce pricină. Se opreşte din râs şi-mi şopteşte:

— Măi, cum ai sărit când ţi-am zis că vine negroteiul, Şefule. Parcă zicea cineva că eşti fudul de-o ureche.

PENTRU PRIMA OARĂ DE MULTĂ, MULTĂ

Vreme, stau în pat fără să-mi fi luat bulina aia mică şi roşie (de m-ascund ca să scap de ea, sora de noapte cu semnul din naştere îşi trimite copoiul pe nume Geever să mă vineze, încollindu-mă cu lanterna lui până ce ea-şi pregăteşte seringa) aşa că acum mă prefac că dorm când trece negrul pe lângă mine.

Când iei una din bulinele alea roşii, nu adormi pur şi simplu; eşti paralizat de somn şi toată, noaptea nu te mai poţi trezi, orice s-ar petrece-n jurul tău. De aceea-mi dau ei tabletele; la spitalul cel vechi aveam obiceiul să mă-scol noaptea şi să-i prind săvârşind tot felul de lucruri monstruoase asupra pacienţilor ce dormeau împrejur.

Stau nemişcat şi-mi domolesc i – nea. Aştcptând: -văd dacă se va petrece ceva. Doamne, e-ntunet ie e şi-i aud furişându-se ue-afară în încălţările iov de cauciuc; de două ori se zgâi. Esc în dormitor, trecând peste toţi lumina unei lanterne. Eu stau cu ochii închişi dar treaz. Aud un tânguit de sus de la. Agitaţi" – uu, uu, iuiu.

— L-au conectat pe vreun nenorocit cu sârme ca să prindă niscaiva semnale de cod.

— Oh. O bere-aş vrea. Pentru lunga noapte ce se şade-n faţă, îl aud pe unul din negri şoptindu-i celuilalt.

Tălpile de cauciuc lipăie spre camera de gardă unda e şi frigide; ui.

O bere, frumoas-o cu aluniţă, pentru lunga: sade-n fată?

Noapte cr, Tipul (! Telor diiî î. peşte cu l; – tal – în,. Mărunt ai eli de seamă p auzi stând rO forţă adâr.

Negrul; aruncă priv uşa dormite de subţiori, umbra pe: care desen.; Râde din iv de lângă uşă

— În re.

Învârte i din drep ui Sn clădii:

Nu itot mai. Ir-un ritii: năria – p: puţului net pe care sub noi can s se domole devine tot a. Nu se mă

Unui ui idirii, un vi cum – J oai;

Tea târziu pt neabătută, 1

Ui pe cdvq wu asemănător cu zgoi n dig mare de hidr ă.

Îi apara-50 conto-prin spi-ideva în lai băgat iotul ce-î centrală.

L răsan s-a oprit în hol, iri împrejur şi chicote irului, ştergându-şi pti

Lumina din camera eretele dormits n. ilui te cum se apreu: – de p ui pe-nfundul; dt:; vh indu-şi.: i ea. Uiă. Puişoi: n comuta1 iui. Care ră.

O platformă – i. ă decât poi aco i jte.; lmc-l uncleapro

Ci ard cât pot yedea, ie încet de aii şi umede „prâjicctеaxă i elefant, dar: şte înăuntru, sicisrantelor;

Ţi duşi. Uă pod?

În p „ne bil ne

Ud crestţ auă.! Luşii. C;

R-un siioz de ce.: ua dormitorului şi leveiiî şi uşa şi ferestrele – cu pături şi noptiere; ta cu cremalieră la f: şi tăcută ca moartea.

— Spiraţia băieţilor şi vu cu cât coborâm mai adânc.

Uşa dormitorului, la adâncimea de cinci sute

Indu-se mecăm jdui înMaşi-măt al rulsu-cela de ina din îetri în

Fundătura asta, nu se mai zăreşte decât ca o pată aibă ce pudrează laturile pătrate ale puţului cu o pulbere vagă. Se face tot mai întuneric până ce se aude ecoul unui ţipăt, de departe, prăvălindu-se-n puţ!

— Înapoi!

— Apoi lumina se şterge cu totul.

Podeaua atinge un fel de fund solid, adânc în pământ, şi-se opreşte c-o smucitură uşoară. E-o beznă năucă şi-mi simt cearşaful dimprejurul meu cum mă-năbuşă. Tocmai când îmi desfac cearşaful, „ podeaua începe să lunece înainte c-o tresărire. Sub noi sunt un fel de rotile pe care nu le-aud. Nu mai aud nici răsuflarea băieţilor şi-mi dau brusc seama că asta-i din pricina uruitului aceluia care s-a făcut aşa de tare c-a înghiţit totul. Trebuie că ne aflăm taman în mijlocul lui. Încep să sfâşii afurisitul de cearşaf cu unghiile şi aproape că-l desfac de pe mine, când un perete întreg se ridică, dezvăluind o hală imensă cu maşini ne-sfârşite pierzându-se în depărtare, printre care mişună oameni asudaţi, fără cămaşă, alergând în sus şi-n. Jos pe pasarele, cu chipuri mute şi visătoare în vâlvătaia roşiatică răspândită de-o mie de cuptoare.

Totul – cât cuprind cu privirea – arată aşa cum se anunţase după sunet, ca măruntaiele unei uriaşe centrale electrice. Tuburi imense de alamă dispar în bezna de deasupra. Cablurile se desfăşoară către transformatoare nevăzute. Uleiurile şi zgura se agaţă de toate, mânjind tuburile şi motoarele şi dinamurile cu o nuanţă de negru-roşiatică.

Lucrătorii se. Mişcă cu toţii în acelaşi trap egal, cu pas uşor şi curgător. Câte unul se-opreşte o clipă, roteşte un contor, apasă un buton, basculează un întrerupător, şi-o parte a obrazului scapără albă din pricina seânteii de la comutatoare, apoi aleargă mai departe, în susul scărilor de-oţel, pe-o punte de tablă ondulată – se-ncrucişează cu alţii atât de lin şi de dibaci c-aud atingerea şoldurilor lor asudate ca pâesnetul cozii de somon în apă – se-opreşte din nou, scapără fulgere dintr-im alt comutator şi iar o porneşte din nou, trap. Ei fulgeră în toate direcţiile, pier-zându-se-n întuneric – nişte apariţii instantanee de chipuri visătoare şi încremenite de păpuşi.

Ochii unui lucrător se închid brusc pe când aleargă cu pas întins, şi el cade pe traseu. Doi din camarazii lui care trec pe-acelaai drum îl iau pe sus şi-l deşartă într-unui din cuptoarele din apropiere. Furnalul azvârle-n sus o minge de foc şi-aud pocnetul a o mie de tuburi electronice, ca atunci când treci printr-un câmp cu păstăi de seminţe. Sunetul ăsta e înghiţit de uruitul şi clămpănitul celorlalte maşini.

În toate-i un ritm, ca un puls uriaş.

Podeaua dormitorului lunecă mai departe din puţ în sala maşinilor. Chiar acum zăresc ce se află deasupra capetelor noastre – una din acele capre suspendate ca în abatoare, cu cărucioare rulante pentru transportarea hălcilor de carne din frigider la măcelar fără a le ridica inutil. Doi indivizi în pantaloni de doc, cămăşi albe cu mâneeik suflecate şi cravate negre, înguste, se apleacă peste parapetul punţii de deasupra paturilor noastre, gesticulâncf între ei în timp ce vorbesc, ţigările lor potrivite în şpiţu-rile lungi descriind arcuri roşâeticede lumină. Îşi spun ceva, dar nu pot desluşi cuvintele lor în vacarmul acela ritmic dimprejur. Unul din ei pocneşte din degete şi cel mai apropiat lucrător se-ntoarce pe călcâie, părăsindu-şi traiectoria şi sprintând către cei doi. Individul îi indică unul din paturi cu şpiţul său şi muncitorul o porneşte în pas alergător spre scara de oţel,

coboară repede la nivelul nostru şi dispare între două transformatoare mari ca nişte beciuri de cartofi.

Când lucrătorul reapare, trage după sine un cărucior cu cârlig pe schela de deasupră-i, înaintând cu paşi mari. Trece pe lângă patul meu şi-un cuptor care scoate o pală de seântei îi luminează brusc chipul undeva deasupra mea, o faţă arătoasă şi crâncena, albă şi încremenită ca o mască, nedorind nimic. Am văzut la viaţa mea un milion de feţe la fel.

Se duce către patul cu pricina şi c-o singură mină îl înşfacă pe ramolitul Blastic de călcâie, ridicându-l drept în sus ca şi când Blastic n-ar cântări decât câteva kilograme; cu cealaltă mână îi înfige cârligul prin tendonul călcâiului şi moşneagul rămâne spânzurat cu capu-n jos, faţa-i. Mucedă bulbucându-se de groază, cu ochii scămoşaţi de-n spaimă mută. El continuă să dea din mâini şi din piciorul liber până ce poala pijamalei îi cade peste cap. Lucrătorul o apucă cu mână şi-o îndoaie şi-o răsuceşte de parcă ar fi gura unui sac, trăgând după el căruciorul care ţăcăne pe şinele suspendate, către pasarelă, ridicând apoi. Ochii către cei doi indivizi tare aşteaptă în cămăşile lor albe. Unul scoate un bisturiu dintr-uncobur de la brâu, E prins c-un lanţ. Individul îl coboară de lanţ spre lucrător, înnodând celălalt capăt de balustradă ca nu cumva muncitorul s-o ştearsă c-o asemenea armă.

Lucrătorul apucă bisturiul şi spintecă partea din faţă a lui moş Blasţie c-o mişcare expertă şi bătrânul încetează să se mai frământe. Mă aştept să mi se facă greaţă, dar nu văd nici urmă de sânge ori măruntaie aşa cum m-aşteptam – nu cade din el decât o ploaie de rugină şi cenuşă, şi din când în când câte-un ciob de sticlă ori un capăt de sârrnă. Lucrătorul se pomeneşte îngropat până-n genunchi în grămada de zgură, Un cuptorâşi cască gura pe undeva, înghite încă unul. Mă gândesc să mă scol iute şi să alerg de la lin pat la altul, trezindu-i pe McMurphy, pe Harding şi pe câţi mai pot, dar n-ar avea nici un rost. De l-aş zgâlţâi pe

careva să se trezească, ar ţipa la mine: Mă. Bicisnicule. Ce naiba te-a apucat? Şi-apoi probabil l-ar ajuta pe vreunul din. Lucrători să mă ridice şi pe mine într-unu! Din cârligfcle alea, zicând: Ce-ar fi să vedem cum arată ţoalele unui indian?

Aud răsuflarea înaltă, îngheţată şi umedă a maşinii de ceaţă şi zăresc primele fuioare de pâclă depănându-se de sub patul lui McMurphy. Trag nădejdea că el o să fie aşa de isteţ să se-ascundă-n ea.

Aud o turuială neghioabă ce-mi aminteşte de cineva cunoscut. Mă răsucesc în pat cât să pot vedea şi-n cealaltă parte. E insul acela spin şi cu faţa puhavă de la Relaţiile cu publicul, despre care băieţii tot discută aprins cum că de ce are faţa puhavă: „Eu zic că poartă chestie din aia", insistă unii., Ei zic că nu; ai mai auzit de vreunul să poarte aşa ceva?„, Mă rog, da tu ai mai auzit de-un altul ca el? Primul pacient ridică din umeri şi-ncuviinţează din. Cap: „E-un argument demn de luat în seamă".

Acuma-i despuiat de haine în afara unei flanele lungi de corp, cu monograme ţipătoare cusute cu voşu pe piept şi pe spate. Şi mă dumiresc o dată pentru, totdeauna (poalele cămăşii i se ridică puţin la spate când trece pe lingă mine, iscodindu-mă cu privirea) că într-adevăr poartă aşa ceva, strâns tare-n chingi de-i gata să plesnească.

Şi de corset îi spânzura o sumedenie de mădulare ofilite, legate cu fire ca nişte scalpuri.

Are la el o mică ploscă din care suge ceva ca să-şi dreagă glasul pentru trăncăneala lui. Şi-o batistă cu camfor pe care. Şi-o duce din când în Când Ui nas ca să scape de duhoare. După el tropăi!} un cârd de învăţătoare şi puş-tance de la colegiu. Poartă şorţuri albastre iar părul buclat le este prins în agrafe. Îi ascultă scurta prelegereCU privire la vizita pe care-o iac.

Lrui îi vine ceva caraghios în minte şi trebuitsă oprească prelegerea cât să tragă-o duşcă din ploscă sa ca să-şi înăbuşe chicotele. În pauza care urmează, una din eleve

ochii împrejur şi-l descoperă pe bătrânul. Cronic”: de călcâie, cu maţele afară. Scoate-un ţipăt şi sare i Grăsanul de la Relaţiile cu publicul se-ntoaree şi zăreşti cadavrul, apoi se precipită să-l apuce-ele unul din braţele fără vlagă şi să-l răsucească. Eleva se-spropie crispată ca să-l privească, cu faţa-n transă.

— Vedeţi. Vedeţi? Ţipă el şi-şi dă ochii peste cap şi-i împroaşcă cu lichidul acela din ploscă, de tare ce se scutură de râs.

Hohoteşte până ce-mi pare că-i gata să plesnească. Când în cele din urmă se potoleşte.

— O ia îndărăt pe lingă şirul d-: maşini şi-şi reîncepe prelegerea. Se ppreşte brusc şi se bate cu palma peste frunte – Ah. Uituc ce sunt” – Şi se-ntoaree în fugă la cadavrul atârnat de cârlig, ca să-i smulgă un a. lL trofeu şi să-l lege de cingătoarea lui.

În dreapta şi-n stânga se-ntâmpla alte Înecuri, şi mai rele – lucruri cumplite şi deşucheate, prea bizare ca să te facă să plângi şi prea adevărate ca să-ţi poţi râde de tir – dar ceaţa s-a înteţit destul ca eu să nu mai trebuiască să le privesc. Şi cineva mă tot trage de braţ. Ştiu ce-are să se-ntâmple: careva mă va smulge afară din ceată şi-fl să mă trezesc din nou în salon şi nu va mai fi nici urmă de cele petrecute azi noapte, iar dac-aş fi atât de nătâng să le povestesc cuiva, mi-ar zice: „Tâmpitule, n-a fost decât un coşmar; nu există lucruri aşa de smintite ca o hală uriaşă a maşinilor în pântecul unui stăvilar unde oamenii sunt ciopârţiţi de lucrători-roboţi”.

Dar dacă nu există, cum poate omul să le vadă?

Domnul Turkle mă trage de braţ din ceaţă, scuturân-du-mă şi râhjind. Îmi zice:

— Ai un vis urât, domnu Bromden, El e ajutorul care îucrează-n tura singuratică de la 11 la 7, un negru bătrân cu surâsul lătăreţ şi somnoros sprijinit pe-un gât lung şi şovăielnic. Miroase ca şi când ar fi pus ceva băutură-n gură.

— Dormi acuma mai departe, domnu Bromden.

În câte-o noapte desface cearşaful de pe mine dacă-i aşa de strâns că mă zbat sub el. N-ar face-o de-ar şti că tura de dimineaţă l-ar putea bănui pe el, pentru că atunci]-ar da probabil afară, dar se gândeşte că schimbul de dimineaţă o să creadă că m-am desfăcut singur. Eu însă cred c-o face de fapt din bunătate, ca să m-ajute – dar se-asigură mai întâi să nu păţească ceva."

De astă-dată nu-mi mai desface cearşaful, ci pleacă de lingă mine ca să dea o mina de ajutor altor doi felceri pe care nu i-am mai văzut până acum şi unui tânăr medic să-l ridice pe Blastic pe-o targă şi să-l scoată din salon, acoperit c-un cearşaf – mânuindu-l c-o grijă pe care bietul Blastic n-a cunoscut-o în toată viaţa lui.

VINE DIMINEAŢA ŞI MCMURPHY E SCULAT înaintea mea, prima dată când cineva se scoală înaintea mea de când uncheşu Jules, căţărător pe pereţi, ne-a părăsit. Jules era un negru isteţ cu părul albit, care-avea o teorie cum că lumea era răsturnată într-o-rină în timpul nopţii de felcerii negri; avea obiceiul să se scoale pe furiş dis-de-dimineaţă, cu gândul de a-i prinde asupra faptului. Ca Jules, şi eu mă scol devreme dimineaţa, ca să-i pândesc ce maşini mai aduc pe furiş în secţie ori instalează în frizerie, şi de-obicei în hol nu-s decât eu şi tuciuriii vreme de-un sfert de ceas înainte ca vreun alt bolnav să se dea jos din pat. Dar în dimineaţa asta îl aud pe McMurphy afară în spălător când mă strecor dintre cearşafuri, îl aud cântând! Chitind de parcă n-ar avea nici dl grijă pe lume. Vocea-i răsună puternică şi clară, izbindu-sej de ciment şi de uşile de fier.

— Caii ţi-or fi flămânzi, grăieşte ea cu dor „. Îi placi cum răsună versul la closet., Hai, culcă-te lângă mine, şi dă-le fin şi lor." Trage aer în piept şi vocea-i sare mr sus c-o gamă, câştigând înălţime şi vigoare, până ce fac să vibreze toate sârmele din pereţi. „Caii nu-s flămânzi, finul tău nu-l voooor." Prelungeşte nota finală, jucându-se cu ea, apoi se avânta la vale în ultimul vers ca să-ncheie: Rămâi cu bine, dragă, la drum eu mă pogor."

Cineva cântă! Toată lumea înmărmureşte. N-au mai auzit una ca asta de ani de zile, în orice caz nu-n salon vd nostru. Majoritatea „activilor” din dormitor s-au ridic; T într-un cot, clipind din ochi a neîncredere şi aseultânu Se uită unii la alţii înălţând din sprâncene. Cum se face că negrii nu l-au redus la tăcere? Pân-acum n-au îngădiu. Nimănui să facă atâta tărăboi, nu-i aşa? Cum se face că-J tratează pe noul venit altfel? E şi el alcătuit din cai. Şi oase care-or slăbi şi ele. S-or usca şi-or muri la fel ca noi ceilalţi. Şi el trăieşte sub aceleaşi legi ale firii, trebuie să mănânce, se izbeşte de-aceleaşi probleme; toate astea-l fac şi pe el la fel de vulnerabil în faţa Organizaţiei ca. Şi pe noi ceilalţi, nu?

Dar noul venit este altfel, şi, activii” o pricep prea bine, altfel decât toţi ceilalţi care-au poposit în secţia asia în ultimii zece ani, altfel decât toţi ceilalţi întâlniţi pe-a-fără. E poate la fel de vulnerabil, dar Organizaţia n-a pus încă laba pe ei.

— Căruţa-i mi-i plină„, cânta el.,. Şi biciul în mina.”

Cum a reuşit să scape de jug? Poate că, întocmai ca-n cazul lui moş Pete, Organizaţia n-a reuşit să-i instaleze butoane de control cât de repede trebuia. Poate c-a crescut aşa de sălbatic cutreierând toată ţara, vânturându-se din loc în loc, nerărnânând în copilărie niciodată mai mult de câteva luni într-un oraş, aşa că nici o şcoală n-a putut să-l ţină la. Respect, tăind copaci, jucând cărţi, ţinând rulete la bâlci, călătorind iute de picior şi făr de griji, fiind tot mereu în mişcare încât Organizaţia n-a avut-prilejul să-i instaleze drăcoveniile ei. Poate că asta era, nu-i oferise Organizaţiei nici un prilej, cum nu-i lăsase ieri dimineaţă nici negrului ocazia să-l prindă cu termometrul,. Pentru că-i greu de nimerit o ţintă mişcătoare, Fără nevastă care să-i ceară linoleum nou pe jos. Fără rubedenii care să se tot agaţe de el cu ochi senili şi umezi. Nimeni de care să-i pese, iată ce-i dă suficientă libertate ca să fie un dibaci măsluitor. Şi poate că pricina pentru care tuciuriii nu dau buzna peste el în latrină ca să-i curme cântecul este că ştiu că nu-i deloc sub

control, şi-s: fiiai amintesc întâmplarea aceea cu Pete şi ce-i în stare să a umărul negrului, începe să în roşcat, de la gât şi analizează acesi.

Re e-aiTi priceput unde baţi-; pre-ăi do nu-şi pot freca dinţii dupi t nu pricepi?

Adică zici că oamenii şi-ar spi a: i s-ar skiâţi ispitiţi. Ioi. Le, poţi să-ţi închipui urmarea?

Treizeci, şase douăzeci – cine

— Şi. Doamne p Să vezi dinţi spălaţi, la şas ştie? Poate chiar ki şase fix. Da, înţeleg problema.

Îmi face cu ochiul peste căpăţâna negrului, cum stau sprijinii, ele perete.

— Trebe să termin de curăţat bordura asta, domnu McMurphy.

— Vai. Dai1 n-am vrut. Să te reţin ele la treabă.

Se retrage câţiva paşi, în timp ce negrul se încovoaie iar la munca lui. Apoi se apropie iar şi se-apleacă să se uite în bidonul de lingă flăcău.

— Ei, ia te uită: ce-ai aici?

Feciorul se zgâieşte-n jos:

— Unde să mă uit?

— Ui. E-aici, în bidonul ăsta vechi, Sam. Ce-i chestia aia din bidon?

— Aia-i. Praf de săpun.

— Păi. În general folosesc pastă, dar. McMurphy îşi vâra peria în bidon şi-o învârte înăuntru, o scoate apoi şi-o bate de marginea bidonului.

— O să fie şi-asta bună, îţi foarte mulţumesc. O s-analizăm prevederile secţiei mai târziu.

Şi se-ntoarce-n spălător unde-l aud din nou cântând. Întrerupt de mişcările ca de piston ale periei de dinţi. Negrul a rămas cu ochii boldiţi în urma lui, cu cârpa de frecat uitată-n mână-i cafenie. Peste câteva momente clipeşte din ochi şi-aruncă o privire-mprejur, mă. Vede că mă. Uit la el, vine la mine şi mă trage de baierele pijamalei către un colţ de podea unde tocmai am curăţat şi ieri.

— Acolo! Naiba să te ia, apleacă-te acolo! Acolo Vl eau să te văz că munceşti, nu să te holbezi ca o vacă grasă şi făr de folos! Acolo! Freacă-aeolo!

— Iar eu mă aplec şi-ncep să şterg pe Jos cu spatele la el, ca să nu mă poată dibui că rânjesc. Îmi face bine să-l văd pe McMurphy că-l scoate din fire pe tuciuriu cum n-au. Făcut-o mulţi pân-acum. Tatucă ştia odată s-o facă – cu picioarele răscrăcănate, cu faţa ca o mască., privind ponciş la cer atunci când s-au arătat de prima dată oamenii guvernului ca să negocieze răscumpărarea tratatului.

— Gâşte de Canada colo sus, ziee Tatucă zgâindu-se la Cer.

Se uită şi delegaţia, foşnind hârtiile.

— Ce vrei să. În iulie? Nu-s – ă – gâşte pe vremea asta. A. nu-s gâşte.

Îi vorbiseră ca turiştii din răsărit" care-şi închipuie că trebuie să silabiseşti la indieni ca să poată pricepe ce zici. Tatucă nu părea să bage de seamă felul lor de-a vorbi. Rămăsese cu privirea pironită pe cer.

— Gâşte colo sus, faţă palidă. Doar ştii şi tu. Gâşte anul astă. Şi-anul trecut, şi în anul dinainte şi în anul dinainte.

Oficialii schimbară priviri între ei şi-şi dreseră glasul.

— Da. Poate că da, Şef Bromden. Acuma, lasă gâştele. Priveşte contractul. Oferta noastră poate să-ţi fie – poate să fie poporului tău de mare folos, să schimbe viaţa omului roşu.

Iar Tatucă zice:

— Şi în anul dinainte şi în anul dinaintea anului dinainte.

Până să se dumirească şi. Oficialii că-şi bate joc de ei, tot sfatul care şedea pe pridvorul colibei noastre, vârân-j du-şi pipele-n buzunarele cămăşilor cadrilate, alb-roşii, scoţându-îe iar, hlizindu-se unul la altul şi către Tatucă: – toţi se porniră pe hohote şi râdeau de sărea cămaşa de pe ei. Unchiu Lup-ce-fuge-tare se tăvălea pe jos, înecân-du-se de râs şi bâiguind:

— Doar ştii şi tu, faţă palidă.

Asta zău că i-a scos din pepeni; s-au întors fără să zică o vorbă şi-au luat-o spre şosea, roşii ca sfecla, cu noi hohotind în urma lor. Uit câteodată câte poate face râsul.

Cheia Sorei şefe răsună în zăvorul uşii şinegrul cel pirpiriu s-a şi sculat s-o întâmpine când apare în uşă, săltând de pe-un picior pe altul ca un ţânc care se cere-afară.

Cum stau pe aproape, l-aud pomenind numele lui McMmv phy de mai multe ori în raportul lui, aşa că pricep că-l pârăşte pe McMurphy că s-a spălat pe dinţi, uitând cu desăvârşire să amintească de „leguma" bătrâna care-a murit în cursul. Nopţii, dând din mâini, căznindu-se să-i spuie ce făcuse dis-de-dimineaţă roşcovanul ăla smintit -: cum tulburase ordinea, opunându-se politicii din secţie, drept care nu putea ea să ia nişte măsuri?

Ea se-ncruntă la flăcău pm-acesta se potoleşte, apoi priveşte în susul holului unde răbufneşte din nou, şi mai vajnic, cântecul lui McMurphy din spălător: „Vai, ai tăi nu mă plac, zic că-s prea să-raaac; zic că n-aş fi demn să îţi calc în prag."

Chipul ei trădează la-nceput nedumerire; ca şi noi ceilalţi, n-a mai auzit nici ea pe careva din secţie cântând, aşa că-i trebuiesc câteva momente să se dumirească ce anume aude.

Traiul greu mă-ncântă, banii n-au a fa-a-ce; şi-ai de nu mă plac, să mă lase-n pace."

Mai ascultă un minut să fie-ncredinţată că nu i se nă-zare; apoi începe să se umfle. Nările i se deschid larg şi, cu fiecare gură de aer trasă-n piept, se face tot nun mare, aşa de imensă şi de ameninţătoare cum n-am văzut-o de când cu Taber. Îşi Qexează coatele şi articulaţiile manilor. Se-aude un mic scrâşnet. Apoi se pune-n mişcare, iar eu mă lipesc de zid şi, când trece prin dreptul meu, îi mare ca un camion, trăgând coşul ăla de răchită după ea ca pe-o semiremorcă după un Diesel uriaş. Buzele îi sunt întredeschise şi surâsul fulgeră înaintea ei ca dintr-un radiator. Adulmec un miros de ulei încins şi de scântei de

magnetou când trece pe lângă mine, şi cu fiece pas al ei care zăngăne pe pardoseală, ea creşte încă mai mult, umflrndu-se şi pufăind, culcând totul la pământ înaintea ei! Mi-e frică să mă gândesc ce-are să facă.

Apoi, în timp ce ea rulează cu maximă putere şi încrâncenare, McMurphy îşi face apariţia pe uşa spălătorului drept înaintea ei, ţinând prosopul ăla în jurul şalelor – şi-o încremeneşte locului! Se face pitică de-i ajunge cu capul cam până unde-l acoperă prosopul, iar el îi rân-jeşte de sus. Surâsul ei se destramă treptat, pleoştindu-se la colţuri.

— Bună dimineaţa, dom şoară Ronţ-şed! Cum mai e Pe-afară?

Svul ei, aşa că Mci-i zice c-un ion i hoţ mi-a şmanglit dânc pe

— Nu pol ibhs.

— Într-un.; c p!

— Nu?

— Se uilă ia colţul proiui din dr; piui privirii ci încremenite, ud şi strâns în! Rat pe pi!

— Şi prosoapole-s interzise de politica secţiei? Păi a urnei, cred că nu-mi mai rămâne altceva de făcut clocit.

— Opreşte! Să nu-ndrăzneşti. Liapoi în cloimitor şi-mbracă-ţi hainele imediat!

Pare o profesoară care ţipă la. Murphy îşi lasă capun jos ca un şce gaia să-l apuce plânsui:

— Nu pot, doamnă, mă tem că i ţoalele azi noapte în timp ce dornu-am. Dorm tai saltelele astea ce le aveţi pe-aici.

— Cineva a şmanglit.?

— LUi-a ciupit. Şterpelit. UmllaL Kurat, zio şi fericit Pricepeţi adică, cineva, s-a-nvârtH de ţoalele mei1.

Zice asta cu-atâta plăcere, că-n cepe să ţopăi; ciestiUţ în faţa ei.

— Ţi-a furat hainele?

— Cam aşa se-arată.

— Bine dar – nişte haine do puşcărie? Pentru ce? Se opreşte din ţopaiaUr lui şi-şi iv-a capul în jos.

— Ştiu numai c-au fost acolo când m-am culcai: şi că s-au topit când m-am” sculat. Au şters-o sprintenele. Vai, ştiu că nu erau decât ţoale de puşcărie, aspre şi spălăcitq şt mitocăneşti, doamnă, ce. Bine o ştiu – şi ţoalele de puş4 tărie s-ar putea să nu pară mare scofală penţi. Ei car au din altele – dar pentru-un om în pielea goa.

— Echipamentul acela, zice ea înţelegând o petrecuse, ty-”: iia să ţi se ridice. Ţi. S-a eliberat o uniformă; verde e oiivalescent azi dimineaţă.

El ină din cap şi suspină, ck pă-mân!

— O, nu, nu, mă tem că nu mi siberat.

În dimineaţa asta decâi iy, -: Asta d cap. I

— Williams, răcneşte către! Orul e-a i ămaş pironit lângă uşa de la ir e, pânce; păi„. „găj pe-acolo? Williams, poţi. ni aici – min

Ei se târăşte spre ea ca un cri ne o c:; J a/1 ă? Biciul.

— Williams, de ce nu i s-a elih. L a.: – i pacient echipamentul de convalescent?

Încă tot cu ochii-rj am avui

Negrul răsuflă uşurat. Se-ndreaptă din spate, ridică mâna aceea cafenie şi-arată către celălalt capăt al coridorului, spre unul din negrii cei mătăhăloşi.

— Domnul Washington de colo îi repartizat azi la ru-I ărie. Nu io, doamnă, nu io.

— Domnule Washington neşte cu şomoiogul deasupr; tră.

— Vrei să vii încoace o c

Cârpa lunecă făr căii lente, grijulii

— Strigătul ei îl încreme-eiii. Îi face stană de piasunet îl sprijină uită la McMurphy; la inlirr Aruncă apoi o privire în slin „ia altei ga ş. nev.

Unare mişcă s-ar fi a t nu se-apropie cu pas târ-]. Prea repede, dar bag urnit din Ioc, că l-ar fi iaî cu privirea; toată: a pe care avusese de gând să y, se revarsă acum în hol spre i asupră-i ca un crivăţ, înceTrebuie să-nfrunte urgia cu iinile strânse hi piept. Promo-

— Ipoi în găleată şi, cu rniş-3ul de perete. Se-n toarce, se şi la negrul pirpiriu.

, o”.,., i dreapta, să vadă dacă ea ar fi putut să şti igo ia alt

— Vino degrabă aici!

Ei îşi vâra mâinile în buz şiit de ca. Niciodată nu se de seamă că dacă „cum nu îngheţat ori l-ar fi. Spulbvi ura ei, furia şi descumpăni, le-abată asupra lui MtMun, negrul care ie simte tăbărâs ţinându-i şi mai mu.it mersi! Trupul înclinat înainte, cu n roacă i se-agaţă de păr şi sprâncene. Se-apleacă şi mai mult înainte, dar paşii aproape i se împotmolesc: n-o să ajungă-n veci.

Atunci McMurphy începe să fluiere. Scumpă Geor-gi. A Brown” şi infirmiera îşi abate tocmai.la vreme privirea de la negrul neputincios. Acuma-i măi furioasă şi mai înciudată ca oricând înainte, mai furioasă de cum am văzut-o eu vreodată. S-a dus şi surâsul ei de păpuşă; des-trămându-se într-un fir subţire ca desîrmă înroşită. Dacă pacienţii s-ar afla acum în hol s-o vadă, McMurphy s-ar putea apuca să-şi încaseze câştigurile.

Negrul ajunge în sfârşit la ea, i-au trebuit vreo două ceasuri. Ea trage adânc aerul în piept.

— Washington, de ce nu i s-a eliberat acestui om un schimb de haine verzi azi dimineaţă? N-ai băgat de seamă că n-are nimic pe el decât un prosop?

— Şi şapca de pe cap, îi şopteşte McMurphy, bătmd cozorocul cu degetul.

„; m

— Domnu Washington?

Negrul cel mătăhălos îl fulgeră cu privirea pe pirpiriul care-l arătase cu mâna şi acesta începe din nou să se agite pe loc. Zdrahonul îl priveşte multă vreme cu ochii aceia ca nişte lămpi electronice, îşi face socoteala cum să se răfuiască cu el mai târziu; apoi îşi întoarce capul spre McMurphy şi-l măsoară de sus până jos, făcând cunoştinţă cu umerii lui musculoşi şi masivi, cu rânjetul ponciş, cu

cicatricea de pe nas, cu mâna care ţintuie prosopul la locul său, apoi se uită la infirmieră.

— Bănuiesc că.; începe el.

— Bănuieşti! Se cuvenea să faci mai mult decât să bămiieşti. Să-i eliberezi neîntârziat o uniformă, domnule Washington, ori ai să-ţi petreci următoarele două săptămâni la secţia de geriatrie. Da. S-ar putea să-ţi folosească o lună de ţucale şi spălaturi pe jos, ca să-ţi reaminteşti cât de puţin aveţi voi de lucru aici în secţie. Dacă secţia asta ar fi ca şi celelalte, cine socotiţi c-ar freca holul toată ziulica? Domnul Bromden de colo? Nu, ştii prea bine cine. V-am iertat de majoritatea treburilor gospodăreşti tocmai pentru a vă permite să vă ocupaţi de pacienţi. Ceea ce-nseamnă să vegheaţi să nu defileze prin secţie despuiaţi. Ce crezi că s-ar fi întâmplat dacă vreuna din surorile mai tinere ar fi venit mai de dimineaţă şi-ar fi dat peste un pacient umblând de colo-colo fără uniformă? Ce crezi oare?!

Lunganul negru nu prea ştia ce să creadă, dar pricepe cam încotro bate ea, aşa că pleacă cu paşi mărunţi spre magazia de echipamente ca să-i aducă lui McMurphy urs rând de haine verzi – probabil cu zece numere mai mici – şi se-ntoarce cu încetinitorul înapoi ca să i le întindă c-o ură neostoită în priviri. McMurphy pare doar încurcat, neştiid cum să preia echipamentul din mina negrului, căci cu o mână ţine peria de dinţi, iar cu cealaltă 1 prosopul pe şale. În cele din urmă îi face cu ochiul SoreiJ şefe, dă din umeri, îşi desface prosopul şi-l agaţă de umărul ei ca de-un cuier de lemn. 1 Văd bine c-avusese de la-nceput chiloţii pe el.

Sunt încredinţat că ea ar fi preferat să-l vadă golgoluţ, decât cu chiloţii ăia. Se holbează c-o indignare fără cuvinte la cele două balene mari şi albe ce ţopăie pe chiloţii lui. Asta depăşeşte puterea ei de îndurare. Trece-a-proape un minut până să-şi revină suficient ca să se poatăntoarce asupra negrului pirpiriu; vocea îi tremură necontrolată, atâta-i de furioasă:

— Williams. Mi se pare. Trebuia să ştergi geamul camerei de gardă până să nu vin eu în dimineaţa asta.

El o zbugheşte ca o gânganie alb-neagră.

— Iar dumneata, Washington – dumneata. Washington o ia înapoi spre găleata lui, aproape în trap. Ea aruncă o privire împrejur, gândindu-se asupra cui să se mai năpustească. Mă zăreşte pe mine, dar câţiva pacienţi îşi fac apariţia în hol, privind miraţi micul nostru sfat. Ea-şi închide ochii şi-şi concentrează voinţa. Nu-i poate lăsa să-i-vadă faţa în halul ăsta, albă şi schimonosită de furie. Îşi adună toată puterea de stăpânire. Treptat, buzele se regăsesc sub năsucul alb, se împreunează ca şi când firul înroşit ar fi ajuns la punctul de topire, pâlpâie o clipă, apoi încremenesc în timp ce metalul topit se solidifică, devenind de gheaţă şi straniu de cenuşii. Apoi buzele se desfac şi limba ei zvâcneşte printre ele ca o aşchie de zgură. Ochii i se deschid din nou şi-au acelaşi aspect cenuşiu, rece şi inexpresiv ca şi buzele, dar că reintră în ritualul mecanic al salutului de dimineaţă, ca şi când nu s-ar fi petrecut nimic deosebit, închipuin-du-şi că pacienţii sunt încă prea adormiţi ca să bage ceva de seamă.

— Bună dimineaţa, domnu Sefelt, te simţi mai bine cu dinţii? Bună dimineaţa, domnu Fredrickson, aţi petrecut o noapte bună.

— Dumneata şi domnul Sefelt? Dormiţi în paturi alăturate, nu-i aşa? Apropo, mi s-a adus la cunoştinţă c-aţi stabilit un fel de-nţelegere în legătură cu medicaţia ce-o. Primiţi – îi laşi lui Bruce, medicamentele dumitale, nu-i aşa, domnule Sefelt? O să discutăm asta mai târziu. Bună dimineaţa, Billy; m-am văzut cu mama ta la intrare, m-a rugat să nu uit să-ţi transmit că se gân-deşte tot timpul, la tine, şi că ştie că n-ai s-o dezamăgeşti. Bună dimineaţa, domnule Harding – vai, ia te uită, ai degetele roşii şi iritate. Iar ţi-ai ros unghiile?

Înainte ca ei să poată răspunde, chiar de ar fi avut ce, ea se-ntoarce către McMurphy, care încă mai aşteaptă înaintea ei în chiloţi. Harding se uită la ei şi fluieră admirativ.

— Iar dumneata, domnule McMurphy, zice ea zâm-bind, numai dulceaţă-n glas, dac-ai isprăvit să-ţi arăţi fizicul bărbătesc şi indispensabilii ţipători, cred c-ar fi indicat să te-ntorci în dormitor şi să-mbraci uniformă verde.;

El îşi înclină şapca respectuos spre Sora şefă şi spre pacienţii care se holbează şi Iac spirite pe seama chiloţilor săicu balene albe şi se-ntoarce în dormitor fără un cu-vânt. Ea se răsuceşte pe călcâie şi-o porneşte în direcţia opusă, cu surâsul acela lătăreţ şi roşu pe buze desehizm-du-i calea; înainte de-a apuca să închidă uşa camerei de gardă, cântecul lui răsună iar prin hol prin uşa dormitorului;

I, – „Mă duce-n odăiţă să-mi ţină răcoare” – aud cum se plesneşte cu palma peste pântecul gol -: Şoptindu-i mamei sale că după mine moa-a-re.”

Mătur dormitorul care-i eurâhd gol. Vânez murdărie de şoareci pe sub patul lui. Când deodată adulmec un miros care mă face să pricep, pentru prima dată de când îs în spital, că-rn dormitorul asia ticsit cu pături dorm patruzeci de bărbaţi în toată firea şi c-a fost întotdeauna îm-bâcsit c-o mie de mirosuri – de germicide, de-alifie cu zinc, de prafuri de picioare, duhoare de urină şi fecale de moşnegi, de lapte praf şi loţiuni pentru ochi. De izmene şi şosete împuţite chiar şi-atunci când se-ntorc de la spălătorie, mirosul băţos alapretului în lenjerie, damful acid al gurilor dimineaţa, mirosul de banane al uleiurilor de maşină şi uneori mirosul de părpârlit – dat niciodată pân-acum, până la venirea lui. Nu şi-acel miros bărbătesc de colb şi jeg de pe ţarină, de sudoare şi muncă.

TOATĂ VREMEA CÂT DUREAZĂ MASA DE DIMIneafă, McMurphy râde şi trăncăneşte de nu-l ajunge nimeni din urmă. Îşi închipuie că după dimineaţa asta de pomină. Sora şefă O să joace cum vrea el. Dar nu ştie c-a prins-o doar nepregătită şi că n-a făcut altceva decât s-o întărite şi mai mult.

Face pe clovnul, îneereând să le smulgă câtorva un ho-; hoţ de râs. li supără că nu reuşeşte decât să-i facă să rina p

că i jească firav ori lui Billy Bibbi eu glas conspire
— Auzi, Bilây, Seattle cîncl noi d trăit atunci!
Ochii lui Billy dar nu poate scoat Harding.
— Nici n-ar fi cam pe nepregătite, Măciucă” Bibbii c se pregăteau să-şi cu privirea şi zice ciucă Bibbit? Care capu-n jos; zât cu fetei dus la hotel lui Billy cât auzisem că Şi-izbuci fata
Ţi forHă” ghes sar tio; iun e, ţi-amintei ţi igăţat riişte fit
Iaţi din farfurii îbă. McMurphy le dată aceea în. Ce clipe-am
Deschide gura se-ntoarce spre.
Mare lucru.
— Agăţându-le noi aşa r că auziseră de Billy Bibbit, Billy
Fâţl
Roşeşti de gât. N u mă i
Zice:
Poreclit pe-ktunci. Fiţele alea îl când una din ele îl măsoară,. Ku cumva eşti faimosul Billy Mă-are cu ce să se laude?„ Iar Billy lasă 1 – cum face şi-acum – şi ne-am tre-Şi m. i-aduc aminte că după ce le-am ce se-aude un. Glas de femeie din patul „Domnu Bibbit, dar mă dezamăgeşti;: îi de popoah, pomeneşte-mă, Doamne!” ie-n hohote de râs, bătându-se cu palma pe genunchi şi i. nghiontindu-l pe Billy cu degetul mare, până ce-mi pare că Billy îi gata să leşine de-atâta roşit şi hlizit.

McMurphy zice-apoi că de fapt o pereche de pitipoanee dulci ca. Acelea e tot ce-i lipseşte spitalului. Ce mai pat are omul aici la dispoziţie, cei mai grozav din câte-a cunoscut, şi ce masă întinsă. Nu pricepe de ce toată lumea-i aşa de mohorâtă că-i închisă aici.

— Uitaţi-vă bine la mine, le zice el băieţilor, şi ridică un pahar în lumină, beau primuhmeu pahar de oranjadă din ultimele şase luni. Ohoo, îi bun. Vă-ntreb acum, ce căpătăm eu dimineaţa la ferma aia de muncă? Cum mă serveau? Ei bine, v-o pot descrie cum arăta, dar zău de-aş putea să-i dau şi-un nume; dimineaţa, la prânz şi seara, era bine arsă

şi-avea şi cartofi în ea şi-arăta ca smoala pentru-acoperiş. Un lucru ştiu; nu era suc de portocale. Şi priviţi-mă acum: am slănină, pâine prăjită, unt, ouă, cafea – mititica de la bucătărie mă mai şi înCafea mititica de la bucătărie mă mă treabă de-o vrei neagră ori cu lapte, domnu – şi-un pahar mare î sănătos! Rece! De oranjadă. Păi cum, nici dacă mi-aţi plăti, n-aş pleca de-aici!

Cere supliment din toate şi-şi aranjează o întâlnire cu fata care toarnă cafeaua la bucătărie pentru când o ieşi din tură, ba îl mai şi laudă pe bucătarul tuciuriu pentru c-a pregătit cele mai bune ochiuri din viaţa lui. Se dau şi banane la fulgii, de porumb şi-şi ia un mănunchi, îi promite negrului pirpiriu c-o să şterpelească una şi pentru el c-arată aşa de hămesit, iar negrul strecoară o privire înspre cuşca de sticlă în care şade Sora şefă şi zice că personalul ajutător n-are voie să mănânce cu pacienţii.

— E-mpoiriva politicii din secţie?

— Chiar aşa.

— Ce ghinion – şi cojeşte trei banane chiar sub nasul feciorașului, înghiţindu-le una după alta, şi-i spune că oricând vrei să-ţi şutesc ceva din sala de mese, Sam, anunţă-mă.

Când McMurphy termină de mâncat ultima banană.: e bate peste burtă, se scoală şi se-ndreaptă spre uşă, dar negrul cel mare îi blochează ieşirea şi-i explică regula că pacienţii rămân aşezaţi în sala de mese până pleacă. Deodată la şapte treizeci. McMurphy se holbează la el de parcă nu şi-ar crede urechilor, apoi se-ntoarce şi se uită întrebător spre Harding. Harding confirmă din cap, aşa că McMurphy dă din umeri şi se-ntoarce la scaunul său. „

— Zău de vreau să mă pun împotriva afurisitei ăâeia de politici.

Ceasul de la capătul sălii de mese arată ora şapte şi un sfert, ne minte cum c-am stat aici doar un sfert de oră, când poţi să fii sigur c-a trecut cel puţin un ceas. Toată lumea a terminat de mâncat şi s-a lăsat pe spetezele scaunelor,

urmărind înaintarea arătătorului mare spre şapte treizeci. Negrii culeg tăvile mânjite ale., legumelor şi-i împing pe cei doi bătrâni cu cărucioarele lor, ca să-i spele cu furtunul. În sala de mese cam jumătate din băieţi îşi sprijină capul pe braţ, gândindu-se să tragă un puişor de somn până se-ntorc negrii. N-au nimic altceva de. Făcut, lipsiţi de cărţile de joc, de reviste ori de cuburi. Să doarmă ori să urmărească arătătoarele ceasului.

Dar McMurphy nu poate şedea liniştit; trebuie să pună ceva la cale. După ce câteva minute plimbă firimiturile de mâncare cu lingura prin farfurie, născoceşte ceva nou. Îşi ancorează degetele mari în buzunare, îşi lasă capul pe spate şi priveşte chiorâş spre ceasul de pe perete. Apoi îşi freacă nasul.

— Ştiţi – vechitură aia de ceas de colo mi-a rechemat în minte ţintele de pe poligonul din Fortul Riley. Acolo am căpătat prima medalie de trăgător fruntaş. McMurphy Ochi-de-Vultur. Cine-i dispus să se prindă pe-un dolar pârlit că am să lipesc bucăţica asta de unt drept în mijlocul cadranului, ori măcar pe cadran?

Trei îi acceptă provocarea, iar el ia bucăţica lui de unt, o aşază pe cuţit şi-i face vânt. Aceasta se lipeşte de perete cam la doişpe centimetri în stingă ceasului şi toată lumea îl ia în primire pe chestia asta până-şi plăteşte datoriile. Ei încă-l mai împung întrebându-l dac-a vrut să zică Ochi-de-Vultur ori Ochi-de-Mort, când se reîntoarce negrul cel pirpiriu de la baie cu furtunul şi toată lumea lasă iar nasul în farfurie păstrând tăcerea. Negrul simte ceva plutind în atmosfera sălii, dar nu se dumireşte ce. Şi poate că n-ar descoperi niciodată, dacă bătrânul colonel Mafter-son n-ar întoarce capul ca să zărească bucăţica de unt lipită de perete, ceea ce-l face s-o arate cu degetul şi să-n-ceapă una din prelegerile sale, explicându-ne cu vocea-i răbdătoare şi hodorogită, de parcă spusele lui ar fi avut vreun înţeles:

— Un-tul. E partidul re-publi-can.

Tuciuriul priveşte şi el încotro arată colonelul şi vede rotocolul de unt lunecând domol pe perete ca un melc galben. Clipeşte din ochi dar nu zice nimic, nici măcar nu se oboseşte să privească-n jur ca să se dumirească cine, I-a aruncat.

McMurphy şopteşte ceva şi-i înghionteşte pe, activii„ din jurul lui şi peste un minut toţi încuviinţează din cap, iar el pune trei dolari pe masă şi se lasă pe speteaza scaunului. Toată lumea se-ntoarce în scaun ca să urmărească bucăţica de unt cum lunecă pe perete pornind-o, oprin-du-se, tresărind din nou şi lăsând în urmă-i o dâră lucitoare pe zugrăveală. Nimeni nu scoate „o vorbă. Privesc bucăţica de unt, apoi ceasul, apoi iar bucăţica de unt. Arătătorul se mişcă acum.

Untul atinge podeaua cu aproximativ o jumătate de minut înainte de şapte treizeci şi McMurphy îşi recâştiga banii pierduţi.

Nl unsu ţ.

Negrul se deşteaptă şi-şi dezlipeşte privirea de la dunga suroasă de pe perete, ne zice că putem pleca, şi Mcrphy iese din sala de mese împăturindu-şi banii şt vârându-i în buzunar. Îl cuprinde pe negru de umeri eu braţele şi-] conduce, pe jumătate purtându-l pe sus, prin hol, spre salonul comun.

— S-a dus jumate din zi, Sam, frăţioare, şi-abia dac-am ajuns la paritate. O să trebuiască să m-aştern pe treabă ca să prind cheag. Ce-ai zice să dai la iveală perechea aia de cărţi pe care-ai încuiat-o la loc ferit în dulăpior. Iar eu să-cerc să mă fac auzit sub difuzoarele astea?

Îşi petrece mare parte din dimineaţă îmboldindu-şi clienţii să mai prindă pojghiţă, deeartând la „douăzeci-şiunu”. Juc ind acum pe bilete de credit în loc de ţigări. Mută masa de joc de vreo două-trei ori, ca să-neerce să iasă de sub difuzor. Se vede de la o poştă că-l calcă pe nervi. În cele din urmă se duce la camera de gardă şi ciocane cu degetele în geam până ce Soră şefă se roteşte în scaunul ei şi-i deschide uşa, iar el o-ntreabă ce ar fi să mai închidă răgetul ăla-infernal o vreme. Ea-l priveşte mai calmă ca oricând, întoarsă în scaunul ei rotitor din faţa ecranului de sticlă, prin secţie nu mai aleargă nici un sălbatic pe jumătate despuiat ca s-o facă să se piardă cu firea. Surâsul îi e iarăşi

ferm şi de neclintit. Închide ocini şi clatină din cap. răspunzându-i lui McMurphy cât se poale de politicoasă: Nu.

— N-aţi putea măcar să micşoraţi puţin volumul? Nu-mi închipui că-ntreg statul Oregon moare s-audă orchestra lui Lawrehce Welk cântând. Ceai în doi" ele trei ori pe ceas, cât îi ziua de lungă! Măcar de-ar fi mai potolită, ca omu să-şi poată striga ofertele peste masă, atunci poate c-aş juca şi eu un pocher ca lumea.

— Ţi s-a mai spus. Domnule McMurphy, că-i împotriva regulamentului să joci pocher pe bani.

— În regulă, atunci daţi-l mai încet ca să putem juca pe chibrite, pe nasturii de la şliţ – numai daţi afurisenia aia mai încet!

— Domnule McMurphy – se opreşte şi aşteaptă ca. Tonul e profesoral să-şi facă efectul; ştie că toţi. Activii" din salon sunt cu urechile ciulite la ea – vrei să-ţi spun ce ci ed eu? Eu cred că dumneata eşti cât se poate de egoist. N-ai băgat de seamă că mai există şi alţii în spitalul ăsta în afară de dumneata? Sunt pe-aici oameni bătrâni care n-ar putea s-audă radioul deloc de-ar cânta mai încet, bătrânei care-s pur şi simplu incapabili să citească ori să dezlege rebusuri – sau să joace cărţi spe ţigările altora. Bătrânei ca Matterson sau Kittling pentru care muzica din difuzoare e tot ce le-a mai rămas pe lume. Şi vrei acum să le iei şi asta. Ne place s-ascultăm sugestii şi doleanţe când e cazul, dar socot că dumneata ar trebui să te gândeşti măcar puţin şi la ceilalţi înainte de-a emite aceste pretenţii.

El se-ntoarce şi aruncă o privire spre colţul., cronicilor„ şi bagă de seamă că ea are întrucâtva dreptate. Îşi scoate şapca şi-şi trece degetele prin păr. Apoi într-un târziu se-ntoarce iar spre ea. Ştie şi el la fel de bine că toţi „activii" trag cu urechea.

— Perfect – nu m-am gândit la chestia asta.

— Bănuiam eu.

Începe să se tragă de smocul roşcovan de păr ce se iţeşte din gulerul uniformei verzi, apoi zice.:

— Dar, i-auziţi: ce-aţi zice dac-am muta jocul nostru, de cărţi în altă parte? Într-altă încăpere? Ca de pildă-n odaia aia unde duceţi mesele în timpul adunărilor. Aţi putea descuia încăperea aceea ca să intre jucătorii, lă-sându-i pe bătrâni să şadă aici cu muzica lor – o afacere bună pentru toţi.

— Ea surâde şi-şi închide ochii, scutunnd domol din cap.

— Fireşte, poţi discuta propunerea cu restul personalului, dar mă tem că reacţia tuturor se va potrivi cu-a mea: n-avem posibilităţi să – supraveghem două saloane de zi. Ne lipseşte personalul. Şi-aş dori să nu te mai sprijini de geam, te rog: ai mâinile unsuroase şi-mi pătezi geamul. Asta înseamnă muncă suplimentară pentru câţiva din oamenii de-aici.

— El îşi trase iute mâna înapoi, şi-l văd că mai vrea să spună ceva, apoi se-opreşte, dându-şi seama că. Ea nu i-a mai lăsat nimic de spus. Doar eventual s-o înjure. Faţa şi gâtul i s-au făcut stacojii. Trage adânc aerul în piept şi-şi mobilizează întreaga voinţă, aşa cum a făcut şi ea de dimineaţă, şi-i spune că-i pare rău c-a deranjat-o, apoi se reîntoarce la masa de joc.

Ţoii cei din salon simt că războiul a-nceput.

La ora unsprezece vine doctorul până-n pragul salonului comun şi-i comunică lui McMurphy c-ar dori să vină la el în cabinet pentru o întrevedere.

— Discut cu noii internaţi a doua zi după venirea lor.

McMurphy lasă cărţile din mină, se scoală şi-o porneşte spre doctor. Acesta-l întreabă cum a dormit noaptea, iar McMurphy bombăne ceva ca răspuns.

— Azi păreţi tare dus pe gânduri, domnule McMurphy.

— Da, sunt un gânditor, recunoaşte McMurphy, şi dispar amândoi în hol.

Când se-ntorc după un răstimp ce-mî pare de zile întregi, amândoi rânjesc, sporovăiesc şi par tare fericiţi de ceva.

Doctorul îşi şterge urme de lacrimi de pe ochelari şi pare să fi râs cu-adevărat, iar McMurphy e iar plin de fudulia şi obrăznicia-i cunoscută. O ţine tot aşa în timpul prânzului, iar la ora unu e primul care se-aşază ca s-aştepte începerea şedinţei, pândind) cu ochii-i albaştri şi sâcâitori de la locui său din colţul salonului.

Sora şefă intră pe uşa salonului cu cârdul de eleve infirmiere în urrnă-i şi coşul ei de note. Culege registrul de pe masă şi se uită-ncruntată câtăva vreme la pagină albă (nimeni n-a mai turnat pe nimerii toată ziua), apoi se-nclreaptă spre sesamul ei. De lângă uşă. Scoate câteva dosare-plic din coş şi le frunzăreşte rapid până ce dă peste cel al lui Harding.

— Din câte mi-amintesc, ieri am făcut ceva progrese în problema domnului Harding.

— Ă – înainte de-a intra în chestiune, ia cuvântul doctorul, aş dori să vă-ntrerup o clipă, dacă-mi permiteţi, în legătură cu discuţia pe care domnul McMurphy şi cu mine-am avut-o în cabinetul meu înainte de masă. Adu-cându-ne aminte, de fapt. Rememorând lucruri de demult. Vedeţi, domnul McMurphy şi cu mine-am descoperit c-avem ceva în comun – am frecventat acelaşi liceu.

Surorile se privesc între ele şi se-ntreabă ce l-a apucat pe omuleţ. Pacienţii îl văd pe McMurphy cum rânjeş în colţul său şi aşteaptă ca doctorul să continue. Ao dă din cap.

— Da, acelaşi liceu. Şi-n timpul evocărilor ne; s-a-ntâmplat s-atingem chestiunea balurilor pe care le ganiza şcoala noastră – minunate, gălăgioase, adevăr ocazii de gală. Cu ghirlande, serpentine de hârtie, ghen jocuri – întotdeauna unui din marile evenimente ale anului. Eu – cum îi aminteam şi domnului McMurphy – am fost preşedintele carnavalului atât în clasele inferioare.

Cât şi în clasele superioare – ce ani minunaţi şi lipsiţi de griji.

S-a făcut linişte în salonul de zi. Doctorul înalţă capul, se uită cu coada ochiului împrejur, să vadă dacă nu se face de

râs. Sora şefă îi aruncă o privire care vorbeşte de La sine, dar el n-are ochelarii pe nas aşa că privirea ei se iroseşte în van.

— În fine – ca să pun capăt acestor aduceri aminte cam sentimentale – în cursul conversaţiei noastre McMurphy şi cu mine ne-am întrebat cum ar primi unii pacienţi de-aici ideea unui carnaval al secţiei?

Îşi aşază ochelarii pe nas şi aruncă iar o privire mioapă în jur. Nimeni n-a sărit în sus de bucurie la auzul propunerii. Câţiva din noi îşi amintesc că Taber încercase să organizeze un caniaval acum câţiva ani şi ce-a ieşit din el. În timp ce, doctorul încă aşteaptă, o tăcere de gheaţă se-n tinde dinspre Sora şefă, punând stăpânire pe toţi, tăin-du-le pofta de-a o înfrunta. Ştiu că McMurphy nu putea s-o facă. Întrucât a participat la planul iniţial, dar tocmai când mă gândeam că nimeni n-are să fie atât de necugetat ca să spargă tăcerea, Cheswick, care şade chiar lângă McMurphy, mormăie ceva şi sare-n picioare frecându-şi coastele, mai nainte să priceapă ce s-a-ntâmplat.

— Aeu personal cred că, mă-nţelegeţi -; îi cad ochii pe pumnul lui McMurphy de pe braţul fotoliului alăturat, cu degetul acela mare şi vinos, împungând aerul că o bâtă de minat vitele – că-i foarte bună ideea unui carnaval. O să mai spargă monotonia.

— Aşa e, Charlie, intervine doctorul, satisfăcut de sprijinul lui Cheswick. Şi” nu-i lipsit de valoare terapeutică.

— Sigur că nu, întăreşte Cheswick. Arătând acuma mai fericit. Tot carnavalul ăsta-i o cură de sănătate. Cred şi eu.

— Ar mai fi şi d-d-distracţie. Zise Billy Bibbit.

— Da, şi asta, încuviinţează Cheswick. Am putea să-ncercăm, domnu doctor Spivey, zău c-am putea. Scanlon şi-ar putea face numărul cu bomba lui, iar eu aş putea organiza o aruncare cu cercul la Terapia muncii.

— Eu o să vă ghicesc, zice Martini fixând o pată deasupra capului.

— Şi eu sunt destul de bun la diagnosticarea bolilor patologice, după liniile din palmă, zice Harding.

— Minunat, mihuri niciodată până aerai

Cheswick bătând din palme vor! I onoictorul, e-ă biaplom-şte sunt descrie te, apoi ir îi izră Ratterajur p. Când întrerupă, contiâmp sărise nimeni în sprijin = „belor sale.

— Iar eu, zice McMurphy tărăgănat, m-aş siî rai să pun în mişcare o roată” do ruletă.

— Ah, sunt nenumărate posibilităţi, exclam; i şczând mai ferm tiv scaunul său şi încalzindu-M nolea. Am şi eu un milion de idei.

Ne mai vorbeşte vreme de cinci minute cu î s bul. Reiese clar că milionul cfe idei de care vorb idei pe care le-a şi discutat cu McMurphy. Nt jocuri,. Bufete, pomeneşte chiar de-o vânzare de bile se opreşte brusc, ca şi când privirea Sorei şefel-; bit drept în ochi. Clipeşte derutat şi-o întreabă:

— Ce părere ai de propunerea asta, domnişoa. Ched? Despre un carnaval aiciân secţie?

— Sunt de acord că poate oferi unele avani aj peutice, zice ea şi-aşteaptă.

Lăsă tăcerea de gheaţă să se reverse u e sigură că nimeni nu va îndrăzni s-o nuă:

— Dar cred c-o asemenea propun; ţii discutată în şedinţa cadrelor până; Nu asta a fost şi intenţia dumneavoa tor?

— Ba da, fireşte. Am vrut numai, niă-nţelegi.

Tez părerea câtorva pacienţi, mai întâi. Dar, cum spui, înainte de toate, o şedinţă a cadrelor. După care vom continua cu proiectele noastre.

Toată lumea înţelege c-aici moare ideea carnavalului. Sora şefă încearcă să aducă şedinţa la ordine, foşnind dosarul din mină.

— Perfect. Atunci, dacă nu mai există altă problemă – şi dacă domnul Cheswick binevoieşte să” s-a eze – cred că putem intra în miezul discuţiei noastre. Ne7aa mai rămas – îşi culege ceasul din coş şi-l consultă – încă patruzeci şi opt de minute. Deci, după cum am.

— Aa. Ia staţi niţel. Mi-am amintit că mai i. O problemă.

McMurphy e cu mâna pe sus, pocnind din degete. Ea fixează mâna aceea multă vreme înainte de-a răspunde.

— Da. Domnule McMurphy.

Î trebuie se ia o ră, domn mai înotărâre. Io docsă tes-

— Nu eu, ci doctorul Spivey e cu problema. Doctore, spune-le ce-ai chibzuit în chestia cu radioul şi cei fuduli de ureche.

Capul Sorei şefe tresaltă uşor, abia vizibil, dar eu îmi simt inima duduindu-mi în piept. Ea reaşază dosarul în coş şi se-ntoarce spre medic.

— Aşa-i, zice doctorul. Aproape c-am uitat.

Se lăsă pe spate şi-şi încrucişa picioarele, împrcunân-du-şi buricele degetelor. Observ că încă nu şi-a pierdut bună dispoziţia în. Legătură cu perspectiva carnavalului.

— Ştiţi. McMurphy şi cu mine am discutat problem;„ aceea veche pe care-a moştenit-o secţia noastră: a unei populaţii mixte, cu tineri şi bătrâni la un loc. Aceasta nu-i mediul cel mai potrivit pentru comunitatea noastră terapeutică, dar administraţia spitalului susţine că nu ne poate veni în ajutor pavilionul de geriatrie, şi aşa supraaglomerat. Eu voi fi primul care să recunosc că situaţia de faţă e cam neplăcută pentru toţi cei în cauză. În decursul conversaţiei noastre. Însă, McMurphy şi cu mine se pare c-am găsit o soluţie care-ar putea face mai plăcută şederea aici a ambelor grupuri de vârstă. McMurphy îmi spunea c-a băgat de seamă că mai mulţi bătrâni aud cu dificultate difuzorul. El mi-a sugerat ca difuzorul să fie dat mai tare, ca să-l audă şi. Cronicii” cu afecţiuni auditive.

— O propunere, găsesc eu, cât se poate de umanitară. McMurphy flutură modest, din mină, iar doctorul îl aprobă din cap şi continuă:

— Eu însă i-am răspuns c-am mai avut; plângeri anterioare de la unii pacienţi mai tineri, cum că radioul e şi aşa prea tare, deranjând conversaţiile şi lectura. McMurphy mi-a spus că nu s-a gândit la acest aspect, dar a adăugat că-i,

zău. Păcat că pacienţii dornici de lectură nu se pot retrage undeva singuri şi în linişte, lăsând. Radioul celor ce vor să-l asculte. I-am dat dreptate că într-adevăr e păcat, şi eram gata să închei aici când mi-am amintit de odaia de baie în care îngrămădim mesele în timpul şedinţelor din secţie. Nu mai folosim încăperea aceea în nici un alt fel: numai e solicitată hidroterapia pentru care-a fost proiectată, de când avem la dispoziţie noile medicamente. Aşa că, ce-ar zice pacienţii să folosească baia ca un al doilea salon de zi, ca o sală de jocuri, bunăoară?

Pacienţii nu zic nimic. Ei ştiu prea bine cine urmează la mutare. Ea închide dosarul lui Harding, aşezându-l în poală şi încrucişându-şi mâinile deasupra lui, şi-şi roteşte privirea împrejur să vadă cine îndrăzneşte să zică ceva. Când devine clar că nimeni n-o va face înaintea ei, îşi întoarce iar capul spre doctor.

— Pare-un plan bun, domnule doctor Spivey, şi-apreciez interesul arătat de domnul McMurphy celorlalţi pacienţi, dar tare mă tem că nu dispunem de cadrele necesare cu care s-acoperim şi-un al doilea salon dezi.

Şi e din nou aşa de clar că asta va pune punct discuţiei, încât ea dă să deschidă încă-o dată dosarul. Dar doctorul a chibzuit asupra problemei mai mult decât şi-a închipuit ea.

— M-ara gândit şi la asta, domnişoară Ratched. Dar întrucât în salonul cu difuzor vor rămâne în mare bolnavii „cronici” – majoritatea ţintuiţi în paturi pliante sau în scaune cu rotile – un singur supraveghetor şi-o infirmieră vor putea cu uşurinţă să înăbuşe orice răzmeriţă ori scandal care-ar izbucni aici, nu crezi?

Ea nu-i răspunde, şi nici nu găseşte amuzante glumele lui privind răzmeriţa sau scandalurile din salon, dar chipul îi rămâne neschimbat. Surâsul e tot” acolo.

— Astfel încât ceilalţi doi supraveghetori şi infirmierele pot asigura paza oamenilor din odaia de baie, poate chiar mai lesne dercât o fac aici, într-o zonă mai largă. Ce ziceţi, oameni buni? Vi se pare o idee realizabilă? Eu unul sunt

destul de încântat de ea, şi zic s-o-ncercăm, să vedem cum o să fie câteva zile. Dacă nu merge, mă rog, încă tot mai avem cheia cu care s-o-ncuiem lă loc, nu-i aşa?

— Aşa-i! Zice Cheswick, şi-şi înfige pumnul în palmă.

— E încă tot în picioare, de parcă i-ar fi teamă să se-a-şeze lingă degetul încremenit al lui McMurphy.

— Aşa-i domnu doctor Spivey, dacă nu merge, tot mai avem cheia cu care s-o încuiem. Bag mâna-n foc.

Doctorul priveşte roată împrejurul său şi-i vede pe toţi „activii" încuviinţând din cap, surâzând şi părând aşa de încântaţi de – cum îşi închipuie el – ideea lui şi mi-cuţa-i persoană, că începe să roşească la fel ca Billy Bibbit şi trebuie să-şi şteargă ochelarii o dată sau de două ori înainte să purceadă mai departe. Mă amuză să-l văd pe omuleţ aşa de satisfăcut de sine însuşi. Se uită la toţi băieţii cum dau din cap, dă şi el şi zice:

— Bun, bun. Şi-şi reazemă palmele de genunchi. Perfect. De vreme ce-am hotărât aşa – dar mi se pare c-am uitat ce pâănuiserăm să dezbatem în dimineaţa asta?

Capul Sorei şefe zvâcneşte din nou abia vizibil, apoi ea se apleacă deasupra coşului ca să scoată un dosar. Foşneşte foile şi pare că-i tremură mâinile. Scoate o hârtie, dar încă o dată înainte s-apuce să citească ceva de pe ea, McMurphy e-n picioare cu mâna ridicată, baâansându-se de pe-un picior pe altul şi scoţând un prelung şi îngân-durat: „Auziţi", şi foşneala ei încetează, încremeneşte, de parcă sunetul vocii lui ar fi îngheţat-o aşa cum l-a îngheţat şi ea pe negrul ăla de dimineaţă. Simt din nou gî-dilătura aceea plăcută în mine când ea încremeneşte. O urmăresc cu privirea în timp ce McMurphy vorbeşte.

— Auziţi, domnu doctor, ce mor eu să ştiu e ce-n-seamnă visul ăsta de l-am visat azi noapte? Păi, se făcea parcă eram eu în vis, după care parcă nu mai eram eu – parcă eram altcineva care semăna cu mine – cum ar fi – tatucă! Îhî, chiar el era. Era bătrânul meu, pentru că uneori când mă

priveam pe mine – pe el, adică – apucam să zăresc pironul acela de fier trecând prin maxilar aşa cum avea tatucă.

— Tatăl dumitale avea un piron de fier în maxilar?

— Păi, nu-l mai avea, da-l avusese odată pe când eram copil. Se preumblase cam zece luni cu pironu ăla mare de fier care intra ici şi ieşea dincoace! Doamne, arăta ca Frankenstein. Îl miruiseră peste mutră c-o secure când intrase într-o scărmăneală cu paznicul iazului de buşteni la o exploatare forestieră. Hei! Staţi să vă povestesc cum a fost cu pocinogul ăsta.

Faţa ei mai e calmă, de parcă şi-ar fi făcut un mulaj şi i-ar fi pictat expresia dorită. O expresie sigură pe ea, răbdătoare, netulburată. Nu mai vezi nici o tresărire, numai obrazul acela teribil şi rece, şi surâsul calm, ştanţat, din plastic roşu; o frunte albă, netedă, fără vreo cută, care să trădeze slăbiciune ori îngrijorare; ochi verzi, mari, serbezi, încremeniţi într-o expresie ce zice pot s-aştept, mai pierd din când în când câte-un metru de teren, tiu s-aştept, să fiu calmă, răbdătoare şi încrezătoare, ara aflat că pentru mine nu există înfrângere eu-a-T&t.

M crezut atunci pentru-o clipă c-o văd învinsa. Poate şi văzut-o. Dar înţeleg acum că asta nu schimbă c. Unul câte unul, băieţii o privesc pe furiş să vadă suportă ea faptul că McMurphy domină şedinţa, şi pricep şi ei acelaşi lucru. Ea-i p Se lăbărţează pe-o-ntreagă latură ponează. N-ai cum s-o clinteşti, n pierdut o mică bătălie, dar o b tr-un mare război pe care-l tot până-i lumea. Nu trebuie să-l i amăgească cu speranţa c-ar fi alt la un joc neghiob. Ea vă conţinu şi Organizaţia, căci are toată pute tele ei. Ea nu pierde din pierde dil t C ă ire ca să fie biruită. Ălii ca o statuie jace să-i faci. Azi a 2 neînsemnată în-gă, şi-l va câştiga e McMurphy să ne, eri, să ne ispitească cis iige, întocmai ca Organizaţiei în spaân schimb câştiga bţi din pierderile noastre. Ca s-o răpui. Nu-i destui; – - O baţi o înpierzi nă ţoii ne-mra chineptidouă din trei sau trei din cinci ori. ci oride câte frunţi. De îndată ce uiţi de apărare, de îndată măcar o dată,

a câştigat definitiv. Şi-n cele din. Trebuie să pierdem. Nimeni nu poate schimba; – - Chiar acum a dat drumul maşinii de ceaţă şi presoară aşa de iute, că nu mai zăresc nimic în; H pului ei; ne împresoară tot mai deasă, şi mă şi: lincios şi sleit, pe cât de fericii mă simţeam c-o ri; pă” înainte când a avut tresărirea aceea ascunsă – chiar mai neputincios ca oricând din pricină că acuma şiiu că nu-i nimic de făcut împotriva ei ori a Organizaţiei. Nici McMurphy nu poate face mai mult decât aş putea eu. Nimeni nu poate. Şi cu cât. Cuget mai. Mult la faptul că nu-i nimic de făcut, cu atât mă năpădeşte mai deasă ceaţa.

Şi-mi pare bine când se face aşa de deasă de mă pot piti în ea simţindu-rnă iar sâobod şi în siguranţă.

ÎN SALONUL COMUN SE DESFĂŞOARĂ UN JOc de monopol. Îl joacă de trei zile, cu case şi hoteluri întinse peste tot, cu două mese alipite ca să facă loc titlurilor de proprietate şi banilor, falşi. McMurphy i-a convins

Să facă jocul mai palpitant, plătind dte-un bănuţ contra fiecărui dolar desenat eliberat de bancă; cutia jocului de monopol s-a umplut cu monezi adevărate.

— E rândul tău, Cheswick.

— Staţi oleacă până nu dă cu zarurile. Ce nevoie are omul. De toate hotelurile alea?

— Îţi trebuie câte patru case pe fiecare lot de-aceeaşi culoare, Martini. Pentru Dumnezeu, h” ai să-i dăm drumul.-

— Sâaţi oleacă.

— Pe-aeea parte a mesei se iscă mare agitaţie între banii de hârtie, bancnotele roşii, verzi şi galbene zburând în toate direcţiile.

— Vrei să cumperi un hotel ori ai ieşit cu colindul de Anul Nou, pentru numele lui Dumnezeu?

— Îi rândul tău, Cheswick, ce naiba.

— Ochi de şarpe”? Ohoo, Cheswick, şi-unde sări cu doi de unu? Oare hu-n grădinile mele. Bunăoară? Şi-aâunei nu se cheamă că trebuie să-mi plăteşti, ia să vedem, trei sute cincizeci de dolari?

— Fazan!

— Da ce-s chestiile celelalte? Staţi oleacă! Ce-s chestiile celelalte de pe toată tabla?

— Martini, tot vezi alte chestii pe tabla aceea de două zile. Nu-i de mirare că-mi pierd şi izmana de pe mine. McMurphy, nu-nţeleg cum te poţi concentra cu Martini de colo bătând câmpii cu şaizeci la oră.

— Cheswick, lasă-] în pace pe Martini. Se descurcă destul de bine. Hai de-mi plăteşte cei trei sute cincizeci şi Martini se-ngrijeşte de-ale lui; nu-i luăm noi chirie ori de câte ori vreo „chestie" de-a] ui poposeşte pe proprie tatea noastră?

— Staţi olecuţă. Îs aşa de multe:

— În regulă, Mart. Ţine-ne numai la curent pe-a cui proprietate aterizează. Încă-s tot ale tale zarurile. Cheswick. Ai prins o dublă, aşa că mai dă o dată. Aşa, băiete. Tiii ţ Un şase baban.

— Şi-ajung până la. Noroc: „Aţi fost ales Preşedintele comitetului. Plătiţi fiecărui jucător." Fazan, fazan, şi-a doua oară!

— Pentxu Dumnezeu, al cui hotel e ăsta de pe călea ferată Reading?

— Prietene, acela, cum poate vedea oricine, nu-i ho-; -un depou.

— Păi, ia staţi oleacă.

McMurphy îşi baricadează colţul său de pe tablă, deplasând cartonaşe, rearanjându-şi banii, aliniindu-şi hotele, în banda şepcii sale stă înfiptă o bancnotă falsă de.00 de dolari, ca o legitimaţie de gazetar; bani smintiţi, le zice el.

— Scanlon? Cred că-ţi veni rândul, frăţioare.

— Dă-mi zarurile alea. O s-arunc tabla asta în aer. Uite-aşa. Băbătia trece, ia numără-mi unsprezece, Martini.

— Bine, în regulă.

— Nu cu aia, bă netot afurisit; ăla nu-i pionul meu.

— I casa mea.

— Are-aceeaşi culoare.

— Ce caută căsuţa aia pe terenul Companiei electrice?

— Aia-i o termocentrală.
— Martini, ce scuturi tu nu-s zarurile.
— Lăsaţi-l în voia lui, ce contează?
— A! Ea-s două case!
— Tiâi. Şi Martini a dat un mare, ia să vedem, un mare nouăşpe. Bună lovitură, Mart; înseamnă c-ajungi – da unde ţi-e pionul, frate?
— Cum? Păi uite-l aici.
— Îl ţinea-n gură. McMurphy. Excelent. Va să zică, două pătrăţele peste molarii doi şi trei, patru pătrăţele pe tablă, ceea ce-nseamnă că ajungi taman pe – Bulevardul Baltic, Martini, Singura ta proprietate personală. Ca să vezi ce noroc au unii, prieteni. Martini joacă de trei zile şi-a aterizat pe proprietatea lui practic de fiecare dată.
— Taci şi-nvârte zarurile, Harding. E rândul tău. Harding culege zarurile cu degetele-i lungi, pipăind suprafeţele lor netede cu degetul mare de parc-ar fi orb. Degetele lui au aceeaşi culoare ca şi zarurile şi par dăltuite de cealaltă mână. Zarurile zornăie în palma lui când le agită. Se-opresc din rostogolirea lor în faţa lui McMurphy.
— Ptiu. Cinci, şase şapte. Ghinion, frăţioare. Asta-i încă una din vastele mele proprietăţi. Îmi datorezi – păi, cam două sute de dolari or să fie suficienţi.
— Păcat.
Jocul continuă în cerc, în zornăitul zarurilor şi foşnetul banilor mincinoşi.
VIN APOI PERIOADE LUNGI – CÂTE TREI zile, trei ani – când nu mai poţi desluşi nimic, nu ştii unde te afli decât după difuzorul care dă glas. Deasupra capului, ca o geamandură, ce-şi trimite sunetul clopotului îrj ceaţă. Când apuc să văd ceva, băieţii se preumblă de obicei nepăsători primprejur, de parcă n-ar băga de sea ceaţa din salon. Cred că ceaţa le tulbură memoria în vreun fel, fără s-o afecteze şi pe-a mea.
Nici chiar McMurhpy nu pare să ştie că-i împresurai de ceaţă. De-o fi ştiind totuşi, se străduie să nu se-arate

îngrijorat de ea. Se străduie să nu lase personalul să bănuiască în vreun fel că l-ar îngrijora ceva; ştie că nu-i metodă mai bună pe lume de-a scoate din sărite pe ce] care vrea să-ţi amărască viaţa, decât prefăcându-te că nu-ţi pasă.

El îşi păstrează politeţea şi bunele maniere în prea; infirmierelor şi-a negrilor, orice i-ar spune ei, orice retlic ar folosi ca să-l facă să-şi piardă cumpătul. 1 când în când îl înfurie vreo prevedere neghioabă, dar i sileşte să pară şi mai politicos şi binecrescut ca pm-atum., până ce pricepe cât de caraghioase sunt toate – prevederile acelea, privirile mustrătoare folosite de ei ca să ţ facă să Ic respecţi regulile, felul în care-ţi vorbesc de parc-ai fi un ţânc de trei ani – şi când se dumireşte rf1 de caraghioase-s toate, se porneşte pe râs şi-asta-i scoate de-a binelea din fire. Câtă vreme mai poate să râdă, îşi zi el, nu-l paşte primejdia şi treburile merg strună. Numai o singură dată îşi pierde răbdarea şi se-arată furios, dai asta nu din pricina vreunui lucru făcut de tuciurii ori de Sora şefă, ci din pricina bolnavilor şi-a ceva ce n-au vrut ei să facă.

S-a-ntâmplat asta. la una din adunările terapeutice. S-a-măniiat pe băieţi pentruc-au dat din colţ în colţ – pentru că s-au purtat ca nişte găini fricoase, cum a zis el. Făcuse pariuri cu fiecare din ei în legătură cu campionatul naţional ce-ncepea vineri. Îşi pusese-n cap să urmărească cu toţii meciurile de baseball la televizor, deşi ele nu se transmiteau în timpul prevăzut pentru vizionare. Într-o adunare, cu câteva zile mai înainte de meciuri, el se interesează dacă nu s-ar putea să se facă curăţenie seara. În timpul de vizionare; şi să urmărească meciurile la televizor în cursul după-amiezii. Sora şefă-i răspunde nu. Cum dealtfel se aştepta şi el. Ea-l lămureşte că orarul a fost stabilit în acest fel urmărindu-se un echilibru minuţios, şi că schimbarea orelor obişnuite ar crea haos., -;

Asta nu-l miră, ştiind la ce să se-aşteptc din partea Sorei şefe: ce-l miră e-n schimb atitudinea „activilor” când îi

întrebă ce părere au despre propunerea asta. Nimeni nu scoase o vorbă. Cu toţii se fac mici până ce dispar în pungile lor de ceară. Abia de se mai zăresc.

— Ia ascultaţi, zice el. Dar ei nu ascultă.

A aşteptat ca vreunul să zică ceva. Să-i răspundă-la-n-trebare. Nimeni nu pare s-o fi auzit.

— Ascultaţi aici, naiba s-o ia de treabă, zise1 el. Şi nimeni nu mişcă, eu cunosc cel puţin doişpe dintre voi pe care-i interesează direct şi personal cine crştigă meciurile. N-aveţi poftă să vă uitaţi la ele?

— Nu ştiu ce să zic. Mack. Glăsuieşte Scanlon în cei-: -din urmă. IVt-am cam obişnuit să văd, ştirile de la ora şase. Şi dacă schimbarea de program ar duce-ntr-adevăr la dezorganizarea orarului, cum zice dom şoara Ratched.

— Naiba să-l ia de orar. O să puteţi reveni la orarul vostru afurisit săptămâna viitoare, când se isprăveşte campionatul. Ce ziceţi, fârtaţi? Hai să punem la vot să rte uităm la televizor în cursul dup-amiezii în loc de seara. Cine-i pentru?

— Io, strigă Cheswick şi sare-n picioare.

— Am zis cei care-s pentru să ridice mâna. În regulă, cine-i pentru?

Mâinile lui Cheswick zvâcnesc în sus. Câţiva dintre băieţi aruncă priviri împrejur să vadă dacă mai sunt nebuni ca el. Lui McMurphy nu-i vine să creadă.

— Haideţi odată, ce-i rahatul acesta? „rodeam că sin-i: ţi liberi să votaţi în legătură cu rderile” secţiei şi a-ito asemenea chestii. Nu aşa a fo –/ha. Doctore.?

Doctorul încuviinţează din cap. să ridice ochii.

— Atunci perfect. Deci cine vv, ă urmărească meciurile?

Cheswick îşi împinge mina şi mai sus şi aruncă o privire încruntată împrejur, Scanlon clatină din cap şi ridică şi el mâna, dar cu cotul pe braţul fotoliului., Şi-atât. McMurphy rămâne fără cuvânt.

— Bun, dacă s-a hotărât şi asta, zice Sora şefă, poate ne-ntoareeiTi şi noi la şedinţa noastră.

— Da, zice el, şi se cufundă-n fotoliul său până ce cozorocul şepcii aproape că-i atinge pieptul. Poate că-i mai bine să ne-ntoarcem la şedinţa aia păcătoasă.

— Da. Îl îngână şi Cheswick, aruncându-le băieţilor o privire aprigă şi aşezându-se, da, continuaţi şedinţa asta binecuvântată.

Scutură energic din cap, apoi îşi culcă bărbia-n piept, încruntat. E mulţumit că stă lângă McMurphy, simţin-du-se un adevărat bărbat. Pentru prima oară are şi el un tovarăş în cauzele sale pierdute.

După adunare McMurphy nu adresează nimănui nici un cuvânt, atât e de furios şi de seârbit. Billy Bibbit vine laei;

— Unii d-d-din noi suntem aici de ci-ci-cinci ani, Randle. Începe el.

— Are în mină o revistă făcută sul şi o tot frământa; i se văd arsurile de ţigară pe docul mâinijor.

— Şi unii, din noi or să ră-rămână aici încă p-p-pe-atât. A, mult după ce-i fi p-p-plecat, după ce c-c-campionatul se va isprăvi. Şi. Nu-nţeâegi.

Aruncă gazeta din mână şi se depărtează, adăugind:

— Ah, ce rost mai are.

McMurphy priveşte în urma lui, cu expresia aceea de nedumerire încruntată împreunându-i sprânccnele pâr-lite de soare.

Se mai dondăneşte cu alţi câţiva tot restul zilei, întrebându-i de ce n-au votat, dar ei n-au poftă să vorbească despre asta, aşa că pare c-a renunţat, nu mai pomeneşte nimic până-n ziua dinaintea începerii campionatului de baschet

— Uite c-a venit şi ziua de joi, zice el clătimând mo-horit din cap.

Sade pe una din mesele adunate în baie, cu picioarele pe-un scaun, încercând să-şi învârtă şapca pe-un de ei.

Alţi „activi” se preumblă posomorâţi prin încăpere şi-ncearcă să nu-i dea atenţie. Nimeni nu mai vrea să joace cu el pocher sau „douăşumr pe bani – de ia chestia cu votul, el

s-a-nfuriat amarnic şi i-a jupuit aşa de rău la cărţi, că îi sunt datori vânduţi şi se tem să n-ajungă şi mai rău – şi nu mai pot juca pe ţh să-şi ţină cartuşele de ţigări pe masa de unde le împarte câte-i.: o.

— Pachet de dragul sănătăţii lor. Dar oţi şti lăsa pe McMurphy să le: -: ga pe:

Jocurile de cărţi e linişte ir. c ba tul difuzorului se prelinge 6.1 io linişte că se-aude tipul ăla de: a perete, emiţând din când în ci-: -

Un muget plictisit şi dezlânat, ca a;

Ceste ca s-adoarmă.

— E joi, zice McMurphy din nou

— Uuuuu, se-aude de sus.

— Ăsta-i Urlici, zice Scanlon p vrea. Să-l bage în seamă pe McMir. Iul. A trecut prin secţia asta în VTut să stea cuminte ca să-i facă pe ched, ţi-aminteşti, Billy? Uu, uu. I credeam că-mi pierd minţile. Ar – două grenade în dormitorul smintiţilor ăstora gălăgioşi. Nu folosesc nimănui.!

— Iar mâine-i vineri, zice McMurphy.

Nu-l lăsă p e Scanlon să schimbe subiectul.

— Da. Îl îngână Cheswick, rotind o privire încruntată prin odaie, mâine-i vineri.

Harding întoarce pagina revistei sale.

— Ceea ce-ns-amnă că aproape se-mplineşte o săp-tămână de când prietenul McMurphy se află printre noi fără să fi reuşit să răstoarne guvernul, asta vroiai să spui, Cheswick? Dumnezeule, dacă te gândeşti în ce bolgâe apatică am căzut cu toţii – mai mare ruşinea.

— Ducă-sela naiba, zice McMurphy. Ce vrea să spună Cheswick că mâine se dă primul meci din campionat la televizor, iar noi ce-o să facem? O să curăţăm iar împuţita asta de creşă.

— Îhî, face Cheswick. Creşa terapeutică a măicuţei Ratched.

Stând sprijinit de peretele odăii de baie, am sentimentul că suntem spionaţi; minerul teului din mâna mea e de

metal, în loc de lemn (metalu-i mai bun conducător de electricitate) şi-i gol pe dinăuntru; acolo-i loc destul pentru un microfon ascuns. Dacă Sora şefă apucă s-audă asta. Atunci chiar că s-a isprăvit cu Cheswick. Scot un cocoldş de gumă din buzunar, culeg niscaiva scame de pe el, şi-l ţin în gură până se mai înmoaie.

— Să vedem încă o dată, zice McMurphy. Câţi din voi, cucilor, o să votaţi alături de mine dacă mai ridic problema schimbării programului?

Cam jumătate din. Activi" dau aprobator din cap, mai mulţi decât ar vota în realitate. El îşi reaşează şapca pe cap şi-şi sprijină bărbia în palme.

— Vă mărturisesc că nu pricep. HardEiag, ce ţi se-n-tânaplă ţie dacă strigi în gura mare? Te temi că, dacă ridici mâna, ţi-o retează acvila aia bătrână?

Harding ridică o sprânceană firavă.

— Poate că da. Poate chiar mă tem că mi-o retează de mi-o ridic.

— Dar tu, Billy? Tot de asta te temi?

— Nu. Nu cred că ne-ar f-f-face ceva, dar – dă din umeri, suspină şi se urcă pe panoul cel mare care reglează duzele duşurilor, rămânând cocoţat pe el ca o maimuţă – dar nu cred că v-v-votul rezolvă mare lucru. Nu p-până la urmă. N-are nici un rost, M-Mack.

— Nu rezolvă mare lucru? Oho, şi-ncă destul, chiar numai de v-ar" face pe voi, cucilor, să mai exersaţi ridicatul mâinii.

— E totuşi riscant, prietene. Ea are darul de-a înrăutăţi şi mai mult situaţia noastră. Nu merită să riscăm pentr-un meci de baseball, e de părere Harding.

— Ce naiba vorbeşti? Doamne sfinte, n-am mai pierdut un campionat naţional de baseball de ani de zile. Chiar când mă găseam la pârnaie, o dată-n septembrie, tot ne-au lăsat să cărăro înăuntru un televizor şi să urmărim campionatul: ar fi avut pe cap o răzmeriţă de nu ne-ar fi lăsat. Poate c-o să trebuiască pur şi simplu să-i dau uşii ăleia un picior şi să

mă duc la vreun bar din oraş ca să văd meciul în tihnă, numai eu şi cu amicul
Cheswick.
— Iată o propunere foarte-nţeleaptă, zice Harding aruncând gazeta din mină. De ce nu pui la vot şi chestia asta în şedinţa de mâine? Domnişoară Ratched. Aş propune că întreaga secţie să fie deplasată în bioc la barul Trai şi Tihnă ca să bea bere şi să se uite la televizor."
— Eu aş susţine propunerea, zice Cheswick. Chiar aşa.
— Mai las-o naibii, zice McMurphy. M-am săturat să vă privesc pe voi, un adevărat cârd de babe; când Cheswick şi cu mine o să ieşim cu forţa de-aici. pe Dumnezeul meu dacă n-am să bat uşa în piroane după noi. Voi, băieţi, maişedeţi aici; mămicuţa voastră probabil că nu v-ar da voie să treceţi strada.
— Zău? Aşa va să zică?
— Fredrickson s-a apropiat în spatele lui McMurphy.
— O să-ţi ridici pur şi simplu unul din bocancii ăia de bărbal dat dracului şi-o să culci uşa la pământ? Eşti tare, n-am ce zice.
McMurphy nici nu se uită la Fredrickson; a aflat că acesta poate face pe nebunul din când în când. Dar că nu-i decât vorba de maimuţăreală care păleşte la prima sperietură.
— Ce zici, omule? Insistă Fredrickson. N-ai de gând să făVâmi uşa cu piciorul ca să ne-arăţi şi nouă cât eşti de vajnic?
— Nu, Fred, socot că nu. N-aş vrea să-mi stric bocancii.,.
— Aşa? În regulă, dar cum tot te-ai fudulit atâta, de fapt cum ţi-ai jjropus să ieşi de-aici?
McMurphy aruncă o privire împrejur.
— Păi. Socot c-aş putea rupe plasa de la una din ferestrele alea c-un scaun dac-aşa-ş avea chef.
— Da? Ai putea, zici? S-b rupi cu una cu două? Perfect, ia să te văd că-ncerci. Haide, mare bărbat, rnă prind pe zece dolari că n-ai să poţi.

— Nu te-obosi să-ncerci, Mack, zice Cheswick. Fredrickson ştie bine c-ai să rupi numai scaunul şi-ai să ajungi sus la „iresponsabili”. În prima zi când am venit aici ni s-a făcut o mică demonstraţie cu plasele alea. Şi. Nt confecţionate special. Un tehnician a apucat un scaun precum acela pe care ţii picioarele şi a-nceput să izbească cu el în paravan, până ce din scaun n-au mai rămas decât surcele. Abia dacă s-a văzut vreo urmă de plasă.

— Foane bine. Atunci, zice McMurphy, căutând iar cu privirea împrejur.

— Se vede că a devenit tot mai interesant. Eu nădăjduiesc că Sora şefă n-aude toate astea: altfel McMurphy o s-ajungă la, iresponsabili” într-un

Ceas.

— Deci e nevoie de ceva mai greu. Ce ziceţi de-o masă?

— La fel ca şi scaunul. Acelaşi lemn. Aceeaşi greutate.

— În regulă, naiba s-o ia. Să ne gândim atunci ce-ar trebui să azvârlu prin plasă aia ca s-o sparg. Şi dacă voi, cucilor, nu mă credeţi c-aş face-o dacă-aşa mi se năzare. Atunci vă aşteaptă nişte surprize. Perfect – ceva mai mare ca o masă ori un scaun. Păi de-ar fi noapte, l-aş putea arunca pe negrul ăla gras prin ea: îi destul de greu.

— Dar prea moale, zice Harding. S-ar izbi de plasă, care l-ar tăia pătrăţele ca pe-o vânătă.

— Şi daca-aş folosi un pat?

— Patu-i prea mare, chiar de-ai putea să-l ridici. N-arc cum să treacă prin fereastră.

— De ridicat l-aş putea ridica. Păi. Ce naiba, ia uite colo. Chestia aia pe care stă proţăpit Billy. Panoul. Ăla mare, cu toate robinetele şi manivelele. Ăsta-i destul de solid, nu? Şi socot c-o fi al naibii de greu.

— Sigur, zice Fredrickson. Numai că-i totuna cu a-n-cerca să spargi cu piciorul uşa aia de fier de la intrare.

— Unde-i problema dacă folosim panoul ăla de control? Nu pare bătut în cuie.

— Nu. Nu-i fixat în piroane – probabil că nu-i prins decât cu câteva fire – da uilă-te bine la el, pentru Dumnezeu.

Cu toţii întorc capul într-acolo. Panoul e făcut din beton şi oţel, pe jumătate cât o masă, cântărind probabil două sute de kilograme.

— Perfect, mă uit la el. Nu-mi pare cu nimic mai mare decât baloturile alea de fân pe care le urcăm pe vagoaneie-plat formă.

— Mă tem, prietene, că această şmecherie cântăreşte ceva mai mult decât baloturile tale de fân.

— C-am c-un sfert de tonă mai mult, pariez, zice Fredrickson.

— Are dreptate, Mack, întăreşte Cheswick. Ar fi teribil de greu.

— Pe dracu, ce vreţi să spuneţi voi, cucilor, că nu-s „în stare să ridic flecuşteţul ăla?

— Prietene, nu ţin minte ca psihopaţii, pe lângă alte calităţi minunate ale lor, să poată mişca şi munţii din loc.

— În regulă, voi ziceţi că nu pot. Păi, ce Dumnezeu.

McMurphy se dă jos de pe masă şi începe să-şi dezbrace jacheta verde; tatuajele, iţindu-se pe jumătate de sub maiou, îi joacă pe muşchii braţelor.

— Deci cine-i dispus să pună la bătaie cinci dolari? Nimeni n-are să mă convingă că nu pot ceva până nu-n-cerc. Cinci dolari.

— McMurphy, chestia asta-i la fel de nesăbuită că şi rămăşagul cu Sora şefă.

— Cine are de pierdut cinci dolari? Daţi ori staţi. Băieţii se apucă toţi de semnat bileţel de credit; i-a jumulit de-atâtea ori la pocher ori la „douăşunu”, c-abia-aşteaptă să-l prindă şi ei la strâmtoare, şi asta-i o ocazie – sigură. Nu pricep ce urmăreşte; mare şi spătos cum e, şi încă s-ar cere trei ca el să urnească panoul ăla, iar el o ştie prea bine. Numai. De se uită la el, şi poate. Vedea că probabil nici n-o să-l poată înclina, necum să-l ridice. Când termină cu toţii de semnat chitanţele, el se duce la panou şi-l” ia pe Billy Bibbit pe sus,

îşi scuipă în palmele bătătorite, le bate una de alta şi-şi fleXează umerii.

— În regulă, daţi-vă-ntr-o parte. Uneori când măropin-î tesc înghit tot aeruldimprejur şi oamenii leşină sufocaţi. Înapoi. S-ar putea să zboare primprejur bucăţi de beton şi aşchii de oţel. Adăpostiţi muierile şi copiii.

Înapoi.

— Pe legea mea, s-ar putea să reuşească, murmură Cheswick.

— Sigur, poate o să-l convingă să se ridice singur, zice Fredrickson.

— Mult mai sigur e c-o să se aleagă c-o hernie frumuşică, zice Harding. Haide, McMurphy, nu te mai purta ea un: neghiob; nu-i om care să poată ridica chestia aia.

— Înapoi, fătălăilor, îmi luaţi oxigenul. McMurphy îşi mişcă tălpile de câteva ori ca să-şi găsească o poziţie mai bună de sprijin şi-şi şterge din nou mâinile de pantaloni, apoi se apleacă şi-apucă cele două mânere laterale ale panoului. Când începe să se încordeze, băieţii chiuie şi-i fac galerie. El se opreşte şt se îndreptă din şale, căutând din nou o poziţie mai bună a picioarelor.

— Te dai bătut? Rânjeşte Fredrickson.

— Mi-am jlexat doar mădularele. Acum vine încercarea serioasă – şi înşfacă iar mânerele.

Şi deodată nimeni nu mai chiuie spre el. Braţele lui încep să se umfle şi vinele i se bulbucă sub piele. Îşi strânge pleoapele, iar buzele i se desfac de pe dinţi. Capul i se pleacă pe spate şi tendoanele ies în evidenţă că nişte funii împletite, coborând dinspre grumazul îngroşat prin ambele braţe, spre mâini. Întregul său trup tremură de-ncordare în încercarea de-a ridica ceva ce ştie prea bine că n-o să poată ridica, ce toată lumea ştie că nu va putea ridica.

Dar, preţ de-o secundă, când auzim betonul scrâşnind la picioarele noastre, ne gândim că, Doamne sfinte, s-ar putea s-o facă!

Apoi aerul izbucneşte cu un şuier din plămânii lui, iar el se prăvale vlăguit de perete. Pe mânere a rămas sânge de cum şi-a sfâşiat palmele. Gâfâie câteva clipe, sprijinit de perete, cu ochii închişi. Nu se-aude nici un zgomot în afară de şuierul respiraţiei lui; nimeni nu scoate un cuvânt.

Deschide ochii şi se uită împrejur la noi. Se uită pe rând la fiecare – chiar şi la mine – apoi se caută prin buzunare după chitanţele pe care le-a câştigat în ultimele câteva zile la pocher. Se apleacă peste masă şi-ncearcă să le aleagă, dar mâinile i-au rămas înţepenite ca nişte gheare roşii, de nu-şi poate mişca degetele.

În cele din urmă aruncă tot ghemul de bilete pe podea – probabil câte patruzeci, cincizeci de, dolari de fiecare om – şi se-ntoaree să iasă din baie, Se-opreşte la uşă şi aruncă o privire îndărăt spre cei care-au rămas pe locurile lor.

— Dar măcar am încercat, zice el. Fir-ar fie. Măcar atât am făcut, nu?

Şi iese. Lăsând bucăţelele acelea de hârtie sânge celor care vor voi să le aleagă.

UN MEDIC VENIT ÎN INSPECŢIE, CU SCĂFÂRLIA lui galbenă acoperită de pânze cenuşii de păianjen, le vorbeşte internilor în odaia de raport.

Trec maturând pe lingă el.

— O. şi ăsta ce mai e!

Se holbează la mine de parc-aş fi un gânclac. Unul din interni îşi arată urechile, semn că sunt surd, şi medicul îşi reia discursul.

Împing mătura drept către un tablou mare. pe care insul de la Relaţiile cu publicul l-a adus odată când eram aşa de cufundaţi în ceaţă că nici nu l-am băgat de seamă. În tablou e un trup care pescuieşte cu musculiţe undeva-n munţi, seamănă cu creasta Ochoco lingă Paineville – zăpada zărindu-se pe culmi pe deasupra pinilor, trunchiuri zvelte de plopi albi de munte mărginind pârâul, măcrişul oilor întinzându-se-n petece verzi. Tipul îşi aruncă musculiţa într-un petec de apă dincolo de stâncă. Nu-i locul potrivit pentru

muşte, ci mai degrabă pentr-Un ou pe-un cârlig număru” şase – ar face mai bine să tragă musca peste cataractele alea din josul apei.

Plinire plopi se zăreşte-o cărare, iar eu îmi împing mătura pe ea o bucată de, drum şi m-aşez pe-o piatră ca s-arunc o privire îndărăt, prin ramă, la medicul care Io. Vorbeşte internilor. Îl văd cum. Împunge într-un punct al palmei cu degetul, dar nu-l aud ce zice din pricina plescăitului apei reci şi înspumate ce coboară dintre stânci. Adulmec mirosul zăpezii în vântul care bate dinspre creastă. Zăresc muşuroaiele de cârtite cum se arcuiesc prin buruieni şi iarba bizonului. E-un loc tare plăcut ca să-ţi mai întinzi picioarele şi să stai în tihnă.

Ajungi să uiţi – dacă nu tc-aşezi şi faci efortul de-a gândi îndărăt – cum a fost la spitalul ăla vechi. Ei n-aveau asemenea privelişti îmbietoare pe pereţi în care să te poţi căţăra. VN-aveau nici televizor, ori bazine de înot, ori carne de pui de două ori pe lună. Aveau numai ziduri împrejur1, şi scaune, şi cămăşi de forţă din carc-ţi trebuiau ceasuri întregi ca să mai ieşi. De-atunci au învăţat multe. „Au făcut cale lungă”, cum zice grăsanul de la Relaţiile cu publicul. Au poleit viaţa cu zugrăveli, podoabe şi instalaţii cromate la baie. „Cine vrea să fugă dintr-un loc aşa de drăguţ”, zice grăsanul, „zău dacă-i întreg la minte.”

În camera de raport, oficialul venit în inspecţie îşi cuprinde coatele cu palmele şi tremură de parcă i-ar fi frig, răspunzând întrebărilor puse de interni. E uscăţiv şi descărnat, cu hainele fluturându-i pe trupu-i scheletic. Stă-n picioare, îmbrăţişându-şi coatele şi tremurând. Poate că simte şi el adierea rece dinspre crestele înzăpezite.

Ni t-e tot MAI GREU SĂ-MI DIBUIESC PATUL noaptea, trebuie să mă târăsc pe coate ş. i-n genunchi, pipăind arcurile de dedesubt, până ce dau de cocoloaşele mele de gumă ascunse acolo. Nimeni nu se plânge totuşi de ceaţa asta. Acuma ştiu de ce: aşa rea cum e, tot poţi să te pierzi şi să te-adăposteşti în ea. Asta nu vrea să priceapă McMurphy.

Că noi vrem să ne simţim la adăpost. El tot încearcă să ne tragă-afară din ceaţă, la vedere, acolo unde-am fi uşor de înşfăcat.

S-A ADUS UN TRANSPORT, DE MĂRUNTAIE congelate la parter – inimi, rinichi, creier şi alte alea. Le aud rostogoiindu-se la răcoare în beci, prin jgheabul pentru cărbune. Careva şezând pe undeva prin cameră, făt ă să-l pot vedea, povesteşte despre încă unul de la „agitaţi" care s-a omorât. Bătrânul Urlici. Şi-a tăiat ambele testicule şi-a murit sângerând pe budă din spălător, cu alţi vreo şase prin preajmă ce n-au bănuit nimic până ce n-a picat jos, mort.

Eu nu pricep ce-i face pe oameni aşa de nerăbători; tipul n-ar fi trebuit decât să-şi aştepte-n tihnă sfârşitul.

Ş

— CUM LUCREAZĂ MAŞINA AIA DE CEAŢĂ. Am avut şi noi un pluton care opera maşini de ceaţă pe aeroporturile de peste ocean. Decum i se năzărea serviciului secret că ne paşte un bombardament, ori dacă generalii aveau poftă să facă ceva în mare secret – ascuns vederii aşa de bine ca nici spionii care mişunau prin bază să nu ştie ce se petrece – cufundau câmpul de zbor în ceaţă.

E-un mecanism simplu: pui un compresor de tip obişnuit să aspire apă dintr-un rezervor şi-un ulei special dintr-un alt rezervor, condensându-le laolaltă, şi din ţeava neagră de la capătul instalaţiei înfloreşte un nor albicios de ceaţă ce poate năpădi întreg aerodromul în nouăzeci de secunde. Primul lucru care mi-a fost dat să-l văd când am aterizat în Europa a fost pâcla aia produsă de maşini. Nişte avioane de interceptare se ţinuseră scai după transportorul nostru, aşa că de-ndată ce-am atins pământul, echipa specială a pus în funcţiune maşinile de ceaţă. Am rămas să privim împrejurul transportorului, să ştergem geamurile şi să urmărim jeepurile cum trag instalaţiile aproape de avion, cum ceaţa fierbe şi se rostogoleşte peste câmpul întreg, agăţându-se de hublouri ca un bumbac umed.

Am făcut drumul de la avion ţinându-ne după un li nal de arbitru în care tot sufla locotenentul, scoţând ţipr – ca de gâşte sălbatice. Cum te avântai pe trapă, nu ve eai mai departe de-un metru în toate direcţiile. Te s: vai – singur şi părăsit pe tot câmpul acela. Erai la adăp de inamic, dar grozav de-singur rroinotele mureau i ile îa câţiva paşi, n-auzeai suflet om lingă tine, doar; e-ral ăla care ţipa şi chemă 5 Ibeaţa moale şi pă. Atât de groasă că-ţi înghiţea pul mai jos de biv.: în afara cămăşii tale cafenii" şi-a cataramei de alamă, nu mai desluşeai nimic altceva decât albul acela, ca şi eând te-ai fi dizolvat în ceaţă de la brâu în jos.

Şi-atunci vreun camarad, rătăcind la fel de pierdut, ca şi tine, îţi apărea brusc înainte, faţa lui copleşindu-te prin mărimea şi. Claritatea ei neobişnuită. Ochii tăi se opinteau cu-atâta dl. trare să vadă prin ceaţă că, atunci când răsărea ceva înaintea lor. Fiecare detaliu era de zece ori mai câar decât e$e obicei, atât de clar că amândoi trebuia să vă întoarce privirile. Când apărea un om din ceaţă, nu vroiai să-i vo. /i faţa şi nici el pe-a ta, căci e-un chin să vezi pe cineva a a de clar de parcă te-ai uita în el, dar nici nu-n i. să-ntorci privirea de la el şi să-l pierzi cu desăvârşire. Aveai atunci de ales: fie să te chinui să priveşti în Cât Lucrurile ce-ţi răsăreau Înainte, aricit de dureros ar îi f I totul, t ie să te Iaşi în voia ceţii şi să-ţi pierzi urm: în

Când au folosit în stfă maşina de ceaţă în secţie, o maşină-cumpărată di urile excedentare ale armatei şi-ascunsă-n ventilaţia noii clădiri înainte să ne mute aici, mă agăţăm eu privirea de orice-mi răsărea din ceaţă, din toată puterea, ca să n pierd urma, aşa cum făceam şi pe aeroporturile acelea europene. Înecate-n ceaţă. Aici nimeni nu mai fluieră ca să ne-arate drumul, nu mai am nici frânghie de care să năă ţin, că mă pot ajuta să nu rătăcesc numai agăţându-mă cu privirea de câte ceva. Uneori totuşi mă mai pierdeam, atât de adânc mă-nfundam în ceaţă încereând să mă pitesc în ea, şi de fiecare dată mă pomeneam în acelaşi loc, în faţa

aceleiaşi uşi metalice fără număr şi cu nituri ca nişte ochi, de parcă odaia din spatele uşiim-ar fi atras ca un magnet, oricât m-aş fi străduit să mă ţin departe de ea, ca şi când undele electromagnetice dinăuntru ar fi fost dirijate prin ceaţă şi m-ar fi tras într-acolo ca pe-un robot. Rătăceam aşa zile întregi prin ceaţă, temându-mă că n-am să mai zăresc în veeii vecilor nimic, şi tocmai atunci se ivea uşa aceea deschi-? Îndu-se ca să-mi arate capitonajuî gros de pe cealaltă parte, menit să absoarbă zgomotele, oamenii înşiruiţi ca nişte momii între sârmele lucitoare de cupru, şi lămpile care pulsau lumină, şi scăpărările orbitoare de electricitate voltaică. Îmi luam şi eu locul în şir, aşteptându-mi rândul la masă. La masă în formă de cruce, cu o mie de nenorociţi masacraţi pe ea întipăriţe-i. Conturul părelnic al încheieturilor. Şi gleznelor rile de piele înverzite de-atâta folosinţă, cu na frunţi ridicându-se spre banda argintie care în capul. Iar tehnicianul de la tabloul de comand dâcă ochii de la butoane, şi, examinând şirul. Mănuşa-i de cauciuc spre mine:

— Staţi aşa, îl ştiu pe matahală de colo – una în moalele capului ori mai chemaţi nişte au „dă mult de furcă cum s. e zbate-n chingi.

Aşa că încercam să nu mă afund prea tare-n ce imă că m-aş putea rătăci şi trezi iar la uşa, prăvc şocuri„. Îmi aţinteam ochii spre orice-mi apărea i mă agăţăm de imagine ca omul care se agaţă de-u în timpul furtunii. Dar ei tot îngroşau şi îngroşau. Încât. Se părea că, ori cât m-aş fi străduit, de „două-trei ori pe lună tot mă pomeneam cu uşa aia deschizându-se drept sub nasul meu, cu mirosul acid al scânteilor electrice şi al aerului ozonat. În pofida tuturor străduniilor mele, mi-era tot mai greu să nu mă pierd prin ceaţa aceea. Apoi am descoperit un lucru: că nu trebui„ neapărat s-ajung la uşa aia dacă stau liniştit când ceaţa n ă-mpre soară şi nu scot un cuvânt. Realitatea era că eu însumi căutam uşa aceea, căci mă-nfricoşa faptul că rătăceam cle-atâta vreme şi-ncepeam să urlu până ce ei îmi

clădeau de urmă. Într-un fel urlam tocmai pentru ca ei să-mi dea. De urmă; îmi ziceam că orice-i mai bine deeât să mă pierd cu totul şi pe veci. Chiar şi. Prăvălia cu şocuri". Acuma -" -; sunt aşa de sigur. Nu-i chiar aşa de rău să-ţi pier Toată dimineaţa-am aşteptat să ne-nvăluie iar în ultimele zile au făcut-o tot mai des. Îmi par din pricina lui McMurphy. Încă n-au reuşit să-i dispozitive de control, aşa că-ncercă să-l prindă nepregătiţi Pricep şi ei c-o să le dea mult de furcă; de vreo şase ori a şi reuşit să-i stârnească pe Cheswick, Harding şi alţi câj ţiva, de păreau gata să-l înfrunte pe vreun tuciuriu – dar întotdeauna, tocmai când erau semne c-o să sară. Şi alţii-îi ajutor, ceaţa năpădea salonul ca şi-acum.

Am auzit compresorul cum a-nceput să pompeze în grătarul ventilatorului acum câteva minute, chiar când băieţii s-au apucat să mute mesele din. Salonul comun înaintea nu mai

J urma.

N ceaţă)

Ire c-o fac nstaleze şedinţei terapeutice, şi ceaţa se şi pi-elinge de-a lungul podelei, aşa de groasă, că rni-s uzi crăcii pantalonilor. Eu tocmai frec geamul din uşa camerei de gardă, şi-o aud pe Sora şefă punând mâna pe telefon şi chemându-l pe doctor ca să-l anunţe că suntem aproape gata de şedinţă şi c-ar fi bine să-şi rezerve un ceas după masă pentr-o şedinţă a cadrelor – Asta pentru că, zice ea, şocat c-a venit de mult vremea să purtăm o discuţie cu privire la pacientul Randle McMurphy şi dacă locul lui mai e în secţia asta sau r. u Ascultă un minut în receptor, apoi zice:

— Nu cred că-i prea înţelept să-l lăsăm să tulbure ui continuare liniştea pacienţilor, aşa cum a făcut-o în ultimele zile.

De aeeea a dat drumul la ceaţă în salon în timpul şedinţei. De-obicei nu procedează aşa. Dar astăzi are de gând să facă ceva cu McMurphy, probabil să-l paşapprteze sus la

„agitaţi”. Las din mina cârpa de şters şi mă-ndrept spre scaunul din coada rândului de „cronici”, abia mai zărindu-i pe băieţi, cum se aşază pe scaunele lor, ori pe doctor cum – intră pe uşă ştergându-şi ochelarii, crezând pesemne că fe-derea-i aburită se datorează lentilelor, şi nu ceţii. J

Ceaţa ne împresoară, mai groasă ca orieând. Îi aud undeva prin preajmă, încereând să continue şedinţa, spunând bazaconii în legătură eu bâlbâiala lui Biály Bibbit şi cum s-a ales cu ea. Cuvintele ajung până la mine ca prin.

— Apă, aşa-i de groasă ceaţa. De fapt îi ca o apă care mă ridică binişor din scaun, de nu ştiu care capăt mi-i sus şi care jos. Plutirea-mi face la început puţină greaţă b stomac. Nu mai văd nimic. Niciodată n-a fost aşa de groasă, ca să rnă facă să plutesc.

Cuvintele sosesc vătuite sau mai tari, depărtate sau apropiate, în plutirea mea, dar oricât de „clare ar deveni,. Destul de clare ca să pricep că-s lingă insul care vorbeşte,. Tot nu pot vedea nimic.

Recunosc vocea lui Billy care se bâlbâie mai rău ca niciodată pentru eă-i nervos;

— D-d-dat afară de la c-c-olegiu pentru c-am fugit de la preg-g-gătirea militară. N-am mai s-s-suportat. Ori de c-c-câte ori ofiţerul c-c-clasei noastre făcea raportul şt striga: „Bibbit „, nu p-p-puteam să răspund. T-t-trebuia să strigi ai-ai-ai.

— Se îneacă cu cuvântul acela, de parcă i-ar sta ca un os pe gât.

— Trebuia să strig: A ici, domnule”, şi niciodată nu eram în s-s-stare.

Glasul îi amuţeşte; apoi se aude vocea tăioasă a Sorei şefe dinspre stânga:

— Îţi mai aminteşti, Billy, când ai avut pentru prima oară dificultăţi la vorbire? Când te-ai bâlbâit prima dată, ţi-aminteşti?

Nu ştiu prea bine dacă el râde sau icneşte:

— Prima b-b-bâlbâială? Prima b-b-bâlbâială? Păi primul cuvânt pe care l-am spus, a ieşit bâl-bâlbâit: m-m-mama.

Apoi conversaţia dispare cu totul; nu ştiu să se mai fi întâmplat aşa ceva vreodată. Poate că toţi băieţii sunt în sfârşit şi definitiv înghiţiţi de ceaţă.

Un scaun şi cu mine trecem plutind unul pe lângă altul. E primul lucru pe care-l desluşesc. Se iveşte prin ciurul cetii din dreapta şi câteva clipe zăboveşte chiar lângă obrazul meu, dar nu-l pot atinge. M-am obişnuit în ultima vreme să las în pace lucrurile ce se ivesc din ceaţă, să şed liniştit şi să nu-ncerc să m-agăţ de ele. Dar de astă-dată mi-e frică, frică la fel ca pe vremuri. Încerc cu toată vlaga care mi-a mai rămas să mă târăsc spre scaun şi să n: -agăţ de el, dar n-am în jurul meu sprijin şi nu pot decât să bat aerul cu mâinile, decât să urmăresc scaunul cum răsare tot mai clar, încât ajung să desluşeasc şi amprentele lucrătorului care l-a atins înainte ca vopseaua să se usuce, contu-rânduse clar câteva clipe, apoi dispărând cum a venit. Niciodată n-am mai văzut lucrurile să plutească astfel. Niciodată n-am mai văzut ceaţă aşa de groasă încât să nu mă mai pot coborî pe podea, să mă ridic în picioare şi să umblu primprejur. De asta-s aşa de înfricoşat; simt c-atn să dispar cu totul de astă-dată, tot plutind încotrova.

Zăresc un „cronic” prelingându-se din ceaţă undeva sub mine. E bătrânul colonel Matterson, citind din scriptură aia zbârcită din palma lui galbenă şi prelungă. Îl cercetez cu mare atenţie căci îmi zic că-i ultima oară când îl mai văd. Faţa lui e enormă, aproape de nesuportat. Fiece firicel de păr şi zbârcitura a lui îmi par enorme, de parcă m-aş uita la el printr-unul din microscoapele alea. Îl văd aşa de desluşit, că-i citesc întreaga viaţă. Faţa lui vorbeşte despre cei şaizeci de ani petrecuţi în tabere ale armatei de sud-vest, brăzdată de chesoane cu roţi, de fier, roasă până la os. De miile de picioare care-au trecut peste ea în marşuri de două zile.

El ţine palma aceea ridicată şi şi-o aduce înaintea ochilor, chiorându-se la ea, îşi ridică şi cealaltă mână şi îşi subliniază vorbele c-un deget uscat, de culoarea patului de puşcă de atâta nicotină. Vocea îi e gravă, lentă şi răbdătoare, şi-i văd cuvintele cum îi ies grele şi neguroase dintre buzele sfărâmicioase în timp ce-şi citeşte din palmă:

— Nu. Steagul e. Ah-merica. America-i. Prună. Piersică. Pepenele. America-i. Ca-ra-mele. Sămânţa de bost-tan. America-i teleh-viziunea.

„E-adevărat. Totu-i scris în palma aia gălbejită. Şi eu pot s-o citesc odată cu el.

— Aşa. Crucea-i. Me-xi-co.

Ridică ochii să vadă dacă-l urmăresc atent, şi când se-ncredinţează că da, îmi surâde şi continuă:

— Mexico-i. Nucă. Aluna. Ghiin-da. Mexico-i. Curcubeul. Curcubeul e. de lemn. Mexico-i.,. De lemn.

Înţeleg ce vrea să spună. Tot spune chestiile astea de şase ani de când se află aici, dar nu i-am dat niciodată atenţie, închipuindu-mi că nu-i decât o statuie vorbitoare, o alcătuire de oase şi artrite, bătând elmpii cu-asemenea definiţii deşucheate ce n-au nici o noimă. Dar acu, în sfârşit, pricep ce vrea să zică. Încerc să-l reţin pentru-o ultimă privire care să mi-l întipărească-n minte, şi asta mă face să-l examinez destul de atent ca să pricep. El se-opreşte şi mă iscodeşte iar cu privirea, să fie sigur c-am priceput iar eu vreau să-i strig: Da, te-nţeleg, Mexico chiar e ca o nucă; e cafeniu şi tare şi-l poţi pipăi cu ochiul şi-l simţi ca pe-o nucă! Ai noimă, bătrâne, noima ta. Nu eşti smintit în felul în care-şi închipuie ei. Da. Pricep.

Dar pâcla mi-a înecat gâtlejul de nu mai pot scoate un sunet. Şi-n vreme ce el dispare-n ciurul ceţii. Îl văd iar plecându-se peste palma aceea.

— Aşa. Oaia verde-i. Ca-na-da, Canada e. bradul., Holda de grâu. Calen-darul.

Fac sforţări ca să-l văd cum se depărtează. Mă sforţez aşa de tare, că mă dor ochii şi trebuie să-i închid; şi când îi

deschid iarăşi, colonelu s-a făcut nevăzut. Iar plutesc de unul singur, mai pierdut ca oricând.

A venit ceasul, îmi zic. Acuma mă duc pe veci.

Uite-l pe moş Pete, cu faţa ca un far de ceaţă. E la cincizeci de metri la stingă mea, dar îl-văă desluşit de parcă n-ar mai fi pic de ceaţă împrejur. Ori poate-i foarte aproape şi mic, nu-s chiar sigur. Îmi zice o singură dată Cât e de istovit şi deja-i citesc, în cuvinte întreaga viaţă la căile ferate, îl văd căznindu-se să priceapă cum se citeşte-un „eas, asudând bine până să-şi încheie cum trebuie nasturii. Salopetei de feroviar, străduindu-se peste puteri să facă faţă într-o slujbă care pentru alţii-i aşa de uşoară, de pot toată ziua să se tolănească în scaune capitonate şi să citească romane poliţiste sau cărţi deocheate. Nu că şi-ar fi închipuit vreodată c-ar fi putut într-adevăr face faţă – ştiuse de la bun început că n-avea cum – dar trebuia să-neerce să reziste, să nu piardă contactul cu oamenii. Aşa că. Vreme de patruzeci de ani a reuşit să trăiască, dacă nu chiar în lumea oamenilor, măcar la marginea ei.

Eu pricep toate astea şi ele mă dor, aşa cum m-au durut unele lucruri în armată ori în război. Cum m-au durut cele petrecute cu Tatucă şi cu tribul nostm. Crezusem c-am scăpat de-asemenea vedenii, că ele nu mă mai frământa. Căci n-are nici un rost. Tot nu-i nimic de făcut. Îs istovit, zice el acum.

— Ştiu că eşti istovit, Pete, dar nu-ţi pot ajuta cu nimic frământându-mă pentru tine. Ştii prea bine că nu pot. Pete lunecă şi el pe urmele colonelului. Uite-Î şi pe Billy Bibbit, răsare în faţa mea cum a răsărit şi Pete. Cu toţii defilează prin faţa mea pentr-e ultimă privire de rămas bun. Ştiu că Billy nu poate fi decât la câţiva paşi de mine, tda-i aşa de mic că pare la un kilometru depărtare. Obrazul lui se-ntinde rugător spre mine, cerşindu-mi mai mult decât ji poate „oferi cineva.

— Şi chiar când am fost în p-p-peţit, m-am b-b-bil-bâit. I-am zis: „Scu-scunipo, vrei să te că-că-că-că.” până ce faţă a

izbucnit în râs, Şi vocea Sorei şefe, deşi n-o văd de unde vine:

— Mama ta mi-a vorbit de fata asta, Billy. Se paie că era cu mult sub nivelul tău. Care-i părerea ta, ce te-a speriat aşa de tare la ea, Billy?

— Am iu-iu-iubit-o.

Nu pot face nimic pentru tine, Billy. Doar o ştii. Nir meni din noi nu poate. Trebuie săpricepi că, de-ndată ce omul sare-n ajutorul altcuiva, se lasă pe sine descoperit. Omul trebuie să fie prudent, Billy, ar trebui să ştii şi tu asta. Or ce-aş putea să fac? Nu-ţi pot lecui bâl-bâiala. Nu pot face, să dispară cicatricele lăsate de lama de râs pe încheietura mâinilor. Ori arsurile de ţigară de pe dosul lor, Nu-ţi pot da o altă mamă. Cât priveşte pe Sora şefă. Care te tot călăreşte, scoţându-îi pe nas nevolnicia până ce-ţi piere şi dramul de demnitate care ţi-a mai rămas şi te chirceşti de ruşine, nici ei nu-i pot face nimic. La Anzio, a trebuit să mă uit la camaradul meu legat de-un copac la cincizeci de metri de mine, ţipând după apă" cu obrazul băşicat de soare. Ceilalţi m-au îndemnat să-ncerc s-ajung până la el ca să-l ajut. M-ar fi ciuruit tot ca pe un castravete, de la ferma de peste drum. Întoar-ce-ţî faţa, Billy.

Iar ei defilau mai departe pe lingă mine.

Ca şi când obrazurile lor. ar fi fost una din acele tăbliţe cu „Sunt orb; pe ele. pe care acordeomştii italieni din Portland şi le agaţă de gât, numai că pe astea scrie „Sunt istovit„ sau, Mi-e frică" sau „Mă omoară ficatu" sau „Mă-mpresoară maşinăriile şi oamenii mă-mping tot timpul". Eu pot să desluşesc toate tăbliţele, oricât de mic ar fi scrisul. Unele din feţele acelea se uită-n jur la celelalte şi şi-ar putea citi înscrisul de-ar voi, dar ce rost are? Feţele se risipesc purtate de ceaţă ca nişte confeti.

M-am înfundat mai rău ca ofieând. Aşa trebuie să te simţi când ai murit. Îmi închipui c-aşa trebuie să fie când ajungi o „legumă"; te pierzi în ceaţă. Nu te mai mişti. Îţi îndoapă ei trupul până ce le refuză să mai înghită; apoi ţi-l ard. Nu-i

chiar aşa de rău. Nu simţi durere. Eu nu mai simt nimic, în afară de-un fior rece ce-mi închipui c-o să treacă cu timpul.

Îl văd pe comandantul meu prinzând fiţuici cu noile dispoziţii pe afişier, cu ce urmează să-mbrăcăm în ziua respectivă. Văd cum departamentul de interne al S. U. A, se năpusteşte asupra tribului meu cu tăvălugul. I

Îl văd pe Tatucă ieşind în fugă dintr-o râpă şi încetinind ca să ochească un cerb mare, cu şase ramuri, care se depărtează în salturi printre cedri. Una după alta pleacă gloanţele din ţeava, muşcând ţărână în jurul cerbului. Ies şi eu din ripa în spatele Tătucăi şi culc cerbul din a doua împuşcătură, tocmai când dă să urce peretele de stâncă. Rânjesc spre Tatucă.

Niciodată nu te-am văzut trăgând aşa pe lingă, tată.

Mi s-a dus vederea, băiete. Nu mai pot ţine cătarea. Îmi joacă pe puşcă de parc-ar scuipa un câine sâmbuvi de piersică.

Tătucă, ascultă ce-ţi zic: licoarea aia de cactus a lui

Sid o să te-mbătrânească nainte de vreme.

Omu care bea licoarea aia de cactus a lui Sid, băiete, deja-i bătrân nainte de vreme. Să mergem să spintecăm animalu ăla până nu-l spurcă muştele.

Asta nici măcar nu se petrece-acum. Vedeţi? N-ai cum să te-mpotriveşti unei întâmplări ivite de-undeva din trecut.

La uite colo, bre.:

Aud şoapte, tuciuriii.

Vite colo, neghiobu ăla bătrân de Mătură, l-a jurat

SQ-mnu.

Ţine-o tot aşa, Şefu Mătură. Dormi numa şi te păzeşte de rele. Aha.

Nu-mi mai e frig. Bănuiesc c-aproape-am reuşit. Am ajuns acolo unde nici frigul nu mă mai poate ajunge. Pot să rămân aici pe veci. Nu-mi mai e nici fricǎ. N-au cum să mai ajungă la mine. Numai cuvintele ajung la mine, şi ele se destramă.

Păi. De vreme ce Billy a hotărât să nu viai participe la discuţie, are altcineva vreo problemă de ridicat în faţa

întregului grup?
La drept vorbind, ar mai fi ceva, doamnă.
Ăsta-i McMurphy. Îl aud de tare departe. Încă se-ncăpăţânează să tragă oamenii afară din ceaţă. De ce nu mă lasă cu-ale mele?
— V-amintiţi de „votu acela de-acu o zi sau două – în legătură cu ora de televizor? Ei bine, azi îi vineri şi şi m-am gândit să mai ridic o dată problema numai să văd dacă a mai prins careva între timp niţel curaj.
— Domnule McMurphy, scopul acestei şedinţe e terapeutic, o terapie în grup, şi nu-s convinsă că asemenea doleanţe triviale.
— Da, da, am mai auzit placa asta. Eu şi mai mulţi dintre băieţi am decis.
— Un moment, domnule McMurphy, permite-mi să pun o-ntrebare întregului grup: nu sunteţi de părere că domnul McMurphy îşi cam impune dorinţele personale prea mult asupra unora din voi? Mă gândeam că poa-te-ţi prefera să-l mutăm în altă secţie.
Nimeni nu zice nimic timp de-un minut. Apoi careva îndrăzneşte:
— Lăsaţi-l să voteze, ce Dumnezeu? De ce vreţi să-l trimiteţi la „agitaţi” numai pentru că vrea să voteze? Ce dacă se schimbă programul?
— Păi cum, domnule Scanlon, dacă-mi amintesc bine, dumneata ai refuzat să mănânci trei zile la rând până ce nu v-am permis să deschideţi aparatul la şase în loc de şase şi jumătate.
— Omu trebuie să afle ştirile din lume, nu? O, Doamne, s-ar putea să bombardeze Washingtonul şi să treacă săptămână până s-aflăm ceva.
— Da? Şi cum o să ţi se pară să renunţi la ştirile din lume ca să vezi cum joacă nişte oameni în toată firea baseball?
— Nu se poate cu amândouă, hă? Nu, presupun că nu. Atunci, ce naiba – nu cred să ne bombardeze chiar săptămâna asta.

— Să-l lăsăm să pună la vot, dom şoară Ratched.

— Foarte bine. Dar cred că asta-i o dovadă suficientă despre cum îi agită dumnealui pe unii din pacienţi. Ce anume propui, domnule McMurphy?

— Propun să votăm din nou dacă ne uităm la televizor după-masă.

— Eşti convins că o singură votare o să te satisfacă? Avem treburi mult mai importante.

— G să mă satisfacă. Vreau numai să văd care din hurezii ăştia are ceva curaj şi care nu.

— Tocmai acest fel de-a vorbi, doctore Spivey, mă face să mă-ntreb dacă pacienţii n-ar fi mai câştigaţi de l-am muta pe domnul McMurphy.

— Lăsaţi-l să-nceapă votul, ce mai staţi?

— În ordine, domnule Cheswick. S-a propus deci un vot în faţa grupului. E suficient dacă ridică mâna, domnule McMurphy, ori poate insistaţi să facem vot secret?

— Vreau să văd mâinile ridicate. Vreau să văd şi mâi-nile care nu s-or ridica.

— Toţi cei pentru schimbarea orei de televizor da după-masă, să ridice mâna.

Prima mână care se ridică e cea a lui McMurphy, o recunosc după bandajul ce-acoperă locul unde l-a rănit panoul de control când a-ncercat să-l salte. Şi-apoi, mai la vale, le zăresc pe celelalte, ieşind din ceaţă. Ca şi când. Mina aia mare şi roşie a lui McMurphy s-ar întinde prin ceaţă, cufundându-se în ea şi trăgându-i pe băieţi în sus de mâini, scoţându-i la lumină cu ochii clipind nedumeriţi, întâi pe unul, apoi pe altul, apoi încă pe unul. Până la capătul şirului de „activi”, scoţându-i astfel din ceaţă, până ce iată-i pe toţi cei douăzeci, ridicându-se nu numai ca să se uite la televizor, ci şi împotriva Sorei şefe şi-a hotărârii ei de a-l trimite pe Mc Murphy sus la „iresponsabili”, împotriva felului în care vorbeşte, se poartă şi ne umileşte de ani de zile.

Nimeni nu zice nimic. Simt cât sunt de uimiţi cu toţii, atât bolnavii cât şi personalul. Sora şefă nu-nţelege ce s-a-ntâmplat; ieri, până ce el n-a-ncercat să ridice panoul ăla, abia dac-ar fi votat patru sau cinci dintre ei. Dar când le vorbeşte, nu-şi trădează surprinderea în voce:

— Am numărat numai douăzeci, domnule McMurphy.

— Douăzeci? Şi ce dacă? Doar douăzeci suntem de toţi.

Vocea i se frânge când pricepe ce vrea ea să zică.:

— La naiba, ia stai puţin, cucoană.

— Mă tem că propunerea a căzut.

— Staţi o minută, fir-ar a dracului!

— Sunt patruzeci de pacienţi în secţie, domnule McMurphy. Patruzeci de pacienţi şi numai douăzeci au votat. Trebuie o majoritate simplă ca să puteţi schimba regulamentul, secţiei. Mă tem că votarea s-a terminat, Mâinile coboară înfrânte. Băieţii pricep c-au fost iar bătuţi, încearcă să lunece îndărăt la adăpostul cetii" McMurphy e-n picioare.

— Asta-i bună, fir-aş al naibii. Adică aşa vreţi să ne fentaţi? Numărând şi voturile huhurezilor ălora băMni de colo?

— N-aţi lămurit procedura de votare, domnule doctor?

— Mă tem că. E nevoie de-o majoritate, McMurphy, Are dreptate, are dreptate.

— O majoritate, domnule McMurphy; e scris în constituţia secţiei.

— Şi presupun că afurisita aia de constituţie se poate schimba tot prin votul majorităţii. Bineînţeles. Din toate scârnăviile pe care mi-a fost dat să le cunosc, asta le bate pe toate.

— Regret, domnule McMurphy, dar ai să găseşti totul scris negru pe alb în regulament de vrei să.

— Va să zică aşa vă conduceţi rahatul ăsta de democraţie – pe toţi dracii!

— Păreţi cam agitat, domnule McMurphy. Nu pare cam agitat, domnule doctor? Vă rog să luaţi notă.

— Nu-mi fă mie gălăgie, cucoană. Când omu-i tras pe sfoară, are tot dreptul să răcnească. Şi-am fost cu toţii traşi pe sfoară.

— Poate că, domnule doctor, avâhd în vedere starea pacientului, ar fi bine să-ncheiem şedinţa noastră mai devreme azi.

— Staţi! Staţi puţin, lăsaţi-mă să vorbesc cu câţiva din boşorogii de colo.

— S-a terminat votarea, domnule McMurphy.

— Lăsaţi-mă să vorbesc cu ei.

Traversează salonul în direcţia noastră. Creşte tot mai mare şi obrazu-i arde ca focul. Întinde mâinile-n ceaţă şi-ncearcă să-l-tragă afară pe Ruckly, pentru că Ruckly e cel mai tânăf.

— Tu ce zici, frăţioare? Vrei să vezi turneul naţional? De baseball? Partide. De baseball? Ridică numai o mină.

— Dă-o-n bute de nevastă.

— În regulă, uită că te-am întrebat. Dar tu, amice? Cum zici că te cheamă – Elliş? Ce-ai zice, Ellis, să te uiţi „la un meci la televizor? Ridică numai mâna.

Mâinile lui Ellis sunt răstignite pe perete, nu pot fi socotite ca voturi pentru.

— Am spus că s-a terminat votarea, domnule McMurphy. Te dai doar în spectacol.

Ei n-o bagă în seamă. Trece mai departe pe rândul „cronicilor.

— Sunt istovit, geme Pete şi-şi bălăngăne capul.

— Noaptea-i. Oceanul Pacific., Colonelul îşi citeşte în continuare din palmă. Nu po; fi deranjat.

— Unul singur din voi, băieţi, să strige tare! Îcu-ma-i momentul să treceţi voi în frunte, nu pricepeţi? Trebuie s-o facem. Ori o să ieşim iar păruiţi! Nu pricepe nimeni din voi, huhurezilor, atâta cât să ne dea o mină? Dumneata, Gabriel? George? Nu? Dar tu, Şefule, ce spui?

Stă aplecat deasupra mea în ceaţă. De ce nu mă lăsa-n pace?

— Şefule, eşti ultima noastră nădejde.

Sora şefă îşi împachetează hârtiile; celelalte infirmiere stau în jurul ei. În cele din urmă se scoală şi ea în picioare.

V

— Atunci, şedinţa se suspendă, o aud spunând. Şi-aş dori să se adune cadrele în camera de raport peste un ceas. Aşa că, dacă nu mai e ni.

Acum e prea târziu să-mi mai opresc mina. McMurphy i-a făcut ceva din prima zi, a vrăjit-o de nu mă mai ascultă. N-are nici un rost, orice smintit pricepe asta prea bine; eu n-aş fi făcut-o de la mine putere. Numai din felul în care-o văd pe Sora şefă holbându-se la mine cu gura căscată, pricep c-am să dau de bucluc, dar nu-mi mai pot opri mina. McMurphy a ascuns nişte sârme tainice în ea, ridicând-o încet ca să mă scoată la lumină din ceaţă, acolo unde devin vânat uşor pentru toţi. O face el şi cu sârmele lui.

Ba nu. Nu ăsta-i adevărul. Am ridicat-o eu singur.

McMurphy chiuie şi mă ridică-n picioare, bătându-mă pe spata.

— Douăşunu! Votul Şefului e al douăşunulea! Şi, pe legea mea, dacă nici asta nu se cheamă majoritate, îmi mănânc pălăria!

— Hip-hip, ţipă Cheswick.

Ceilalţi, activi" dau năvală în jurul meu.

— Şedinţa s-a-ncheiat de mult, zice Sora şefă. Surâsul i-a rămas uitat pe faţă, dar îi zăresc ceafa roşie şi umflată când iese din salonul comun spre camera de gardă, gata în orice clipă să explodeze.

Dar nu explodează, cel puţin nu imediat, abia un ceas mal târziu. Pe după geam surâsul ei e schimonosit şi ciudat, cum n-am mai apucat să-l vedem pân-atunci. Sade nemişcată. Îi zăresc numai umerii înălţându-se şi coborând cum respiră.

McMurphy se uită la ceas şi zice că-i vremea de mecî; E lângă chiuvetă, împreună cu alţi „activi", frecând podelele în genunchi. Eu mătur debaraua pentru a zecea oară în ziua aceea. Harding şi cu Scanlon trec cu maşina de dat

lustru de-a lungul holului, lustruind ceara nouă în opturi lucitoare. McMurphy ne anunţă din nou că socoteşte c-a venit vremea meciului şi se scoală-n picioare, lăsând cârpa de şters pe locul ei. Nimeni altcineva nu se-opreşte din lucru. McMurphy trece prin dreptul geamului, de după care ea îl arde cu privirea, şi-i rânjeşte parcă ştiind că de astă-dată a biruit-o. Când îşi dă capul pe spate şi-i face cu ochiul, ea zvâcneşte din bărbie într-o parte.

Toată lumea continuă treaba începută, dar cu coada ochiului îl urmăreşte cum îşi trage fotoliul în faţa televizorului, deschide aparatul şi se-aşază. Pe ecran apare-un papagal care cântă pe terenul de baseball c-o voce tăioasă ca briciul. McMurphy se scoală şi dă volumul mai tare, ca s-acopere muzica ce se revarsă din difuzorul din tavan, şi mai trage un scaun în faţa sa, se-aşază, îşi încrucişează picioarele pe scaunul acela, se lasă pe spate şi-şi aprinde o ţigară. Îşi scarpină burta şi cască.

— Breee! Acum nu-mi mai trebuie decât o bere şi-un crenvurşt.

Noi vedem obrazul Sorei şefe cum se roşeşte ca para şi gura ei începe să tremure în timp. Ce-l priveşte. Se uită-mprejur câteva clipe şi bagă de seamă că toţi o urmăresc ce face – chiar negrii şi micuţele infirmiere o privesc pe furiş, iar internii care se-adună alene pentru şedinţa personalului o privesc şi ei. Fălcile i se încleştează, întoarce din nou privirea spre McMurphy şi aşteaptă până se isprăveşte imnul acela strident; apoi se scoală şi se duce la uşa de fier cu comutatoarele, răsucind unul din ele, şi imaginea televizorului se dizolvă iar într-un cenuşiu mat. Nu se mai vede nimica pe ecran, în afara acelui mic ochi de lumină ca o mărgea clipind spre McMurphy rămas în scaun.

Ochiul acela nu-l deranjează deloc. Adevărul e că nici măcar nu lasă să se vadă că imaginea ar fi dispărut, îşi vâra ţigara între dinţi şi-şi trage şapca în faţă, peste părul roşcovan, până ce trebuie să se lase mult pe spate ca să privească pe sub cozoroc.

Şi rămâne aşa, cu mâinile încrucişate sub cap şi picioarele întinse pe scaun, trăgând din ţigara înfiptă sub cozoroc – privind ecranul gol.

Sora şefă rabdă chestia asta cât o rabdă, apoi iese în uşa camerei de gardă şi-i strigă c-ar face mai bine să le-ajute celorlalţi la curăţenie. El n-o bagă în seamă.

— Am spus, domnule McMurphy, că ţi se cere să lucrezi în orele, acestea.

— Vocea ei are un scrâşnet strident, de ferăstrău electric care sfâşie lemnul de pin.

— Domnule McMurpHy.

— Te-avertizez!

Toată lumea s-a oprit din lucru. Ea aruncă o privire în jur, apoi face un pas înspre McMurphy.

— Ne-ai fost încredinţat nouă, înţelegi, Te. Afli sub. Jurisdicţia mea. A personalului.

— Ridică pumnul, toate unghiile acelea roşii-portocalii înfigându-i-se în palmă.

— Sub supraveghere şi control.

Hărding opreşte maşina de lustruit şi-o lasă în hol. Se duce şi-şi trage un scaun lingă McMurphy, se-aşează şi-şi aprinde şi el o ţigară.

— Domnule Harding! Întoarce-te la sarcinile din program!

„Vocea ei scrâşneşte de parc-ar fi dat de-un cui. Şi mi se pare aşa de caraghioasă c-aproape izbucnesc în râs.

— Domnu Harding.

— Apoi Cheswick se duce şi-şi caută un scaun, apoi Billy Bibbit. Apoi Scanlon şi Frederickson şi Sefelt, apoi toţi ceilalţi lăsăm din mina cârpele şi măturile şi periile de frecat şi ne ducem cu toţii ca să ne-aşezăm pe scaune în faţa televizorului.

— Oameni nesocotiţi! Încetaţi, încetaţi imediat!

Şi rămânem aşa, rânduiţi în faţa televizorului amuţit, urmărind ecranul cenuşiu de parc-am vedea limpede meciul de baseball, iar ea fumegă şi ţipă în spatele nostru.

De-ar fi intrat acum cineva ca să ne privească, bărbaţi în toată firea urmărind un ecran mort şi-o muiere de cincizeci de ani ţipând şi scrâşnind în ceafa noastră despre disciplină şi ordine şi repercusiuni, ar fi zis că toţi suntem nebuni de legat.

Partea a doua cHIAR ÎN COLŢUL OCHIULUI ZĂRESC OBRA-zul acela alb de porţelan din camera de gardă, tremurând deasupra mesei, îl văd cum se schimonoseşte şi se zbate-n încercarea de a-şi regăsi forma. Şi ceilalţi băieţi o urmăresc, deşi se prefac că nu-i interesează. Încearcă să arate că nu-i priveşte decât ecranul gol din faţa lor, dar poţi lesne să-i vezi cum o fură cu ochii pe Sora şefă, acolo după geamul ei, aşa cum fac şi eu. Pentru prima oară ea-i de cealaltă parte a geamului, privită de toţi tocmai atunci când ar dori cel mai mult pe lume să tragă storul între chipul ei şi toţi ochii aceia de care nu poate scăpa.

Internii, negrii şi micuţele infirmiere o privesc şi ei, aşteptând-o să vină în hol spre sala unde-i timpul să-n-ceapă şedinţa pe care singură a convocat-o, aşteptând să vadă cum se va comporta acum când a ieşit la iveală că şi ea poate fi făcută să-şi piardă controlul. Ea ştie că-i privită, dar nu ge clinteşte. Nici măcar când personalul începe să defileze spre sala de consfătuire fără ea. Observ că şi maşinăria din perete tace, de parcă şi ea ar aştepta-o să facă o mişcare.

Deodată-mi amintesc c-ar trebui să curăţ odaia aceea a personalului. Întotdeauna m-am dus să curăţ încăperea în timpul acelor şedinţe, o fac de ani de zile. Dar acum sunt prea înfricoşat ca să mă scol de pe scaun. Ei m-au lăsat întotdeauna. Să curăţ încăperea pentru că ra-au crezut surd, dar acum că m-au văzut ridicând rainã când mi-a zis McMurphy, n-o să priceapă că totuşi aud? N-o să-şi închipuie c-am auzit în toţi anii ăştia, ascul-tându-le secretele hărăzite numai urechilor lor? Ce-or să-mi facă ei în odaia personalului când vor pricepe asta?

Totuşi ei se-aşteaptă să mă vadă-acolo. Dacă nu apar, vor şti sigur c-aud, o să mi-o ia înainte şi-o să-şi zică: Vedeţi? Nici măcar n-a venit să cureţe, nu-i asta o dovadă sigură? E clar ce trebuie făcut.

Încep să mă dumiresc ce primejdii ne pasc când îl lăsăm pe McMurphy să ne-ademenească afară din ceaţă.

Unul din negri stă sprijinit de perete lângă uşă, cu braţele încrucişate, limba trandafirie zvâcnindu-i peste buze, în timp ce ne priveşte cum şedem în faţa televizorului. Ochii îi joacă-ncoace şi-ncolo ca şi limba, şi nimeresc asupra mea, şi văd că pleoapele lui ca nişte aripi se ridică puţin. Mă fixează stăruitor vreme îndelungată, şi pricep că se gândeşte la felul cum m-am purtat în timpul şedinţei terapeutice. Apoi se desprinde de perete, între-rupând contactul cu mine, şi se duce la magazia mătăsu-rilor ca să-mi aducă o găleată de apă şi-un burete, îmi ridică braţul şi-mi agaţă toarta găleţii de el, ca şi când ar fi agăţat ceainicul de suportul de deasupra căminului.

— Să mergem, Mare Şef, zice. Ne sculăm şi mergem la-” ndatoriri.

Eu nu mă mişc. Găleata se balansează pe braţul meu. Nu dau semne c-aş fi auzit. El încearcă să mă păcălească: îmi cere iarăşi să mă scol şi când nu mă mişc îşi rostogoleşte ochii spre tavan şi suspină, întinde mâna şi mă înşfacă de guler şi mă trage de el puţin, iar eu mă ridic, îmi vira buretele-n buzunar şi-mi arată prin hol spre camera de raport, şi eu pornesc.

Şi-n timp ce mă târâi în hol – vij! Trece pe lângă mine Sora şefă cu iuţeala-i obişnuită şi forţa calmă, şi intră pe uşă. Asta mă fac& să mă minunez.

Rămas singur în hol, observ cât e de limpede totul – nicăieri pk de ceaţă. Se simte o adiere rece pe unde tocmai a trecut Sora şefă, iar tuburile din tavan picură o lumină îngheţată ca nişte ţurţuri lucitori, ca nişte spire încărcate de frigider ce sticlesc albe. Ţurţurii se-ntind până la camera de raport de la capătul coridorului, unde tocmai a intrat

Sora şefă – pe-o uşă grea de fier, ca şi aceea a. prăvăliei cu şocuri” din clădirea unu, cu deosebirea că pe asta-s pictate numere şi mai are şi-un ochi de sticlă la înălţimea capului, ca să vadă cei dinăuntru cine bate-n ea. Mă apropii binişor şi văd că prin vizor se scurge-n afară o lumină verzuie, amară ca fierea. Şedinţa personalului e pe-ncepute, de-aceea se prelinge afară lumina asta verzuie; o să năpădească toţi pereţii şi ferestrele cam pe la mijlocul şedinţei, iar eu o să trebuiască s-o adun cu buretele şi s-o storc în găleată, folosind zoaiele acelea mai târziu la desfundatul scurgerilor din latrină.

Curăţirea camerei deconsfătuire e-ntotdeauna urî-cioasă. Nimeni n-o să mă creadă ce grozăvii am avut eu de curăţat în aceste şedinţe, lucruri oribile, otrăvuri prelinse drept prin pori şi-acizi suficient de. Puternici ca să dizolve-un om. Am avut parte de destule.

Am asistat la unele şedinţe în care picioarele mesei s-au răsculat şi s-au chircit, scaunele s-au sucit în fel şi chip, iar pereţii s-au frecat scrâşnind unul de altul, de-ai fi putut stoarce la urmă găleţi de sudoare din odaie. Am fost la şedinţe în care atâta vorbeau de-un pacient că acesta se-arăta în carne şi oase, zăcând gol pe masa de cafea din faţa lor, neputincios la planurile diavoliceşti pe care le-ar fi urzit ei: până la sfârşitul şedinţei îl pocneaţi şi-l terfeleau într-un chip groaznic.

De aceea mă lăsau la şedinţele lor, căci se strângea adesea atâta murdărie că trebuia să facă cineva curăţenie, şi-ntrucât camera de raport era descuiată numai în preajma şedinţelor, pe-acel cineva trebuiau să-l ştie în-capabâl de-a răspândi vorbe despre cele petrecute acolo. Ăsta eram eu. Făceam lucrul ăsta de-atâta amar de vreme, frecând într-una cu buretele, ştergând praful, dereti-când încăperea asta şi cealaltă de la vechiul sediu, că personalul de-obicei nici nu mă mai bagă în seamă; eu îmi văd de corvezile mele iar ei se uită drept prin mine de parcă nici n-aş exista –

singurul lucru care le-ar lipsi dacă n-aş apărea ar fi buretele şi găleata plutind singure prin odaie.

Dar de astă-dată când bat la uşă şi Sora şefă îşi lipeşte ochiul de vizor, mă-ngheaţă cu privirea şi-i trebuie mai mult ca de obicei ca să descuie şi să mă lase să intru" Chipul i-a revenit la expresia normală, aprigă la fel ca ttiai înainte, cel puţin aşa-mi face mie impresia. Ceilalţi continuă să-şi amestece zahărul în cafele şi să împrumute ţigări, cum fac înainte de orice şedinţă, dar se simte o-n-cordare în aer. Eu îmi închipui că-i din pricina mea, la început. Apoi bag de seamă că Sora şefă nici măcar nu s-a aşezat, că nici măcar nu s-a obosit să-şi toarne o ceaşcă de cafea.

Mă lasă să mă strecor pe uşă şi mă străpunge din nou cu privirea când trec pe lingă ea, apoi închide. Uşa şi-o zăvoreşte, se-n-toarce pe călcâie şi se mai încruntă la mine o bucată de vreme. Înţeleg c-a devenit bănuitoare. Credeam c-o să fie prea descumpănită de felul cum o sfidase McMurphy ca să-mi dea atenţie şi mie, dar ea nu pare deloc tulburată. Are mintea limpede şi se-ntreabă acum, în fond cum l-a auzit domnu Bromden pe pacientul McMurphy cerându-i să ridice mâna cu, ocazia votului? Se-ntreabă cum de-a ştiut să lase cârpa din mână şi să se ducă să se-aşeze lingă „activi" în faţa televizorului? Niciunul din cronicii" ceilalţi n-a făcut la fel. Se gândeşte dacă n-a sosit cumva vremea să fie examinat niţeluş dămnu Şef Bromden.

Eu rnă-ntorc cu spatele la ea şi-mi. Afund buretele într-un ungher. Ridic buretele deasupra capului să vadă toată lumea că-i plin de mâzga verzuie şi cât mai trudesc eu; apoi m-aplec şi-neep să frec mai cu sârg ca oricând. Dar oricât de sârguincios aş lucra şi oricât mă strădui să mă prefac că habar n-am de prezenţa ei în spatele meu„ tot o simt cum stă lângă uşă şi-mi sfredeleşte scăfârlia cu privirea până ee-i gata „să pătmndă-n ea, de nu-şi ia ochii de la mine.

Apoi îşi dă seama că şi ea-i privită la rândul ei – de întreg personalul. Aşa cum ea-şi pune întrebări în legătură cu mine. Şi ei se-Btreabă în legătură cu ea şi ce gân-duri are

cu roşcovanul ăla de McMurphy din salon. O pândesc cu toţii să vadă ce va spune referitor la el şi nici că le pasă de-un nătărău de indian rămas în coate şi-n genunchi într-un colţ. O aşteaptă să-nceapă, aşa că ea-şi întoarce privirea de la mine, se duce să-şi toarne o ceaşcă de cafea şi se-aşează, amestecând zahărul cu-atâta băgare de seamă că linguriţa abia dae-atinge marginea ceşcuţei Doctoru-i acela care începe ţ

— Aşadar, oameni buni, îi putem da drumul?

Le surâde internilor care-şi sorb cafelele împrejurul său. Încearcă s-o ocolească cu privirea pe Sora şefă. Ea şaăe tăcută pe locul ei, făcându-l să se simtă nervos şi agitat. Îşi scoate grăbit ochelarii şi şi-i anină pe nas ea s-arunce o privire la ceas, apoi începe să-l răsucească în timp ce vorbeşte.

— A trecut un sfert de oră. Ar fi timpul să-ncepem. Aşa. Domnişoara Ratched, după cum aţi aflat cei mai mulţi,. A convocat adunarea asta. Mi-a telefonat încă înainte: de şedinţa terapeutică, informându-mă că, după părerea ei, domnul McMurphy avea să devină un ferment al dezordinii în secţie, A avut intuiţie ca de-obicei, dacă ne gân-dim la cele întâmplate cu câteva minute niai înainte nu-i aşa?

Se-opreşte din răsucitul ceasului, căcj acum arcu-i aşa de strâns că încă o învârtire şi toate rotiţele-ar sări. Căre-ncotro. Şi rămâne eu surâsul uitat spre el, bătând darabana cu degetele-i mici şi trandafirii pe dosul mâinii, aşteptând. De-obicei în acest punct al şedinţei ea preia conducerea, dar acum tace mâlc.

— După cele întâmplate azi, reia doctorul, nimeni nu va mai putea spune c-avenv de-a face c-un om obişnuit. Nu, categoric nu. Şi el este, lucru evident, un factor de dezordine. Aşa că ădupă cum înţeleg eu, sensul discuţiei noastre; este să hotărâm ce atitudine luăm faţă de el. Presupun că Sofa şefă a convocat şedinţa – rog să mă corectezi, domnişoară Ratched, dacă mă-nşel cumva – ca să

discutăm această situaţie şi s-ajungem la un consens cu privire la ce-avem de făcut cu McMurphy?

Îndreptară spre ea o privire rugătoare, dar ea tot nu zice nimic; şi-a ridicat ochii spre tavan, căutând pesemne pete de murdărie, şi nu pare să fi auzit nici un euvânt de-al lui.

Doctorul se-ntoarce spre şirul internilor de cealaltă parte a încăperii, cu toţi având acelaşi picior călare peste celălalt şi ceşcuţa de cafea sprijinită pe acelaşi genunchi.

— Voi, tineri confraţi, le zice doctorul, îmi dau seama că n-aţi avut încă răgazul necesar să vă formulaţi un diagnostic adecvat despre pacient, dar aţi avut prilejul să-i vedeţi în acţiune. Ce părere aveţi?

Întrebarea îi face să zvâcnească imediat capul în sus. Cu viclenie, el i-a prins şi pe ei în joc. Toţi privesc de la doctor la Sora şefă. Niu se ştie cum, dar ea şi-a recâştigat toată autoritatea cea veche doar în câteva scurte minute. Şezând numai, surâzând în sus spre tavan şi nescoţând o vorbă, a preluat iar hăţurile, făcându-i pe toţi să simtă că aici ea-i o forţă de care trebuie să se ţină seama. Dacă băieţii ăştia nu joacă aşa cum trebuie, s-ar putea întâm-pla să-şi sfârşească practica în Portland, la spitalul de dez-alcoolizare. Şi ei încep să se frământe pe loc ca şi doctorul.

— E-ntr-adevăr foarte turbulent, începe primul băiat, prudent.

Cu toţii mai iau o sorbitură din ceşcuţe şi se gândesc la cele spuse. Apoi următorul zice:

— Şi ar putea constitui un real pericol.

— Adevărat, adevărat, încuviinţează doctorul. Junele-şi închipuie c-a găsit cheia problemei şi continuă:

— Un mare pericol, de fapt, zice el şi se-apleacă înainte în scaun. Reţineţi că omul ăsta a recurs la acte de violenţă doar ca să scape de la ferma de muncă silnică şi s-ajungă în acest spital, relativ mai confortabil.

— Acte de violenţă premeditate, adăugă primul tânăr. Iar ce-l de-al treilea murmură:

— Evident, chiar existenţa acestei premeditări ar putea fi. Un indiciu că nu-i decât un impostor abil şi nicidecum un bolnav mintal.

Se-ntoarce spre ea ca să vadă cum a primit această sugestie dar descoperă că Sora şefă a rămas nemişcată, că n-a dat. nici un semn. În schimb ceilalţi se holbează la el de parc-ar fi zis un lucru foarte ruşinos. El pricepe c-a cam sărit peste cal şi-nceă rcă s-o dea pe glumă; chicotind şi adăugind.:

— Ştiţi cântecul: „Cel ce schimbă pasul, aude-o altă tobă”.

Dar e prea târziu; primul intern se-ntoarce spre el, după ce lasă ceaşca de cafea din mână şi-şi scoate din buzunar o lulea mare cât pumnul.

— Zău aşa, Alvin, îi spune celui de-al treilea, tare m-ai dezamăgit. Chiar de nu i-ai citit dosarul, n-ar fi trebuit decât să-i urmăreşti cu atenţie comportarea în salon, ca să-ţi dai seama cât de absurdă-i ipoteza ta. Omul ăsta nu-i doar foarte, foarte bolnav, dar cred că-i neîndoios şi-un agresor potenţial. Mă gândesc că asta va fi bănuit şi domnişoara Ratched când a convocat şedinţa. Nu recunoşti caracteristicile clasice ale unui psihopat? N-am auzit însă niciodată de-un caz mai evident. Omul ăsta-i un veritabil Napoleon, un Genghis Han, un Atila al hunilor.

Un alt intern i se alătură. Şi-a amintit de remarcile Sorei şefe privitoare la. Iresponsabili.

— Robert are dreptate, Alvin. N-ai văzut cum s-ă comportat omul nostru astăzi? Când şi-a văzut planurile zădărnicite, a sărit din scaun gata să comită un apt nesăbuit. Spuneţi-ne, domnule doctor, ce ne zice dosarul lui în această privinţă?

— Că are un dispreţ pronunţat faţă de disciplină şi autorităţi.

— Exact. Cazierul său ne-arată clar, Alvin, că de repetate ori şi-a manifestat ostilitatea faţă de reprezentanţii autorităţii – la şcoală, în timpul serviciului militar, la închisoare! Şi socot că scenele pe care le-a făcut azi după

frenezia votării sunt o indicaţie cât se poate de clară la ce ne putem aştepta din partea lui în viitor.

Se-opreşte şi se-ncruntă la pipa lui, o pune din nou în gură, aprinde-un chibrit şi soarbe flacăra în cupa pipei c-un plescăit al buzelor. Când i s-a aprins, strecoară o privire spre Sora şefă prin norul galben de fum; pesemne consideră tăcerea ei drept o aprobare a spuselor lui, căci continuă cu şi mai mult avânt şi siguranţă de sine că pân-atunci.

— Stai o clipă şi te gândeşte, Alvin, zice el, şi cuvintele îi ies vătuite de fum, rmaginează-ţi ce i s-ar putea întâmpla oricăruia din noi când va rămâne singur cu domnul McMurphy la terapia individuală. Imaginează-ţi că te-apropii de-uix moment crucial al dezvăluirilor, şi lui i se năzare că te-a răbdat prea destul şi va zice – ia să vedem – „bă, colegian afurisit şi băgăreţ”! Tu-i spui că nu-i cazul să devină ostil, iar el îţi răspunde, mai du-te naibii”, îi zici să se calmeze, pe-un ton autoritar, fireşte, şi-l vezi atunci năpustindu-se spre tine, peste masa de consultaţie, cu toate cele o sută de kilograme ale lui de irlandez roşcovan şi psihopat. Vei fi tu oare, ori suntem careva din noi pregătiţi să-l înfruntăm pe domnul McMurphy când va fi cazul?

Îşi vâra la loc în gui ă pipa uriaşă, îşi sprijină mâinile pe genunchi şi-aşteaptă. Toţi se gândesc la braţele vântoase şi stacojii, la palmele pline de semne ale lui McMurphy, şi la grumazul acela ieşind din maiou ca un drug ruginit de fier. Internul care se numeşte Alvin s-a. Făcut livid la faţă la acest gând, ca şi când fumul acela galben pe care i-l suflă colegul său în nas i-ar fi spoit obrazul.

— Deci credeţi c-ar fi înţelept, întrebă doctorul, să-l trimitem sus la „agitaţi”?

— Cred c-ar fi cel puţin sănătos, zise insul cu pipa, Închizând ochii.

— Mă tem că va trebui să-mi revizuiesc şi eu părerea şi să-l secondez pe Robert, zice Alvin, măcar pentru propria-mi protecţie.

Râd cu toţii. Acum toată lumea-i mai relaxată, sigură c-a venit în întâmpinarea planului chibzuit de ea. Cu toţii mai iau o sorbitură de cafea, în afara insului cu pipa care are mult de furcă cu unealta ce se tot stinge, aprinzând nenumărate chibrituri, trăgând din ea şi pufăind şi plescăind din buze. În cele din urmă pipa scoate din nou fum ca să-i facă plăcere, şi el zice, nu fără mândrie:

— Da. Mă tem că secţia „agitaţilor” e de amicul nostru roşcovan McMaurphy. Ştiţi care-i părerea mea, observându-l atent aceste câteva zile?

— Reacţia schizoidă? Întrebă Alvin.

Cel cu pipa scutură din cap.

— Homosexualitatea latentă cu configuraţie reactivă? „întrebă al treilea.

Pipa, scutură iar din cap şi-nchide ochii.

— Ba, zice şi le surâde celor din jur, complex oedipian negativ.

Urmează felicitări generale.

— Da, cred c-avem multe indicii în acest sens, continuă el. Dar oricare va fi diagnosticul final, trebuie să reţinem un lucru: nu avem de-a face c-un om obişnuit.

— Te-nşeli. Te-nşeli amarnic, domnule Gideon. E Sora şefă.

Toate capetele zvâcnesc spre ea – şi-al meu, dar mă opresc la timp şi mă prefac-că tocmai vreau să şterg o pată pe care am descoperit-o deasupra capului. Toţi trăiesc acum o mare confuzie. Crezuseră că propun lucrul dorit de ea, tocmaiceea ce plănuise şi ea să propună în şedinţa.

Şi eu crezusem la fel. Am văzut-o cum trimitea mereu oameni de două ori mai prizăriţi ca McMurphy sus la „furioşi”, numai pentru că s-ar fi putut să le dea prin cap să scuipe pe careva; acum are în mâinile ei acest taur de om care i-a dat o copită ei şi întregului personal, un om despre care şi ea practic spusese că-l paşte plecarea din secţie nu mai devreme de după-amiaza aceea, iar acuma se opune.

— Nu. Nu-s de acord. Absolut deloc.

— Le surâde tuturor.

— Nu-s de acord că trebuie trimis sus la „agitaţi”, ceea ce n-ar fi decât o modalitate uşoară de-a pasa problema noastră altei secţii, nu sunt de acord că-i un fel. De fiinţă extrordinară – un fel de superpăhopat.

Aşteaptă o clipă dar nimeni nu dă semne c-ar vrea s-o contrazică. Pentru prima dată ia o sorbitură din cafea; ceşcuţa se desprinde de buzele ei, însemnată cu nuanţa aceea roşie-portocalie. Fără voie rămân eu privirea aţintită la buza ceştii; rujul ei nu putea să aibă nuanţa aceea. Culoarea pe care-o luase buza ceştii era de căldură, atingerea cu buzele ei într-atâta a înfierbântat-o.

— Mărturisesc că primul meu gând, când am început să recunosc în domnul McMurphy un element perturbant,. A fost fără nici un dubiu trimiterea lui la „iresponsabili”. Dar cred că acuma e prea târziu. Oare transferarea lui va îndrepta tot răul pe care l-a pricinuit secţiei noastre? Nu cred, nu după cele întâmplate în după-masa aceasta. Consider că dac-ar fi transferat acum la „iresponsabili”, s-ar împlini tocmai aşteptările celorlalţi pacienţi. El ar deveni un marf/x pentru ei. N-ar mai avea atunci ocazia să constate că omul nu-i – cum te-ai exprimat dumneata, domnule Gideon – un „ins extraordinar” -

Mai ia o-nghiţitură de cafea şi aşază ceaşca pe masă; zgomotul ei, ca de ciocănel judecătoresc, îi face pe toţi internii să tresalte în poziţie de drepţi.

— Nu. N-are nimic extraordinar, E şi el doar un om, şi nimic mai mult, supus şi el fricii, laşităţii şi sfiiciunilor pe care le au toţi oamenii. Dacă-i mai acordăm un răgaz de eâteva zile, am convingerea că va demonstra cu prisosinţă acest lucru” atât nouă cât şi celorlalţi pacienţi. Dacă-J menţinem în secţie, sunt convinsă că insolenţa lui va slăbi, că rebeliunea lui se va stinge treptat şi – surâde, ştiind ea ceva nebănuit de ceilalţi – eroul nostru cel roşcovan.

Se va arăta în adevărata lui micime, vrednică de dispreţul pacienţilor: de fanfaron şi palavragiu din aceia care se urcă pe lăzi la bâlci şi ţipă ca să fie urmaţi, aşa cum l-am văzut cu

toţii făcând pe domnul Cheswick, ca apoi să dea-napoi de îndată ce ilmţ un pericol real planând asupra persoanei proprii.

— Pacientul McMurphy – cel cu pipa simte nevoia să-şi apere poziţia, să-şi salveze măcar oleacă obrazul – nu-mi face impresia unui laş.

Mă aştept s-o văd că se-nfurie, dar nici vorbă; ea-I aruncă doar o privire ce pare-a spune „stai să mai vedem", şi adăugă:

— N-am zis că-i tocmai laş, domnule Gideon. O, nu. Dar ţine tare mult la cineva. Pahopat cum e, ţine prea mult la domnul Randle Patrick McMurphy, ca-să-l supună unor primejdii inutile.

Îl învredniceşte.pe flăcău c-un surâs care de astă-dată-i stinge pipa de-a binelea.

— Numai să mai aşteptăm puţin, şi eroul nostru – cum ziceţi voi, băieţi, la şcoală – o s-o lase mai moale? Nu-i aşa?

— Dar s-ar putea să mai treacă săptămâni, îndrăzneşte băiatul.

— Avem la dispoziţie şi săptămâni.

— Se ridică, pă-rând mai sigură şi mulţumită de ane de cum au văzut-o de când a venit McMurphy s-o tulbure acu o săptămână.

— Avem la dispoziţie şi săptămâni, şi luni, chiar şi ani de va fi nevoie. Nu uitaţi că domnul McMurphy a fost trimis la noi prin sentinţă. Perioada ce-o va petrece aici, în acest spital, depinde numai de noi. Aşa că, dacă nu mai e nimic altceva.

ÎNCREDEREA ŞI STĂPÂNIREA DE SINE PE CA-re le arătase Sora şefă la şedinţa cadrelor rr" -au dat destule gânduri negre o vreme, dar nu l-au afectat defel pe McMurphy. La sfârşitul săptămânii aceleia şi toată săptă-mâna următoare i-a călărit la fel de tare pe Sora şefă şi ajutoarele ei, iar pacienţii mureau de plăcere. Câştigase rămăşagul; o scosese pe Sora şefă din ţâţâni, aşa cum promisese, şi-şi încasase răsplata, dar asta nu l-a convins să pună capăt circului şi să n. u mai răcnească pe coridoare-n

stânga şi-n dreapta, râzându-le tuciuriilor în nas, aţâţând întreg personalul, ba o dată mergând pân-acolo încât a oprit-o pe Sora şefă pe coridor ca s-o-ntrebe, dacă nu-i cu supărare, care era măsura, la milimetru, a pieptului ei imens pe care-atâta se căznea să şi-l ascundă, dar fără succes. Ea a trecut pe lingă el, fără să-l ia în seamă, aşa cum se hotărâse să nu ia în seamă faptul că natura îi aninase de piept însemnele acelea, mult prea mari ale feminităţii, ca şi când ar fi fost mult deasupra lui, a instinctelor. Şi-a tuturor slăbiciunilor cărnii.

Când ea afişă pe tablă corvezile de executat, iar el citi că-i daduse-n grijă latrina, se duse la oficiul ei şi-i bătu în geam să-i mulţumească personal pentru crnstea ce i se făcea şi-i mai spuse c-o să se gândească la ea ori de câte ori va desfunda un urinai. Ea-i răspunse că nu era nevoie; să-şi facă numai datoria şi era sufiecient, mersi.

Dar el nu făcu decât să dea cu peria în jurul lor o dată sau de două. Ori, urlând din toţi bojocii câte-un cântec ca s-acompanieze ritmul periei; apoi aruncă nişte Clorax şi considera treaba terminată., Dă-i destul de curat„, îi răspundea el negrului care se legade el pentru grabă cu care-şi isprăvise munca; „poate nu pentru toţi, eu unul însă am de gând să mă uşurez în ele, nu să niănânc prânzul aici„. Şi când Sora şefă cedă la insistenţele negrului şi veni în persoană să inspecteze sectorul lui McMurphy, aduse cu ea o pudrieră cu oglindă şi-o. Aşează sub buza bazinului. Plecă clătinând din cap şi zicând: Ce scandal. Un adevărat scandal” – în dreptul fiecărui urinai. McMurphy păşea alături de ea, aruncând ocheade de sus şi răs-punzând: „Ba nu, e doar o toaletă. O toaletă.”

Însă ea nu-şi pierdu cumpătul, nici nu dădea semne c-ar fi pe cal„ să şi-l piardă. Nu-l slăbea cu curăţenia toaletelor, exercitând asupră-i acea presiune teribilă, lentă şi răbdătoare pe care-o folosea asupra fiecăruia, în timp ce el aştepta înaintea ei ca un prunc gata să se smiorcăie, plecându-şi capul, încălecându-şi vârful unui bocanc cu.

Celălalt, nâurmurând: „Eu tot încerc şi iar încerc, doamnă soră, da mă tem că n-am să mă realizez niciodată ca şef al latrinelor”.

O dată scrise ceva pe-o bucată de hârtie, c-un scris ciudat ce părea în alfabet străin, şi-o prinse sub marginea tucalului cu gumă de mestecat; când veni ea să-l inspecteze cu oglinjoara, scoase-un icnet când „ţi ce se reflecta în ea şi scăpă oglinda în urinai. Dar încă nu-şi pierdu stăpânirea de sine. Chipul ei cu surâsul acela de păpuşă părea dăltuit dintr-un metal indestructibil. Se îndreptă din mijloc şi-i aruncă o privire care-ar fi putut răzui toată tencuiala de ard şi-i spuse că era de datoria lui să facă latrina mai curată, nu mai jegoasă.

De fapt nu se prea făcea curăţenie serioasă niciunde. Cum venea vremea ca oamenii să se-apuce de trebile gospodăreşti, începeau şi meciurile de baseball şi toată lumea-se ducea să-şi tragă un scaun în faţa televizorului, nedez-lipindu-se de el până la cină. Nu conta că curentul era tăiat din camera de gardă şi că nu vedeam absolut nimic pe ecranul cenuşiu, căci Murphy ne distra ceasuri în şir, şezând şi sporovăind şi istorisindu-ne tot felul de întâmplări, de pildă cum făcuse el într-o lună o mie de dolari lucrând în acord ca şofer pe un camion la o exploatare forestieră, şi-apoi îi pierduse pe toţi întrecându-se îa aruncatul securii c-un canadian, sau cum altădată el şi c-un amic al său l-au îmbrobodit pe-un individ să-ncalece pe-un taur indian într-un rodeo dfo Albany, să-l încalece legat ia ochi. „Nu taurul, insul era legat la ochi.” L-au convins pe tip că-n felul ăsta scăpa de ameţeli când taurul începea să joace tontoroiul; apoi. După ce i-au legat năframa ia ochi de nu mai vedea nimic, l-au urcat cu faţa spre coada taurului. McMurphy ne istorisi asta în mai multe rânduri, bătându-se cu şapca peste genunchi ori de câte ori şi-o, amintea. „Legat la ochi şi cu fundu-namte. Şi-al dracului dacă n-a rezrstat cât a trebuit şi n-a umflat punga de bani. Iar eu am ieşit al doilea; de-ar fi fost trântit la

pământ, eu m-alegeam cu locu-ntâi şi-o pungă frumuşică. Jur că de-oi mai încerca vreodată o năzbâtie ca aceea, o să-l leg pe-afurisitu de taur la ochi.”

Şi zbang peste picior, şi râzi şi rlzi, cu capul dat pe spate, împungându-i cu degetu-n coaste pe cei aflaţi în preajmă, încercând să-i facă şi pe ei să râdă.

Ău fost multe asemenea clipe în săptămâna aceea au2eam hohotele lui vajnice, îl priveam cum se scarpină pe pântec şi se-ntinde şi cască, lăsându-se pe spate şi făr cându-i cu ochiul celui pe care încerca să-l distreze, toate eu firescul cu care trăgea aerul în piept, şi-atunci uitam de gândurile mele negre cu privire la Sora şefă şi la Organizaţia din spatele ei. Îl socoteam o clipă destul de puternic aşa cum îl ştiam, ca să nu dea-napoi cum spera ea. Mă gândeam că poate chiar era extraordinar. El este ceea ce este, iată secretul. Poate că în asta-i stătea şi puterea. Organizaţia încă n-a pus mâna pe el în toţi anii ăştia; ce-o face pe Sora şefă să creadă c-o să reuşească ea doar în câteva săptămâni? N-o să-i lase el să-l sucească şi să-l recondiţioneze.

Iar mai târziu, ascunzându-mă cu flăcăii negri în latrină, mă uitam şi eu în oglindă, la propriul meu chip, şi mă-ntrebam cum de era posibil să realizeze cineva un lucru aşa de preţios, de a fi ceea ce este. Vedeam chipul meu în oglindă, oacheş şi aspru, cu pometii obrajilor mari şi ridicaţi de parcă toată carnea de sub §i ar fi fost hăcuită cu barda, cu ochii negri, îndârjiţi şi răi, întocmai ca ai tatei ori ai atâtor indieni cu înfăţişări înrăite pe care ţi-i arată lă televizor, şi mă gândeam: Ăsta nu-s eu, asta nu-i faţa mea. Nu eram eu nici măcar când încercam să semăn cu faţa aia. Nu eram eu cel adevărat nici chiar atunci; eu eram aşa cum arătam, aşa cum mă vroiau oamenii. Nu prea se vede c-aş fi fost vreodată eu. Cum poate McMurphy să fie ceea ce este?

Îl vedeam acum altfel decât atunci când. Venise prima dată; vedeam în el mai mult decât mâinile acelea uriaşe, şi favoriţii roşcovani, şi rânjetul lui, şi nasul spart. Îl vedeam

făeând lucruri care nu se potriveau cu faţa ori cu mâinile sale, ca de pildă să picteze ceva la terapia ocupa-ţională, cu vopsele adevărate pe-o hârtie albă, fără linii ori numere care să-i spună unde să picteze, ori scriind cuiva scrisori c-un scris frumos şi curgător. Cum putea unul care arăta ca el să picteze imagini ori să scrie altora scrisori ori să fi.1 necăjit şi tulburat cum l-am văzut deunăzi când a primit o scrisoare de răspuns? Asemenea lucruri erau de aşti I din partea lui Billy Bibiit sau Harding. Harding avea i c păreau făcute pentru pictură, deşi nu pictase n ăată; Harding îşi încolţea mâinile şi le lăsa să ţi-udeasoă la tăiatul scândurilor pentru cuşti de câini. McMurphy nu era croit astfel. Nu lăsase că înfăţişarea lui să-i dicteze în vreun fel viaţa, cum nu lăsase nici Combinatul să-l prelucreze astfel încât să se potrivească unde vroiau ei.

Acum vedeam altfel o sumedenie de lucruri. Îmi închipuiam că maşina de ceaţă se făcuse praf în perete atunci când o dăduseră la maximum în timpul şedinţei de wneri, aşa c-acum nu mai puteau răspândi ceaţă şi gaze care să schimonosească înfăţişarea lucrurilor. Pentru întâia oară de-atâta amar de ani vedeam oamenii fără conturul ăla întunecat cu care mă obişnuiseră, iar într-una din nopţi ara izbutit chiar să văd afară pe fereastră.

Cum vă spuneam, în majoritatea serilor înainte să mă trimită la culcare, îmi dădeau pilula aia care mă făcea knock-out şi nu mă lăsa să-mi mai revin. Dar dacă nu nimereau cumva doza şi totuşi mă trezeam, ochii mi-erou acoperiţi de cruste şi dormitorul era plin de fum, iar cablurile supraîncărcate „din pereţi se chirceau şi-arurâcau scântei de ură şi de moarte în salon – o privelişte greu de răbdat pentru mine, aşa că-mi viram capul sub pernă şi-n-cercam s-adorm la loc. Ori de câte ori scoteam iar nasul afară, mă întâmpina mirosul ăla de păr pârlit şi-un fâşiit ca de costiţă pe-un grătar încins.

Dar în noaptea asta, la câteva zile după şedinţa cea mare, m-am deşteptat, şi dormitorul era limpede şi liniştit: în

afară de răsuflarea uşoară a bărbaţilor şi de chestiile ăiea ce zornăiau în voie sub coastele sfrijite ale celor două „legume” bătrâne, era ft. Nişte deplină. O fereastră era ridicată şi aerul din dormitor era proaspăt şi-avea un gust care te-ameţea şi te îmbăta uşor, dându-mi ghes pe neaşteptate să mă scol din pat şi să fac ceva – indiferent ce.

M-am strecurat dintre cearşafuri şi-am pornit-o cu tălpile goale peste dalele reci dintre paturi. Am pipăit dalele cu piciorul şi m-am întrebat de câte ori, de câte mf. I de ori am trecut cârpa udă peste podeaua asta fără s-o simt că există. Acum corvezile alea mi se păreau un vis, ca şi când nu-mi venea să cred că toţi anii aceia în care le făcusem se petrecuseră aievea. Numai linoleumul rece de sub picioarele mele era cu-adevărat real atunci, în clipa aceea.

Am trecui printre băieţii îngrămădiţi în şiruri lungi şi albe pe paturi ca rişte troiene de zăpadă, atent să nu dau peste careva, până ce-am ajuns la peretele cu ferestre. Am păşit pe lingă rândul de ferestre până la cea al cărei stor se legăna uşor înăuntru şi-n afară în adierea brizei, şi mi-am lipit fruntea de plasa de sârmă. Sirma era rece şi tăioasă şi mi-am întors capul de pe-o parte pe alta ca s-o simt cu amândoi obrajii şi-am adulmecat briză. Vine toamna, mi-am zis, simt mirosul acru de melasă al silozurilor vibmnd în aer ca un clopot – un miros ca atunci când cineva a dat foc frunzelor de stejar şi le-a lăsat să ardă mocnit peste noapte pentru că-s prea verzf.

Vine toamna, mă tot gândeam eu, toamna; ca şi când ăsta ar fi fost lucrul cel mai ciudat. Toamna. Chiar aici, afară, fusese nu demult primăvară, apoi vară, iar acum e toamnă – asta-i neîndoielnic o idee curioasă.

Mi-am dat seama că încă-mi ţineam ochii închişi. Îi închisesem când îmi lipisem obrazul de plasă, de parcă mi-ar fi fost teamă să privesc afară. Acuma trebuia să-i deschid. Am privit afară pe fereastră şi-am văzut pentru prima dată că spitalul era undeva la ţară. Luna ahf. A se ridicase peste păşuni; obrazul îi era brăzdat şi julit unde tocmai scăpase

din lăstărişul încurcat de stejar şi madronă de pe dunga orizontului. Stelele dimprejurul lunii au pălit; se făceau mai luminoase şi mai bărbate cu cât se depărtau de cercul de lumină în care împărţea lună uriaşă. Mi-am adus aminte cum băgasem de seamă acest lucru când am ieşit odată la vânătoare cu Tatucă şi cu unchii mei, stând întins şi înfăşurat în păturile ţesute de bunica, la o bucăţică de drum mai la vale de locul unde bărbaţii şedeau pe vine în jurul focului într-un cerc mut. Trecându-şi din mână-n mână o bărdacă de doi litri cu racr.ru de cactus. Priveam luna aceea mare a preriei din Oregon, aninată deasupră-mi, cum ruşinează toate stelele dimprejur. Am rămas treaz ca s-o privesc, să văd dacă luna pălea vreodată ori, dacă stelele se aprindeau mai tare, până ce rouă a-nceput să mi se-adune pe obraji şi-a trebuit să-mi trag pătura peste cap.

Ceva a mişcat pe câmpul de sub fereastra mea – iscând un păienjeniş de umbre pe iarbă până a dispărut dup-un gard de mărăcini. Când se-ntoarse-n fugă îndărăt spre un loc unde-l puteam zări mai bine, am descoperit că era un câine, o corcitură tânăra şi hoinară ce plecase pe furiş de-acasă ca să afle ce lucruri se petreceau pe întuneric.

Adulmeca găuri de veveriţe râmătoare, nu cu gândul de-a se apuca să scurme-n căutarea vreuneia, ci doar ca să afle cu ce se-ocupau la ora aia. Îşi vâra botu-n câte-o gaură, cu fundul avântat în sus şi coada muncind vârtos, apoi o zbughea spre alta. Luna lucea în juru-i pe iarba umedă şi când fugea lăsa în urma lui pete ca de vopsea întunecată pe luciul afniliu al pajiştii. Galopând de la o galerie inteuntă la alta, deveni atât de absorbit de ce i se întâmpla – cu luna acolo sus. Cu noaptea adâncă şi boarea de vânt atât de plină de miresmele sălbatice care-l pot îmbăta pe orice căţelandru – că simţi nevoia să se trântească pe spate şi să se tăvălească-n iarbă. Se zbătu şi se zvârcoli-mprejur ca un peşte, cu spinarea arcuită şi burtă-n sus şi, cina se aburcă iar în picioare şi se scutură, o bură de apă i se desprinse din blană, sticlind că nr. şte solzi argintii în bătaia lunii.

Amuşină din nou toate găurile cu iuţeală, ca să-şi întipărească mirosurile, apoi deodată încremeni c-o labă ridicată, capul înclinat într-o parte, eiuVnd urechea. Am ascultat aşa multă vreme. Apoi. De la mare depărtare, s-a auzit un gâlgâit ascuţit şi vesel, abia conturat, dar venind toj; mai aproape. Gâşte de Canada plecând în sud pentru vremea iernii. Asta mi-a amintit de ci 1 ă prudă şi târâş pe burtă am făcut la viaţa mea îneereând să dobor o gâscă sălbatică, fără să fi reuşii vreodată.

Am încercat, să mă uit şi eu încotro se tyta tainele, Să văd dacă nu cumva puteam zări stolul, dar era prea întuneric. Ţipătul g işieior se apropia iot mai mult, până ce păru că stolul zboară chiar prin dormitor, deasupra capului meu. Apoi trecu prin dreptul lunii – un şirag neguriu, alungit, desfăşurat în formă de V de gânsacul din frunte, O clipă gânsacul acela se pomeni drept în mijlocul cercului de lumină, mai mare decât ceilalţi, o crace neagră ce-şi desfăcea şi închidea braţele, apoi trase după el V-ul în afara luminii, pe cerul întunecat. V

Le-am ascultat cum se pierd în depărtare, până ce nu mai auzeam în urechi decât am ntirea ţipetelor lor. Câinele încă le mai putu auzi multă vreme după mine. Rămăsese nemişcat, c-o labă ridicată; nu se clinti, şi nu latră când trecură pe deasupra lui. Când nu le mai putu auzi nici el, o porni în salturi în direcţia în care se făcuseră nevăzute, spre şosea, alergând grav şi întins de parcă se ducea la o-ntâlnire. Mi-ara ţinut respiraţia şi-am prins cu urechea lipăitul labelor lui mari pe iarbă cum fugea; apoi am auzit o maşină accelerând la ieşirea din curbă. Lumina farurilor mătură cerul peste umărul şoselei, apoi scrută întunericul de pe şosea. Am urmărit câinele şi maşina cum se-n-dreaptă spre acelaşi punct de pe caldarâm.

Câinele ajunsese aproape de parapetul de fier de la marginea câmpului, când am simţit că mi se furişează cineva la spate. Doi oameni. Nu m-ara întors, dar ştiam că-i negrul eăruia-i zice Geever şi infirmiera cu semnul din

naştere şi crucifixul atârnat de gât. Am auzit murmurul fricii învârtejindu-mi-se în cap. Negrul rn-a apucat de-un braţ şi m-a răsucit.

— Îl iau eu, zice.

— E răcoare aici la fereastră, îmi zice infirmieră, Şfei crezi c-ar fi mai bine să ne-ntoarcern frumuşel în patul nostru plăcut şi cald?

— N-aude, îi spune negrul îl duc eu. Tot mereu. Îs: i desface cearşafurile şi se preumblă primprejur.

Iar eu mă pornesc, în timp ce ea face un pas înapoi şi zi.ee?

— Da, chiar te rog – către negru.

Îşi tot ffământă lanţul care-i coboară pe gât, Acasă obişnuieşte să se-nchidă-n baie, se dezbracă şi-ncepe să-şi frece cu crucifixul urma aceea întunecată ce-i coboară din colţul gurii într-o. Jcnie subţire peste urrâăr şi skti. O freacă şi-o fot freacă şi-o imploră pe Fecioara Maria să tune şi să fulgere, dar semnul rămâne la locul său. Se uită-n-oglindă şi bagă de seamă că-i mai întunecat ca niciodată. În cele din urmă apucă o perie de sârmă din acelea folosite la răzuirea vopselei de pe ghete şi-şi freacă semnul, îşi trage cămaşa de noapte peste pielea crudă şi mustindă şi se târăşte-n pat.

Dar ea-i prea plină de spurcăciunea aceea. În timpul somnului îi urcă pe gâtlej şi-i podideşte gura, picurând afară la colţul gurii ca un fel de spută roşiatică, alunecând pe gât, şi peste piept. Iar dimineaţa pricepe că-i iar pân-gărită şi-şi zice atunci că nu poate să vină dinlăuntrul ei – cum ar putea să vină, aşa bună catolică cum e să?

— Ci că i se trage de la faptul că lucrează serile într-un salon fe bşrbaţi păcătoşi ca mine. E numai vina noastră,. Şi-o să ne plătească „a pentru asta de-are să fie ultimul lucra ce-l va mai face pe lume. Tare-aş fi vrut să se trezească McMurphy şi să-mi sară-n ajutor.

— Leagă-l de pat. Doranu Geever, şi eu am să-i pregătesc medicaţia.”

În şedinţele de terapie în grup se dau la;

Iveală plângeri aşa de vechi, demult îngropate, că lucrurile la care se referă s-au şi schimbat între timp. Acum că-l au pe McMurphy care să-i susţină, băieţii încep să tabere cu gura pe tot ce s-a-ntâmplat vreodată în secţie şi nu le-a fost pe plac.

— De ce trebe să fie dormitoarele-ncuiate la sfârşit de săptămmă? O să-nt rebe Cheswick sau altul. Nu poate omul să-şi vadă singur de trebi nici măcar în zilele de odihnă?

— Da, dom şoară Ratched, reia şi McMurphy, de ce?

— Dacă dormitoarele ar rămâne descuiate, cum am constat şi din trecut, voi oameni buni, v-aţi reîntoarce în pat după gustare.

— Şi ăsta-i un păcat de. Moarte? Vreau să zic, şi oamenii normali rămân în pat până târziu în zilele de odihnă.

— Voi însă vă aflaţi aici, va zice ea repetându-ne-o a suta oară, din pricina neputinţei voastre dovedite de-a vă adapta la societate. Doctorul şi cu mine avem convingerea că fiece minut petrecut în compania celorlalţi are, cu unele excepţii, valoare terapeutică, în vreme ce fiece minut petrecut în visare de unul singur doar vă accentuează izolarea.

— Ăsta-i motivul pentru care trebuie să se-adune cel puţin opt inşi înainte să poată fi duşi la terapia ocupaţianală ori la educaţia fizică, sau careva din ei la şocuri?

— Într-adevăr.

— Vreţi să spuneţi că-i semn de boală dacă vrei să stai singur?

— N-am zis asta.

— Vreţi să spuneţi că, dacă mă duc la privată ca să mă uşurez, va trebui să car cu mine cel puţin şapte ortaci ca să nu mă lase să cad în visare pe budă?

Mai nainte ca ea să poată răspunde, Cheswick sare-n picioare şi-ncepe să răcnească la ea:

— Aşa, asta vreţi să ziceţi?

Şi ceilalţi „activi” adunaţi în salon prind glas:

— Da, da, asta vroiaţi să spuneţi?

Ea va aştepta ca ei să se domolească şi şedinţa să revină la un ton normal, apoi va spune calmă:

— Dacă voi, oameni buni, vă mai potoliţi şi vă purtaţi ca un grup responsabil de adulţi şi nu o liotă de ţânci de pe terenul de joacă, atunci poate c-o să întrebăm doctorul dacă e de părere că o schimbare în regulamentul secţiei ar fi acum în beneficiul vostru. Domnule doctor?

Toată lumea ştie ce va răspunde doctorul şi-nainte să apuce el să spună ceva, Cheswick se lansează cu o altă plângere:

— Dar cum rămâne cu ţigările noastre, dom şoară Ratched?

— Da, cum rămâne cu ele? Mormăie „activii”.

De data asta McMurphy se-ntoarce spre doctor şi-i adresează direct lui întrebarea, până să nu intervină Sora şefă.

— Da, doctore, cum rămâne cu ţigările? Cum are ea dreptul să ne reţină ţigările – ţigările noastre – grămadă pe pupitru de colo de parc-ar fi averea ei, şi să ne dea cu ţârâita câte-un pachet pe zi atunci când are chef? Nu-mi convine să cumpăr un cartuş de ţigări şi să vină nu-ştiu-cine să-mi spună când să le fumez.

Doctorul şi-a aplecat capul în aşa fel îhcât s-o poată privi pe Sora şefă prin ochelari. Nu aflase de faptul că ea confisca surplusul de ţigări ca să pună capăt jocului de cărţi cu mize.

— Ce-i chestia asta cu ţigările, domnişoară Ratched? Nu-mi vine să cred ce-am auzit.

— Socotesc, domnule doctor, că trei, patru şi uneori chiar cinci pachete de ţigări pe zi sunt prea multe pentru ca să le fumeze un singur om. Or tocmai asta părea să se-ntâmple săptămâna trecută – după venirea domnul McMurphy – şi de aceea m-am gândit c-ar fi mai bine să pun sub control cartuşele de ţigări cumpărate la cantină şi să eliberez fiecărui om numai câte-un pachet pe zi.

Laximum două. A vi se lasă înapoi

McMurphy se apleacă înainte pe scaun şi-i şopteşte lui swick, dar destul de tare ca s-audă toată lumea:

— Umblă zvonul că următoarea ei hotărâre o să fie-n tură cu drumurile la budă; nu numai că trebe să cari ine şapte amici, clar ţi se limitează drumurile la bwdă – Nci când îţi permite ea. N fotoliu şi se pune pe-un râs aşa de. Rac, că nimeni na mai apucă să spună un cuvânt vreme de-un minut.

McMurphy se anr.za de minune pe seama tărăboiului pe care-l isca şi cri vi că era şi puţin nedumerit că personalul nu făcea presiuni prea mari asupra lui, surprins mai ales că Sora, şefă nu avea mai multe să-i spună.

— Credeam că-i. Mai tare acvila băiună, îi zise el lui Harding după una din şedinţele terapeutice. Poate că nici eu i-a trebuit altceva ca să se dea pe brazdă decât o trântă bună. Fapt e că se poartă – şi aici se încruntă – de parcă-ar avea încă toate atuurile în mâneca-i albă.

El se ara uză în continuare de toate câte ie făcea, cam până miercurea din săptămâna următoare. Apoi se dumiri de ce Sora şefă era aşa de sigură de cărţile ei. Miercurea-i ziua când ne împachetează pe toţi care încă avem bube şi ne duc la bazinul de înot, cu sau fără voia noastră. Când mai era ceaţă în salon, obişnuiam să m-ascund în ea ca să scap. Bazinul mă sperea întotdeauna; întotdeauna mă temeam c-o să-mi treacă apă peste cap şi c-o să mă-nec, c-o să mă soarbă apa pe scurgătoare drept în mare. Când eram copil nu mi-era frică de râul Columbia; mă mişcăm pe schelăria de deasupra cascadei împreună cu oamenii mari, căţărând-u-mă peste tot, înconjurat din toate părţile de mugetul verde-alburiu al apei şi de bura ceţoasă care descria curcubeie. Fără să am măcar cuie la încălţări precum ceilalţi bărbaţi. Dar când l-am văzut pe Tatucă începând să se sperie de una şi de alta, m-am înfricat şi eu, aşa că nu mai puteam, răbda nici măcar o gârlă până la genunchi.

Am ieşit din vestiar şi bazinul se vălurea şi clipocea, plin de bărbaţi despuiaţi; chiotele şi răcnetele ricoşau din tavanul

înalt aşa cum se-ntâmplă în bazinele închise. Tuciuriii ne minară în turmă spre apă. Era plăcuţă şi călduţă dar n-aveam chef să mă depărtez de margine (negrii se plimbi pe margineabazinului cu prăjini lungi de bambus cu care ne împing la o parte dacă încercăm să ne cramponăm de laterală), aşa că m-am ţinut pe lângă McMurphy ştiind că pe el nu-l vor sili să intre-n apa adâncă dacă nu voia.

El vorbea cu supraveghetorul bazinului, iar eu rămă-sem la vreo doi metri mai încolo. McMurphy trebuie că se afla într-o groapă, căci era nevoit să calce apa în vreme ce eu stăteam frumuşel cu tălpile pe fundul bazinului. Supraveghetorul nostru stătea în picioare pe buza bazinului; avea un fluier şi-un maiou cu numărul secţiei pe el. El şi cu McMurphy ajunseră să vorbească despre diferenţa dintre spital şi puşcărie, şi McMurphy îi spunea cu cât mai bine i se părea în spital. Supraveghetorul nu era aşa de sigur. L-am auzit zicând că, de pildă, internarea într-un spital nu era totuna cu condamnarea la pârnaie.

— Te condamnă la puşcărie şi-ai un soroc înaintea ta la care ştii c-o să-fii pus în libertate, zise el.

McMurphy se opri din joacă lui cu apa. Înotă încet spre marginea bazinului şi se agăţă de ea, ridicând ochii spre supraveghetor.

— Şi cum e dacă eşti internat? Îl întrebă el dup-o pauză.

Păzitorul nostru ridică din umerii lui musculoşi şi-n-cepu să tragă de panglica fluierului agăţat de gât. Era un vechi jucător profesionist de fotbal, cu urme de cram-poane pe frunte, şi din vreme în vreme când părăsea să-îonul lui un semnal i se declanşa în fundul privirii şi bu-zele-i începeau să împroaşte în jur cu numere şi el se lăsa pe brânci în poziţie de atac şi sărea să placheze vreo infirmieră rătăcită, năpustindu-i umărul în rinichi ca să-i facă loc mijlocului său să ţâşnească prin breşa creată. De aceea-l ţineau în salonul „agitaţilor”; ori de câte ori nu era de serviciu la bazin, se puteau aştepta la asemenea chestii.

Ridică din nou din umeri la întrebarea lui McMurphy, apoi aruncă o privire în dreapta şi-n-stingă să se-asigure că negrii nu erau prin preajmă şi îngenunche aproape de muchia bazinului. Îşi întinse spre examinare braţul.

— Vezi ghipsul aşa?

McMurphy se uită nedumerit la braţul vânjos.

— Dar n-ai pic de ghips pe braţul ăsta, amice.

Supraveghetorul surâse.

— Ba da. Ghipsu-i acolo pentru că m-am ales c-o fractură tare păcătoasă în ultimul meci cu Tuciuriii. Nu pot trage echipameritu pe mine până ce nu se leagă osu şi-mi scot ghipsul. Infirmiera din salonul meu mi-a zis că-mi tratează braţul în secret. Da, omule, a zis că dacă nu-l forţez ori mai ştiu eu ce, o să-mi scoată ghipsu şi-o să mă pot întoarce la club.

Îşi propteşte pumnii închişi pe cimentul ud şi ia o poziţie de sprijin într-o mâna să vadă cum îi rezistă braţul. McMurphy îl urmări o vreme, apoi îl întrebă de când aşteaptă el să afle că braţu i s-a vindecat şi că poate părăsi spitalul. Supraveghetorul se ridică încet de jos şi-şi şterge braţul. Pare jignit de întrebarea lui McMurphy, ca şi când ar fi fost acuzat că-i prea molâu şi că-şi linge doar rănile.

— Io am fost încredinţat spitalului, zice el. Aş fi plecat până-acum dac-ar fi fost după mine. Poate că n-aş fi putut juca în prima echipă cu în ina asta betegită, da măcar puteam împături prosoape, nu? Puteam să fac ceva. Infirmierea aia din secţie-i tot spune doctorului că încă nu-s gata. Nici ca să-mpăturesc prosoape-n vestiaru ăla mic şi-mpuţit nu-s gata.

Se-ntoarse şi se duse înapoi la scaunul său, se caţără pe scăriţa lui ca o gorilă beată, chiorându-se de sus la noi, cu buza inferioară răsfrântă mult înainte.

— M-au înhăţat pentru beţie şi scandal, şi mă aflu aici de opt ani şi opt luni, zise.

McMurphy îşi făcu vânt spre largul bazinului, călcând apa şi reflectând la cele auzite. El fusese condamnat la şase luni

de muncă silnică şi isprăvise două din ele, îi mai rămăseseră patruşi patru luni i se păreau prea destule ca să le petreacă închis orişiunde. Stătuse aproape o lună în casa asta de nebuni şi poate că era mult mai bine aici decât la ferma penală, dacă puneai la socoteală paturile comode şi sucul de portocale la micul dejun, dar era mai rău dacă trebuia să petreacă aici câţiva ani. Înotă spre scările de la capătul cu apă mică al bazinului şi rămase să şadă acolo tot restul programului, trăgându-se de smocul de lină de pe piept şi încruntându-se. Văzându-l cum sade încruntat de unul singur, mi-am amintit de cuvintele Sorei şefe din şedinţă şi iar m-a apucat frica.

Când au suflat din fluier ca să ieşim afară şi-am por-nât-o cu toţii împleticindu-ne spre vestiar, ne-am ciocnit de cealaltă secţie care intra în bazin pentru ora ei, iar în cada pentru spălat picioarele am dat de puştiul din salonul lor. Avea o căpăţână enormă, rozalie şi spongioasă ca buretele, şolduri şi picioare puhave – de parcă ar fi fost un balon umplut cu apă şi gâtuit la mijloc – şi zăcea culcat pe-o rina în cadă, scoţând sunete de focă adormită. Cheswick şi cu Harding l-au ajutat să se-aburce în picioare, dar el s-a culcat imediat la loc. Capul i se bălăngănea prin apa cu dezinfectant. McMurphy îi urmări cum, încercau să-l proptească iar pe picioare:

— Ce dracu o mai fi şi cu ăsta? Întrebă el.

— Are hidrocefalie, îi explică Harding. Un fel de tul-burare limfatică, presupun. Capul i se umflă cu lichid, Dă-ne o mina de ajutor să-l ridicăm în picioare.

Cum îi dădură drumul, puştiul se culcă la loc în cadă; expresia feţei lui era neajutorată, răbdătoare, încăpăţânată; gura îi salivă şi scotea băşici în apa lăptoasă. Harding îşi repetă rugămintea către McMurphy ca să le dea o mina de ajutor, şi el împreună cu Cheswick se aplecă iar asupra puştiului. Mc Murphy îi împinse la o parte şi trecu peste cel culcat, sprg, duş.

— Lăsaţi-l să zacă, zise el spălându-se sub duş. Poate că-nu-i place apa adâncă.

Vedeam bine schimbarea. Ziua următoare-i surprinse pe toţi din salon sculându-se devreme şi frecând latrina până ce ajunse să strălucească de curăţenie, apucându-se apoi să lustruia-scă şi podeau holului când i-o cerură tuciuriii. Toţi erau surprinşi în afară de Sora şefă, care se purta ca şi când nimic n-ar fi fost ieşit din comun.

Iar în după-amiaza aceea, în timpul şedinţei terapeutice, când Cheswick se ridică şi zise că toată lumea era de părere că trebuia întreprins ceva în problema ţigărilor, adăugind: „Doar nu-s ţinc ca s-ascundeţi ţigările de mine ca pe nişte prăjituri! Vrem să se facă ceva în chestia asta, nu-i aşa, McMurphy?” şi aşteptă sprijinul lui McMurphy. Se alese doar cu tăcerea acestuia.

Întoarse privirea spre colţul lui McMurphy. Toţi se uitară într-acolo. McMurphy era la locul lui, studiind pachetul de cărţi care apărea şi dispărea în palmele sşie. Nici măcar nu ridică ochii de la ele. Se lăsă o tăcere apăsătoare; nu se mai auzea decât fâşiitul cărţilor unsuroase şi respiraţia grea a lui Cheswick.

— Vreau să se facă ceva! Ţipă Cheswick încă o dată. Nu-s un ţine mucos!

Bătu cu piciorul în podea şi aruncă o privire disperată împrejur, ca de prunc rătăcit gata să izbucnească-n lacrimi. Îşi strânse amândoi pumnii şi-i lipi de pieptul său feciorelnic şi rotund. Pumnii îi arătau ca nişte mingi rozalii pe fondul verde, şi erau aşa de tare încleştaţi că-l făceau să tremure.

Niciodată nu păruse prea mare; era scund şi prea gras şi avea un început de chelie în creştetul capului ce-arăta ca un dolar trandafiriu, dar cum stătea singur în picioare în mijlocul salonului comun, arăta de-a dreptul pitic. Întoarse ochii spre McMurphy, dar nu i se răspunse la privire, apoi trecu în revistă şirul „activilor” implorând ajutor. De fiecare dacă când vreunul întorcea ochii, refuzând să-i dea un sprijin, panica de pe chipul lui creştea. În cele din urmă

privirea i se poticni în dreptul Sorei şefe. Bata din nou cu piciorul în podea.

— Vreau să se facă ceva! M-auziţi? Vreau să se facă ceva! Ceva! Ceva! Ce.

Cei doi vlăjgani negri îi apucară mâinile pe la spate, şi negrul cel pirpiriu aruncă o chingă peste el. Cheswick se dezumflă ca un balon scurt şi vlăjganii îl târâră spre salonul „agitaţilor”; se auzea bufnetul istovit al trupului său cum îl săltau pe scări în sus. Când cei doi negri reveniră şi se-aşezară, Sora şefă se întoarse spre şirul „activilor” din faţa ei şi-i fixă cu privirea. Nimeni nu mai scosese o vorbă de la plecarea lui Cheswick.

— Mai există observaţii, întrebă ea, cu privire la raţionalizarea ţigărilor?

Cercetând cu privirea şirul de feţe ce se rânduiau mahmure pe peretele opus, ochii mi s-au oprit în cele din urmă asupra lui McMurphy în fotoliul său din colţ, absorbit de tăiatul cărţilor de joc c-o singură mână. Şi tuburile albe din tavan încep din nou să-şi reverse lumina îngheţată. O simt, razele lor mă lovesc în stomac.

De când McMurphy nu mai sare-n ajutorul nostru, unii „activi” se sfătuiesc şi-şi zic că el tot vrea s-o ducă pe. Sora şefă, că pasămite a fost avertizat, cum că ea vrea să-l paşaporteze sus la „dereglaţi” şi de-aceea s-a hotărât s-o ia încetişor o vreme, să nu-î dea ocazia. Alţii îşi închipuie c-o lasă doar să se relaxeze, ca apoi să se năpustească c-o chestie nouă asupra ei, una şi mai deşucheată ca pân-acum. Îi aud şoptind între ei pe la colţuri, duşi pe gânduri.

Dar eu ştiu de ce-o face. L-am auzit vorbind cu paznicul bazinului. S-a făcut şi el mai prudent, asta-i tot. Aşa ca Tatucă, atunci când şi-a dat seama că nu poate birui ceata aia de la oraş care convinsese guvernul să ridice acolo barajul pentru că le aducea bani şi un loc de muncă şi pentru că-n felul ăsta scăpau şi de satul nostru: tribul ăla de indieni pescari n-avea decât să-şi ia-n spinare colibele puturoase şi cele două sute de mii de dolari şi să se care-n

altă parte! Tatucă fusese isteţ că semnase hârtiile; n-avea nimic de câştigat dacă dădea ofertei lor cu piciorul. Guvernul tot ar fi pus laba pe locul nostru, mai curând ori mai târziu; aşa măcar tribul era bine plătit. Fusese lucrul cel mai deştept. Şi McMurphy făcea un lucru deştept. Îl înţelegeam foarte bine. Cedase pentru că ăsta era lucrul cel mai deştept, şi nu pentru vreunul din motivele inventate de „activi". Nu mărturisise asta, dar eu o ştiam şi-mi ziceam că-i lucrul cel mai isteţ. Îmi repetam la nesfârşit: e cel mai bine aşa. Ca şi-atunci când te piteşti undeva. E lucrul cel mai isteţ, nimeni nu poate zice altminteri. Eu ştiu ce face.

Apoi într-o bună dimineaţă, află adevărul şi „activii", pricep şi ei motivul purtării lui şi că explicaţiile năsocite de ei nu-s decât minciuni ca să se autoamăgească. El nu pomeneşte nimic de discuţia pe care-a avut-o cu paznicul, dar ei au aflat. Îmi închipui că Sora şefă o fi răspândit ştirea-n cursul nopţii pe toate firele ascunse-n podeaua dormitorului, căci ei ajung să se dumirească toţi deodată. Se vede după felul cum îl privesc pe McMurphy când el intră-n dimineaţa aceea în salonul de zi. Nu arată c-ar fi supăraţi pe el, nici măcar dezamăgiţi, căci înţeleg la fel de bine ca şi mine că singura cale de-a o face pe Sora şefă să-i ridice conscrierea e să se poarte cum vrea ea, dar totuşi încă-l privesc ca şi când ar fi voit ca lucrurile să fi stat altminteri.

Chiar şi Cheswick arată că-l înţelege pe McMurphy şi nu-i poartă pică pentru că nu s-a amestecat şi n-a făcut tărăboi pentru ţigări. S-a întors de sus în aceeaşi zi în care Sora şefă a răspândit ştirea către toate păturile, şi i-a spus personal lui McMurphy c-a priceput de ce s-a purtat aşa, c-a fost cu siguranţă lucrul cel mai isieţ şi că, dacă el ar fi ştiut că Mack e conscris, nu l-ar fi pus niciodată într-o asemenea situaţie ca deunăzi. I-a spus lui McMurphy toate astea în vreme ce eram iarăşi duşi spre bazinul de înot. Dar chiar când am ajuns acolo, a adăugat că totuşi tare-ar fi vrut să se fi putut face ceva, apoi a sărit în apă. Şi şi-a prins

nu se şl ie cum degetele în grătarul de pe scurgerea bazinului, de nici supraveghetorul cel vânjos, nici McMurphy „i nici cei doi negri nu i-au putut desprinde şi, până să găsească o şurubelniţă şi să desfacă grătarul şi să-l aducă pe Cheswick la supra faţă cu degetele-i roze-albăstrui încă încleştate pe grătar, s-a înecat.

MAI SUS DE MINE, PE RÂNDUL CE-ASTEAPTA masa de prânz, văd cum zboară o tavă-n cer, un nor de plastic verde din care plouă cu lapte, mazăre şi supă de legume. Sefelt zvâcneşte din rând într-un picior, cu ambele mâini răşchirate în sus, cade pe spate într-un arc încremenit, şi albul ochilor i se bulbucă spre mine peste cap. Scăfârlia îi izbeşte podeaua de dale c-un trosnet ca de lespezi sub apă, şi el rămâne arcuit astfel, ca un pod care tremură-n convulsii. Fredrickson şi Scanlon sar să-l ajute, dar negrul cel mătăhălos îi împinge la loc în rând şi scoate iute din buzunarul de la spate o bucată de lemn teşit, înfăşurat cu bandă şi c-o pată cafenie pe el. Desface cu forţa gura-ncleştată a lui Sefelt şi-i vira lemnul între maxilare, şi aud cum acesta se crapă sub muşcătura lui Sefelt. Simt gustul aşchiilor de lemn în gură. Convulsiile lui Sefelt se mai răresc dar devin mai puternice, muncin-du-i trupul şi făcându-l să zvâcnească-n sus arcuit, apoi lăsându-l să cadă – ridicări şi căderi tot mai rare, până ce vine Sora şefă şi se-apleacă deasupră-i şi el se topeşte de tot într-o baltă cenuşie şi nevolnică pe podea.

Ea-şi împreunează mâinile în faţa pieptului, ar putea ţine şi-o lumânare, şi se uită spre podea la ce-a mai rămas din el, prelingându-se pe crăcii pantalonilor şi pe mâneci. -

— Domnul Sefelt? Întreabă ea pe negru.

— Îhî, chiar el.

— Negrul se luptă să-şi recâştige lemnul.

— Domnu Sii-fel.

— Şi domnul Sefelt ne declară că nu mai are nevoie de medicaţie.

Clatină din cap, se retrage un pas din calea lui cum sentinde într-o baltă spre pantofii ei albi, ridică apoi capul şi priveşte semnificativ spre cercul „activilor” care s-au strâns să-l vadă. Clatină din nou din cap şi repetă:

— Că nu mai are nevoie de medicaţie.

Faţa îi e surâzătoare, miloasă, răbdătoare şi scârbita, toate la un loc – o expresie îndelung studiată. McMurphy n-a mai văzut aşa ceva.

— Dar care-i necazu cu el? Întreabă.

Ea rămâne cu ochii lipiţi de baltă aceea, zicând fără să sentoarcă spre McMurphy:

— Domnul Sefelt e epileptic, domnule McMurphy. Ceea censeamnă că-l pot apuca asemenea crize în orice moment dacă nu urmează prescripţiile medicale. Dar el pare să ştie mai bine. L-am avertizat c-aşa se va-ntâmpla dacă nu-şi ia medicamentele. Şi totuşi el ţine neapărat să se poarte ca un copil.

Fredrickson iese din rând cu sprâncenele zburlite. E-un Ins vinos, albinos, cu păr blond şi sprâncene aţoase de-aceeaşi culoare, cu maxilarul prelung, care din când în când face pe durul, aşa cum încercase şi bietul Cheswick – urlă şi spumegă şi suduie pe vreo infirmieră, amenin-ţând c-o să părăsească locul ăsta împuţit! Ei îl lasă-n-totdeauna să răcnească şi să-şi agite pumnul până ce se potoleşte, după care-i zic că, dac-ai isprăvit, domnule Fredrickson, uite-acum ne ducem să batem la maşină externarea dumitale – apoi fac pariuri în camera de gardă câte minute-or să treacă până ce el va veni să le bată cu degetele-n geam, rugându-i c-o mutră spăsită să-l ierte şi să uite vorbele lui spuse la mânie, să mai ţină hârtiile alea la dosar o zi sau două, bine?

Acum se-apropie de Sora şefă, scuturându-i pumnul sub nas.

— Ah, asta era? Asta era, deci? Ai să-l răstigneşti pe cruce pe bietul Seef ca şi când v-ar face totul în ciudă?

Ea-i pune o mina liniştitoare pe braţ şi pumnul lui se desface.

— E-n ordine, Bruce. Prietenul dumâtaâe o să-şi revină. Se pare că nu şi-a luat Dilantinul. Pur şi simplu n-am idee ce face cu el.

O ştie la fel de bine ca oricare din noi: Sefelt ţine capsulele în gură şi le dă mai târziu lui Fredrickson. Lui Sefelt nu-i place să le ia din pricina „efectelor secundare dezastruoase”, cum le numeşte, iar Fredrickson preferă doza dublă căci se teme ca de moarte de vreo criză. Sora şefă a aflat asta, se-aude din vocea ei, dar văzând-o acolo, aşa de bună şi de-nţelegătoare, ai zice că habar n-are de ce se petrece între Fredrickson şi. Sefelt.

— Daaa, face Fredrickson, dar nu se mai poate mo” bâliza pentr-un nou atac. Da, mă rog, nu-i nevoie să te porţi aşa ca şi când totul s-ar reduce pur şi simplu la faptul de-a. Lua sau a nu lua pilulele. Ştii doar cât se necăjeşte Sefelt de cum arată şi că muierile zic că-i urât, şi mai ştii că socoteşte Dilantinul.

— Ştiu, zice ea şi-l atinge iar cu mâna. Şi pentru faptul eă-i cade părul dă vina pe Dilantin. Sărmanul bătrâneL

— Dar nu-i aşa bătrân!

— Ştiu, Bruce.

— De ce te enervezi aşa? N-am înţeles niciodată ce se petrece între dumneata şi amicul dumitale de trebuie mereu să te aperi/

— Păi, la naiba, asta e! Zice el, şi-şi înfundă pumnii în buzunare.

Sora şefă se-apleacă şi şterge un petec de podea, apoi se aşază într-un genunchi şi începe să-I adune pe Sefelt într-o formă acceptabilă. Îi zice negrului să rămână cu sărmanul bătrânel, iar ea se va duce să trimită un. Pat pe rotile după el; să-l împingă-n dormitor şi să-l lase să doarmă tot restul zilei. Când Se ridică atinge braţul lui Fredrickson cu mâna, iar el mormăie:

— Dar, dar şi eu trebuie să iau Dilantin, ştiţi prea bine. De aceea înţeleg ce se petrece cu Sefelt. Vreau să zic de aceea – ah, la naiba.

— Înţeleg, Bruce, prin ce trebuie să treceţi amândoi, dar nu eşti de părere că orice-i mai bine ca asta?

Fredrickson se uită încotro arată ea cu degetuL Sefelt şi-a revenit pe jumătate, respiraţia lui profundă, umedă şi şuierătoare umflându-i pieptul. Pe tâmplă i se lăţeşte un cucui ca un nod putred de lemn, acolo unde s-a lovit, iar pe lemnul negrului apare o spumă roşiatică unde acesta i se afundă-n gură; pupilele îşi fac treptat apariţia în globul alb al ochilor. Mâinile-i zac răstignite de ambele părţi ale corpului cu palmele-n sus şi degetele deschizându-se şi închizându-se în spasme, aşa cum le-am1 văzut zvâcnind şi la oamenii ăia legaţi de măsa-n formă de cruce, fumul înălţându-se-n fuioare din palmele lor din pricina curentului ce trece prin ele. Sefelt şi Fredrickson n-au fost niciodată la „prăvălia de şocuri”. Ei sunt în aşa fel concepuţi că-şi fabrică propriul curent, înmagazinându-l pe şira spinării de unde poate fi declanşat când o ia razna – dacă-i cazul chiar şi-n timpul cât ascultă poanta unui banc deocheat, încât înţepenesc ca loviţi în moalele capului. Nu mai trebuie nimeni să se-obosească să-i trin la şocuri.

— Sora şefă îl smuceşte uşor pe Fredrickson de. Braţ, ca pentru a-l trezi din somn, şi repetă:

— Chiar dacă pui la socoteală toate efectele dăunătoare ale medicamentului, nu crezi că-i mai bine decât asta?

În timp ce cască ochii spre podea, sprâncenele lui Fredrickson se arcuiesc în sus de parcă acum ar descoperi pentru prima oară cum arată şi el cel puţin o dată pe lună. Sora şefă-i surâde, îi mângâie braţul şi-o porneşte spre uşă, încruntându-se la „activi”, că să le fie ruşine că s-au adunat să se zgâiască la aşa ceva; odată. Plecată, Fre-drickson se cutremură ca de-iini fior şi-ncearcă să surâdă, rNu ştiu de ce ra-am înfuriat aşa pe bătrânica – adică ce-a făcut ea să-mi dea motive să-mi ies aşa din sărite?

Nu c-ar vrea un răspuns; mai mult se dumireşte singur că nu poate afla motivul. Îl trec din nou fiori reci, şi se depărtează încet de. Ceilalţi. McMurphy se ia după ei. Şi-l întreabă cu glas scăzut ce anume doctorii iau ei.

— Dilantin, McMurphy, un anti-convulsiv, dacă ţii neapărat să ştii.

— N-are efect, sau ce naiba?

— Ba da, bănuiesc că are – dacă-l iei.

— Atunci de ce atâta tărăboi că să-l luaţi sau nu?

KUită-te, dacă ţii neapărat să afli. Uite unde-i tărăboiul dacă-l iei.

Fredrickson îşi duce1 mina la gură şi-şi apucă buza de jos între degetul mare şi arătător ca să-şi dezvelească gingiile fleşcăite, roze şi fără pic de sânge din jurul dinţilor lucitori.

— Gingiile, zice el ţinându-se-n continuare de buză. Dilantinu-ţi face gingiile să tutrezească. Iară criza te hace să-ţi nacini năşelele. Aşa că.

Se-aude-un zgomot dinspre podea. Privesc spre Sefelt care horcăie şi şuieră în timp ce negru-i trage doi dinţi din gură odată cu lemnul lui.

Scanlon îşi înşfacă tava şi se depărtează de grup, blestemând:

— Afurisită viaţă. Blestemat eşti şi de-o faci şi de n-o faci. Omu se simte ca-ntr-o văgăună fără ieşire, ce mai.

McMurphy îl aprobă:

— Da.

— Pricep ce vrei să spui, privind la chipul răvăşit al lui Sefelt care îşi revine încet.

Faţa lui a-nceput să aibă aceeaşi expresie hăituită, palidă şi intrigată că şi-a obrazului de pe podea.

NU ŞTIU CE-O FI AVUT MAŞINĂRIA LOR, DAR ei numai bine au reparat-o. Ne-am întors la mişcarea exactă, calculată, de păpuşi trase pe sfoară: la şase jumătate jos din pat, la şapte în sala de mese, la opt se eliberează cuburile pentru „cronici” şi cărţile de joc pentru „activi”. În camera

de gardă zăresc mâinile albe ale Sorei şefe dansând peste butoane.

UNEORI MĂ CARĂ LA PROGRAM CU „ACTIVII”, alteori nu. Mă duc odată cu ei la bibliotecă şi aleg secţia cu cărţi tehnice; rămân acolo uitându-mă la titlurile cărţilor de electronică, cărţi pe care le recunosc din anul petrecut la colegiu, mi-amintesc că pe dinlăuntru cărţile sunt pline de diagrame şi ecuaţii şi teorii – lucruri solide, sigure, sănătoase.

Aş vrea să mă uit prin una din cărţi dar mi-e frică. Mi-e frică să fac orişice. Mă simt de parcă aş pluti în aerul acela gălbui, praf os al bibliotecii, suspendat la jumătatea drumului între tavan şi podea. Rafturile de cărţi joacă deasupra mea, smintite, în zigzag, închipuind diferite unghiuri unele cu altele. Un rând se înclină puţin spre stânga, altul spre dreapta. Unele se-nclină către mine şi nu pricep cum de cărţile nu cad pe jos. Se-ntind până sus, sus de tot, de nici nu le mai vezi, pe etajerele şubrede bătu-te-n cuie şi legate unele de altele cu stinghii de doi ţol! Pe patru. Proptite în pari, aplecându-se peste scăriţe, mă-m-presoară din toate părţile. Dae-aş scoate vreo carte, Dumnezeu ştie ce grozăvie s-ar întâmpla.

Aud pe cineva intrând şi-l zăresc pe unul din negrii de la secţia noastră aducând-o cu el pe nevasta lui Harding. Sporovăiesc şi-şi rânjesc unul al-tuia când intră-n bibliotecă.

— Ia priveşte-ncoa, Dale, îi strigă negrul lui Harding care citeşte o carte, uite cine-a venit să te vadă. I-am zis io că nu-i vreme de vizite, dar să ştii că m-a îmbrobodit cu vorbe dulci ca s-o aduc aici.

O lasă în faţa lui Harding şi pleacă, şoptindu-i misterios:

— Da nu cumva să uiţi, auzi?

Ea-i trimite negrului o bezea, apoi se-n+narce către Harding, împingârid un şold înainte.

— Bună, Dale.

— Scumpo, îngână el, dar nu se urneşte din loc să facă cei doi paşi până la ea; se” uită-mprejur şi vede că toţi îl

privesc.

Ea-i la fel de înaltă ca şi el. Şi-a pus pantofi cu tocuri şi are o poşetă neagră pe care n-o ţine de curea, ci ca pe-c carte. Unghiile degetelor se văd sângerii pe fondul negru de lac al poşetei.

— Hei, Mack, strigă el spre McMurphy care şade de cealaltă parte a sălii, răsfoind o carte de comicsuri. Dacă vrei să laşi puţin înaltele-ţi lecturi literare, o să te prezint jumătăţii şi nemesisului meu; ar. fi banal să zic „jumătăţii mele mai bune", dar cred că expresia indică un fel de diviziune în linii mari egală, nu?

Încearcă să râdă şi două degete subţiri şi ivorii se înfig în buzunarul cămăşii după ţigări, se agită prin el până ce dau peste ultima ţigară rămasă în pachet. Ţigara-i tremură când o duce la buze. El şi nevasta lui încă nu s-au apropiat unul de altul.

McMurphy se scoală binişor din fotoliu ş; -şi scoate şapca în drum spre ei. Nevasta lui Harding îl măsoară cu privirea şi-i zâmbeşte, ridicând una din sprâncene.

— Ziua, madam Harding, face McMurphy. Ea-i surâde şi mai galeş şi-i zice:

— Nu pot să sufăr să mi se zică doamna Harding, Mack; de ce nu-mi zici Vera?

Cu toţii se reaşează pe sofaua unde şezuse Harding, iar el îi istoriseşte nevestei despre McMurphy şi cum McMurphy a scos-o din fire pe Sora şefă, iar ea surâde şi zice că asta n-o miră deloc. În tirnp ce Harding îşi deapănă povestea, se înflăcărează şi uită de mâinile sale, iar ele ţes în aer un tablou destul de clar înaintea sa, dansând pe muzica vocii lui ca două graţioase balerine în alb. Mâinile lui pot să se preschimbe în orice. Dar de-ndată ce termină de povestit, bagă de seamă că McMurphy şi soţia lui îi urmăresc mâinile, aşa că le înghesuie iar între genunchi. Râde pe chestia asta, iar nevestica lui spune:

— Dale, când o să-nveţi odată să râzi ca lumea şi să nu mai scoţi chiţăitul ăla de şoricel?

Tocmai asta-i spusese şi McMurphy despre râsul lui din prima zi, dar există o mică deosebire: în vreme ce spusele lui McMurphy avuseseră darul să-l potolească pe Harding, când i-o spune ea el devine şi mai nervos ca pân-acum.

Ea-i cere o ţigară, şi Harding îşi cufundă iar două degete în buzunar, dar îl găseşte gol.

— Ne-au raţionalizat, zice el, aplecându-şi umerii în faţă de parc-ar vrea să-şi ascundă ţigara pe jumătate fumată pe care-o ţine-n mina. Un singur pachet pe zi. Se pare că-n felul ăsta bărbatului i se ia şansa de-a se mai arăta cavaler, draga mea Vera.

— Vai, Dale, niciodată nu ţi-e de ajuns, aşa-i? Ochii lui iau o expresie şăgalnică şi febrilă cum o priveşte şi-i surâde. (

— Ne exprimăm în termeni simbolici, sau ne referim la faptul concret al ţigărilor din acest moment? Nu contează; cunoşti răspunsul la întrebarea ta. Orice-ai vrut să subînţelegi prin ea.

— N-am vrut să subînţeleg nicidecum nimic, decât ce-am spus, Dale.

— N-ai vrut să subînţelegi nimic, dulceaţă; ai folosit o dublă negaţie. MeMurphy8 engleza Verei mele o concur rează pe-a ta în privinţa analfabetismului. Ascultă, scumpo, înţelegi că între nicidecum şi nimic există o.

— În regulă! Ajunge! Am înţeles-o în ambele sensuri. Am înţeles-o în ce fel vrei tu s-o-nţelegi. Am zis că niciodată nu-ţi ajunge ceva, punct!

— Nu-mi ajunge nimic, copila mea inteligentă.

Ea-l fulgeră o clipă cu privirea, apoi se-ntoarce spre McMurphy care şade alături de ea.

— Dar dumneata, Mack? Poţi să te descurci într-o chestie aşa de simplă cum ar fi să-i oferi unei femei o ţigară?

Pachetul lui aşteaptă deja în poală. El îi aruncă de sus o privire de parcă n-ar fi vrut să-l vadă acolo, apoi zice:

— Bine-nţeles c-am întotdeauna ţigări. Asta pentru că umblu cu cerşeala. Le cerşesc ori de câte ori am prilejul, de-asta pachetu meu ţine mai mult ca al lui Harding. El

fumează numai din ale lui. Dar vezi bine c-are mai multe şanse să rămână fără decât.

— Nu-i nevoie să-mi scuzi neputinţa, prietene. Nu ţi se potriveşte la fire, şi nici mie nu-mi faci un compliment.;

— Nu, nu-i fad, îl aprobă nevasta lui. Nu trebuie decât să-mi aprinzi ţigara.

Şi ea se-aplecă aşa de tare către chibritul Iui, că şi din celălalt capăt al sălii am putut zări priveliştea ascunsă sub bluza ei. I

Ea mai zice câte ceva de nişte amici de-aî lui Harding şi că tare-ar vrea ca ei să nu mai dea buzna la ea în casă tot întrebând de el.

— Cunoşti genul, nu-î aşa, Mack? Băieţi spilcuiţi, cu plete lungi pieptănate frumos şi cu mâini mlădioase pe care ţi le flutură graţios sub nas.

Harding o-ntrebă dacă ei vin să se intereseze numai de el, iar ea-i răspunde că bărbaţii care vin s-o vadă pe ea ştiu să fluture şi-altceva în afară de mâinile lor graţioase.

Apoi se scoală brusc în picioare şi zice că-i timpul să plece. Ia mâna lui McMurphy spunându-i că speră să-l mai vadă curând şi iese din bibliotecă. McMurphy a rămas fără grai. La auzul tocurilor ei înalte care bocăne pe, podea, toate capetele se înalţă din nou. Urmărind-o cum se depărtează în hol până dispare după colţ.

— Ei, ce zici? Întrebă Harding.

— Are un balcon. E tot ce poate el zice pe moment. Cât al coanei Ratched.

— Nu mă refeream la fizicul ei, prietene, vroiam să zic ce.,.

— Ei drăcia dracului, Harding! Strigă McMurphy deodată. Nu ştiu ce să spun! Adică, ce vrei să faci din mine? Un sfetnic al tinerilor însurăţei? Atâta, ştiu: nimeni nu-i armai mare pe lume, asta în primul rând, şi din câte văd eu toţi îşi cheltuie viaţa încercând să-i sfâşie şi să-i facă mai mititei pe ceilalţi. Pricep eu ce vrei tu să zic; vrei să te compătimesc, să gândesc că ea-i o scorpie. Dar nici tu n-o faci să se simtă ca o regină. Naiba să te ia cu al tău, ei, ce zici?” Am eu

destule necazuri fără să-mi mai agăţ de gât şi pe-ale tale. Aşa că dă-mi pace!

Se-ncruntă furios la celelalte mutre din bibliotecă -

— Voi toţi! Ia mai daţi-mi pace, fir-ar a dracului! Şi-şi îndeasă şapca pe cap, întorcându-se la revista lui cu desene părăsită în celălalt capăt al sălii. „Activii” se privesc între ei cu gurile căscate. La ei de ce-o mai fi răcnit”? Nimeni nu l-a bătut la cap. Nimeni nu i-a mai eerut nimic de când s-au dumirit că şi-a pus în gând să se poarte frumos ca să nu şi prelungească şederea aici. Acum îl privesc miraţi pentru felul cum a sărit la Harding şi nu-nţeleg de ce înşfacă el cartea de pe fotoliu, se-aşază şi şi-o ridică în dreptul ochilor – de-o face ca să nu se mai uite lumea la el, ori ca el să nu mai trebuiască să-i privească-n ochi, în seara aceea la cină, el îi cere scuze lui Harding şi-i zice că nu pricepe ce l-a mahmurit aşa acolo-n bibliotecă. Harding îi zice că pricina poate a fost nevasta lui. Ea adesea-i face pe bărbaţi mahmuri. McMurphy rămâne cu privirea pironită-n cafea şi spune:

— Nu ştiu, omule. Abia în după-masa asta am întâl-nit-o. Aşa că nu poate fie ea aceea care mi-a dat vise urâte toată săptămâna asta nenorocită.

— Dar bine, domnule McMurphy, strigă Harding încercând să imite glasul micuţului intern care vine la adunări, trebuie neapărat să ne povestiţi aceste vise. Ah, aşteptaţi să-mi iau carneţelul şi-un creion.

Fâarding încearcă să glumească, doar o risipi momentul de stânjeneala lăsat de scuzele lui McMurphy. Ia un şerveţel şi-o lingură şi se preface că-i gata să ia notiţe:

— Aşa. Con-cret, ce spuneţi c-aţi văzut în – ă – visele astea?

McMurphy nu schiţează nici un zâmbet.

— Nu ştiu, omule. Nimic altceva decât feţe, bănuiesc – numai feţe.

În dimineaţa, următoare Martini se postează în spatele panoului de comandă din baie şi face pe pilotul unui

reactor. Jucătorii de pocher se opresc ca să se hlizească la reprezentaţia lui.

— IiiiaaaUUUmmm. Baza către navă, baza către navă: obiect reperat la 4-O-1600 – pare proiectil inamic. Porniţi imediat! IiiiaaUUUmmmm.

Învârte un buton, împinge înainte o manetă şi se-apleacă pe-o parte odată cu aeronava. Răsuceşte robinetul unui duş până la poziţia „deschis complet”, dar nici un strop de apă nu curge din duzele instalate împrejurul cabinei de faianţă din faţa sa. Nu se mai foloseşte hidro-terapia şi apa a rămas închisă. Instalaţiile noi-nouţe de crom şi panoul de oţel n-au fost niciodată utilizate. În afara luciului cromat, panoul şi duşurile arată că instalaţiile hidroterapeutice de la spitalul cel vechi de-acum cincisprezece ani: sifoanele ce pot spăla orice parte a trupului din toate unghiurile, un tehnician cu şorţ de cauciuc stând de cealaltă parte, mânuind robinetele de pe panou, hotărând care din duze să-mproaşte cu apă şi unde anume, cât de tare, cât de fierbinte, jetul pornind molatec şi mângâietor, devenind apoi înţepător ca un ac – tu rămânând suspendat de chingi de pânză tare, între duşuri, cu pielea îmbibată, vlăguită şi încreţită pe tine în vreme ce tehnicianul îşi savurează joaca.

— IiiiaauuUUUuummm. Nava către bază, nava către bază: proiectilul reperat; e-n raza mea vizuală.

Martini se-apleacă şi ocheşte pe deasupra panoului prin cercul de duşuri. Închide un ochi şi se chiorăşte prin cerc cu celălalt.

— Asupra ţintei! Atenţie. Ochiţi! Foo-!

Mâinile i se smucesc de pe panou şi el se scoală brusc, cu părul vâlvoi şi amândoi ochii bulbucaţi spre cabina duşurilor, aşa de rătăciţi şi de înfricoşaţi că toţi jucătorii se răsucesc pe scaunele lor să vadă dacă pot zări şi ei ceva – dar nu văd nimic înăuntru în cabină, în afara cataramelor ce atârna printre duşuri la capătul centurilor noi de canava.

Martini se-ntoarce şi-l priveşte în ochi pe McMurphy,. Doar pe el.

— Nu i-ai văzut? Nu i-ai văzut?
— Pe c/ne să văd, Mart? Nu văd nimic.
— În toate chingile alea? Nu i-ai văzut? McMurphy se întoarce şi cască ochii spre duşuri.
— Aşteaptă o clipă. Au nevoie să-i vezi, zice Martini.
— Nu.
— Naiba să te ia, Martini. Doar ţi-am spus că nu-i văd! Pricepi? Nu văd absolut nimic!
— Ah, face Martini.
— Clatină din cap şi se-ntoarce de la cabina duşurilor.
— Păi, nici eu nu i-am văzut. Am doar să te păcălesc.
McMurphy tete cărţile şi le amestecă c-un pocnet sec.
— Ascultă, nu-mi plac glumele de – soiul ăsta, Mart.
Taie ca să le amestece din nou şi cărţile se revarsă în toate. Direcţiile, ca şi când pachetul i-ar fi explodat în mâinile cuprinse de tremur.
MI-ADUC AMINTE CĂ ERA ÎNTR-O VINERI, LA i. rei săptămâni după votul pe chestia televizorului, şi toţi rrţi puteam umbla am fost adunaţi grămadă şi duşi la Clădirea număru unu ca, pasămite, să ne facă radiografii ia plămâni, dar eu ştiu că de fapt ne controlau să vadă dacă maşinăriile din noi funcţionau cum trebuie.
Ne-au. Înşiruit pe-o bancă. În holul din faţa uşii pe care scrie Radiografii. Lângă Radiografii e-o altă uşă pe care scrie NGOU unde ni se uită-n gât în timpul iernii. De cealaltă parte a holului e-o altă bancă lungă care dă spre uşa aia de metal. Cu rândurile de nituii. Şi fără vreo tăbliţă pe ea. Doi inşi moţăie pe bancă flancaţi de doi negri, în vreme ce-un alt nenorocit e tratat înăuntru şi-i aud cum ţipă. Uşa se deschide spre interior c-un fâsâit şi zăresc lămpile care clipesc înăuntru. Victima o împing apoi afară pe-un pat cu rotile din care încă mai iese funij iar eu mă apuc tare cu mâinile de marginea băncii ca să nu mă soarbă pe uşa aceea. Un negru şi-un alb îl aburcă-în picioare pe unul din tipii de pe bancă, rar el se clatină şi se împleticeşte sub efectul drogurilor din el. De obicei îţi dau pilule din cele

roşii înainte de şocuri. Îl împrng pe uşă şi tehnicienii îl apucă de subsuori. O clipă văd că insul şi-a dat seama că l-au încolţit, şi-şi înfige ambele călcâie în pardoseala de ciment ca să să nu-i lase să-l ţî-rască sjJre masă – apoi uşa se „trânteşte, buuf, metalul în-fundându-se în margfnea capitonată, şi nu-l mai văd.

— Bre,. Ce-nvârt ăştia acolo înăuntru? Îl întreabă McMurphy pe Harding.

— Acolo? A, da, ai dreptate. Încă n-aî avut plăcerea, nu-i aşa? Păcat. E-o experienţă de care nici un om nu trebuie lipsit.

— Harding îşi împreunează degetele la ceafă şi-şi lasă capul pe spate ca să privească uşa:

— Asta-i. Î; prăvălia de şocuri" – de care ţi-am vorbit nu demult, prietene, TSE, adică Terapia cu şocuri electrice. Norocoşii ăia dinăuntru se aleg c-o călătorie gratuită pe lună. Nu, dacă stau bine să mă gândesc, nu-i chiar gratuită. Le plăteşti serviciile în celule cerebrale în loc de monezi şi toţi avem în păstrare pur şi simplu milioane de asemenea celule. N-ai să simţi lipsa câtorva.

Se-ncruntă spre insul rămas singurel pe bancă.

— Azi nu-i prea bogată clientela, pare-se, nu mai sunt mulţirrile de altădată. Dar ce să-i faci, c est la vie, moda vine şi trece. Şi tare mă tem că suntem martori la apusul TSE-ului, Scumpa noastră Soră şefă e una din puţinele care au curaj să se ridice în apărarea nobilei tradiţii faulk-heriene în tratarea celor abandonaţi de raţiune: Pră-jirea creierului.

Se deschide uşa. Apare o targă pe rotile, neîmpr nsă de nimeni, face colţul pe două roţi şi dispare într-un nor de fum pe coridor. McMurphy se uită cum îl iau pe ultimuf ins şi închid uşa după ei.

— Şi cum fac?

— McMurphy trage o clipă cu urechea.

— Îl iau pe câte un amărât înăuntru şi-i descarcă electricitate-n cap?

— Fată o descriere concisă a fenomenului.

— Dar pentru ce, naiba să-i ia?;

— Păi cum, pentru binele pacientului, fireşte, Tot ce se face aici e pentru binele pacientului. Uneori îţi face împre; „: a, trăind numai în secţia noastră, că spitalu-i un vast şi eficient mecanism care-ar funcţiona foarte bine dacă n-ar exista pacientul, dar asta nu-i adevărat. TSE-ul nu-i întotdeauna folosit ca măsură punitivă, cum l-ar vrea Sora noastră şefă, şi nici că o demonstraţie de curat sadism cVn partea personalului. Un număr din presupuşii irecuperabili" au fost readuşi în lume prin şocuri, după cum unii din ei au fost ajutaţi prin lobotomie sa leuco-tomie. Tratamentul cu şocuri are anumite avantaje: e ief: n, rapid, total nedureros. Pur şi simplu îţi produce o criză.

— Halal viaţă, geme Sefelt. Dă-ne la câţiva pilule ca să ne-oprească criza, dă-le altora şocuri ca să le-o pornească.

Harding se apleacă înainte pe bancă şi începe să-i explice lui McMurphy:

— Uite cum a pornit totul: doi psihiatri vizitau un abator, Dumnezeu ştie din ce motive perverse, şi se uitau cum erau sacrificate vitele printr-o lovitură cu barosul între ochi. Au băgat de seamă că nu toate vitele mureau, că unele se prăbuşeau la pământ într-o stare ce aducea mult cu convulsVle epileptice. „Ah, zo", zice primul doctor. „Asta-i ezact ce trebuie pentru pacienţii noştri – una criza provocată!" Colegul său a fost de acord, fireşte. Se ştia că oamenii ieşiţi dintr-o criză epileptică deveneau mai calmi şi m; V echilibraţi o vreme şi că şi cazurile extreme, complet izolate de lume, erau capabile să poarte discuţii logice după o convulsie. Nimeni nu putea spune de ce; nici acum nu se ştie. Dar era evident că dacă o asemenea criză putea fi provocată la non-epileptf; ci, ea le putea aduce mari beneficii. Şi-acum, înaintea lor se afla un ins care putea provoca crize de convulsii cu mare aplomb ori de câte ori vroia.

Scanlon zice că el parcă-nţelesese că individu folosea un baros şi nu o bombă, dar Harding îşi propune să ignore remarcă cu desăvârşire şi continuă cu lămuririle:

— Măcelarul folosea un baros. Şi în această privinţă avea unele rezerve colegul său medic. În definitiv, omul nu e vită. Cine ştie când ciocanul putea s-o ia razna şi să frângă un nas? Ori chiar să sfarme toţi dinţii din gură? Şi-atunci unde mai era câştigul, dacă puneai la socoteală costul ridicat ai reparaţiei dentare? Dacă trebuiau să dea Unui om în cap, se cuvenea să folosească un mijloc mai sigur şi meL precis decât barosul; în cele din urmă s-au oprit la electricitate.

— Iisuse, nu le-a dat prin cap că s-ar putea să pricinuiască stricăciuni? Nu s-a. Zborşit lumea la ei? T – Nu cred că-nţelegi lumea prea bine, prietene; în ţara asta dacă ceva nu-i în ordine, atunci mijlocul cel mai iute de a-l aduce la ordine e socotit şi cel mai bun. V, McMurphy clatină din cap:

— Bree! Electricitate prin căpăţână. Omule, asta-i ca şi când îl electrocutezi pentru o crimă.

— Temeiurile celor două activităţi sunt mult mai îngemănate decât s-ar crede; amândouă sunt remedii.

— Şi zici că nu doare?

— Ţi-o garantez personal. Total nedureros. O fulgerare, şi imediat rămâi fără conşVinţă. N-ai nevoie de gaz, de injecţie, de baros. Absolut nedureros. JMumai că nimeni nu vrea să mai treacă o dată prin asta. Căci. Te schimbi. Uiţi anumite lucruri. Ca şi când – îşi lipeşte palmele de tâmple, încbrzând ochii – ca şi când şocul ar pune-n mişcare un carusel bezmetic de imagini, emoţii, amintiri. Ai văzut roţile acelea de ruletă; clănţăul îţi ia banii şi apasă pe-un buton. Zbang! Lumini şi sunete şi numere prind a se roti într-un vârtej şi poate că la capăt câştigr ori poate pierzi şi trebuie să-ncerci din nou. Plăteşte la băiatu încă o tragere, plăteşte la băiatu.

— Ia-o-ncetişor, Harding.

Uşa se deschide şi targa se înapoiază c-un ins sub cearşaf, iar tehnicienii pleacă la o cafea. McMurphy îşi trece

degetele prin păr.
— Se pare că nu reuşesc să-mi lămuresc toate chestiile care se petrec aici.
— Ce anume? Cu şocul electric?
— Da. Adică nu, nu numai acela. Toate astea – descrie un cerc cu mâna – toate câte se petrec.
Harding îi pune palma pe genunchi.
— Linişteşte-ţi cugetul, prietene. După toate probabi-îftăţile, nu trebuie să-ţi faci griji în privinţa ŢSE-ului.1 Nu mai e la modă şi se utilizează, ca şi lobotomia, numai în cazuri extreme când nimic altceva nu pare să ajute bolnavul.
— Şi lobotomia asta, înseamnă că-ţi ciopârţesc o parte din creier?
— Ai din nou dreptate. Începi să te prtcepi la jargonul medical. Da, îţi ciopârţesc creierul. Castrarea lobului frontal. Se pane că dacă nu poate tăia mai jos de centură, ea-şi încearcă mână mai sus de sprâncene.
— Te referi la Ratched?
— Într-adevăr.
— Nu credeam că Sora şefă are cuvântul hotărâtor în chestia asta.
— Are-ntr-adevăr.
McMurphy pare bucuros s-o termine cu şocurile şi Iobotomia şi să se-ntoarcă la Sora şefă. Îl întreabă pe Harding ce crede că-i în neregulă cu ea. Harding şi Scanlon şi încă vreo câţiva au tot felul de teorii în privinţa asta. Discută aprins o vreme dacă ea-i la rădăcina tuturor relelor de pe-aic# ori ba, şi Harding e de părere că ea-i la rădăcina multora din ele. Mare parte dintre băieţi cred la fel, dar McMurphy nu mai e aşa de sigur. Zice că şi el a crezut aşa la un moment dat, dar că acum nu mai ştie. Zice că nu crede că descotorosindu-se de ea vor schimba ceva; zice că există ceva mai presus de ea care întoarce lumea pe dos, şi-ncearcă să explice cam ce-ar putea să fie. În cele din urmă renunţă, căci nici el singur nu-i lămurit, McMurphy încă n-o

ştie, dar a-nceput să bănuiască ceea ce eu am priceput cu mult înainte, că nu-i vorba doar de Sora şefă în sine, ci de-ntreaga forţă şi Sora şefă nu-i decât o funcţionară cu rang înalt care lucrează pentru ei.

Btjeţii nu-s de acord cu McMurphy. Zic că ei ştiu de unde ne vin toate necazurile, apoi încep să se certe pe chestia asta.

— Se dondănesc aşa până ce McMurphy îi întrerupe.

— Ei, drăcie, uită-te la voi, zice McMurphy. N-aud decât jelanii, jelanii şi iar jelanii, Plângeri despre Sora şefă, despre personal, despre tot spitalu. Scanlon vrea s-arunce-n aer şandramaua. Sefelt dă vina pe doctori. Fredrickson pe necazurile lui de-acasă. Nu faceţi decât să vă căutaţi un ţap ispăşitor.

Şi ne zice că Sora şefă nu-i decât o babă cătrănita; cţi inima uscată, şi toată afacerea asta punându-l pe el s;

Îa în coarne cu ea nu-i decât un mare rahat – n-aduce nimănui nici un câştig, cu atât mai puţin lui însuşi. Scă-pând de ea, încă nu scapă de marea împuţenie de unde le vin toate necazurile.

— Aşa crezi? Întreabă Harding. Atunci, de vreme ce-ai devenit dintr-o dată aşa de luminat în chestia sănătăţii mintale, unde-i necazul? Care e marea împuţenie, cum atât de plastic te-ai exprimat?

— Ţi-am spus.

— Omule, Nu ştiu. Niciodată n-am văzut-o la faţă.

Rămâne liniştit câteva clipe, ascultând murmurul maşinăriei din cabinetul radiologie, apoi zice:

— Dar dacă n-ar fi mai mult decât credeţi voi, dacă n-ar fi vorba decât, să zicem, de infirmieră asta bătrână eu grijile ei sexuale, atunc/. Soluţia la toate problemele voastre ar fi s-o-ntoarcem cu burtă-n sus şi să-i rezolvăm grijile, nu?

Scanlon bate din palme.

— Grijania ei! Asta era. Eşti alesul nostru,. Mack, numai bun pentru treaba de care zici.

— Ba eu nu. Nici gând. Nu v-aţi ales Kne clientul.

— De ce nu? Parcă te declaraseşi superbărbatul cu tot oful şi libovul.

— Scanlon, scumpule, eu mî-am propus să mă abţin din calea acvilei bătrâne pe cât pot.

— Am băgat de seamă, zice Harding surâzând. Ce s-a petrecut între – voi doi? Ai ţinut-o-ntre corzi o vreme; apoi i-ci dat drumul. Te-a prins cumva milă pentru îngerul nostru păzitor? L

— Nu. Am descoperit nişte lucruri. De-asta. M-am informat prin diverse locuri. Am aflat de ce voi, băieţi, o pupaţi în dos şi îngenuncheaţi şi şurluiţi, şi-o lăsaţi să treacă cu ghetele peste voi. M-am dumirit la ce vreţi voi să mă folosiţi.

— Oho? Interesant.

— Te cred eă-i interesant. E-nteresant pentru mine că voi, nepricopsiţilor, nu mi-aţi spus la ce riscuri mă expun, îmbârligându-i astfel coada. Numai pentru că nu pot s-o sufăr, tiu înseamnă să o zădărăsc până ce o să-mi adauge un an sau doi la sentinţă. Mai trebuie din când în eând să-mi uit de mândrie şi să am grijă şi de mandea.:

— I-auziţi, prieteni, doar nu credeţi că există un dram de adevăr în zvonul că McMurphy al nostru s-a dat cu politica de-aici numai ca să-şi sporească şansele de-a se elibera mai repede?

— Ştii bine la ce mă refer, Harding. De ce nu mi-aţi spus că ea mă poate ţine aici până se satură de mine?

— Păi, am uitat. C-ai venit condamnat aici.

— Fruntea lui Harding se încruntă peste un rânjet.

— Da. Te-ai făcut şiret. Ca noi ăştialalţi.

— Te cred că m-am făcut şiret. De ce să fiu eu calul de bătr (o la şedinţele astea, pentru nişte fleacuri şi lucruri de nimic că ţinutul uşii de la dormitor descuiate ori ţigările din camera de gardă? Nu mă dumiream eu la început de ce veneaţi voi, tipilor. la mine ca la un fel de mântui-tor. Apoi am descoperit din întâmplare că Sora şefă are un cuvânt greu de spus în legătură cu cei care se eliberează şi cei care nu. Şi m-am luminat al dracului de repede. Mi-am. Zis:

„Ca să vezi, nepricopsiţii ăia şireţi m-au tras pe sfoară, m-au îmbrobodit ca să le ţin eu traistă. Dar nu s-a pomenit să-l ducă c”: neva pe bătrânu R. P, McMurphy”.

Îşi lasă capul pe spate şi rânjeşte spre şirul nostru de pe bancă.

— Ei bine, n-am cu voi nimic personal, mă-nţelegeţi, amicilor, dar gata cu gălăgia. Şi eu am poftă să ies de-aicî, la fel ca şi voi. Şi-am la fel de mult de pierdut zădă-rând-o pe acvila da bătrână ca şi boi.

Se hlizeşte la noi şi ne face cu ochiul de sus şi-l împunge pe Harding cu degetu-ntre coaste, ca şi când ar fi isprăvit cu toate, dar fără resentimente, însă Harding e de altă părere.

— Ba da. Ai mai mult de pierdut ca mine, prietene, HarcVng surâde din nou, în ochi cu privirea aceea jucăuşă şi piezişă de iapă nărăvaşă, zvâcnind cu capul pe spate. Cu toţii ne mişcăm cu un loc pe bancă. Martini se-ntoarce de la raze, încheindu-se la cămaşă şi bombănind:

— N-aş fi crezut de n-aş fi văzut-o cu ochii mei.

Şi Billy Eivbbit o porneşte spre ecranul de sticlă neagră ca să-i ia locul lui Martini.

— Ai mai mult de pierdut decât mine, zice iar iiarding. Eu am venit aici voluntar. N-am fost trtmis.

McMurphy nu răspunde nimic, Are din nou aceeaşi expresie intrigată pe faţă, ca atunci când ceva nu-i în regulă, ceva pe care nu poate să pună degetul. Sade numai şi se uită la Harding, în vreme ce surâsul pieziş al acestuia se topeşte treptat şi Harding începe să se foiască pe loc sub privirea insistentă şi-atât de ciudată a lui McMurphy. Înghite în sec şi zice:

— De fapt, sunt foarte puţini oameni în secţia asta care au fost aduşi în spital. Numai Scanlon şi – mmm, cred că vreo câţiva „cronici”. Şi tu. Nu-s prea mulţi în lot spitalul. Nu, nu-s mulţi deloc.

Apoi se-opreşte, vocea destrămându-i-se sub privirea lui McMurphy. După puţină tăcere, McMurphy rosteşte pe un

ton potolit:

— Vrei să-mi vinzi rahat?

Harding scutură din cap. Pare speriat. McMurphy se ridică în picioare şi strigă:

— Băieţi, vreţi să-mi vindeţi rahat!

Nimeni nu scoate o vorbă. McMurphy se plimbă de eolo-colo prin faţa băncii, trecându-şi degetele prin păr. Păşeşte până la capătul rândului, apoi se-ntoarce în faţa maşinăriei de raze. Ea şuieră şi scuipă spre el.

— Tu, Billy – tu trebuie c-ai fost adus aici, ce Dumnezeu l

— Billy stă cu spatele la nce. Cu bărbia înălţată pe ecranul negru, ridicat pe vârfuri. Nu, zice el către maşină.

— Atunci de ce? De ce? Eşti încă tânăr! Ar trebui să goneşti pe-afară într-o decapotabilă, agăţând fuste. Toate astea – şi descrie iar cu mâna un cerc în jurul său – de ce le rabzi?

Billy nu zice nimic, şi McMurphy se-ntoarce spre alţi dea băieţi.

— Lămuriţi-mă de ce. Vă jeluiţi, faceţi urât săptămâni la tind cum că nu puteţi răbda locul ăsta, n-o puteţi suferi pe Sora şefă şi tot ce ţine de ea, şi-n tot acest timp măcar nu sunteţi constrânşi să rămâneţi. Înţeleg să facă asta câţiva hodorogi din secţie. Ei sunt scrântiţi. Dar voi, chiar dacă nu sunteţi tocmai ca omu obişnuit de pe stradă, nici scrântiţi nu sunteţi.

Ei nu-l contrazic. McMurphy trece mai departe, oprin-du-se în faţa li Sefelt.

— Sefelt, dar tu? N-ai nimic, în afară de crizele tale. Ce naiba, am avut un unchi pe care-l apucau pandaliile de două ori mai rău ca pe tine şi-l vedea pe dracu copt, dar nu s-a închis într-un balamuc. Te-ai putea descurca afară de-ai avea curaj,.

— Srgur S

E Billy, întors de la raze, pe obraz cu lacrimi fierbinţi.

— Sigur! Ţipă el din nou. Numai de-am avea c-c-cu-raj! Aş p-p-putea pleca şi astăzi dac-aş avea c-c-curaj. M-m-maâcă-

mea-i prietenă bună cu dom şoara Ratehed, şi-aş putea primi foaia de „; eşire şi astăzi de-aş avea e-e-euraj!

Îşi smulge cămaşa de pe bancă şi încearcă s-o tragă pe el, dar tremură prea tare. În cele din urmă o aruncă din mână şi se-ntoarce spre Mcâvlurphy.

— Crezi că am p-p-poftă să şed aici? Crezi că nu mi-ar plăcea o d-d-decapotabilă şi-o p-p-prietenă? Dar ai auzit v-v-vreodată oamen: V râzând de tine? Nu, pentru că eşti aşa de m-m-mare şi de tare! Dar eu nu-s mare şi tare. Şi nici Harding. Nici F-Fredrickson. Nici Se Se-felt. O-o-oh, v-v-vorbeşti de parc-am sta aici de plăcere! Dar – ce r-r-rost are.

Plânge şi tremură prea tare ca să mai poată zice ceva, şi-şi şterge ocr.fi cu dosul mâinilor ca să poată vedea ceva. Una din cruste i se desprinde de pe mână şi, cu cât se şterge mai mult, cu atât se mânj este mai rău pe faţă şi pe ochi cu sânge. Atunci începe să alerge orb, izbindu-se L$e amândoi pereţii holului, cu obrazul mânjit de sânge şi c-un negru după el.

McMurphy se-ntoarce spre ceilalţi şi deschide gura să mai întrebe ceva, apei o-nchide la loc când vede cum 51 privesc. Rămâne câteVa clipe în faţa acelui şir de ochi îndreptaţi spre el, ca un rând de nituri; apoi exclamă: „Ei, drăcie”, fără mare convingere, îşi reaşază şapca pe cap, trăgându-şi-o zdravăn peste urechi, şi se-ntoarce la locul său de pe bancă. Cei doi tehnicieni se reîntorc de la ea-fea şi intră în odaia de pe cealaltă parte a holului; eând se deschide uşa c-un oftat, poţi adulmeca mirosul acid din aer, ca atunci când se reîncarcă o baterie. McMurphy sade cu ochi lipiţi de uşa aceea.

— Se pare că nu-mj pot lămuri în cap.

TRAVERSÂND TERENUL ÎNAPOI SPRE PAVILION, McMurphy rămase în urmă, în coada cetei noastre, eu mâinile înfundate în buzunarele salopetei verzi şi cu şapca trasă bine pe cap, dus pe gânduri, cu ţigara stinsă-iî gură. Toată lumea era foarte tăcută. L-au potolit şi pe Billy, şi el

păşea în fruntea griipului, cu negrul de-o parte şi sanitarul alb de la Şocuri de cealaltă.

Am încetinit şi eu pasul pân-am ajuns în rând eu McMurphy şi-am vrut să-i spun să nu se mai muncească pentru asta, căci nu se putea face nimic, doar vedeam bine c-avea un gând care-l frământă, aşa cum clinele se frământă în faţa unei găuri în care nu ştie ce este, o voce şoptindu-i: Câine, gaura aia nu te p: f veste – e prea mare şi prea neagră şi-s urme peste tot care vorbesc de urs ori de ceva şi mai rău. Dar o altă voce, care se-aude ca şoaptă aspră de undeva de departe, din rasa Iui, o voce rai prea înţeleaptă, căci nu-i deloc prudentă, zice; C&ią-13 eâine, cată-l!

Vroiam să-i spun să nu se mai muncească, şi eram gata să mă dau de gol şi să-i vorbesc, când el ridică deodată, capul şi-şi trase şapca pe ceafă şi-şi iuţi pasul până ajunse. Lângă negrul „cel pirpiriu, şi-l" bătu pe umăr întrebându-l; – Sam, ce zici dacă ne oprim o secundă la bufet, ea să-mi pot cumpăra un cartuş sau două de ţigări.

A trebuit să mă grăbesc să-i ajung din urmă şi fuga. Mi-a. Făcut inima să-rr/zvâcnească puternic, emoţionată, până în scăfâriie. Chiar şi-n cantină am mai auzit galopul. Inimii trăindu-mi în urechi, deşi inima ir. f se-ntorsese la o bătaie normală. Ţiuitul ăla mi-amintea de ce obişnuiam să simt în seară rece de toamnă, vinerea, pe terenul de fotbal, aşteptând să se dea lovitura de-nceput şi să se pornească meciul. Zvonul acelea creştea şi creştea, până ee fimţeam că nu mai pot sta-ntr-un loc; atunci se dădea lovitura de-ncepere şi zvonul se potolea şi meciul se pornea. Aeura am auzit acelaşi vuiet de vinerea seară-n urechi, şi-am simţit aceeaşi nerăbdare sălbatică fremătând în mine. Şi vedeam iar limpede şi precis ca-nemte de meci, ori cum văzusem artmcând o privire pe fereastra dormitorului cu câtăva vreme în urmă: toate aveau contururi precise clare şi trainice cum uitasem că mai pot avea lucrările. Rânduri de paşte de dinţi şi şireturi, şiruri de ochelari de o soare şi

pixuri cu pastă garantate să scrie o viaţă de om şi pe sub apă, cel puţin aşa scr/. A pe ele, toate bine păzite de hoţi de-o armată de ursuleţi de pluş cu ochi mari, aşezaţi pe-un raft deasupra tejghelei.

McMurphy se-apropie bocănind de tejghea, oprindu-se lângă mine şi ancorându-şi degetele mari în buzunare, zicându-i fetei care servea la bufet să-i zvâiie două cartuşe ăe Marlboro.

— Ba. Poate-ar fi mai bine să pui trei, îi zise el rânjindu-i. Mi-am făcut planuri să fumez mult.

Ţiuitul nu mi s-a mai domolit până la şedinţa terapeutică de după-masă. Îi ascultam c-o jumătate de ureche cum îl canoneau pe Sefelt să se acomodeze cu problemele lui şi să privească realitatea-n faţă („Ba Dilantinu-i de vină”, ţipă el în cele din urmă., Zău aşa, domnu Sefelt, dacă doreşti să te-ajutăm, trebuie să fii sincer cu noi„, zice ea. „Dar numai Dilantinu poate fi de vină; nu-mi tot înmoaie gingiile?„ Ea zâmbeşte: „Jim, ai împ nit patruzeci şi cinci de ani.„), când tocmai am privit din întâmplare spre McMurphy, aşezat în colţul lui. Nu se mai juca cu pachetul de cărţi şi nici nu mai moţăia în vreo revistă, aşa cum făcuse în timpul adunărilor din ultimele două săptămâni. Şi nu mai şedea cocârjat pe scaun. Îşi ţinea trupul drept şi-avea faţa uşor aprinsă şi-o privire zănatr. Că pe care o tot întorcea de la Sefelt la Sora şefă. Uitându-mă la el, am auzit vuietul acela din urechi şi-mai puternic. Ochii lui erau două fante albastre sub sprâncenele alburii şi-i jucau înainte şi-napoi ca atunci când urmărea mişcarea cărţilor în jurul mesei de joc. Eram încredinţat că dintr-o clipă-ntr-alta va face un lucru nesăbuit care o să-l paşaporteze la secţia „agitaţilor”. Am mai văzut această privire în ochii unor indivizi ce se pregăteau să sară în spinarea vreunui negru. Am apucat strâns braţul scaunului meu şi-am aşteptat, temându-mă c-aşa se va întâmpla, şi-apoi, din câte am început să-mi dau seama, puţin speriat că nu se va întâmpla aşa.

El tăcea mâlc; îi urmări până isprăviră cu Sefelt, apoi se răsuci pe jumătate în fotoliul său şi-l ascultă atent pe Fredrickson care, încercmd să le-o plătească pentru felul în care îl perpeliseră pe prietenul său, vocifera câteva minute în legătură cu ţigările ţinute în camera de gardă.

Fredrickson epuiza ce-avu de spus şi-n cele din urmă se fâstâci şi-şi ceru scuze că de obicei şi se aşează la loc. McMurphy încă nu făcu nio: o mişcare. Am mai slăbit strâh-soaiea mâinilor pe braţul scaunului, gândindu-mă că probabil mă înşelasem.

Mai rămăseseră doar câteva minute din şedinţă. Sora şefă îşi adună hârtiile şi le aşesă în coş şi puse coşul din poală pe duşumeaapoi lăsă privirea să-i lunece spre McMurphy câteva clipe, ca şi când ar fi vrut să verifice dacă era treaz şi asculta. Îşi încrucişa mâinile în poală, îşi inspecta unghiile şi apoi trase adânc aerul în piept, clătinând din cap.

— Băieţi, m-am gândit mult la ce urmează să vă spun. Am discutat problema cu domnul doctor şi cu restul cadrelor şi, nu fără mari regrete, am ajuns cu toţii la aceeaşi concluzie: că trebuie să se aplice un fel de pedeapsă pentru purtarea voastră de nedescris în problema îndatoririlor gospodăreşti în urmă cu trei săptămâni.

— Ridică o mână şi-şi roti privirea împrejur.

— Am aşteptat până acum fără să zicem nimic, în speranţa că voi, oameni buni, o să vă luaţi i: nima-n dinţi şi o să vă cereţi scuze pentru modul răzvrătit în care v-aţi purtat. Dar nici măcar unul dintre voi n-a arătat nici cele mai mici semne de remuşcări.

Ridică mâna din nou ca să prevină orice întrerupere – mişcarea ghicitoarei în cărţi de tarot.

— Vă rog să ne-nţelegeţi. Noi nu vă impunem dispoziţii şi reguli restrictive fără să cântărim bine valoarea lor terapeutică. Mulţi aţi venit aici fiindcă nu v-aţi putut adapta la normele societăţii de-afară, fiindcă aţi refuzat să le confruntaţi bărbăteşte, aţi încercat să le păcăliţi şi să le ocoliţi. Cândva – poate în copilăria voastră – vi s-a îngăduit

să luaţi în bătaie de joc normele societăţii. Ştiaţi prea bine când încălcaţi o regulă. Vroiaţi numai să atra-geţi. Atenţia, aveaţi nevoie de-o pedeapsă, dar aceasta nu mai venea. Îngăduinţa nesocotită a părinţilor voştri a constituit germenele din care a crescut boala voastră de-acurn. Vă spun aceasta nădăjduind că veţi înţelege că-i doar spre binele vostru să întărim disciplina şi ordinea.

Privirea ei descrise un cerc prin odaie. Pe faţă ne lasă să-i citim părerile de rău pentru ceea ce-aveam de făcut, în salon era linişte, doar în capul meu se auzea ţiuitul acela febril, delirant.

— E greu să impui disciplină într-un asemenea mediu. Trebuie să-nţeiegeţi şi voi asta. Ce vă putem noi face? De arestat nu vă putem aresta. Nu vă putem pune la regim de pâine şi apă. Trebuie să-nţelegeţi că personalul nostru e confruntat c-o mare problemă: ce putem noi face?

Ruekly veni c-o idee cam ce-ar putea ei face, dar Sora şefă nu-i dădu atenţie. Trăsăturile ei începură să se modifice c-un ticăit de maşinărie, până ce expresia feţei deveni alta. În cele din urmă răspunse singură la întrebare:

— Trebuie să vă retragem un privilegiu. Şi, după ce-am cântărit atent împrejurările acestei răzvrătiri, am hotărât c-ar fi cu dreptate să vă luăm dreptul de acces la odaia de baie pe care voi, oameni-buni, o folosiţi pentru jocurile de cărţi în timpul zilei. Vi se pare nedrept?

Nu-şi clinti capul. Nu-l privi. Dar, lând pe rând, toţi ceilalţi întoarseră capul spre el. Aşa cum şedea singur în colţul lui. Chiar şi bătrânii „cronid”, neştiind de ce toată lumea întorsese ochii într-o singură direcţie, şi-au întins grumazurile sfrijite ca nişte păsăroi şi s-au răsucit să-l privească pe McMurphy – toate feţele întoarse spre el, pline de nădejde neputincioasă, sperfată.

Sujetul acela strident din capul meu deveni scrâşnetul unei roţi de maşină accelerând pe şosea.

FI şedea ferm în scaun, cu degetul lui mare şi roşu frecându-şi tacticos urmele copcilor pe nas. Le rânji tuturor

celor ce-l priveau, apucă cozorocul şepcii înclinându-l politicos, apoi o prkf din nou pe Sora şefă.

— Aşa că, dacă nu sunt discuţii cu privire la această hotărâre, cred că ora-i aproape.

Se opri din nou, şi acum îi aruncă o privire. El dădu din umeri, oftă sonor şi, piesnindu-se cu palmele pe genunchi, îşi făcu vânt din scaun. Se-ntinse, căscă şi-şi frecă din nou nasul, apoi o porni agale, traversând salonul, spre locul unde şedea ea lingă ghereta de sticlă, trăgându-şi pantalonii cu câriigele degetelor mari. Ani înţeles că-i prea târn u să-l mai opresc la gândul nesăbuitpe care-l avea, şi-am rămas să-l privesc, împreună cu ceilalţi. Păşea cu paşi mari, prea mari, şi iar îşi ancorase degetele în buzunare. Blacheurile de la bocanci scăpărau scântei din podea. Era din nou tăietorul de la munte, jucătorul fudul de cărţi, cov/boy-ul pogorât de pe ecranul de televizor drept în mijlocul străzii ca să-nfrunte duşmanul.

Ochii Sorei şefe se bulbucară albi din orbite, când el se-apropie. Nu-şi încWpuise că el va face ceva. Socotise ea asta avea să fie victoria ei finală asupra lui, care să-i confirme domnia, odată pentru totdeauna. Dar iată-l venind acum spre ea, mare cât o casă!

Începu să plescăie din buze şi să-i caute cu ochii pe negrii ei, înspăimântată de moarte, dar el se opri la un pas de ea. Se opri în faţa geamului ei şi zise cu glas tărăgănat şi tacticos ca-n filme că s-a gândit că-i momentul să profil te de unul din pachetele de ţigări cumpărate de dimineaţă, apoi îşi îni. Pse mina în geamul cabinetului de gardă., Geamul se-mprăştie ca apa, împroşcând în toate părţile, iar Sora şefă îşi repezi mâinile la urechi. El luă unul din cartuşele de ţigări pe care scria numele lui şi scoase un pachet, apoi. Îl puse la loc pe masă şi se-ntoarse spre Sora şefă, care încremenise ca o statuie de cretă, şi începu foarte delicat să cureţe cioburile de sticlă din părul şi de pe umerii ei.

— Zău că-mi pare tare rău, doamnă, zise el. Dumnezeule, ce rău îmi pare. Sticla aia din fereastră era aşa de lustruită c-am uitat cu de-săvârşire de ea.

Totul n-a durat decât câteva secunde. S-a-ntors şi-a lăsat-o să şadă acolo, cu obrazul tremurându-i şi zyâcnin-du-i în convulsii, iar el a traversat salonul îndărăt spre scaunul lui şi şi-a aprins o ţigară.

Ţiuitul care-mi stăruise în urechi mi se oprise.

Partea a treia

DE ATUNCI, LUI MCMURPHY II MERSERĂ LUcrurile pe plac o bună bucată de vreme. Sora şefă aştepta momentul potrivit să vină c-o nouă idee care s-o reaşeze la cârmă. Ştia că pierduse o rundă importantă, şi că avea să mai piardă una, dar nu se grăbea. În primul rând, ea n-avea de gând să recomande eliberarea lui; lupta putea să continue cât poftea ea, până când el avea să facă o greşeală, ori până ce pur şi simplu se plictisea, ori până ce ea avea să scornească o nouă tactică menită s-o repună în drepturi în ochii tuturor.

Multe s-au mai întâmplat până să izvodească ea o nouă tactică. După ce McMurphy fu smuls ăin ce s-ar putea numi retragerea lui temporară şi-şi anunţă reîntoarcerea în luptă spărgându-i geamul ei personal, el însufleţi din nou existenţa din salon. Luă parte la fiecare adunare, la fiece discuţie – vorbind cu glas tărăgănat, făcând cu ochiul, ţinându-se de poante ca să smulgă un râs rahitic de la vreun,. Activ” prea speriat încă de la doişpe ani ca să mai şi surâdă. Adună laolaltă destui băieţi ca să încropească o echipă de baschet şi nu se ştie cum îl convinsese pe doctor să-l lase să aducă o minge de la sala de sport, ca să-i deprindă pe băieţi cu mânuirea ei. Sora şefă se opuse, zise că următoarea lor pretenţie va fi să joace fotbal în salonul comun şi polo în hol, dar doctorul rămase şi el o dată neclintit pe poziţie şi-i spuse să le dea pace.

— Câţiva dintre jucători, domnişoară Ratched, au făcut progrese remarcabile de când s-a-nfiinţat echipa; cred că

aceasta şi-a dovedit valoarea terapeutică.

Ea-l priv„; uimită o vreme. Va să zică, şi el începuse să-şi flexeze niţeluş muşchii. Reţinu tonul vocii lui pentru mai târziu, când va veni iarăşi vremea ei, şi dădu numai din cap, revenind la postul ei din ghereta de sticlă, f ăcându-şi de lucru la butoanele de comandă ale aparatelor ei. Administraţia îi fixase o foaie de carton în rama de deasupra biroului până se va găsi un alt geam de aceleaşi dimensiuni, iar ea şedea îl de zi la biroul ei de parcă nici n-ar fi avut cartonu-n faţă, de parcă ar „fi putut vedea ceva prin el în salonul comun. Postată în spatele acelui pătrat de carton, e? Aducea c-o cadra întoarsă cu faţa spre perete.

Aştepta, fără o vorbă, în timp ce McMurphy continua Lă se vânzolească dimineţile în hol, în chiloţii lui cu balene albe, ori să joace-piţule în dormitor, ori să se-agite pe coridor suflând într-un fluier nichelat de arbitru, în-văţându-i pe, activi „atacul rapid de la uşa salonului la Camera solitară de la celălalt capăt, mingea bufnind în hol ca o salvă-de tun iar McMurphy răcnind la ei ca un sergent: „Minaţi, pricăjiţilor, vânaţi!”

Când se adresau unul altuia, o făceau cum nu se ponte mai politicos. El o-ntreba foarte frumos dacă-i dădea voie să scrie cu stiloul ei o cerere de învoire fără-nsoţitor, o completă în faţa ei şi pe biroul ei, i-o înmână împreună cu stiloul c-un „Mulţumesc” plin de bună-cuv: inţă, iar ea o examina şi-i răspundea la fel de politicoasă c-o „va discuta cu personalul” – lucru care dura aproximativ trei minute – şi se-ntorcea să-i spună că regretă nespus dar învoirea nu fusese considerată recomandabilă. Din punct de vedere terapeutic în acel moment. El îi mulţumea încă o dată şi părăsea camera de gardă suflând în fluierul acela de spărgea toate geamurile pe distanţă de-un kilometru şi răcnea:

— La antrenament, fătălăilor, înşfăcaţi mingea aia şi să vă văd c-asudaţi niţel!

Era în secţie la noi de-o lună, de destulă vreme ca să se poată trece pe afişier cerând o audienţă, în timpul şedinţei terapeutice, pentr-o învoire din spital cu însoţitor. Se duse la avizier şi scrise cu pixul ei la rubrica însoţit de O fiţă pe care-o ştiu din Portland, pe nume Candy Starr1 – şi-i strică pixul cu pastă punând punctul. Cererea de învoire fu discutată îri şedinţa terapeutică câteva zile mai târziu, în aceeaşi zi de fapt când lucrătorii instalară un nou geam în fereastra Sorei şefe şi, după ce cererea lui fu respinsa pe motiv că numita domnişoara biatt nu ptueu persoana cea mai indicată ca să însoţească un pacient într-o învoire, el ridică din umeri şi răspunse că aşa-i era firea, ce să-i faci, şi se sculă şi se apropie de ghereta de gardă cu geamul care mai avea încă eticheta fabricii lipită jos în colţ şi-şi trecu iar pumnul prin ea – explicân-du-i Sorei şefe în vreme ce sângele îi şiroia din degete că-şi închipuise că luaseră cartonul şi lăsaseră rama goală.

— Când au furişat sticla asta afurisită aici? Păi zău aşa, chestia Lif. A-i o primejdie!

Sora şefă îi bandajă mina în cabinet, în timp „ce Scan-lon şi Harding recuperară foaia de carton din ladă de gunoi şi-o prinseră iar de ramă, folosind aceeaşi bandă adezivă cu care infirmiera bandaja degetele şi încheieturile lui McMurphy. Acesta şedea pe-un taburet, făcând grimase grozave în timp ce ea îi oblojea tăieturile, trimiţând ocheade spre Scanlon şi HarcYng peste capul Sorei şefe. Chipul ei avea calmul şi inexpresivitatea porţelanului, dar încordarea începuse să se arate în alte feluri. În felul cum smucea de pildă banda adezivă cât putea de strâns, arătând clar că răbdarea ei proverbială nu mai era cea de pe vremuri.

Ne-am dus şi noi la sala de sport ca să urmărim echipa noastră de baschet – Harding, Billy Bibbit, Scanlon, Fre-diickson, Martini şi McMurphy atunci dând sângele i se mai oprea puţin ca să poată intra în joc – jucând contra unei echipe de sanitari. Negrii noştri vlăjgani jucau şi eL Erau

cei mai buni jucători de pe teren, alergând de-a lungul şi de-a latul sălii ca două umbre în chiloţi roşii, mar-când coş după coş cu o precizie de maşină. Echipa noastră era prea scundă şi prea lentă, iar Martini tot pasa mingea către coechipieri văzuţi numai de el, aşa că sanitarii ne bătură la douăzeci de puncte diferenţă. Dar s-a întâmplat totuşi ceva ce ne-a făcut să plecăm de-acolo cu sentimentul că repurtaserăm un fel de victorie: într-una din învălmăşelile de sub panou, negrul nostru mătăhălos pe nume Washington prim" – de la cineva o lovitură zdravănă cu cotul şi-ai lui trebuită să-l ţină bine ca să nu scape spre McMurphy care şedea pe minge, nedându-i atenţie negrului care se zbătea în mâinile lor cu borşul curgân-du-i din nas pe piept ca vopseaua împroşcată pe-o ta blită. Neagră, răcnind către băieţii care-l trăgeau îndărăt W

— El a vrut-o! Porcu de câine a vrut-o! McMurphy compuse şi alte bileţele ca să le găsească Sora şefă când inspecta latrina cu oglinda. Scrise istorii nesăbuite despre el, în registru, şi le semnă Anonim. Uneori dormea până către ora opt. Ea-l mustra, fără patimă însă, ar el se scula-n picioare şi-o asculta până isprăvea, după. Are strica tot efectul moralei întrebând-o bunăoară dacă i sutien mărimea B, C, ori fără mărime? Ceilalţi „activi" începură să-l imite. Harding se-apucă „să curteze toate elevele infirmiere, iar Billy Bibbit renunţă să mai treacă zilnic în registru „observaţiile" sale, cum obişnuia să le zică, iar când geamul din faţa biroului ei fu înlocuit, cu un X mare tras cu var pe el ca să nu se mai poată scuza McMurphy că nu l-a văzut, Scanlon îl făcu ţăndări trimiţând pasămite din greşeală mingea de baschet prin ea, înainte ca X-ul tras cu var s-aibă timp să se usuce, Mingea se sparse şi Martini o culese da. pe jos ca pe-o pasăre moartă şi-o duse la camera de gardă, unde Sora şefă rămăsese cu ochii pironiţi asupra mormanului de geam spart de pe biroul ei, şi-o întrebă dacă nu poate cumva să x-o repare cu nişte bandă adezivă? Să i-o

facă iar ca nouă? Fără un cuvânt, ea i-o smulse din mână şi-o îndesă în coşul de gunoi.

Aşa că, sezonul de baschet încheindu-se evident aici, McMurphy se hotărî, să se-apuce de pescuit. Ceru o nouă învoire, după ce-i spuse doctorului c-are nişte amici în golful Siuslaw, la Florenţa, dispuşi oricând să ia opt, nouă pacienţi la pescuit în, largul mării dacă personalul n-aveă nimic împotrivă, şi notă pe avizierul d/. N hol că urma să fie însoţit de astă-dată de „două mătuşi drăgălaşe diii-tr-un locşor de la periferia oraşului Oregori". În şedinţa terapeutică i se aprobă cererea de învoire pentru următorul sfârşit de săptămână. Când termină de înregistrat oficial învcfrea lui în catastif, Sora şefă. Întinse mâna spre coşul ei de răchită şi scoase un articolaş decupat din ziarul de dimineaţă, citind cu voce tare că,. Deşi-sezonul de pescuit de pe coasta Oregonului era-n toi, somonii mai migrau încă în alte ape şi mărea era agitată şi periculoasă: Aşa că le sugera oamenilor să se mai gândească.

— Bună idee, făcu McMurphy.

— Yânchise ochii-şi trase adânc aerul în piept, printre dinţi.

— Da, dom le. Mirosul sărat al talazurilor, scârţiitul prorei despicând apa – înfruntarea cu elementele, unde bărbaţii-s iar bărbaţi şi bărcile-s bărci adevărate. Domnişoară Ratched, m-aţi convins. Chiar în seara asta o să-i chem la telefon şi-o să închiriez vasul. Ăla. Să vă trec şi pe dumneavoastră?

În loc de răspuns, ea se duse la avizier şi prinse pe el tăietura din ziar.

În ziua următoare el începu să-i înscrie pe băieţii dispuşi să-l însoţească şi care aveau zece dolari ca să contribuie la chiria vasului, iar Sora şefă se-apucă să le-aducă zilnic tăieturi din ziare în care se descriau grozăvii cu vase eşuate şi furtuni neaşteptate lingă coastă. McMurphy pufnea cu dispreţ la vederea articolaşelor ei, zicând că amândouă mătuşile lui şi-au petrecut cea mai mare parte din viaţă

călărind pe valuri dintr-un port într-altul, cu câte-un marinar alături, şi că le puteau garanta o excursie lină şi tihnită ca o plăcintă,) ba ca o budincă, aşa că n-aveau de ce să-şi facă griji. Dar Sora şefă-şi cunoştea bolnavii. Tăieturile ei din ziare i-au speriat mai mult decât îşi închipuia McMurphy. Fusese încredinţat că, ei o să vină buluc să se-nscrie, dar a trebuit să-i convingă mult şi bine pe cei care s-au înscris. În ziua dinaintea excursiei, încă mai aveau nevoie de doi inşi.ca s-achite vasul.

Eu unul n-aveam bani, dar mi se cuibărise-n cap ideea că doream şi eu să mă-nscriu (pe listă. Şi cu cât ne vorbea mai multe de pescuitul somonilor mari. Cu-atât m-apuca mai tare poftă să mă duc şi eu. Ştiam că era o prostie; a mă-nscrie era totuna cu a recunoaşte pe faţă că nu-s surd. De vreme ce putusem auzi toată discuţia asta despre bărci şi pescuit, se-adeverea că auzisem şi toate celelalte spuse-n taină în jurul meu în ultimii zece ani. Şi dacă Sora şefă afla de chestia asta, că eu am stat s-ascult toate urzelile şi planurile lor" perfide pe când ea nici nuibănuia că cineva trăgea cu urechea, s-ar fi luat după minec-un ferăstrău ielectric să m-aranjeze aşa ca să fie sigură că acum sunt chiar surdo-mut. Deşi muream să mă duc şi eu, am început să zâmbesc gândindu-mă la situaţia mea: trebuia să fac în continuare pe surdul dacă nu vroiam să mă pomenesc fără urechi.

Rămăsesem treaz în noaptea dinaintea ieşirii la pescuit eugetând la toate astea, la surzenia mea, la anii cât îi lăsasem să creadă că n-aud ce-şi spun, întrebându-mă dacă vreodată voi putea să mă port şi altfel. Dar mi-am amintit de-un lucru: nu eu am început să fac pe surdul: oamenii din jurul meu s-au apucat de prima dată să mă trateze de parcă eram prea tâmpit ca s-aud, să văd ori să zic ceva.

Şi asta nici măcar de la venirea mea în spital; au început să se poarte ca şi când eu n-aveam urechi şi n-aveam limbă cu mult înainte. În armată, cum apărea unul cu trese mai multe, se purta în felul ăsta cu mine. Şi chiar de mai de

mult, încă din şcoala primară, mi-amintesc că unii au prins să zică despre mine că nu păream să-i ascult, aşa că nu m-au mai ascultat nici ei pe mine. Stând treaz în pat, am încercat să-mi amintesc când am băgat de seamă asta pentru prima oară. Cred c-a fost pe când rnai locuiam încă în satul de pe râul Columbia. Era vară.

Şi-am cam zece ani şi-s în faţa colibei, presărând sare pe somoni, înainte să-i întind la uscat pe lesele din spatele casei, când văd o maşină cotind-o de pe şosea şi apropiindu-se în salturi prin salvie, peste făgaşele de căruţă, trăgând după ea nori de pulbere roşie, ca nişte vagoane de marfă.

Mă uit cum se-opinteşte automobilul la deal şi se-opreşte puţin mai jos de ograda noastră şi colbul continuă să vină peste el, împroşcând în toate direcţiile şi-n cele din urmă aşezându-se pe tulpinile de salvie şi săpuna-riţă dimprejur, făcându-le s-arate ca nişte aşchii roşii şi fumegânde ale unei dărâmături. Maşina rămâne aşa până se mai aşază colbul, sclipind în soare. Ştiu că nu pot fi turişti cu aparate de fotografiat, căci ei nu se-ncumetă niciodată să vină aşa de-aproape de sat, pentru că-şi închipuie probabil că noi scalpăm şi ardem oamenii de vii pe-un rug. N-au habar că unii din oamenii noştri-s avocaţi în Portland, probabil că nici nu m-ar crede de le-aş spune-o. De fapt chiar şi unul din unchii mei s-a făcut avocat de-a-devăratelea, şi Tatucă zice oă asta numai ca să dovedească ce poate, deşi ar fi preferat să prindă şi el somonii cu prăjina în prag de toamnă. Tatucă zice că dacă nu iei seama, oamenii te silesc într-un fel sau altul să faci ce socotesc ei că trebuie să faci, ori să te îndărătniceşti ca un catâr şi să faci toate pe dos, în ciuda lor.

Uşile automfobilului se deschid toate deodată şi trei oameni coboară din el, doi din faţă şi unul din spate. Urcă poteca spre cătunul nostru şi văd acum că primii-s bărbaţi în costume albastre, iar cel din spate e-o femeie bătrână cu părul alb îmbrăcată-n haine ţepene şi groase ca o armură.

Tustrei pufăie pe nări şi-s leoarcă de sudoare până când reuşesc să iasă din câmpul cu salvie şi să intre în ogradă noastră desţelenită.

Primul bărbat se opreşte şi-şi roteşte privirea peste sat. E mic şi-ndesat şi are pe cap o pălărie albă de fetru. Clatină din cap spre pâlcul de colibe pescăreşti dărăpănate şi maşini de-ocăzie şi coteţe de pui şi motociclete şi câini.

— Ai văzut vreodată, de când eşti pe lume, aşa ceva? Spune, ai mai văzut? Zău aşa, ai mai văzut?

Îşi scoate pălăria cu obada mare şi-şi tamponează scă-fârlia ca o minge roşie c-o batistă, grijuliu, ca şi cmd s-ar, teme să nu-şi şifoneze ceva – ori batista, ori smocul de păr umed şi aţos.

— Îţi poţi închipui ce oameni vor să trăiască astfel? Spune, John, îţi poţi închipui?

Vorbeşte tare, nefiind obişnuit cu mugetul cascadei. John e lângă el, are o mustaţă deasă şi căruntă, urcată până sub nas ca să-l apere de mirosul peştelui pe care-l pregătesc eu. E leoarcă de sudoare pe obraji şi pe grumaz, şi se vede transpiraţia şi pe spatele costumului albastru. Ia note într-un carneţel, şi se tot răsuceşte în cerc, uitându-Se la coliba noastră, la mica grădină, la rochiile de sărbătoare roşii, verzi şi galbene ale mamei, atârnate pe-o frânghie – continuă să se rotească într-un cerc complet şi se-n-toarce cu ochii la mine, mă priveşte de parcă atunci m-ar vedea pentru prima dată, eu la numai câţiva paşi de el. S-apleacă spre mine, mă măsoară c-un ochi şi-şi ridică mustaţa sub nas de parcă eu aş puţi şi nu peştele.

— Unde crezi că-s părinţii lui? Întreabă John. În colibă? Ori afară la cascadă? Am putea să discutăm cu omul chestia asta dacă tot suntem aici.

— Eu unul nu mă vâr în cocioabă aia, zice grăsanul.

— În cocioabă aia, repetă John prin mustaţă, sade căpetenia tribului, Breckenridge, omul cu care-am venit să tratăm, nobilul conducător al acestor oameni.

— Să tratăm? Nu conta pe mine, nu-i treaba mea. Eu-s plătit ca să evaluez, nu ca să fraternizez.

Asta-l face pe John să-i răspundă c-un hohot de râs.

— Adevărat. Dar cineva trebuie să le-aducă la cunoştinţă planurile guvernului.

— De nu ştiu deja, o s-o afle-n curând.

— Ar fi foarte simplu să intrăm şi să vorbim cu el.

— În împuţenia aia? Păi, pun rămăşag pe ce vrei că-n cocioaba aia mişună gândacii. Se zice că dărăpănăturile astea de chirpici întotdeauna adăpostesc o-ntreagă civilizaţie între pereţii lor. Şi ce zăpuşeală, Poamne. Sfinte, ce să-ţi mai spun. Pun rămăşag că-i un adevărat cuptor acolo înăuntru. Priveşte cât e de fript micuţul Hiawatha de colo. Ho-ho. Ars bine pe ambele părţi.

Râde şi se tamponează pe creştet şi, când femeia îi priveşte, se opreşte din râs. Îşi drege glasul şi seuipă-n drum, apoi se duce şi-se-aşază în leagănul pe care Tatucă mi î-a făcut mie într-un ienupăr, şi rămâne să se legene uşor înainte şi-napoi, făcându-şi vânt cu pălăria.

Cuvintele lui mă fac tot mai furios, cu cât mă gândesc la ele. El şi John continuă să discute despre casa noastră şi despre sat şi proprietăţi şi cam cât valorează, şi-mi dă prin cap că ei vorbesc despre chestiile astea împrejurul meu pentru că nu-şi închipuie că eu ştiu englezeşte. Probabil că vin de undeva din răsărit unde oamenii nu ştiu nimic despre indieni decât ceea ce văd prin filme. Mă gândese cât s-or simţi de ruşinaţi când vor descoperi că-nţe-îeg ce şi-au vorbit.

Îi mai las să zică o vorbă, două despre căldură şi cocioabă, apoi mă scol şi-i zic grăsanului în cea mai şcolită engleză că locuinţa noastră de chirpici e mai răcoroasă decât casele lor de la oraş, cu mult mai răcoroasă. „Ştiu cu

Siguranţă că-i mai răcoare decât la şcoala unde mă duc, ori decât în sala de cinema din Cataracte cu reclama ei scrisă cu litere ca nişte ţurţuri cum c-ar fi răcoare

Înăjuntru!”, Şi-s gata să le spun că, dacă binevoiesc să intre, am să-l aduc pe Tatucă de pe parapetul cascadei, când bag de seamă că nu par să mă fi auzit. Nici măcar nu se uită la mine. Grăsanul se leagănă înainte şi-napoi, privind în jos, peste creasta de lavă, spre locul unde stau postaţi oamenii pe palisadele de deasupra cascadei, nişte mogâldeţe în cămăşi de pled, pierdute în aburul depărtării. Din când în dnd vezi cum câte unul din ei năpusteşte braţul şi face un pas înainte ca un spadasin, şi-apoi trage afară lancea lui de patru metri, în furculiţă, ca altul de pe parapet să-i smulgă de pe ea somonul străpuns. Grăsanul se uită la oamenii ce stau pe locurile lor în perdeaua de apă de zece ţi şi clipeşte din ochi şi mormăie ori de câte ori careva zvârle cangea înainte.

Ceilalţi doi, John şi femeia, au rămas în picioare. Nici ui nu dă semne c-ar fi auzit vreun cuvânt spus de i he; de fapt, privesc cu toţii în altă parte, ca şi când ar fi dorit ca nici măcar să nu fi fost acolo.

Şi totul încremeneşte şi rămâne suspendat astfel vreme în minut.

Am sentimentul ciudat că soarele se revarsă şi mai binte pe ăştia trei. Toate celelalte artă ca de obipilii ţopăind pe iarba de pe casele de chirpici, lăcustele sărind din tufă-n tufă, muştele strânite-n, norii ne-hi jurul leselor cu peşte de nişte copilandri cu mănun-iri de salvie. Toate ca-n orice altă zi de vară. Afară de ele ce arde în capul celor trei străini, care se face deodată al naibii de strălucitor, mai ceva ca de obicei, de le pot zări şi.” cusăturile unde sunt încleiaţi. Şi-aproape vsc maşinăria din ei preluând cuvintele pe care toc-ţi le-am rostit şi-ncereând să le potrivească ici sau colo, r-un loc sau altul, şi când constată că acele cuvinte n-au un loc dinainte stabilit unde să se lipească, maşinăria din ei se leapădă de cuvinte de parcă nici n-ar fi fost iâte.

Tustrei rămân încremeniţi în vreme ce se desfăşoară astea. Chiar şi leagănul s-a oprit, pironit într-un unghi nvivi de razele soarelui, cu grăsanul încremenit în el ca păpuşă

de cauciuc. Apoi bibilica lui Tatucă se treius, în crengile ienupărului, observă că-s străini la noi şi-ncepe să latre la ei ca un dulău, aşa că vraja se de-Grăsanul scoate-un răcnet şi sare din leagăn şi se retrage câţiva paşi prin colb, cu pălăria ridicată împotriva soarelui, ca să vadă ce-i acolo sus în ienupăr de face atâta tărăboi. Când vede că nu-i decât o găinuşă împestriţată scuipă pe jos şi-şi pune pălăria pe cap.

— Personal, cred sincer, zice el, că orice sumă am oferi pentru. Metropola asta, ar fi prea destul.

— Poate. Dar tot cred c-ar trebui să facem un mic efort şi să vorbim cu căpetenia. J

Venerabila doamnă îl întrerupe călcând apăsat înainte:

— Nu.

Ăsta-i primul cuvânt scos de ea.

— Nu, repetă din nou, într-un fel care mi-o reaminteşte pe Sora şefă.

Îşi ridică sprâncenele şi evaluează locul. Ochii i se rostogolesc ca numerele pe ecranul unei socotitoare; se uită la rochiile mamei întinse cu grijă pe frânghie şi clatină din cap.

— Nu. Azi nu vorbim cu căpetenia. Nu încă. Socot că. Sunt şi eu o dată de acord cu Breckenridge. Numai că din alte motive. Ţi-aminteşti din datele pe care le avem că nevasta nu-i indiancă, ci albă? Albă. O femeie de la oraş. O cheamă Bromden. El i-a luat numele, nu ea pe-al lui. Mda, cred că dacă plecăm acum şi ne reîntoarcem în oraş, răspândind, fireşte, printre orăşeni vestea despre planurile guvernului, în hidroenergetic în locul acestei îngrămădiri de cocioabe de lângă cascadă, şi-apoi batem o ofertă la maşină – trimiţând-o ca din greşeală nevestei, înţelegi? Presimt c-atunci misiunea ne va fi mult mai uşoară.

Priveşte-n depărtare spre oamenii de pe schelele vechi, şubrede şi întortocheate care-au crescut şi s-au ramificat în toate direcţiile printre stâncile cascadei de sute de ani.

— Pe când, dacă ne întâlnim acum cu bărbatul şi-i facem din senin o propunere, s-ar putea să nu ne-alegem decât cu

o doză de încăpăţânare prostească de indian Nava jo şi cu dovezi de iubire pentru – presupun că trebuie să-l numim – propriul cămin.

Dau să le spun că el nu-i indian Navajo, dar mă gin-desc ce rost are, dacă tot nu m-ascultă? Nici nu le pasă din ce trib b el.

Femeia zâmbeşte şi dă din cap spre cei doi „bărbaţi, câte-un surâs şi-o încuviinţare din cap spre fiecare, şi privirea ei îi trezeşte la viaţă şi ea o porneşte băţoasă înapoi spre maşina lor, sporovăind c-o voce vioaie şi tânăra:

— Cum obişnuia să sublinieze profesorul meu de sociologie: „Există în general în fiece situaţie o persoană a cărei putere nu-i bine s-o subestimezi”.

Şi se-ntoarce la maşina lor şi pleacă, iar eu rămân acoâo întrebându-mă dacă măcar m-au zărit.

M-am cam mirat că mi-am amintit de astea. Era pentru prima oară, după ceea ce mi se păreau a fi secole întregi, că fusesem în stare să-mi amintesc ceva din copilărie. Mă lascina descoperirea că încă-mi puteam aminti. Am rămas în continuare treaz în pat, amintindu-mi alte întâm-plări şi tocmai când eram pe jumătate plecat” într-un soi do vis, am auzi de sub patul meu un sunet ca de şoarece mişcând o nucă. M-am aplecat binişor spre marginea patului şi-am surprins o lamă sclipitoare de metal jmişcân-de-mi ascunsesem eu guma de mestecat; răzuia bucăţelele pe dinafară. Negrul care-şi zicea Geever descoperise un-de-nw. Ascunsesem eu guma de mestecat; răzuia bucăţelele într-un săculeţ cu o foarfecă lungă şi hămesită, cu braţele deschise ca nişte fălci.

M-am tras înapoi sub cuverturi înainte să mă vadă că mă uit. Inima-mi bubuia în urechi, înfricoşată că rri-a văzut. Aş fi vrut să-i spun să plece, să-şi vadă de treabă şi să-mi lase gumele în pace, dar nu puteam nici măcar să-i dau a-nţelege că l-am auzit. Am stat nemişcat să văd dacă m-a prins că m-am aplecat să mă zgâiesc la el sub pat, dar el nu dădu nici un semn – n-auzeam decât un hârş-hârş de

foarfeci şi pocnetul cocoloaşelor de gumă că-zând în sac, amintindu-mi de ropotul grindinei pe acoperişul nostru de carton gudronat. Plescăi din limbă şi chicoti pentru sine. – -Mm-mmmm. Doamne sfinte. He-he. Mă-ntreb de câte ori o fi mestecat babuşca asta câte-o asemenea chestie? Tari ca naiba.

McMurphy l-a auzit pe negru bombănind pentru, sine, s-a trezit şi s-a sculat într-un cot, să vadă ce-i veni la ora asta din noapte să scotocească în genunchi sub patul meu. L-a urmărit un minut, frecându-se la ochi să se asigure că nu visează, aşa cum fac pruncii; apoi s-a sculat de-a binelea.

— Afurisit să fiu dacă nu-l văz aici la unşpe jumate noaptea făcându-şi de lucru c-o pereche de foarfeci şi-(c) pungă 3e hârtie.

Negrul sări în picioare şi-i vâri lui McMurphi lanter-nă-n ochi.

— Ia spune-mi, Sam, ce naibatot aduni acolo de ai nevoie de întunericul nopţii?

Cuiva.

Culcă-te la loc, McMurphy. Asta nu-i treaba altMcMurphy îşi desfăcu buzele, într-un rânjet tacticos, dar nu-şi feri ochii de lumină. Negrul începu să se piardă cu firea după ce ţinu lumina aceea cam o jumătate de minut pe obrazul lui McMurphy, pe cicatricea aia proaspătă şi lucitoare, pe dinţii ăia şi pe pantera tatuată de pe umăr, aşa că-ntoarse lanterna. Se aplecă din nou la treaba lui, gemând şi pufăind ca şi când ar fi depus un mare efort desprinzând bucăţelele de gumă.

— Una din îndatoririle supraveghetorului de noapte, explică el printre gâfâieli, încercând să fie prietenos, e să vegheze ca zona paturilor să rămână curată.

— În toiul nopţii?

— McMurphy, avem o chestie afişată căruia-i zice îndatoriri şi-n care scrie că curăţenia se face două ş patru de ore.

— Puteai să-ţi termini rondul de două ş patru de ore mai înainte să ne fi culcat noi, nu crezi, în loc să şezi şi să te zgâieşti la televizor pin la zece jumate.

— Ştie bătrâna Ratched că voi, flăcăi, vă petreceţi cam toată tura uitân-du-vă la televizor? Ce socotiţi c-ar face de-ar afla chestia asta?

Negrul se ridică de jos şi se-aşează pe marginea patului meu. Îşi atinse dinţii cu lanterna, rânjind şi chicotind. Lurr/na ei îi dezvălui faţa ca pe-o mască neagră tăiată-n-tr-tm bostan.

— Păi, să-ţi zic cum îi cu guma asta, începu el şi seAplecă spre McMurphy că spre un bun amic. Ştii, de ani de zile m-am tot întrebat de unde-şi face Şefu Bromders rost de gumă lui de mestecat, neavând el niciodată bani pentru bufet, nedându-i nimeni vreodată o gumă. Din câte ştiu, şi nici el necerând de la tipu de la Relaţiile cu pu-bâicuî – deci l-am urmărit şi-am aşteptat. Şi uite calea.

Îngenunche din nou şi ridică marginea cearşafului, lu-roinând sub pat.

— Ce zici de-asta? Pun rămăşag că ţine-aici şi bucăţelele pe care le-a mestecat de-o mie de ori!

Asta l-a amuzat şi pe McMurphy. Începu să râdă pe-n-fundate de cele văzute. Negrul ridică punga şi-o zornăi, şi ei se mai-distrară o vreme pe chestia asta. Negrul îi ura lui McMurphy noapte bună şi strânse gura pungii, ca şi când ar fi ţinut prânzul în ea şi s-ar fi dus să-l ascundă undeva pentru mai târziu.

— Şefule? Îmi şopti McMurphy. Vreau să-mi răspunzi la ceva.

Şi-ncepu să fredoneze un cânteeel, o arie de la munte cândva tare populară:

— Şi zi-i, îşi pierde gustul guma pe tăblia de la pat?” La-nceput am simţit că mă fac foc şi pară. Mi-am zis că-şi bate joc de mine ca toţi ceilalţi.

— Şi de-o mesteci dimineaţa, nu-i prea tare la muşcat?” continuă el să murmure.

Dar cu cât mă gândeam mai bine, cu atât mi se părea totul mai caraghios. Am încercat să mă reţin, dar simţeam că mă umflă râsul – nu de cântecelul lui McMurphy,.ci de mine însumi.

— Iată ce m-a pus pe roate, vreau să aflu neapărat, dacă-şi pierde gustul guma pe tăblia de la pa-a-at?”

Prelungi în felul ăsta ultima notă şi mă gâdilă cu ea de parcă m-ar fi atins c-o pană. Nu m-am putut reţine să nu pufnesc, şi asta m-a speriat c-o să mă pun pe râs şi n-o să mă mai opresc. Dar chiar în clipa aceea Mc Murphy sări din pat şi-ncepu să foşnească în noptiera lui şi eu m-am potolit. Mi-am încleştat fălcile gândindu-mă ce să fac acum, Trecuse multă vreme de când scosesem mai mult decât un geamăt ori un mormăit. L-am auzit închizând noptiera care vui ca uşa unui cazan. Şi l-am auzit spunând: „Poftim”, şi ceva poposi pe patul meu. Mic. De mărimea unei şopârle ori a unui şarpe.

— Deocamdată n-am decât aromă de fructe, Şefule. Am câştigat pachetul de la Şcanlor, aruncând piţule. Şi se urcă la loc în pat. Şi-nainte să-mi dau seama ce fac, i-am mulţumit.

N-a zis nimic pe moment. A rămas într-un cot uitân-du-se la mine, aşa cum se uitase şi la negru, aşteptând să mai zic ceva. Am cules pachetul de gumă de pe pătură şl l-am ţinut în palmă spunându-i mulţumesc.

Nu vorbeam prea grozav, pentru că gâtlejul îmi ruginise şi limba îmi scârţâia. El mi-a zis că-mi cam lipseşte exerciţiul, şi-a râs pe chestia asta. Am încercat să râd cu el, dar n-a ieşit din mine decât un fel de cârâit, ca de cocoş ce-n-cearcă să cânte.

El mi-a zis să nu mă grăbesc, căci avem la dispoziţie timp berechet până la şase jumătate dimineaţa, dacă vroiam să exersez. Mi-a zis că un om care-a tăcut atâta amar de vreme avea pe semne multe de spus, după care îşi puse la loc capul pe pernă şi aşteptă. Eu mă străduii un minut să-i zic ceva, dar singurele lucruri care-mi veniră în minte erau din acelea pe care un om nu le poate spune altuia în cuvinte. Când văzu că nu puteam spune nimic, îşi împreună mâinile sub cap şi-ncepu el însuşi să vorbească.

— Ştii, Şefule, tocmai, miram amintit de-o vreme petrecută pe valea Willamette-feculegeam fasole pe lingă târgul Eugene şi mă socoteamsil naibii de norocos că făcusem rost

de slujba aia. Era pe îa începutul anilor treizeci, aşa că nu mulţi băieţi puteau să găsească de lucru. M-au angajat după ce i-am dovedit bossului că puteam să cul-leg la fel de iute şi de ctir af că. Şi cei mari. În orice caz, eram singurul băietan de pe tarla. N-aveam în jurul meu: decât oameni în toată firea. Şi după ce-am încercat o dată sau de două ori să schimb o vorbă cu ei, am văzut bine că n-aveau poftă să asculte pe unul ca mine – un ţânc sfrijit şi roşcovan, în haine peticite, Aşa că mi-am ţinut gura. Eram aşa de înciudat că ei nu mă ascultau, c-ară tăcut raâlc toate cele patru săptămâni cât a durat culesul, trudind cot la cot cu ei, ascultându-i cum flecăresc despre unchiul ăsta sau vărul celălalt. Ori dacă cineva nu se-arată la lucru, îi bârfeau pe el. Patru săptămâni, şi n-am mai zis nici pis. Până ce zău dacă n-au şi uitat că puteam vorbi, fârţângăii ăia îmbătrâniţi în rele. Eu îmi aşteptam momentul prielnic. Apoi în ultima zi, mi-am descleştat gura şi le-am spus în faţă ce şlehată de nemernici erau. I-am spus fiecăruia cum îl împroşcase cu rahat cel mai bun amic al său când lipsise. Ohoo, ce m-au mai ascultat atunci! Au prins îa urmă să se ocărască între ei şi-au făcut atâta tărăboi c-am pierdut şi prima de-un sfert de centimă la kilogram care, mi se cuvenea pentru că nu lipsisem nici o singură zi, din pricină că aveam o reputaţie proastă prin târg şi şeful tarlalei pretindea că scandalul se iscase din pricina mea, deşi n-o putea dovedi. L-am suduit zdravăn şi pe el. Gura mea spurcată m-a costat atunci vreo douăzeci de dolari şi mai bine. Dar a meritat.

Chicoti o vreme pe-nfundate la aceste aduceri aminte, apoi îşi întoarse capul pe pernă şi mă privi.

— Ştii ce mă-ntrebam eu, Şefule, dacă aştepţi şl tu ziua aceea când te vei hotărî să taberi pe ei:?

— Nu, am zis eu, n-aş putea.

— N-ai putea să le-o spui în faţă? Îi mai uşor decât c: V-;: i

— Eşti. Mult mai mare. Mai tare ca mine, ara mormăit.

— Ce anume? Nu te-am înţeles, Şefule. Am încercat să-mi înghit saliva din gură.

— Eşti mai mare şi mai tare ca mine. Îţi dămina s-o faci.
— Eu? Iţi arde. De glume? Ptiu, drace; uită-te la tine: eşti c-un cap mai mare decât oricare din secţie. Nu-i bărbat aici pe care să nu-l poţi suci cum vrei, ăsta-i adevărul-adevărat!
— Ba nu. Îs prea mic. Am fost şi eu odată mare, dar ş; a. ta. Nu mai sunt. Eşti de două ori cât mine.
— Ohoo, băiete, chiar că eşti nebun, ce? Păi, primul pe care i-ămzărit venind în locul ăsta ai fost tu, şezând în scaunul ăla, mare cât un-munte. Ascultă ce-ţi zic, ra-am perindat peste tot. În Klamath şi Texas şi Oklăhoma şi pe lingă Gallup, şi jur că eşti ăl mai mare indian pe care l-am văzut vreodată.
— Eu-s din cheile Columbiei, ani zis, iar el a aşteptat să, continui. Tatăl meu era căpetenia tribului şi se numea Tee
Ah Miliatoona. Asta-nseamnă Pinul-cel-mai falnic-de-pe-munte, dar noi nu trăiam la munte. A fost chiar mare. Când eram eu copil. Mama s-a făcut de două orirnai mare ca el.
— Trebe c-ai avut o bătrână cât un elan. Cât zici că wa de mare?
— O – mare. Marş.
— Vreau să zic.
— Câţi metri şi centimetri?
— Metri şT centimetri? Un tip de la iarmaroc a măsurat-o din ochi şi-a zis că are un metru şapte ş cinci şi şaizeci da kilograme, da asta numa pentru c-a văzut-o o dală. Ea creştea tot timpul.
— Da? Cât de mare?
— Mai mare ca Tatucă şi cu mine laolaltă.
— Pur şi simplu s-a apucat într-o bună zi să crească. Aşa? Păi, asta-i o noutate pentru mine: n-am mai auzii ca o indiancă să crească aşa.
— Nu era indiancă. Era orăşeancă din Cataracte.
— Şi cum zici c-o chema? Bromden? Aha, pricep, ia stai puţin. Cugetă o clipă apoi zise: Şi când o orăşeancă se mărită c-un indian înseamnă că ia unul mai mic ca ea, nu-i aşa? Da, cred c-am înţeles.

— Nu. Nu numai din pricina ei s-a făcut el mic. Toată lumea a tot tăbărât pe el pentru că era mare şi nu vroia să se lase şi făcea toate cum îi plăcea. Toţi l-au lucrat aşa cum te-au lucrat şi pe dumneata.

— Care toţi, Şefule? Întrebă el în şoaptă, brusc serios.

— Organizaţia. L-a lucrat ani de zile. O vreme a fost destul de puternic ca să lupte cu ea. Ea vroia să ne mute în case hotărnicite, vroia să ne fure cascada. Intrase până şi-n tribul nostru şi lucra asupra lui. În târg îl snopeau în bătăi pe uliţe dosnice şi-o dată i-au tăiat şi părul. Vai, Organiza-ţia-i mare, mare. Ş-a luptat cu ea multă vreme, pin ce mama l-a făcut prea mic ca să mai poată rezista şi s-a dăţ bătut.

McMurphy nu mai scoase un cuvânt mult timp după aceea. Apoi se ridică într-un cot, mă privi iar şi mă-ntreba de ce l-au bătut pe uliţe dosnice, iar eu i-am răspuns c-au vrut să-i arate ce-l aştepta, şi încă şi „mai rău, dacă nu semna hârtiile alea lăsând totul guvernului.

— Ce vroiau ei să lase guvernului?

— Totul. Tribul, şi satul, şi cascada.

— Acuma-mi amintesc; vorbeşti de cascada unde indienii obişnuiau să prindă somonii cu ţăpuşa – acu multă vreme. Da. Dar din câte mi-amintesc eu, tribului i s-a plătit o sumă uriaşă.

— Aşa i-au spus şi ei. El le-a răspuns. Cu ce puteţi răscumpăra felul în care trăieşte un ora? Le-a zis: Ce puteţi plăti pentru ceea ce este un om? Ei n-au înţeles. Nici chiar tribul. Stăteau cu toţii adunaţi în faţa uşii noastre cu cecurile-n mină şi vroiau să le zică el ce să facă. Îl tot rugau să investească banii pentru ei, ori să-i sfătuiască unde să se ducă, ori cum să cumpere o fermă. Dar el era acum prea mic. Şi mai era şi prea beat. Organizaţia îl biruise. Aşa biruie pe toată lumea. O să te-nvingă şi pe dumneata. Nu puteau lăsa un om puternic ca Tatucă să umble slobod decât numai dacă era de-al lor. Pricepi, doar.

— Da, socot că pricep.

— De aceea n-ar fi trebuit să spargi geamul ăla. Acum s-au dumirit că eşti tare. Acum trebuie să te dovedească.

— Aşa cum dovedeşti un cal nărăvaş, ce?

— Nu, nu. Ascultă. Nu te domolesc ei în felul ăsta. Te lucrează aşa fel că n-ai cum să te aperi. Îţi vira câte ceva! Îţi instalează nişte chestii. Se apucă de treabă îndată ce văd c-ai şansa să devii puternic şi-ncep să trudească şi să-ţi monteze maşinăriile lor puturoase cât eşti mic, şi-o ţin tot aşa până te-au aranjat!

— Mai încetişor, frăţioare, şşş.

— Şi dacă lupţi cu ei, te-nchid undeva şi te fac să te potoleşti.

— Uşor, uşor, Şefule. Şezi puţin liniştit. Te-au auzit.

— Se ciilcă la loc şi rămase nemişcat. Ara băgat de seamă că patul mi-era fierbinte. Am auzit scârţiitul tălpilor de cauciuc când negrul de pază veni în dormitor cu lanterna să vadă ce era cu zgomotul acela. Rămaserăm nemişcaţi până plecă.

— În cele din urmă nu mai făcu altceva decât să bea, şoptii eu.

— Nu mă mai puteam opri din vorbit, nu mai nainte de-a isprăvi câte socoteam că erau de spus.

— Şi ultima oară când l-am văzut, se-mpleticea beat printre cedri, şi de câte ori îl vedeam ducând sticla la gură nu el sorbea din ea, ci ea îl sorbea pe el, până ce se chirci şi se făcu aşa de gălbejit şi de zbârcit, de nici câinii nu-l mai cunoscură, şi-a trebuit să-l luăm pe sus dintre copaci, într-o camionetă, şi să-l ducem într-un loc din Portland ca să moară. Nu zic că ei şi omoară. Pe el nu ei l-au omorât. Au făcut în schimb alta.

Mă simţeam tare toropit. Nu mai aveam poftă să vorbesc. Am încercat să mă gândesc la ceea ce spusesem, şi nu mi se părea că fusese ce vroisem să spun.

— Am vorbit ca un apucat, nu-i aşa?

— Da, Şefule – şi se-ntoarse spre mine în pat – ai vorbit ca un apucat.

— N-a fost ce-am vrut să spun. Nu pot să zic toate câte le-aş vrea. N-are nici o noimă.

— N-am zis că n-are nici o noimă, Şefule, am zis numai c-ai vorbit ca un apucat.

— N-a mai spus apoi multă vreme nimic, de-am crezut c-a adormit. Aş fi vrut să-i fi urât noapte bună. M-am uitat la el, şi era cu spatele spre mine. Braţul lui era dezvelit şi puteam zări şi optarii tatuaţi pe el. Era mare, mare cât braţele mele pe când jucăm fotbal, mi-am zis. Am vrut să-ntind rnâna şi să ating locul unde era tatuat, să văd dacă mai trăia. Nu scoate un sunet, mi-am zis, ar trebuie să-l pipăi să văd dacă mai trăieşte.

Era o minciună. Ştiam că mai trăieşte. Nu de asta voiam să-l ating.

Vreau să-l ating pentru că-i bărbat.

— Şi-asta era o minciună. Mai erau şi alţi bărbaţi prin dormitor. Puteam să-i pipăi pe ei.

Voiam să-l ating pentru că eram unul din perverşii ăia!

Deşi şi asta era o minciună. Era şi asta o spaimă care se-ascundea după altele. Dac-aş fi fost pervers, m-aş fi gândit şi la alte lucruri. Nu vroiam decât să-l ating pentru că era cine era.

Dar tocmai când eram gata să-ntind rnâna spre braţul acela, el zise:

— Ascultă, Şefule – şi se-ntoarse spre mine săltându-şi cuverturile – ascultă, Şefule, de ce nu vii mâine cu noi în excursia aia la pescuit?

N-am răspuns.

— Haide, ce zici? M-aştept să iasă o chestie grozavă. Ai auzit de cele două mătuşi care vin să ne ia? Păi nu-s niătuşi, omule, nici pomeneală; sunt două dansatoare şi târfuliţe de meserie pe care le ştiu din Portland. Ce zici de-asta?

În cele din urmă i-am mărturisit că-s unul dintre în-digenţi.

— Ce eşti?

— Sunt falit. „

— A, făcu el, înţeleg. Nu m-am gândit la asta.

Tăcu iar o vreme, frecându-şi cicatricea de pe nas c-un deget. Degetul se opri. El se ridică într-un cot şi mă privi.

— Şefule, grăi el rar, măsurându-mă din ochi, când erai întreg, când mai aveai, să zicem, doi metri, doi metri şi ceva, şi cântăreai vreo sută douăzeci de kilograme – erai aşa de puternic cât să poţi, bunăoară, ridica ceva de mărimea panoului ăluia cu robinete din baie?

M-am socotit în sinea mea. Probabil că panoul nu cântărea mai mult decât bidoanele alea cu ulei pe care le umflam pe sus la armată, l-am răspuns că probabil aş fi putut.

Odată.

— Dacă te-ai face iar aşa de mare, l-armai putea ridica?

I-am răspuns că socoteam că da.

— Naiba să ia ce socoti; vreau să ştiu de-mi poţi făgădui să-] ridici dacă te fac iar mare cum ai fost? Făgă-duieşte-mi asta şi te-alegi cu cursul meu de culturism şi cu o excursie de zece dolari pe gratis!

Îşi linse buzele şi se lăsă pe spate.

— Eşti o miză bună, pariez.

Rămase aşa pufnind în tis la vreun gând al său. Când l-am întrebat cum avea să mă facă iarăşi, mare şi voinic, el îşi duse degetul la buze.

— Omule, nu putem dă-n vileag un asemenea secret. N-am zis că-ţi spun şi cum o fac, drept? Oho, băiete, cum poţi s-aduci pe cineva la mărimea lui naturală e-o taină pe care n-o poţi împărtăşi orişicui, ar fi periculoasă în mâi-nile duşmanilor. Nici n-o să bănui ce ţi se întâmplă o mare parte din timp. Dar îţi dau cuvântul meu, de-mi urmezi programul uite ce se va întâmpla.

Şe săltă din pat şi se-aşează pe marginea lui cu palmele pe genunchi. Lumina difuză care se strecura peste umărul lui dinspre camera de gardă i se reflecta pe luciul dinţilor şi-n ochiul care se iţea spre mine pe deasupra nasului. I se auzea iar vocea mucalită de licitator, revărsându-se-n surdină prin dormitor.

— Uite unde-o să ajungi. Îl văd pe marele Şef Bromden păşind fudul pe bulevard, bărbaţi, femei şi prunci răsucindu-se pe călcâie ca s-apuce să-l vadă. „Măi, măi, măi, ce namiiă-i cel de colo, înghiţind trei metri dintr-un pas şi pl ecând capul să nu smulgă firele de telegraf?” Vine val-vârtej prin târg, se-opreşte doar o clipită pentru feţele mari, voi celelalte fâşneţe puteţi să vă puneţi poftă-n cui, afară de cazul c-aveţi ditamai pepenii, coapse zvelte şi albe şi-o guriţă fragedă şi dulce ca mierea şi ca untul.

Continuă să-şi depene povestea în. Întuneric, arătân-du-mi cum va fi atunci când toţi bărbaţii m-or privi înfricoşaţi şi toate codanele vor suspina după mine. Apoi îmi. Zise că se duce chiar acum să-mi înscrie numele printre membrii echipajului de pescari. Se sculă, îşi luă prosopul de pe noptieră, şi-l înfăşură în jurul şoldurilor şi-şi trase şapca pe cap, rămânând aplecat peste patul meu.

— Frăţioare, ascultă-mă ee-ţi zic, muierile or să se repeadă la tine şi-or să te culce la pământ.

Şi brusc mâna lui se repezi înainte, c-un zvâcnet al braţului, îmi desfăcu cerşaful, dădu la o parte cuverturile şi mă lasă să zac pe pat în toată goliciunea mea.

— Ia uite colea, Şefule. Ho-ho. Ce-ţi spuneam? Ai şi crescut cinşpe centimetri.

Râzând, o porni pe lângă rândul de paturi spre hol.

DOUĂ FlŞNEŢE AVEAU SĂ VINĂ DIN PORTLAND ca să ne scoată pe mare la pescuit! Gândul ăsta abia-mi mai dădea pace să rămân în pat până la aprinderea luminilor, la şase şi jumătate, Am fost primul în picioare, ieşind din dormitor ca s-arunc o privire la lista aceea de pe avizierul de lângă cabina surorilor, să văd dacă numele meu chiar era trecut pe ea. Sus scria cu litere mari ÎNSCRIERI PT. PESCUIT ÎN APE ADÂNCI, iar dedesubt, McMurphy se semnase primul, iar Billy Bibbit era număi „u doi, chiar după McMurphy. Număra trei era Harding, patru Fredrickson şi-aşa mai departe, până la număru zece unde încă nu se semnase nimeni. Era şi numele meu acolo, trecut ultimul, în dreptul

numărului nouă. Va să zică chiar ieşeam din spital cu două muieruşti pe-un vas de pescuit! A trebuit să mi-o repet de mai multe ori ca s-o pot crede.

Cei trei. Negri se strecurară în faţa mea şi citeau listă, i mărind-o cu degetele lor cafenii; dădură de numele meu şi se-ntoarseră rânjind spre mine.

— Măi. Cine crezi că l-a semnat pe Şefu Bromden pentru năzbâtia asta? În ienii nici nu ştiu să scrie.

— Da ce te face să crezi că în ienii pot să citească? Retul uniformei lor era încă proaspăt şi băţos aşa

/terne dimineaţa, încât braţele lor foşneau când se miş-cau, ca nişte aripi de hârtie. Am făcut pe surdul la batjocura lor, prefăcându-mă că nu bănuiesc nimic, dar când ei mi-au întins o mătură ca să le fac treaba în hol, le-am întors spatele şi-am intrat înapoi în dormitor, zicând în sinea mea-: „Ducă-se naibii. Un ins care iese la pescuit cu două muieruşti din Portland n-are de ce. Să le mai înghită tot rahatu.

M-a speriat niţel faptul c-am plecat aşa de sub nasul lor, căci niciodată nu mă mai opusesem poruncilor lor. Am aruncat o privire îndărăt şi i-am văzut venind după mine cu mătura. Probabil c-ar fi dat buzna în dormitor şi-ar fi pus laba pe mine dacă nu era McMurphy; se afla şi el acolo şi făcea atâta tărăboi, răcnind între paturi, plesnin-du-i cu prosopul pe tipii care se înscriseseră pe listă să iasă dih spital în dimineaţa asta, că negrii au hotărât pesemne că dormitorul nu era un teritoriu prea sigur că să se aventureze în el, numai de dragul de-a scăpa de maturatul unei bucăţele de hol.

McMurphy îşi trăsese şapca lui de motociclist mult în faţă, peste ciuful roşcovan, ca s-arate ca un căpitan de vas, iar tatuajele ce se iţeau de-sub mâneeile maioului se vedeau că fuseseră făcute la Singapore. Se legăna între paturi de parcă s-ar fi aflat pe puntea unui vas, fluierând în pumn ca într-un fluier de boţman.

— Afară pe. Punte, mateloţi, afară pe punte ori o să vă pun să mergeţi de-a buşilea de la proră la pupă!

Izbi cu pumnul în noptiera de lângă patul lui Harding, făcând-o să răsune.

— Trecu cartul şase şi toate-s frumoase. Uite-o cum merge întins. Sus pe punte. Lăsaţi-vă foalele şi apucaţi ţoalele.

Mă văzu oprit lângă uşă şi veni iute la mine ca să mă bată pe spate ca pe-o tobă.

— Ia priviţi aici la Marele Şef. Uite-un exemplu de marinar şi pescar destoinc: sculat cu noaptea-n cap să sape după rime de momeală. Voi, ăştialalţi, o adunătură de puturoşi, aţi face bine să-i urmaţi exemplul! Sus pe punte! Azi e ziua cea mare! Jos de pe prici şi-riainte pe mare!

„Activii" mormăiră şi se miorlăiră împotriva lui şi-a prosopului, iar „cronicii" se deşteptară să se holbeze împrejur, cu obrazuri vineţii din pricina cearşafurilor care-i sugrumaseră peste noapte, fiind legate prea strâns peste piept, bâjbâind cu privirea prin dormitor până ce în cele din urmă îşi fixară ochii ramoliţi şi spălăciţi asupră-mi, cu o căutătură nostalgică şi curioasă. Zăceau pe pat şi mă urmăreau cum trag pe mine ţoalele călduroase pentru drum, făcâridu-mă să mă simt stânjenit şi vinovat. Înţelegeau că fusesem singurur„ cronic" ales să plece în excursie. Mă urmăreau cu privirile, moşnegi ţintuiţi de scaunele lor cu rotile de-atâţia ani, cu catetere coborând pe crăcii pantalonilor ca nişte vrejuri care-i prindeau în rădăcini pe tot restul vieţii de locul tinde se aflau, mă urmăreau şi ştiau instinctiv că eu plecam. Şi încă mai simţeau puţină pizmă că nu erau ei în locul meu. Mă dibuiseră pentru că o parte din fiinţa lor omenească fusese lepădată şi instinctele animalice îi luaseră locul (bătrânii „cronici" se trezesc brusc în toiul nopţii, înainte ca alţii să afle c-a murit careva în dormitor, şi-şi întind grumazurile şi-ncep să urle că nişte lupi), şi mai puteau să mă pizmuiască pentru că mai rămăsese în ei o urmă de om ca să-şi amintească cum au fost odată.

McMurphy ieşi şi el să se uite la listă şi-ncercă să mai convingă pe-un „activ” să se-nscrie, trecând pe rându! Paturilor şi izbind cu piciorul în acelea în care mai zăbovea cineva, cu cearşafurile trase peste cap, turuind ce lucru minunat era să te afli acolo departe, în colţii furtunii, cu oceanul cel bărbat spumegând în juru-ţi şi cu heirupul la parâme şi cu sticla de rom.

— Haide, puturoşilor, mai am trebuinţă de înc-un marinar ca să rotunjesc echipajul, mai am nevoie de-un singur voluntar afurisit.

Dar nu mai putu convinge pe nimeni. Sora şefă îi speriase pe ceilalţi cu poveştile ei despre marea agitată din ultima vreme şi despre vasele scufundate şi nu părea c-o s-avem şanse să facem rost de ultimul membru al echipajului, până ce, o jumătate de oră mai târziu, George Soren-sen se-apropie de McMurphy care stătea la coadă pentru gustare, aşteptând să se deschidă sala de mese.

Bătrânul suedez noduros şi fără dinţi, căruia tuciuriii îi ziceau Freacă-apă-George din pricina preocupării lui pentru curăţenie, veni târşâindu-şi picioarele prin hol, aplecat mult pe spate încât picioarele i-o luau înaintea capului (se înclină în felul ăsta ca să-şi ţină faţa cât mai departe de cel cu care vorbeşte), se opri în faţa lui McMurphy şi mormăi ceva în palmă. George era tare timid. Nu-i vedeai ochii căci erau pitiţi adânc sub frunte şi-şi ascundea tot restul obrazului cu palma. Capul lui se bălăbănea ca un cuib de cioară în vârful grumazului său ca un catarg. Mormăi ceva în dosul mâinii până ce McMurphy îi luă palma de la gură ca să poată auzi vorbele.

— Aşadar, George, ce spuneai?

— Rimele, zicea el. Nu crez că-s bune de ceva – nu Iar somonii mari.

— Zău? Întrebă McMurphy. Rimele., zici? Ţi-aş putea da dreptate, George, dacă mi-ai spune ce-i cu rimele de care vorbeşti? F

— Crez că numa mai nainte te-am auzit zicând că domnu Bromden a săpat după rime pentru momeli.

— Adevărat, tăicuţă, mi-amintesc.

— Aşa că tocma ziceam că nu faceţi treabă bună cu viermii ceia. Luna asta-i sezonul somonului mare – şi-gur. Trebe heringi. Şi-gur. Prindeţi heringi şi puneţi-i pe ăia de momeală, atunci faceţi treabă bună.

Vocea îi urca la sfârşitul fiecărei propoziţii – şi-c? „r – de parc-ar fi pus o întrebare. Bărbia iui masivă, atât de frecată în dimineaţa aceea că rămăsese parcă fără piele, se plecă de mai multe ori spre McMurphy în semn de întărire, apoi făcu stânga-jnprejur ca să tragă după ea restul trupului spre capătul rândului. McMurphy îl chemă îndărăt.

— Ascultă, ia stai într-un ioc o clipă, George, Vorbeşti ca şi când te-ai pricepe niţeluş la pescuit.

George se-ntoarse şi-şi târşii îndărăt picioarele spre McMurphy, înclinându-şi trupul aşa de mult pe spate de parcă picioarele ar fi pornit-o-n derivă de sub el.

— Chiar aşa, şi-pur. Douăşcinci de ani lucrai pe pescadoare la somoni, din golful Semilunii la Puget Sound. Douăşcinci de ani am tot pescuit – nainte să mă mânjesc aşa.

Îşi oferi manile ca să-i examinăm jegul de pe ele. Toţi cei din jur şi-au întins grumazurUe şi le-au privit. N-am zărit pic de murdărie, dar am văzut cicatrice ce brăzdau adânc palmele albe, de la trasul a mii de leghe de-coardii de pescuit din mare. Ne lăsă să i le cercetăm un minut, apoi îşi strânse pumnii şi-i trase înapoi, ascunzându-i sub mânc-cile pijamalei ca şi când i-am fi putut mânjii şi mai tare cu privirile şi rămase în faţa lui McMurphy rânjindu-i cu gingiile ca şoricul de porc albicios din cauza sării.

— Avui o barcă tare bună pentru pescuitu cu undiţa” numa patruzeci de picioare lungime, da trăgea la douăşpe picioare de apă şi era făcută din tek şi stejar solid.

Se clătina înainte şi-napoi pe picioare, făcându-te să te-ndoieşti că podeaua avea stabilitate.

— Pe legea mea, era o barcă aşa-cum nu se mai află! Dădu iar să p! Ece, dar McMurphy îl opri din nou.

— La naiba, George, de ce nu ne-ai spus că eşti pescar? V-am tot turuit de călătoria asta de parcă eu eram Bătrî-nul şi Marea, dar, între noi să rămână vorba şi peretele de colo, singura ambarcaţiune pe care-am urcat vreodată a fostfregata de luptă „Mişsduri” şi singurul lucru ee-l ştiu despre peşte e că-mi” place mai mult să-l rnănânc decât să-i curăţ.;:

— Curăţaţu-i uşor, de v-arată careva.

— Pe Dumnezeuimeu, George. ai să ne fii căpitan; o să-ţi fim echipajul.

George se dădu cu corpul îndărăt, clăiininci din cap.

— Bărcile alea-s tare jegoase toate-s tare jegoase.

— Mai dă-le dracului. Am primit special o barcă-sterilizată de la cap la coadă, şurluită şi curată ca un colţ de ogar. N-ai de ce să te murdăreşti, George, căci eşti căpitan; să fii numai căpitanul nostru şi să ne dai ordine nouă, ageamiilor de pe uscat – cum îţi surâde chestia asta?

Vedeam bine că George se simţea ispitit de propunere după felul cum îşi frângea mâinile, dar tot mai spunea că nu putea risca să se soiască. McMurphy se strădui din răsputeri să-l convingă, dar George încă mai clătina din cap când cheia Sorei şefe poposi în broască uşii de 5a sala de mese şi ea veni zornăindu-şi coşul plin de surprize, tre-când pe lângă şirul nostru c-un sur îs şi-un bună-dimineşţa rostit automat fiecăruia dintre noi. McMurphy băgă seamă felul cum George îşi trase obrazul cât mai departe. Ea şi se-ncruntase. Când ea trecu, McMurphy îşi aplecă dată capul într-o parte şi-l privi-pe Georgi c-un sitl ochi, amuzat.

— George, ce părere ai de chestiile alea pe care îe-a; tot răspândit Sora şefă despre marea a, I ispre cât de periculoasă este excursia asta?:

— Oceanu poate fi şi rău, sigur, foarte frământat.

McMurphy, privi în urma infirmierei care dispăru în cuşca ei de sticlă, apoi se-ntoarse iar spre George. George începuse

să-şi frământe mâinile mai ceva decât pân-atunci. Uitându-se, împrejur.la obrazurile tăcute care-l urmăreau.

— Pe legea mea! Exclamă el deodată. Crezi c-o să las să mă sperie ea pe mine cu oceanu? Aşa crezi?

— O, nu, George, bănuiesc că nu. Mă gândeam însă că, dacă n-ai să vii cu noi şi dacă ne paşte într-adevăr vreo calamitate, noi suntem cu toţii victime sigure pe mare, ştiai astaN? Ţi-am spus că nu mă pricep deloc la navigaţie, şi să-ţi mai zic ceva: cele două femei care vin după noi, i-am spus doctorului că-s mătuşile mele, două văduane de pescari. Ei bine, singurul fel de navigaţie la care se pricep astea e cel de pe ciment. N-o să ne fie nici ele de mai mult ajutor dacă dăm de bucluc. Avem nevoie de dumneata, George. Trase din ţigară şi întrebă: Pentru că veni vorba, ai zece dolari?

George clătină din cap.

— Nu, nii-am închipuit eu că nu. Păi ce naiba, am şi renunţat de câteva zile la gândul de-a câştiga ceva din asta. Poftim.

Scoase un creion din buzunarul jachetei lui verzi şi-l şterse de poala cămăşii, întinzându-i-l lui George:

— Căpităneşte-ne barca şi te lăsăm să vii cu noi pentru numai cinci dolari.

George ne mai aruncă o dată o privire, încreţindu-şi fruntea masivă în timp ce cugeta la situaţia lui. În cele din urmă gingiile albicioase se dezveliră într-un surâs şi-ntinse mâna după creion;

— Pe legea mea! Zise, şi-o porni cu creionul în mâna ca să se semneze pe ultimul loc rămas gol pe listă.

După micul dejun, McMurphy trecând prin hol se opri la avizier şi scrise cu litere de tipar C-A-P-T după numele lui George.

— Fetele întârziau. Toată lumea începuse să creadă că nici nu vor mai apărea, când McMurphy dădu un chiot de la fereastră şi cu toţii alergarăm să aruncăm o privire afară. El ne spuse că alea sunt, dar noi nu văzurăm decât un autobil în loc de cele două pe care contam şi doar o singură

femeie. McMurphy o strigă prin sită de la fereastră când maşina se opri la parcare, şi ea porni drept prin iarbă spre secţia noastră.

Era mai tânără şi mai drăguţă decât ne-nchipuiserăm cei mai mulţi dintre noi. Toţi aflaseră că fetele erau fufe, în loc de mătuşi, şi se-aşteptau la tot felul de lucruri. #Câţiva dintre băieţii mai evlavioşi nici nu se prea bucurau. Dar văzând-o cum se-apropie cu pas uşor prin iarbă, cu ochii ei la fel de verzi că iarba, până la salonul nostru, şi cu părul împletit într-o coadă lungă la spate, săltând la fiecare pas ca o spirală de-aramă în soare, cu toţii nu ne-am mai gândit decât că era o fetişcană, o femeiuşcă ce nu se-mbrăcase din creştet până-n poale în alb de parc-ar fi fost înmuiată în praf de zahăr, şi că modul în care-şi câştiga existenţa nu mai avea nici o importanţă.

Ea se-apropie iute de plasa în spatele căreia aştepta McMurphy, se prinse cu degetele de ea şi se lipi de perete. Gâfâia de grabă ei şi cu fiecare respiraţie părea c-o să se strecoare drept prin plasă, Plângea încetişor.

— McMurphy, vai, blestematule.

— Lasă asta. Unde-i Sandra?

— E-ocupată, omule, n-a putut să vină. Dar tu, naiba s-o ia de treabă, eşti bine?

— E-ocupată?!

— Ca să-ţi spun adevărat – fata se şterse la nas şi chicoti – amica Sandy s-a măritat. Ţi-aminteşti de Artie Gilfillian din Beaverton? Mereu ne pomeneam cu el pe la petreceri cu câte-o chestie bizară, vreun şarpe inofensiv, vreun cobai alb, ori cine ştie încă ce prin buzunare? Un adevărat maniac.

— Of, Dumnezeule sfânt! Gemu McMurphy. Cum am să scot zece inşi într-un Ford împuţit, Candy iubiţico? Cum şi-au închipuit Sandra şi şarpele ei din Beaverton c-o să descurc eu chestia asta?

Fata părea că se chinuie să găsească un răspuns, când difuzorul din tavan tuşi şi vocea Sorei şefe îi comunică lui

McMurphy că, dacă vroia să vorbească cu prietena iui, ar fi preferabil ca ea să se anunţe cum se cuvine la intrarea principală în loc să deranjeze tot spitalul. Fata părăsi fereastra cu plasă şi-o porni spre intrarea principală, iar McMurphy se desprinse şi el de la fereastră şi se trânti într-un fotoliu din colţ, lăsându-şi capul în jos.

— Draci fripţi, mormăi el.

Negrul cel sfrijit dădu drumul feţei în pavilion şi uită să închidă uşa după ea (a văzut el pe dracu mai târziu din cauza asta, sunt sigur) şi ea trecu sprinţară prin hol pe lângă camera de gardă, unde toate infirmierele încercară să-i îngheţe mişcarea slobodă c-o privire reunită de gheaţă, şi intră în salonul comun cu câţiva paşi înaintea doctorului. Acesta o pornise spre camera de gardă cu nişte hârtii Sa mână, o privi în treacăt, apoi din nou hârtiile, apoi iarăşi pe ea şi-ncepu să bâjbâie după ochelari cu ambele mâini.

Ea se-opri când ajunse în mijlocul salonului şi se pomeni înconjurată de patruzeci de bărbaţi în verde holbându-se la ea, şi era atâta linişte c-auzeai burţile ghiorăind şi, pe tot şirul. Cronicilor", pocnetul tuburilor de cateter.

A trebuit să stea pe loc un minut, timp în care-şi roti ochii împrejur ca să-l găsească pe McMurphy, aşa că toată Lumea putu s-o cerceteze în voie. Deasupra capului ei se vedea un fuior de fum albastru plutind dinspre tavan; presupun că aparatele explodaseră în tot salonul încercând să se adapteze la vioiciunea cu care dăduse ea buzna înăuntru – o măsuraseră electronic şi constataseră că nu erai". Pregătite să facă faţă unei asemenea situaţii în saion, aşa că pur şi simplu arseseră, ca nişte maşini care se sinucid.

Fata purta un maiou alb ca şi-al lui McMurphy, numai că mult mai mititel, tenişi albi şi blugi Levi retezaţi cu foarfecă mai sus de genunchi ca să permită circulaţia liberă a sângelui, şi aceste învelişuri nu păreau suficiente pentru câte aveau de ascuns. Trebuie că fusese văzută La viaţa ei cu mult mai puţine pe ea de către infinit mai mulţi bărbaţi, dar în condiţiile date ea-ncepu să se frământe pe loc ca o

şcolăriţă ieşită pe scenă. Nimeni nu scoase o vorbă cât timp o priviră. Martini şopti doar că se putea citi cifra ge monezile din buzunarele blugilor, atât erau de strânşi pe pulpe, dar el se afla mai aproape de ea şi-avea vederea mai bună ca a noastră.

Billy Bibbit fu primul care să îngaime ceva cu vocea tare, nu chiar un cuvânt, ci un fel de fluierat grav, aproape dureros, care descria mai bine ca orice altceva impresia lăsată. Ea râse şi-i mulţumi frumos şi el se făcu aşa de roşu ia faţă, că roşi şi ea cu el şi râse din nou. Asta sparse gheaţa. Toţi, activii veniră spre ea încercând să-i vorbească deodată. Doctorul îl trăgea pe Harding de jachetă întrebându-l cine era persoana. McMurphy se sculă din fotoliu şi-şi făcu loc printre ei spre ea şi când fată-l văzu îşi anină braţele de gâtul lui şi-i zise:

— McMurphy, păcătosule.

Apoi se simţi stânjenită şi roşi din nou. Când roşea nu părea s-aibă mai mult de şaişpe şapteşpe ani, zău aşa.

McMurphy făcu prezentările din jur împrejur, iar ea. Strânse mâinile tuturor. Când ajunse la Billy, îi mulţumi din nou pentru exclamaţia lui. Sora şefă se-apropie pe nesimţite dinspre camera de gardă, surâzând, şi-l întrebă pe McMurphy cum avea de gând să-i ia pe toţi cei zece într-o singură maşină, iar el întrebă dacă nu cumva putea împrumuta o maşină a personalului şi să ducă chiar el o parte din oameni, iar Sora şefă cită o dispoziţie din regulament care interzicea acest lucru, după cum ne şi aşteptaserăm cu toţii că va face. Ea spuse că, dacă nu va mai găsi un şofer care să semneze un formular de angajament, jumătatea aceea din echipaj trebuia să rămână pe loc. McMurphy îi răspunse că asta va însemna să pună din buzunar cincizeci de dolari diferenţă; va trebui să restituie banii celor care nu se puteau duce.

— Atunci, zise Sora şefă, poate că excursia va trebui contramandată şi toţi banii restituiţi.

— Dar am închiriat vasul; omul a şi băgat şaptezeci de dolari de-ai mei în buzunar!

— Şaptezeci de dolari? Aşa deci? Parcă le spuneai pacienţilor că trebuie s-aduni o sută de dolari plus zece ai dumitale ca să realizezi excursia, domnule McMurphy.

— Am socotit şi benzină dus şi-ntorsân cele două maşini,.

— Ceea ce n-ar face totuşi treizeci de dolari, nu-i aşa?: Ea-i surâse, toată numai bunătate, aşteptând. El îşi ridică mâinile în sus, privind implorator către tavan.

— Măi, măi, nu vă scapă nimic, nu-i aşa, domnişoară Procuror? Sigur că da; restu-l păstram pentru mine. Nu cred că vreunul din băieţi să fi înţeles altceva. M-am gân-dit să scot şi eu un bănuţ pentru oboseala pe care mi-am dat-o.

— Şi nu ţi-au ieşit planurile, adăugă ea.

— Încă-i mai zâmbeşte, pasămite plină de-nţelegere.

— Micile dumitale speculaţii băneşti mai dau şi greş, Randle, şi în definitiv, dacă stau bine să mă gândesc, ţi-ai şi scos partea dumitale decâştig, cu vârf şi îndesat.

Cugetă puţin la acestea, cântărind în minte un aspect despre care ştiam c-o să vină iarăşi vorba mai târau.

— Da. Toţi „activii” îţi datorează câte ceva pentru câte-o „afacere” de-a dumitale, aşa că nu crezi c-ai putea suporta această mică înfrângere?

Apoi se opri. Băgă de seamă că McMurphy n-o mai. Ascultă. El îl urmărea pe doctor. Iar acesta privea lung nia-ioul blondinei, ca şi când numai acesta ar fi existat pe lume Un zâmbet răzleţ înflori pe chipul lui McMurphy în timp ce urmărea transa doctorului; îşi trase şapca f pe ceafă şi se-apropie agale de medic, f ăcându-l să tresară când îi puse o mină pe umăr.

— Ia zi, doctore Spivey, văzuşi vreodată cum trage la undiţă un somon regesc? Una din cele mai grozave privelişti câte se văd pe cele şapte mări. Ascultă, Candy, puicuţe, de ce nu-i povesteşti doctorului de-aici despre pescuitul în adâncuri şi alte minunăţii de felul ăsta.

Lucrând împreună, nu le trebuiră lui McMurphy şi fetei mai mult de două minute ca să-l facă pe doctor să se ducă să-şi încuie oficiul şi să revină în hol, înghesuind nişte hârtii în servietă.

— Pot să rezolv multe din hârtiile astea pe vas, îi explică el Sorei şefe şi trecu pe lângă ea aşa de iute, că aceasta nici n-apucă să-i răspundă, iar restul echipajului îl urmă la pas, rânjindu-i Sorei şefe care rămăsese pironită în uşa camerei de gardă.

„Activii” care nu veneau cu noi se adunaseră în uşa salonului comun, ne ziseră să nu le-aducem peştele pâmă nu-l curăţăm bine, iar Ellis îşi smulse mâinile din cuiele de pe perete şi strânse mâna lui Billy Bibbit, sfătuindu-l să se facă pescar de oameni.

Iar Billy, holbându-se la ţintele de aramă de pe blugii fetei, care-i făceau cu ochiul în timp ce ea ieşea din salon, îi răspunse lui Ellis că nu pescar de oameni îi ardea Iui să fie. La uşă ne ajunse din urmă, iar negrul cel puţintel ne lăsă să ieşim, apoi încuie uşa după noi şi iată-ne afară, de tot afară.

Soarele se iţea printre nori şi lumina marginea de cărămidă a rondului de flori. Un vânt uşor se străduia să reteie ultimele frunze ale stejarilor, aşezându-le grămadă lângă curbura ca de centrifugă a gardului de sârmă. Pe gard poposeau din loc în loc păsărele cafenii; când o pală de frunze lovea gardul, păsările îşi luau zborul în direcţia vântului. Mi s-a părut la început că frunzele lovesc gardul preschimbându-se în păsări care-şi iau zborul.

Era o zi frumoasă şi aburoasă de toamnă, plină da ţipetele copiilor care chinuiau mingea de fotbal şi de zumzetul leneş al micilor avioane, şi s-ar fi cuvenit să ne bucurăm doar pentru că ne aflam în mijlocul acestei lumi. Dar cu toţii rămăseserăm tăcuţi, aşteptând laolaltă cu mâinile în buzunare, în timp ce doctorul se duse să-şi aducă maşina.

Eram o ceată tăcută ce privea spre şosea la orăşenii care treceau cu maşinile spre slujbele lor, încetinind ca să se holbeze la smintiţii în haine verzi. McMurphy băgă de

seamă cât eram de stânjeniţi şi-ncercă să ne mai înveselească, glumind şi tachinând-o pe fată, dar asta ne făcu să ne simţim într-un fel şi mai prost. Cu toţii se gândeau c-ar fi fost mai uşor să se-ntoarcă îndărăt în spital, să se-na-poieze şi să spună că s-au convins că Sora şefă avusese dreptate; pe-un asemenea vint marea trebuie că era tare agitată.

Sosi doctorul şi ne urcarăm cu toţii, eu, George, Harding şi Billy în aceeaşi maşină cu „McMurphy şi fata aceea, Candy; iar Fredrickson, Sefelt, Scanlon, Martini, Tadem şi Gregory venind după noi în maşina doctorului. Toţi erau grozav de tăcuţi. Am tras la o pompă de benzină, cam la o milă de spital; ne urmă şi doctorul. El coborî primul şi mecanicul veni ţopăind şi rânjind, ştergându-şi mâinile cu o cârpă. Apoi îi pieri rânjetul şi trecu pe lângă doctor, ca să vadă de fapt ce fel de jivine erau în maşinile acelea. Se dădu înapoi, ştergându-şi mâinile de cârpa lui uleioasă. Încruntându-se. Doctorul îl trase nervos de mânecă şi scoase o bancnotă de zece dolari pe care i-o vâri împăturită-n palmă, de parc-ar fi plantat un răsad de roşii.

— Ă, vrei să ne umpli amândouă rezervoarele cu benzină de 90? Întrebă el.

— Şi el se simţea la fel de stingherit în lumea dinafară, ca noi ceilalţi.

— Spune, vrei?

— Uniformele alea, începu mecanicul. Îs de la spitalu de mai sus de pe şosea, aşa-i?

Căta în jur cu ochii, să vadă dacă n-avea la îndemâna o cheie sau altceva asemănător. În cele din urmă se dădu mai aproape de-o stivă cu sticle goale de răcoritoare.

— Voi sunteţi de la azilu ăla., Doctorul îşi căută ochelarii şi se uită la noi. Ele pa atunci ar fi băgat de seamă uniformele noastre.

— Da. Adică nu. Noi, adică ei sunt de la azil, dar sânfc o echipă de intervenţie, nu-s internaţi, nici vorbă. O echipă de lucrători.

Omul se chiorî la doctor şi la noi şi plecă să se sfătuiască în şoaptă cu tovarăşul său care rămăsese în spate, între rnaşinăiii. Se sfătuiră vreun minut, apoi al doilea mecanic strigă de la locul lui, întrebându-l pe. Doctor cine eram şi doctorul repetă că eram o echipă de lucrători, la care amâridoî indivizii începură să râdă. Înţelesei din râsul lor că Se hotărâseră să ne dea benzină-probabil mai slabă şi murdară şi amestecată cu apă şi costându-rie de două ori mai mult decât în mod obişnuit – dar ăsta nu avu darul să-mi redea bună dispoziţie. Băgai de seamă că toată lumea se simţea tare prost. Minciuna doctorului ne făcu să i simţim şi mai prost ca până atunci – nu atât din priciină minciunii, cât mai degrabă a adevărului din spatele şi. Cel de-al doilea mecaninc veni rânjind spre doctor.

— Ziceaţi că vreţi benzină ex-tra? Cred şi-eu. Şi ce-ar 1.: ă verificăm şi filtrele de ulei şi ştergătoarele de parbriz?

Era mai corpolent decât colegul său. Se aplecă peste doc ca şi când i-ar fi încredinţat un secret.

— Vă vine să credeţi, optze-ş-opt la sută din maşini.

— După statisticile de pe şosele, au nevoie de filtre şi ştergă-toare noi.

Rânjetul lui era căptuşit c-un strat de cărbune, după ce ani de zile scoase bujiile cu dinţii. Se tot apleca peste doc-! For, făcându-l să se frământe sub rânjetul acela, şi aştepta că stă să recunoască până la urmă că era în neregulă.

— De asemenea, cum stă echipa voastră de intervenţie eu ochelarii de soare? Avem nişte polaroizi foarte buni.

Doctorul înţelese că tipul îl avea la mina. Dar tocmai când îşi deschise gura gata să cedeze şi să-i spună: Prea bine, dă-fie tot ce doreşti, se auzi un uruit şi capota maşinii noastre se trase încet îndărăt. McMurphy se luptă şi suduia capota pliată ca o armonică, încercând s-o facă să se strângă i ai repede decât îi îngăduia maşinăria. Toată lumea I ă de seamă cât era de furios după felul cum izbea şi bocănea în capota ce se ridică prea încet; după ce-o înjură o înghionti şi-o îngrămădi bine la locul ei, se caţără. Ară din maşină,

peste capul fetei şi uşa din partea lui, ni să se proţăpească între doctor şi mecanic şi se chi un ochi în gura lui tuciurie.

— În regulă, Hank, ne dai benzină de nouăzeci în a cerut doctoru. Două rezervoare pline. Atât. Draeir le ia pe celelalte. Şi ne-o vinzi cu reducere de trei cenţi itru că suntem o expediţie organizată chiar deguv Insul nu se clinti.

— Da? Parcă l-am auzit pe profesoru de colo zieând că nu sunteţi pacienţi?

— Păi, Hank, nu pricepeţi că asta n-a fost decât o mică precauţie că să nu vă facă pe voi să tresăriţi la auzul adevărului? Doctorul n-ar minţi astfel în cazul unor bolnavi de rând dar noi nu suntem scrântiţi obişnuiţi; fiecare din noi abia am ieşit din secţia criminalilor demenţi, şi ne grăbim spre San Quentin unde au condiţii mai bune ca să se-ocupe de-alde noi. Îl vezi pe puştiul pistruiat de colo? Arată el ca scos de pe coperta revistei Saturday Evening Post, dă-i un artist smintit al cuţitului care-a belit deja trei oameni. Cel de lângă el e cunoscut drept Taurul zărghit nu măru unu, atacă pe negândite ca un mistreţ. Şi-l mai vezi pe tipul ăla malac? E indian şi-a omorât în bătaie cu coada cazmalei şase albi când i-a prins că l-au înşelat într-un târg cu piei. Scoală-te ca să te poată vedea oamenii, Mare Şef.

Harding mă înghionti cu degetul şi eu mă sculai cât eram de lung în maşină. Individul îşi puse mâna streaşină la ochi, privi în sus la mine şi nu zise nimic.

— Oleo, suntem o adunătură periculoasă, recunosc, zise McMurphy, dar facem o execursie plănuită, autorizată şi vizată de guvern, aşa c-avem dreptul la reducerea legali” ca şi când am fi agenţi F. B. I.

Individul se uită din nou la McMurphy iar acesta îşi ancoră degetele mari în buzunare, săltându-se pe călcâi şi privindu-l chiorâş peste cicatricea de pe nas. Individul se-n-toarse să se-asigure că tovarăşul său era plasat tot lângă lada cu sticle goale, apoi îi rânji de sus lui McMurphy.

— Am nişte clienţi de toată spaima, asta vrei să zici, Roşcovanule? Adică să ne vedem frumuşel de treabă şi să facem cum ni se ordonă, asta vrei să spui? Păi, ia povesteşte-mi, Roşcovanule, pe tine pentru ce te-au internat? Pentru c-ai încercat să-l asasinezi pe preşedinte?

— Asta n-au putut-o dovedi cu probe, Hank. M-au închis pentru huliganism. Ştii, am omorât un om în ring, ra-am cam aprins, pesemne.

— Adică eşti unul din ucigaşii ăia cu mănuşi de box, asta vrei să zici, Roşcovanule?

— Nu cred să fi spus asta. Dimpotrivă, niciodată, nu m-am putut împăca cu perniţele pe care le poartă unii. Nu, bătaia mea nu era evenimentul serii, televizat în direct de la Palatul Vitelor. Eu-s mai degrabă, cum s-ar zice, un boxer de maidan.

Insul îşi vârî şi el degetele mari în buzunare ca să-şi bată joc de McMu rphy.

— Ba eşti mai degrabă un vânzător de rahat pe maidan.

— Păi, nici n-am zis că vânzarea rahatului n-ar fi unul din talentele mele, nu-i aşa? Dar aş vrea s-arunci aici o privire.

Îşi vârî palmele sub nasul individului, foarte aproape, întorcându-le alene şi pe faţă şi pe dos.

— Ai mai văzut pe cineva s-ajungă cu bietele-i căngi aşa de scobite şi de roase numai din vânzarea rahatului? Ai mai văzut Hank?

Ţinu multă vreme mâinile acelea sub nasul individului, aşteptând să vadă dacă acesta mai avea ceva de adăugat. Individul se uită la mâinile lui, apoi la mine, apoi din nou la mâini. Când deveni clar că nu mai avea nimic presant de adăugat McMurphy îl lăsă în plata lui, îndreptân-du-se spre celălat mecanic care se sprijinea de răcitorul cu băuturi răcoritoare şi-i smulse bancnota de zece dolari din pumn, pornind-o spre băcănia de lângă staţia de reparaţii.

— Voi, băieţi, însemnaţi pe răboj cât vine benzina şi trimiteţi nota de plată la spital, le strigă el peste umăr. Am de gând să folosesc banii ăştia ca să cumpăr nişte aperitive

pentru oamenii mei. Socot c-o să ne prindă mai bine decât ştergătoarele de parbriz şi optzeci-şi opt-la-sută. Filtre de ulei.

Până când se întoarse, toţi o făceam pe vitejii ca nişte cocoşi de luptă, strigând ordine celor doi mecanici, ca să controleze presiunea din roată de rezervă, să spele parbrizul, să şteargă urma aia de pasăre de pe capotă, mă rog frumos, de parcă eram stăpâni peste toate. Când matahala nu curăţă parbrizul pe placul lui Billy, acesta-l chemă îndărăt.

— N-ai şters p-p-pata de colo unde s-a lovit g-g-gân-dacul.

— Asta-i nu de gândac, zise individul morocănos, râcâind cu unghia, e de pasăre.

Martini strigă tocmai din cealaltă maşină că nu putea fi de pasăre.

— Ar trebui să se vadă pene şi oase dac-ar fi de pasăre.

Un om pe bicicletă se-opri să ne-ntrebe ce ne venise cu uniformele alea verzi, era vorba de vreun club? Harding sări drept în picioare şi-i răspunse:

— Nu, prietene. Suntem nişte nebuni de la spitalul de pe şosea, un fel de psiho-ceramică, ulcelele sparte ale umanităţii. Vrei să-tţi aplic un test Rorschach? Nu? Te grăbeşti? Ah, a plecat. Ce păcat.

Se întoarse spre McMurphy:

— Pân-acum nu mi-am dat seama că boală mintală poată avea un aspect al puterii.

— Al puterii. Gândeşte-te la chestia asta: poate că omul, cu cât e mai nebun, cu atât poate deveni mai puternic. Vezi exemplul lui Hitler. Viciul dă vint minţii, nu-i aşa? Hrană pentru cugetări viitoare.

Billy destupă o cutie de bere pentru fată şi ea-l fistici aşa de tare cu surâsul ei drăgălaş şi cu „îţi mulţumesc, Billy”, că el se-apucă să ne deschidă la toţi câte-o bere.

Învremea asta porumbeii se-ngitau în sus şi-n jos pe caldarâm, cu-aripile îndoite la spate.

Şedeam şi eu acolo simţindu-mă bine şi întreg, sorbin-du-mi berea; auzeam berea cum gâlgâie până jos în mine – gil, gil, cam aşa ceva. Uitasem că există sunete şi gusturi plăcute precum sunetul şi gustul berii date pe gât. Mai luai o-nghiţitură zdravănă şi-ncepui să rotesc privirea împrejur să văd ce mai uitasem în cei douăzeci de ani.

— Bre! Făcu McMurphy, împingând-o pe fată de sub volan şi lipind-o strâns de Billy. Ia uitaţi-vă la Marele Şef cum dă pe gât tăria aia!

Şi năpusti maşina în mijlocul şoselei, cu automobilul doctorului scrâşnind din cauciucuri încercând să se ţină după el.

Ne arătase ce puteam realiza c-un pic de tupeu şi curaj şi credeam că ne învăţaserăm minte. Tot drumul până la coastă ne-am distrat făcând pe curajoşii. Când oamenii opriţi la stop se zgâiau la uniformele noastre verzi, făceam Şi noi cum făcuse el atunci, şedeam băţoşi şi plini de ţâfnă Şi arboram un rânjit lătăreţ, holbându-ne şi noi la ei până le murea motorul şi soarele le bătea în parbriz încât rămâneau pironiţi locului când se schimba semaforul, speriaţi de ce adunătură de urangutani şedea la numai un metru de ei, făcându-se apoi nevăzuţi.

În timp ce McMurphy ne conducea pe toţi spre ocean.

Cred că McMurphy ştia mai bine decât noi că privirile ooastre crunte nu erau decât paradă, pentru că încă nu reuSă smulgă un hohot sănătos de râs de la careva din noi.

Ie că nu pricepea de ce nu eram în stare să râdem, dar prea bine că nimeni nu-i cu adevărat tare până ce i. ainge să vadă şi latura hazlie a lucrurilor. De fapt atâta

+răduia să ne-o arate şi nouă, că m-am întrebat niţei i nu cumva el era orb la cealaltă latură, dacă nu cumva era în stare să vadă ce anume ne seca râsul aceia ac în noi. Poate că nici băieţii n-o vedeau cu ochii, Nd doar presiunea diferitelor lungimi de undă şi-a îi venţelor care ne bombardau din toate direcţiile, încerIvi sd-mpingă şi să ne-

ncovoaie într-o parte sau alta, I „iţind Maşinăria la lucru – dar eu o şi vedeam.

Aşa cum vezi schimbarea cuiva de lângă. Care-ai lipsit multă vreme, în timp ce altul care stă cu el zi de zi, din yori şi până seara, n-are să bage de seamă nimic, căci „mbarea-i treptată. Pe tot drumul nostru către coastă surprins semnele schimbărilor impuse de Organizaţie mpul cât nu mai umblasem prin ţară, asemenea lucruri cum – trenul oprindu-se într-o gară ca să depună ui

Neîntrerupt de bărbaţi în costume identice şi cu pălării

Ţaţe la maşină, puiaţi ca nişte insecte identice, vietăţi jumătate moarte descinzând în pufăitul ultimului vagon, tvenul dând apoi iar glas sirenei electrice şi pornind-o mai departe peste pământul mălurit, ca să depoziteze un alt

Aibar de insecte în altă parte.

Ori alte lucruri ca, de pildă, cele cinci mii de case identic croite la maşină şi înşirate pe dealurile din afara oraşului, atât de proaspăt ieşite din fabrică că-s încă legate între ele ca nişte cârnaţi, deasupra c-un anunţ care te-mbie:

CĂUTAŢI-VĂ UN CUIBUŞOR ÎN NOILE CĂMINE – VETERANII NU DAU AVANS, cu un loc de joacă pe costişa dealului, mai jos de case, în spatele unui gard de sârmă împietită-n pătrate şi-o firmă care anunţă „Şcoala de băieţi Sf. Luca” – acolo cinci mii de copii în pantaloni verzi de catifea, cămăşi albe şi pulovere verzi se jucau de-a coada şarpelui pe-un pogon de pietriş spart cu tăvălugul. Şirul se umfla, se sucea şi zvâcnea ca un şarpe şi la fiecare plesnitură de bici azvârlea pe-un ţinc din coada lui, îl rostogolea ca pe-o pălămidă călătoare până-n gard. La fiecare plesnet de bici. Şi de fiecare dată acelaşi ţinc mititel.

Toţi cei cinci mii de puşti locuiau în cele cinci mii de case identice, proprietatea indivizilor care coborâseră din tren. Casele semănau aşa de mult că de nenumărate ori ţâncii nimereu din greşeală la alte uşi şi în sânul altor familii. Nimeni nu băga de seamă acest lucru. Mâneau liniştiţi şi se culcau. Singurul pe care-l remarcau era ţâncul din coada

şirului. Venea întotdeauna atât de ciufulit şi de julit, fncât arăta nelalocul lui oriunde s-ar fi dus. Nici ei nu era-n stare să-şi dea drumul şi să râdă. E. greu să Tizi când simţi presiunea undelor trimise de fiecare maşină care trece pe lângă tine, ori de fiecare casă nouă pe care-o laşi în urmă.

— Am putea chiar să constituim un grup de influenţă politică în Congresul de la Washington, zicea Harding, s-avem o Organizaţie naţională pentru propăşirea nebunilor. Mari reclame pe autostrăzi arătând pe vreun schizofrenic nenorocit lucrând la o rablă de maşină şi dedesubt scriind cu caractere mari roşii şi negre: „Angajaţi smintiţii". Ne-aşteaptă un viitor trandafiriu, domnilor.,.

Trecurăm podul peste Siuslaw. Era destulă ceaţă în aer ca să pipăi cu limba briza dinspre ocean şi să-i simt gustul sărat înainte de a-l zări. Toţi ştiau că smtem aproape; şi n-au mai scos nici un cuvânt până la docuri,:

Căpitanul care urma să ne scoată pe mare avea capă-ţâna pleşuvă de-un cenuşiu metalic, aşezată în gulerul înalt al unui pulover negru, ca turela unui tun de pe-un submarin; ţigara de foi, atârnând stinsă între dinţi, juca deasupra noastră. Stătea lângă McMurphy pe debarcaderul de lemn şi privea în largul mării în timp ce vorbea. În spatele lui, mai sus cu câteva trepte, şapte, opt oameni în bluze de vânt şedeau pe-o bancă în faţa prăvăliei de nade. Căpitanul vorbea tare, în parte pentru trândavii de pe bancă, în parte pentru McMurphy, îrapuşcând cu vocea lui metalică un spaţiu între ei.

— Nu-mi pasă. Ţi-am spus clar într o scrisoare. Dacă n-ai un document parafat care să mă scutească de neplăceri în faţa autorităţilor eu nu ies în larg.

Căpăţâna rotundă se roti în turela poloverului, împroş-cându-ne cu salivă pe lângă trabucul ăla.

— Uită-te la ei. O adunătură ca asta pe mare ar putea începe să sară peste bord ca şobolanii. Rudele indivizilor m-ar da în judecată şi mi-ar putea lua tot ce am. Nu pot să fisc.

McMurphy îl lămuri că aialaltă fată trebuie să facă rost de hârtiile trebuincioase la Portland. Unul din tipii care se sprijinea de dugheană întrebă:

— Care cealaltă fată? Blondiţa de colo nu vă poate face faţă la toţi?

McMurphy nu-i dădu nici o atenţie individului şi continuă să se ciorovăiască cu căpitanul, dar se vedea bine că remarca o supărase pe fată. Indivizii de lângă dugheană continuau să se hlizească la ea, să se-aplece unul către celălalt şi să-şi şoptească porcării. Tot echipajul nostru, chiar şi doctorul, băgă de seamă asta şi-ncepu să se simtă ruşinat că stătea pasiv. Nu mai eram cârdul de cocoşei de la staţia de benzină.

McMurphy. Se opri din discuţie când văzu că n-ajungea la nici un rezultat cu căpitanul, şi se răsuci pe călcâie de vreo două ori, trecându-şi mâna prin păr.

— Care vas l-am închiriat?

— Ăla de colo. Ciocârlia. Dar nu pune nimeni piciorul pe bord până nu capăt un document semnat care să mă scutească de răspundere. Nici un om.

— N-am de gând să-nchiriez o barcă şi să şed uitâri-du-mă toată ziua cum saltă pe valuri în docuri, zise McMurphy. N-ai vreun telefon în şopronul ăla cu momeli? Să mergem şi să lămurim odată treaba.

Urcară tropotind scările de lemn până la nivelul dughe-nei şi intrară, lăsându-ne pe noi adunaţi ciorchine, cu gaşca aia de pierde-vară privindu-ne de sus, făcând câte-o remarcă, chicotind şi-mpungându-se unul pe altul în coaste. Vântul împingea vasele spre dană de acostare, făcându-le să dea cu nasul în anvelopele ude prinse de marginea debarcaderului, încât scoteau pufnete de parcă şi-ar fi râs de noi. Apa clipocea pe sub scânduri şi firma ce atârna peste uşa dughenei, oferind „Servicii marinăreşti – Căpt. BLOCK, PROP.” ţipa şi scârţâia cum o mişca vântul pe cârligele ruginite. Midiile agăţate de palisade la mai mult de-un

metru deasupra apei, marcând nivelul fluxului, şuierau şi scoteau clinchete în soare.

Vântul se făcuse rece şi urâcios şi Billy Bibbit îşi scoase jacheta cea verde şi i-o dădu feţei, iar ea o puse peste maioul ei subţire şi mititel. Unul din pierde-vară tot strigă de sus:

— Hei, tu, blondino, îţi plac puştani smintiţi din ăştia? Buzele individului aveau culoarea rinichilor, iar sub ochi i se întindeau. Cearcăne stacojii unde vinişoarele îi fuseseră macerate de vânt.

— Hei, tu, blondino, o tot strigă el cu o voce piţigăiată şi obosită, hei tu, blondino. Hei tu, blondino. Hei tu, blondino.

Noi ne strânseserăm şi mai tare unii lângă alţii sub vântul rece.

— Spune-mi, blondino, pe tine de ce te-au internat?

— Aş, ea nu-i internată, Perce, ea face parte din tratament.

— E-adevărat, blondino? Te-au tocmit în cadrul tratamentului? Hei, tu, blondino.

Ea-şi ridică deodată capul şi ne adresă o privire care parcă ne întreba unde-i grupul acela bătăios dinainte şi de ce nu sărea niciunul în apărarea ei? Nimeni nu-i răspunse la privire. Toată bărbăţia noastră tocmai plecase în susul scărilor, cu braţul petrecut pe după umerii căpitanului.

Ea-şi ridică gulerul jachetei în jurul gâtului, îşi cuprinse coatele cu mâinile şi păşi mai încolo, cât mai departe de noi pe chei. Nimeni nu se duse după ea. Billy Bibbit tremura de frig şi-şi muşca buza. Indivizii din dreptul prăvăliei marinăreşti îşi mai şoptiră ceva şi izbucniră în alte hohote de râs.

— Întreab-o, Perce, nu te sfii.

— Hei, blondino, i-ai pus să-ţi semneze un document care să te scutească de neplăceri în faţa autorităţilor? Aud că rudele te-ar putea da în judecată dacă vrenul din băieţaşi s-ar da de-a berbeleacul şi s-ar îneca cât timp e călare ps bord. Te-ai gândit cumva la asta? Mai bine rămâi cu noi, blondino.

— Chiar aşa, blondine-; rudele mele nu te-ar dă-n judecată. Ţi-o promit. Răm îi cu noi, bărbaţii, blondina”

Ani simţit de parcă mi se udau picioarele pe măsură ce debarcaderul se scufunda de ruşine sub noi. Nu eram vrednici de-a ieşi în lume printre oameni. Tare vroiam să se-ntoarcă odată McMurphy şi să-i suduie bine pe indivizi şi-apoi să ne ducă cu maşinile îndărăt acolo unde ne era locul.

Tipul cu buzele pătate ca un rinichi îşi închise briceagul, se sculă şi-şi scutură din poală aşchiile de lemn. O porni spre scări.

— Haide, blondino, ce treabă ai să te-amesteci cu bobleţii ăştia?

Ea se-ntoarse şi-l privi de la capătul debarcaderului, apoi se uită la noi, şi era clar că-i cântăreşte propunerea în minte, când uşa dughenei se deschise şi apăru McMurphy, care coborî scările făcându-şi loc cu coatele printre ei.

— Îmbarcarea, echipaj, s-a rezolvat! Are combustibil” momeală şi bere la bord, şi-i gata de drum.

Îl plesni pe Billy peste fund şi închipui câteva mişcări de dans marinăresc, apoi începu să desfacă parâmele de pe babele de pe chei.:

— Amicul Block, căpitanii, încă mai vorbeşte la telefon, dar noi o luăm frumuşel spre larg de cum iese afară. George, ia vezi dacă poţi încălzi motorul ăla. Scanlon, tu şi eu Harding desfaceţi funia de colo, Candy! Ce mi te-at dus încolo? Hai să-i dăm zor, scumpo, ridicăm ancora.

Ne-a în îngrămădit pe şalupă, bucuroşi de orice prilej de-a pleca cât mai departe de indivizii ăia aşezaţi în rând.pe lângă dugheană. Billy luă mâna fetei şi-o ajută să se urce la bord, George mormăi trednd în revistă tabloul de bord de pe covertă, arătându-i lui McMurphy care butoane trebuiau răsucite ori apăsate.

— Da, îi explică el lui McMurphy, tărăboanţele astea mici, cum le zicem noi, îs la fel de uşor de condus ca otomobilu”.;

Doctorul ezită o clipă înainte de-a se sui la bord, privind către prăvălia unde ceaţa de gură-cască se ridicase ca să se

reverse în josul scărilor.

— Randle, nu crezi c-ar fi mai bine s-aşteptăm. Până când căpitanul.

McMurphy îl apucă de reverele hainei şi-l săltă pe sus pe de debarcader în barcă, de parc-ar fi fost un prunc.

— Cum, doctore, s-aşteptăm până când căpitanu o să facă.

— Ce?

Începu să hohotească de parcă era beat, vorbind nervos şi agitat:

— S-aşteptăm până iese căpitanu ca să ne zică ce? Că numărul de telefon pe care i l-am dat e-al unei case deocheate din Portland? Ce vorbeşti? Uite-aici, George, fi-ţi-ar ochii de râs; apucă chestia asta şi scoate-ne de-aici! Sefelt, desfă parâma aia şi urcă! George, haide odată!

Motorul pufăi de câteva ori şi muri, tuşi din nou de parcă şi-ar fi dres glasul, apoi urui cu toată puterea.

— Ohooo! Uite-o cum pleacă. Îndoap-o cu cărbune, George, iar voi ceilalţi fiţi gata să respingeţi pe cei ce vor să suie la bord! -

Un val de fum şi apă ţâşni în spatele vasului, şi uşa prăvăliei se deschise cu zgomot şi căpitanul se năpusti val-vârtej pe scări în jos, trăgând după el, nu numai propriul lui trup, dar şi pe cel al celorlalţi opt indivizi. Se repeziră tropotind pe debarcader în jos şi se opriră chiar în valul de spumă care le spălă picioarele atunci când George vira vasul nostru scoţându-l din docuri şi ne puse marea cea mare în faţă.

Răsucirea bruscă a vasului o trântise pe Candy în genunchi şi Billy o ajută să se ridice, încereând în acelaşi timp să se scuze pentru felul cum se purtase sus pe chei. McMurphy coborî de pe covertă şi-i întrebă pe cei doi dacă vroiau să fie lăsaţi singuri ca să-şi depene amintirile de pe vremuri, şi Candy îl privi pe Billy întrebător iar el nu putu decât să scuture din cap şi să se bâlbâie. McMurphy spuse că-n acest caz el „şi cu Candy or să coboare sub punte să verifice dacă nu sunt spărturi, iar noi ceilalţi să facem bine

să ne descurcăm şi singuri o vreme. Se opri în uşa. Cabinei, ne salută marinăreşte, ne făcu cu ochiul şi-l numi pe George căpitan iar pe Harding secund,: apoi zise: Continuaţi, mateloţi", şi-o urmă pe fată pe scări în jos, dispărând în cabină.

Vâhtul se mai potolise şi soarele urcase mai sus, poleind cu argint versantul răsăritean al talazurilor de-un verde intens. George îndreptă vasul drept spre largul mării, cu toată viteza, lăsând docurile şi dugheana din capătul lor tot mai mult în urma noastră. Când am depăşit ultimul punct iii digului şi ultima stânca întunecată, am simţit o pace iidâneă strecurându-mi-se în suflet, o linişte ce creştea eu cât lăsam pământul mai în urmă.

Băieţii vorbiseră câteva minute agitaţi despre pirateria noastră, dar acum tăceau şi ei. Uşa cabinei se mai deschise o singură dată doar. Pentru ca o mina să-mpingă afară o t: Dă de bere, iar Billy ne deschise câte o cutie cu un deschizător pe care-l găsise în cutia grementului, şi le împărţi împrejur. Beam şi ne uităm cum pământul se cufunda în vadul nostru de spumă.

După o milă şi mai bine, George reduse motorul la, cum îi zise el. Viteza de plutire, postă patru inşi la cele patru prăjini de pescuit de la pupă. Iar noi ceilalţi ne-am î: atins la soare sus pe cabină ori la proră, şi ne-am scos cămăşile, urmărindu-i pe băieţi cum încercau să-şi pregătească undiţele. Harding zise că regulă era ca fiecare să stea la undiţă până ce muşca primul peşte, după care să se schimbe cu cel care încă n-avusese acest noroc. George rămase la timonă, chiorându-se, prin geamlâcul pudrat cu sare, răcnind instrucţiuni în spate cum să fixeze mulineta şi firele şi cum să lege un hering în chinga lui şi cât să-ntindă firul în urmă şi cât de adânc să-l arunce.

— Şi ia prăjina patru şi agaţă-i douăşpe uncii greutate pe-un fir c-o vergea pe legătură – ţi-arăt eu cum într-un minut – şi-aruncăm cu prăjina aia până-n fund după peştii cei mari, pe legea mea!

Martini fugi la marginea vasului şi se aplecă peste parapet, holbându-se în apă pe direcţia coardei sale.

— O, Doamne! Exclamă el, dar orice va fi văzut era prea adânc şi nedesluşit pentru noi ceilalţi.

Mai erau şi alte vase de” agrement ieşite la pescuit pe toată lungimea coastei, dar George nu-ncercă să li se alăture; continuă să împingă vasul tot mai mult în larg, pe lingă celelalte ambarcaţiuni, spre marea deschisă.

— Păi, ce credeaţi, zicea el. Noi ieşim cu pescadoarele comerciale, acolo unde-s peşti adevăraţi.

Coamele valurilor lunecau pe lângă noi, verzi ca smaraldul pe-o parte, e-un luciu de argint pe cealaltă. Singurul zgomot ce se auzea era cel al motorului care pufnea şi uruia când mai tare, când mai încet, după cum valurile scoteau gazele de eşapare afară ori le înecau în apă, şi ţipetele caraghioase, pierdute ale păsărilor negre şi ciufulite care înotau împrejurul nostru, întrebându-se una pe alta pe unde venea drumul. În rest era linişte. Câţiva dintre băieţi adormiseră, ceilalţi priveau apa. Pluteam aşa cam de-un ceas, când vârful undiţei lui Sefeit se ar cui şi – se cufundă în apă.

— George! Doamne, George, dă-ne o mina de ajutor! George nu voia s-aibă de-a face cu undiţa; rânji şi-i spuse lui Sefeit să mai slăbească piedica, stelată şi să ridice vârful în sus, şi să-se-opintească atât cât poate să tragă peştele afară!

— Dar dacă m-apucă o criză? Strigă Seleft.

— Atunci, pur şi simplu o să te punem pe tine-n cârlig şi-o să te folosim ca momeală, zise Hardiftg. Lucrea-ză-l bine, cum a poruncit căpitanul, şi lasă crizele în pace.

La vreo treizeci de metri în spatele vasului peştele ţâşni în bătaia soarelui într-o explozie de solzi argintii, şi ochii lui Sefeit se boldiră gata să-i sară din orbite; se emoţiona aşa de tare la vederea peştelui, că lăsă iar vârful prăjinei să coboare şi coarda se rupse de copastie ca o fâşie de gumă.

— Sus, doar ţi-am spus! L-ai lăsat să tragă drept, nu pricepi? Ţine vârfu ăla sus. Sus! Ai scăpat din mina unu mare argintiu, pe lega mea.

Falca lui Sefeit pălise şi tremura când el lăsă în cele din urmă undiţa, dându-i-o lui Fredrickson.

— În regulă – dar dacă prinzi un peşte cu cârâig în gură, ăla-i peştele meu binecuvântat.

Eram la fel de emoţionat că şi ceilalţi. Nu mă gândisem să pescuiesc şi eu, dar când am văzut ce putere de oţel are somonul la capătul corzii, m-am dat jos de pe cabină, mi-am pus cămaşa şi mi-am aşteptat rândul la prăjină.

Scanlon propuse pariuri pentru cel mar mare peşte prins şi pentru primul peşte adus la bords adunând patru gologani de la fiecare, şi nici n-apucă bine să-şi bage banii în buzunar, când Billy trase afară ceva tare hidos cart; arăta ca o broască mare de cinci kilograme cu ţepi pe ea ca la arici.

— Ăsta nu-i peşte, zise Scanlon. Nu poţi să câşttgi cu el.

— Dar, nu-i nici p-p-pasăre.

— Ăla de colo-i un mihalţ-de-mare, ne lămuri George. E-un peşte tare bun de mâncat după ce-i daţi jos toate gâlmele.

— Vedeţi. Şi el e peşle. Dă b-b-banii.

Billy îmi întinse undiţa lui şi-şi luă banii, apoi se duse să şadă aproape de cabină unde dispăruseră McMur-phy şi faţa, privind posomorit uşa închisă.

— B-b-bine-ar fi s-avem destule undiţe pentru toţi, zise el sprijinându-se cu spatele de latura cabinei.

M-am aşezat ţinând în mâini prăjina şi privind cum saltă coarda în silajul nostru. Ara adulmecat aerul şi-am simţit că cele patru beri pe care le băusem scurtcircuitaseră zecile de fire de control din mine; de jur împrejur crestele aurii ale valurilor clipeau şi fulgerau în soare

George ne strigă cu glasu-i cântat să privim bine-nainte, căci ne-apropiam tocmai de locul căutat. M-am aplecat peste bord să privesc, dar n-am văzut decât un buştean mare ce plutea pe apă şi pescăruşii ăia negri care zburau şi

plonjau împrejuru-i, ca nişte frunze negre prin-se-ntr-un vârtej de praf. George mări puţin viteza, îndrep-tându-se spre locul unde se roteau păsările şi asta îmi întinse coarda de nu mai puteam spune dacă muşca vreun. Peşte.

— Indivizii ăia, cormoranii, se ţin dup-un banc de peşti-lumânare, ne lămuri George de la cârmă. Nişte peşti miei şi albi de mărimea unui deget. De-i usuci ard ca luminările, îs de niâncare, peşti momeală. Şi poţi fi sigur că unde-i banc mare de peşti-lumânare, ai să găseşti şi somonul argintiu la vânătoare.

Împinse vasul drept între păsări, abia evitând buşteanul plutitor şi deodată peste tot în jurul meu crestele regulate aurii fură sparte în ţăndări de păsări care plonjau şi de plevuşcă ce se agită şi de spinările netede albastru i-argintii ca de torpile ale somonilor tăind prin toată harababura aia. Am văzut una din spinări cum îşi opreşte alunecarea, se-ntoăfce şi se lansează pe-o traiectorie către un punct la treizeci de metri de vârful prăjinii mele. Caia pe unde trebuia să fie heringul. Mi-am adunat puterea, cu inima zvâcnind nebuneşte, apoi am simţit un şoc în ambele braţe, ca şi când cineva mi-ar fi lovit undiţa din mina c-o paletă de basebalî, şi coarda ţâşni din rnulineta pe sub degetul meu, fierbinte şi roşie ca sângele.

— Foloseşte piedica stelată! Îmi strigă George. Dar cu cât habar aveam eu despre piedicile stelate, n-ajungeam niciunde, zisa c-am apăsat şi mai tare cu buricele zdrobite ale degetelor până ce coarda se făcu iar gălbuie, apoi încetini şi se opri. Am aruncat, o privire împrejur şi-am văzu cum „celelalte trei prăjini jucau că şi-a mea în aer, iar ceilalţi băieţi se eoborâră-n pripă de pe cabină, atraşi de agitaţia noastră şi făcând tot ce le stătea-n putinţă să ne-ncurce.

— Sun! Sus! Ţineţi vârfu sus! Răcnea George.

— McMurphy! Ieşi să vezi ce n-ai mai văzut.

— Binecuvântat să fii, Fred, mi-ai prins peştele mru cel norocos.

— McMurphy, avem nevoie de-oleacă de ajutor! L-am auzit pe McMurphy râzând şi l-am. Zărit cu oada ochiului stândân uşa cabinei, necatadicsind să ridice un deget în sprijinul nostru, iar eu eram prea ocupat trăgând de peştele meu ca să-l chem în ajutor. Toată lumea ţipa către el să facă ceva, dar el nu se clintea. Chiar şi doctorul, care ţinea undiţa aceea pentru apa adâncă, îi striga să vie într-ajutor. Iar McMurphy doar râdea. Harding în cele din urmă pricepu că McMurphy n-avea de gând să facă nimic, aşa că luă cangea şi săltă peştele meu în barcă c-o mişcare elegantă şi precisă, de parc-ar fi fost pescar de când lumea. E mare cât pulpa mea, am gândit eu, mare cât un stâlp din gard! Şi mi-am zis: E mai mare decât oricare din peştii prinşi la cascadă. Sare-n toate părţile pe punte ca un curcubeu care şi-a ieşit din minţi! Mânjind totul cu sânge şi lepădând solzi ca nişte monezi de argint; iar eu mă tem c-o să-mi sară peste bord. McMurphy nu face nici un gest ca să m-ajute. Scanlon înşfacă peştele şi se luptă să-l culce şi să nu-! Şse să salte peste copastie. Fata soseşte-n fugă de jos, vVPând că-i rândul ei acum, ce naiba, apucă prăjina mea şi mă-mpunge de vreo trei ori cu cârligul, tot trăgând de el în timp ce eu încerc să-i prind un hering.

— Şefule, afurisită să fiu de-am văzut pe cineva mai ticăit ca tine! Brrr, îţi sângerează degetul! Te-a muşcat monstrul? Să-i panseze careva Şefului degetul, iute!

— Uite că iar intrăm între ei, strigă George, iar eu. Arunc coarda la pupa vasului în apă şi văd cum heringul dispare ca fulgerul în botul unui somon albastru-cenuşiu ce năvăleşte spre el şi coarda se deapănă sfârâind în apă. Fata îşi încleştează ambele mâini pe prăjină şi scrâşneşte din dinţi.

— O, nu, nu te las, afurisitule! O nu.!

E-n picioare, cu capătul prăjinei imobilizat între picioare şi ambele braţe înfăşurate în jurul ei, mai jos de mulinetă, şi manivela i se zbate de trup în timp ce firul se desfăşoară cu iuţeală.,.

— O, nu, nu te las S. S:;

Are încă pe ea jacheta verde a lui Billy, dar manivela i-a desfăcut-o la piept şi toţi văd bine că maioul ce-l avea pe dedesubt dispăruse – holbându-se cu toţii spre ea, încercând să ţină-n frâu propriul lor peşte, evitându-l pe-al meu care se zbate pe fundul bărcii, în timp ce manivela aceea biciuie sinul fetei cu-aşa iuţeală că sfârcul a devenit o pată roşie.

Billy îi sare-n ajutor. Dar nu-i vine altă idee în minte decât să întindă braţele din spate şi să strângă prăjina şt mai tare la pieptul ei, până ce mulinetă se-opreşte sub apă sarea trupului tânăr. Acum ea are trupul atât de încorda: şi sânii ei îmi par atât de fermi, că dacă ea şi cu Billy a lăsa prăjina din mâinis ea înc-ar mai ţine-o în strânsoare.” pieptului.

Explozia asta de mişcare durează o vreme, o secund; pe întinderea mării – bărbaţii răcnind şi luptându-se ş suduind şi-ncereând să aibă grijă de undiţele lor în timp privesc ţintă pe fată; luptă sângeroasă, crâncena întrr Scanlon şi peştele meu desfăşurându-se la picioarele noastre; firele încurcate şi zvâcnind în toate direcţiile, cu ochelarii doctorului încurcaţi într-una din corzi la câţiva metri îndărătul vasului, peştii năpustindu-se la ei atraşi de sticlirea lentilelor; iar fata suduind cum ştie ea maiBine şi privindu-şi sinii despuiaţi, unul alb şi altul roşu aprins de durere – până ce George uită să mai privească înainte izbind vasul de buştean şi omorând motorul.

Iar McMurphy stă şi râde. Lăsându-se tot mai mult pe spate, lângă uşa cabinei, revărstndu-şi râsul peste întinderea mării – râzând de fată. De băieţi, de George, de mine cum îmi sug degetul rănit, de căpitanul rămas pe dig şi de biciclist şi de indivizii de la pompa de benzină şi de cele cinci mii de case identice şi de Sora şefă şi de toate la un loc. Pentru că ştie că trebuie să râzi de lucrurile care te dor ca să nu pierzi cumpăna dreapta, ca să nu laşi lumea să te scoată de-a binelea din minţi. Ştie prea bine că există şi-o latură dureroasă a lucrurilor; ştie că degetul meu doare şi

că prietena lui are sinul învineţit şi că doctorul a rămas fără ochelari, dar el nu lasă durerea să-i înece râsul, după cum nu lasă nici râsul să-i înece durerea.

Bag de seamă că Harding s-a prăbuşii îârfgă McMurphy. Râzând şi el în hohote. Şi Scanlon râde de pe fundul vasului. Râd de ei înşişi, ca şi de ceilalţi. Şi fata. Cu ochii încă înceţoşaţi de durere, trecându-şi privirea de la sânul alb la cel vânat, se porneşte pe râs. Şi Şefeiî; şi doctorul şi toţi ceilalţi râd.

Râsul a izbucnit timid, apoi s-a dezlănţuit, făcându-i pe oameni să se umfle, să crească tot mai mari. Mă uitam la ei, fiind unul de-al lor, râzând în rând cu ei – dar, într-un fel, rupt de lângă ei. Mă-nălţasem deja deasupra vasului, purtat de râsul meu peste apă, dansând în vânt cu păsările acelea negre, şi puteam privi în jos la mine şi la ceilalţi băieţi, la vasul care se legăna în mijlocul. Acelor păsări ce plonjau în apă, la McMurphy înconjurat de duzină lui de amici, urmărindu-i pe ei, pe noi. Dând frâu liber râsului care se revărsa peste ape în cercuri tot mai largi, tot mai departe, până ce sparse de plajă ce se-ntin-dea de-a lungul coastei, de plajele de pe toate coastele, în valuri nesfârşite.

Doctorul prinsese ceva de pe fundul mării, când toată lumea afară de George trăsese în barcă câte-un peşte, şi-l ridică la suprafaţă ca să-l putem zări – o nălucă albă arătându-se doar câteva clipe, apoi năpustindu-se-napoi în adâncuri, în pofida sforţărilor pe care le făcea doctorul ca s-o reţină. De cum o ridica iar la suprafaţă, trăgând şl răsucind mulineta cu icnete încăpăţânate, refuzând ajutorul oferit de băieţi, ea zărea geana de lumină şi iar se năpustea în jos.

George nu se sinchisi să mai pornească motorul, ci coborî de pe covertă ca să ne-arate cum se curăţă peştele peste copastie, cum să-i smulgem branhiile ca: să-i păstrăm carnea mai dulce. McMurphylegă câte obucată de carne la ambele capete ale unei frânghii de-un metru şi jumătate şi-

o aruncă în sus, stârhind pe urmele ei două păsări cu ţipete. Ascuţite.

— Până ce moartea o să le despartă.

Toată puntea din spate şi oamenii de pe ea erau smălţuiţi cu roşu şi argintiu. Câţiva, ne-am scos cămăşile şi le-am înmuiat. În apă peste copastie, încercând să le curăţăm de sânge. Ne-am tot agitat în felul ăsta, mai pescuind câte puţin, bând cealaltă ladă de bere şi hrănind pasările până către după-amiază, în vreme ce vasul se legăna leneş pe valuri iar doctorul se canonea cu monstrul său din adâncuri. Veni o pală de vânt care sparse marea în cioburi verzi şi argintii, de părea un câmp de sticlă cromată, iar vasul nostru începu să se clatine şi să şe-ncline şi mai mult. George îi zise doctorului că va trebui ori să scoată odată peştele lui, ori să tăie coarda, căci cerul se pornise împotriva noastră. Doctorul nu răspunse. T -ase numai mai aprig de prăjină, se-aplecă înainte şi înfăşură firul destins, apoi trase din nou. – - „:

Billy şi fata se urcaseră pe puntea din faţă, vorbind între ei şi privind în jos spre apă. Billy strigă c-a văzut ceva şi cu toţii alergarăm de partea aceea ca să urmărim cum o nălucă albă şi lătăreaţă prindea formă la vreo câţiva metri în adânc. Era straniu s-o urmăreşti cum se: ridică, mai întâi doar o culoare părelnică, apoi o nălucă albă ca o pâclă sub apă, devenind solidă, vie.

— Doamne sfinte, exclamă Scanlon, ăsta-i peştele doctorului!

Doctorul era de cealaltă parte a vasului, dar puturăm constata după direcţia corzii că aceasta conducea spre forma de sub apă.

— N-o s-o putem urca în veci la bord, zise Sefelt. Şi vântul se-nteţeşte.

— E-o caracudă uriaşă, zise George. Uneori dntăreşc o sută, o sută cincizeci de kilograme. Trebuie să le ridici cu vinciul.

— Trebuie să-i dăm drumul, domnu doctor, zise Sefelt şi-şi petrecu braţul pe după umerii lui.

Doctorul nu zise nimic; sudoarea îi umezise haina Între umeri şi ochii i se înroşiseră de când se sforţa fără ochelari. Continuă să tragă până ce peştele apăru de partea sa. L-am urmărit încă vreo câteva minute cum se-apropie de suprafaţă, apoi am pregătit cangea şi funia, Chiar şi cu harponul în el, ne-am opintit încă un ceas ca să tragem peştele pe puntea din spate. A trebuit să-l ancorăm în cârligele celorlalte trei prăjini, iar McMurphy se-aplecă peste bord şi-şi înfipse o mină în branhii şi, când traserăm cu toţii, peştele lunecă pe punte, lătăreţ, şi de-un alb transparent, şi căzu zbătându-se pe fundul vasului laolaltă cu doctorul.

— Asta e ceva.

— Doctorul gâfâia pe podea, nemaiavând atâta putere ca să dea la o parte peştele uriaş de pe el.

— Asta e. într-adevăr ceva.

Vasul nostru se clătină şi scârţii din toate mădularele tot drumul până la mal, în timp ce McMurphy ne istorisea grozăvii despre vase eşuate şi rechini. Talazurile creşteau cu cât ne apropiam de ţărm şi, din crestele lor, zdrenţe de spumă erau zburătăcite de vânt ca să li se alăture pescăruşilor. Hula de la gura digului era mai înaltă decât vasul nostru şi George ne puse pe toţi să-mbrăcăm vestele de salvare. Am băgat de seamă că toate celelalte ambarcaţiuni de sport se întorseseră la mal.

Ne lipseau trei veste de salvare şi se iscă oarecare agitaţie cu privire la cine vor fi cei trei care vor înfrunta hula mării fără ele. În cele din urmă aceştia au fost Billy Bibbit, Harding şi George, care oricum n-ar fi îmbrăcat-o ca să nu se murdărească. Lumea fu cam mirată că se oferise Bilây; îşi dezbrăcase vesta iul de cum află că ne lipseau câteva, şi-o ajută pe fată să şi-o îmbrace, dar fu şi mai surprinsă Lă McMurphy nu insistase s-o facă el pe eroul; cât ţinuse discuţia, rămăsese cu spatele proptit de cabină, împotriva

balansului, şi-i urmărea pe băieţi cum se ciorovăiau, fără să scoată un cuvânt. Rânjea doar şi-i urmărea.

Am atins hula digului şi ne-am prăbuşit într-un canion de apă, cu prora vasului înălţată pe creasta vasului care fierbea înaintea noastră, iar pupa adâncită în găvanul peste care se profila umbra valului din urmă noastră, şi toată lumea rămase agăţată de balustrada din spate, privind de la muntele care ne gonea din urmă la stâncile întunecate şi şiroind de apă ale digului la numai cincisprezece metri la babord, şi-apoi spre George proţăpit la timonă. Stătea acolo drept ca un catarg. Îşi tot întorcea capul înainte şi-napoi, ambalând motorul şi slăbindu-l, ambalându-l din nou, menţinându-ne-n echilibru pe versantul acela suitor al talazului din faţă. Ne prevenise încă înainte de-a începe cursa finală, că, dacă lunecam dincolo de coama valului din faţă, ne pierdeam controlul de îndată ce elicea şi pana cârmei erau smulse din apă; iar de încetineam până ne prindea din urmă valul ce venea după noi, acesta s-ar fi spart peste pupă deşertând zece tone de apă în vas. Nimănui nu-i ardea să glumească ori să facă vreo remarcă isteaţă la adresa lui George şi-a felului cum îşi sucea mereu capul de parcă ar fi fost montat pe-un pivot.

În interiorul danei apa se linişti, redevenind o suprap faţă uşor neregulată, iar în docul nostru, lingă dugheana marinărească, îl zărirăm pe căpitan aşteptându-ne la marginea apei împreună cu doi poliţai, iar toţi gură-cască se aflau adunaţi înapoia lor. George viră spre ei cu viteză maximă, năpustindu-se ca o vijelie asupra lor, până ce căpitanul începu să-şi agite mâinile şi să răcnească iar poliţiştii o tuliră pe scări în sus împreună cu ceata de gură-cască. Chiar înainte ca prora vasului să sfarme în bucăţi buza docului, George răsuci timona, porni elicea în sens invers şi, c-un uruit asurzitor, frâna vasul lipindu-l de anvelopele de cauciuc, de parcă l-ar fi cuibărit într-un culcuş. Noi am şi sărit să legăm parâmele de babe până când hula n-avea să ne-ajungă din urmă; ea agită bezmetic

toate bărcile dimprejur şi se sparse peste docuri,. Spălân-du-le cu spumă ei albă de parc-am fi tras toată marea după tioi.

Căpitanul, poliţaii şi grămada curioşilor coborâră tropăind scările spre noi. Doctorul duse lupta cu ei, mai în-tâi punându-i la punct pe poliţai, zicându-le că n-aveau nici o competenţă asupra noastră întrucât eram o expedi legală, autorizată de guvern; dacă totuşi existau disc acestea erau numai de competenţa unei instituţii feder.

Mai apoi se putea cere o anchetă privind numărul vestelor de salvare aflătoare la bord, în caz că domnul căpitan ţinea neapărat să ne creeze dificultăţi. N-ar fi trebuit să se găsească acolo câte-o vestă de fiecare om urcat la bord, aşa cum spune legea? Când căpitanul nu mai avu nimic de zis, poliţaii îşi notară câteva nume şi plecară, bombănind încurcaţi, şi de cum dispărură de pe debarcader McMurphy şi căpitanul începură să se ciondănească şi să se-mpingă unul pe altul. McMurphy era încă destul de beat şi tot mai încerca să se legene în ruliul vasului, aşa că alunecă pe lemnul umed şi căzu de vreo două ori în apă mai nainte să se poată proţăpi mai bine pe picioare şi să-i administreze căpitanului un croşeu în ţeasta lui pleşuvă, punând capăt disputei. Toată lumea fu satisfăcută că se rezolvase şi acest punct, şi McMurphy împreună cu căpitanul urcară scările spre dugheană ca să mai aducă o ladă de bere, în vreme ce noi ne muncirăm să scoatem prada noastră din barcă. Ceata curioşilor rămăsese să ne. Urmărească de pe cheiul de sus, fumând din pipele pe care şi le ciopliseră singuri. Aşteptam să facă iar vreo remarcă despre fată, ca să vă spun adevărat nădăjduiam că o s-o facă; dar când într-un târziu unul din ei deschise gura, nu se referi la fată ci la faptul că peştele nostru era cel mai mare monstru pe care-i văzuse vreodată tras pe ţărmul Oregonuâui. Toţi ceilalţi încuviinţară din cap că era foarte adevărat. Se-apropiară binişor s-arunce o privire. Îl întrebară pe George unde învăţase să andocheze astfel un vas, şi-atunci aflarăm că

George al nostru nu numai că mânuise ambarcaţiuni pescăreşti, dar fusese şi căpitanul unei nave de torpilare şi patrulare în Pacific şi că primise Crucea Navală.

— Ar fi trebuit să intraţi în administraţie, zise unul din privitori.

— E-o treabă prea murdară, replică George.

Ei” simţeau schimbarea pe care mulţi dintre noi abia o bănuiam; nu mai eram aceeaşi adunătură de neputincioşi scăpaţi de la balamuc care acceptaseră insultele lor fără să crâcnească în dimineaţa aceea pe chei. Nu i-au cerut chiar iertare feţei pentru lucrurile spuse, dar când au cerut să vadă peştele prins de ea, erau toţi numai politeţe. Iar când McMurphy şi căpitanul se-ntoarseră din Magazie, am băut cu toţii împreună câte-o bere înainte! Să ne urcăm în maşini.

Se făcuse târziu când am ajuns la spital.

Fata dormea cuibărită la pieptul lui Billy şi. Dnd: se ridică, braţul lui era tot amorţit de cât stătuse în poziţia aceea incomodă şi ea se apucă să i-l maseze. El îi spuse că dac-avea cumva o duminică liberă, i-ar face plăcere să-i ceară o întâmire, iar ea-i răspunse c-ar putea veni să-l viziteze peste două săptămâni. Numai să-îi spună la ce oră, iar „Billy întoarse capul spre. McMurphy aşteptând un răspuns. McMurphy îi cuprinse pe-amândoi pe după umăr şi zise:

— Să zicem ora două fix.

— Sâmbăiă după-rnasa? Întrebă ea.

— El îi făcu cu ochiul lui Billy şi-o strânse pe fată în menghina braţului.

— Nu. La două sâmbătă noaptea. Vino pe furiş şi ba e la aceeaşi fereastră la care-i bătut şi azi dimineaţă. O să vorbesc cu supraveghetorul de noapte să te lase înăuntru.

Ea chicoti şi. Încuviinţă din cap.

— Afurisit mai eşti, McMurphy. Zise. Câţiva din. Activii„ din secţie erau încă treji; adunaţi pe lingă spălător să afle dacă ne-necaserăm sau nu. Ne-au privit cum intrăm în hol, mânjiţi de „irige, arşi de soare. Duhnind a bere şi a peşte,

trăgând după noi somonii prinşi, de parc-am fi fost nişte eroi. Întorşi din luptă. Doctorul i-a întrebat dacă vor să iasă pân-afară şi s-arunce o privire la monstrul său din portbagajul maşinii, şi cu toţii am defilat în curte, în afară de McMurphy. Ne spuse că se simţea cam dărâmat şi eă mai bine se ducea la culcare. Când dispăru, unui din „activii11 care nu fusese cu noi ne întrebă; cum se face că McMurphy arăta aşa de dărâmat şi cje consumat; în vreme ce noi ceilalţi eram îmbujoraţi la faţă şi plini de energie. Harding expedie problema în glumă zicând că eroul nostru îşi pierduse doar bronzul.;

— V-amintiţi că McMurphy a venit la noi cu bateriile încărcate de viaţa lui riguroasă petrecută sub cerul îiber, la fermă, roşu în obraji şi înflorind de sănătate. Am asistat pur şi simplu la ofilirea treptată a minunatului său bronz de psihopat. Asta-i tot. Astăzi a petrecut câteva ceasuri epuizante – în semiîntunecimea cabinei, vezi bine – în vreme ce noi am rămas afară în mijlocul elementelor, îmbăiaţi în vitamina D. Fireşte, asta se pare că l-a consu-toat într-o oarecare măsură, rigorile activităţii de cabină, dar ia cugetaţi o clipă, prieteni; eu unul socot e-aş fi renunţat cu plăcere la o parte din vitamina D în. Schimbul unui dram din oboseala lui. Mai ales alături de Candy ca şefă de echipă. Oare greşesc? „.-

N-am zis că da, dar mă-ntrebam dacă nu cumva greşea. Am-băgat de seamă istoveala lui McMurphy ceva-mai devreme, pe drumul de întoarcere, după ce insistase să ne ducă cu maşina pe lingă locurile unde trăise odată. Tocmai împărţiserăm ultimă bere şi aruncaserăm cutia goală pe geam! A un stop, lăsându-ne comod pe spate ca să. Savurăm întâmplările zilei, plutind în acea ameţeală dulce i are te cuprinde dup-o zi de efort plăcut – pe jumătate arşi de soare pe jumătate îmbujoraţi de bere şi rămânând treji numai pentru că vroiam să savurăm gustul acela cât mai mult. Aveam senzaţia vagă că ajunsesem acolo încât puteam „să desluşesc partea bună a existenţei din jurul meu.

McMurphy mă-nvaţă s-o fac. Mă simţeam mai bine decât nii-amintesc să mă fi simţit în copilărie, când încă totiil era prea bun şi pământu-ntreg era t) poezie capentru prunci.

O luaserăm îndărăt spre interiorul ţării. În. Loc să mergem pe lângă coastă, ca să trecem prin orăşelul unde McMurphy stătuse cel mai mult în scurtele sale opriri prin viaţă. Ara coborât dealul Cascadei şi mă gândeam că ne-ara rătăcit. Când. Am dat de-un târguşor care se întindea pe-o arie abia de două ori cât lotul spitalului. Un vini prăfos gonise soarele de pe uliţa în care ne opriserăm. El trase între trestii şi. ne arătă o casă de peste drum.,.

— Uite-o. Asta-i. Arată de parcă-i răsărită drept dintre trestii – lăcaşul umil al tinereţii mele irosite, De-a lungul străzii adâncite în umbrele-înserării-am văzut copacii golaşi, străpungând caâdarâmul ca nişte fttl-gere de lemn, pavajul desfăcându-se în bucăţi acolo unde loveau ei, cu toţii înconjuraţi de-un gărduleţ circular. Un şir de stâlpi de fier ţâşneau din pământ în faţa unei curţi invadate de bălării, iar mai în spate se ridica o casă de lemn cu cei dac, înclinând un umăr şubred în vânt, aşa îhcft să nu fie rostogolită pe mai multe străzi ca o cutie goală de cât Vâtl g pe mai multe străzi ca o cutie goală de carton. Vântul aducea încoace câţiva stropi de ploaie, Şi-am băgat de seamă că sălaşul acelea avea pleoapele cobori te şi lacăte grele atârnate de-un lanţ.

Iar pe cerdac spârtzura una din chestiile aâea făcute de japonezi din sticlă atârnată de fire – care scot clinchete

— S4i şi cânta la cea mai mică adiere – dar nu-i mai rămăseseră decât patru bobite de sticlă. Acestea se-agitau, vibrau şi smulgeau mici aşchii de lemn din podeaua cerdacului.

McMurphy împinse înainte schimbătorul de viteză.

— Odată am fost şi eu pe-aici – al dracului de demult, în anul acela când ne-ntorseserăm cu toţii din mizeria aia din Coreea. În vizită. Bătrânul şi bătrâna mea încă mai trăiau. Era un cămin bun.

Eliberă pedala ambreiajului şi porni maşina, dar se opri iar.

— Dumnezeule, zise, uitaţi-vă colo, vedeţi o rochie?

— Ne arătă cu mâna undeva în spate.

— Pe creanga copacului ăluia? O zdreanţă galben-neagră?

Zării un fel de flamură, fluturând sus pe-o cracă, peste o şură.

— Prima fată care m-a tras de mâna în pat purta rochia aceea. Aveam cam zece ani, iară ea probabil mai puţin, şi pe vremea aia dragostea părea un lucru aşa de important c-am întrebat-o dacă nu era de părere, dacă nu simţea c-ar fi fost cazul s-o anunţăm în vreun fel? Să ne mărturisim, bunăoară, bătrânilor noştri: „Mămico, Judi şi cu mine ne-am logodit astăzi”. ŞL chiar credeam ce spuneam, aşa eram de nătâng; credeam că dacă am ajuns pân-acolo, se cheamă că eram cununaţi legal, pe loc, de vroiam ori de nu vroiam, şi că nu era chip să strici rân-duiala. Dar fiţa aia – cel mult de opt ori nouă ani – se-a-plecă şi-şi culese de jos rochia şi-mi spuse că-i a mea, zicând: „Agaţ-o pe asta undeva sus, eu o să mă-ntorc acasă în chiloţi, o să le-o anunţăm în felul ăsta – or să priceapă”. Doamne, n-avea decât nouă ani, exclamă el, întin-zând mina şi ciupind-o pe Candy de nas – dar ştia mult mai multe decât atâtea muieri în toată firea.

Ea-l muşcă de mina râzând, iar el cercetă urma dinţilor.

— Aşa că, ce să fac, după ce ea s-a-ntors acasă în chiloţi, am aşteptat să coboare întunericul ca să pot arunca rochia afurisită undeva-n beznă – dar, simţiţi ce vânt bate? Vântul a ridicat-o şi-atunci ca pe-un zmeu şi-a suflat-o pe după casă făcând-o nevăzută, apoi dimineaţa următoare, Dumnezeule, uite-o spânzurata în copacul ăla ca s-o vadă tot oraşul, cum mă speriasem eu atunci. I.

Îşi supse locul de pe mâna, atât de pierdut în amintiri încât Candy râse şi i-l sărută.

— Deci pavilionul meu a fost arborat în ziua aceea şi până astăzi se cade să trăiesc potrivit reputaţiei mele-de ibovnic

prin vocaţie – şi ăsta-i sfântu adevăr: fetiţa aia de nouă ani din tinereţile mele e de vină pentru toate.

Casa rămăsese în urmă. El căscă şi ne făcu cu ochiul.

— M-a-nvăţat să iubesc, binecuvântată fie-i guriţa. Apoi, în timp ce vorbea, farurile unei maşini care trecu pe lângă noi îi luminară faţa şi parbrizul îi reflectă. O expresie a chipului pe care am putut-o vedea numai pentru că el îşi închipuise că era prea întuneric în maşină ca să i-o surprindem, o expresie teribil de sleită, de încordată şi de deznădăjduită, ca şi când nu i-ar mai fi rămas destul timp ca să facă ce-avea de făcut.

Iar vocea lui relaxată, bine dispusă îşi depăna viaţa pentru ca noi să i-o putem trăi; îşi povestea trecutul deşănţat, plin de bucurii copilăreşti şi de-amici de pahar şi de femei drăgăstoase şi de răfuieli în bar pentru mărunte datorii de onoare – pentru ca noi toţi să ne visăm în acel trecut.

Partea a patra

SORA ŞEFĂ INAUGURA URMĂTOAREA EI MA-nevră în ziua de după expediţia noastră pe mare. Ideea îi venise în timp ce discutase în ziua precedentă cu McMur-phy câţi bani câştiga el din excursie şi din alte mici întreprinderi de felul ăsta. Întorsese ideea şi pe faţă şi pe dos în noaptea aceea, examinând-o de astă-dată sub toate aspectele, până fu absolut sigură că nu va da greş, şi toată ziua următoare. Făcu diverse aluzii în dreapta şi-n stingă ca să stârnească un gând în ceilalţi şi să-l lase să se coacă bine înainte ca ea să-şi spună părerea.

Ştia că oamenii, precum le e firea, mai curând sau mai târziu încep să se ferească de-aceia care par să se dăruiască măi mult decât e obiceiul, de tot felul, de Moşi Crăci uni şi misionari şi inşi ce donează fonduri pentru cauze, nobile, şi încep să-şi pună întrebarea: Lor ce le pică din, asta? Şi rânjesc din colţul gurii când avocatul cel tânăr, să zicem, aduce un săculeţ cu alune copiilor de la şcoala comunală – chiar înaintea alegerilor pentru senat, auzi parşivul!

— Şi-şi zic unul altuia: Asta nu-i prost, Ştia că nu-i va trebui prea mult.ca să-i facă pe băieţi să se-ntrebe de fapt ce-l făcea pe McMurphy, acu că veni: vorba, să-şi piardă atâta vreme şi energie organizând ieşiri îa pescuit pe coastă, punând la cale tombole cu câştiguri şi antrenând echipa de baschet. Ce-l făcea să se-agite atâta: când toată lumea din-secţie fusese întotdeauna pân-atunci mulţumită să se târâie de la o zi la alta, jucând pinaclu şi răsfoind revistele de acum un an? Cum se explică atunci că acest individ curios, irlandezul ăsta zurbagiu de la ferma lui de muncă silnică unde-şi ispăşea o condamnare pentru violenţă şi jocuri de noroc, îşi lega o batistă în chip de năframă, gângurea ca o puştancă şi-şi pierdea două ceasuri întregi în uralele tuturor „activilor” din salon jucând rolul fetei, pentru ca Billy Bibbit să-nveţe să danseze? Sau cum se face că un manipulator aşa de versat, un vechi profesionist al înşelăciunii, un artist al parcurir lor de distracţii, un jucător cu vocaţia mizelor, risca să-şi dubleze perioada de şedere în balamuc făcându-şi-o tot mai mult duşmancă pe femeia care avea cuvântul, decisiv i u privire la cine părăsea spitalul şi cine nu?

Sora şefă stârni valul acestor întrebări lipind pe ăfi-şier situaţia financiară a bolnavilor în ultimele câteva luni; îi trebuiseră probabil nenumărate ceasuri de muncă susţinută ca să le scoată din registre. Lista indica o consumare treptată a fondurilor tuturor „activilor”, cu excepţia unuia. Fondul lui crescuse din ziua când venise aici.

Activii” începură să glumească cu McMurphy despre felul cum se părea că-i suge de bani, iar el nici nu o negă. Câtuşi de puţin. Ba se mai şi lăudă că, dacă mai stă în spital un an şi ceva, s-ar putea să plece de aici c-o situaţie financiară prosperă şi să se retragă undeva-n Florida pfentru tot restul vieţii. Cu toţii râseră de glumă asta cât. Timp el se afla prin preajmă, dar eând lipsea, fiind plecat la terapia educaţională, terapia muncii sau educaţie fizică, ori când

era chemat în camera de gardă ca să i se facă morală pentru câte ceva, răspunzând eternului surâs confecţionat al Sorei şefe cu rânjetul lui lătăreţ, ei încetau să mai râdă.

Începură să se-ntrebe între ei de ce fusese el harnic ca o albină în ultima vreme, zbătându-se pentru pacienţi, făcând de pildă să se anuleze regulă după care pacienţii erau obligaţi să alcătuiască grupuri terapeutice de câte opt când plecau undeva („Billy al nostru iar a vorbit ea-şi taie venele”, zise el la o şedinţă în care combătea regula grupului de opt, „aşa că mai sunt oare şapte amatori care să-i ţină companie pentru ca gestul lui s-aibă valoare terapeutică?”), ori manevrându-l pe doctor care de la expediţia pe, mare era mult mai apropiat de bolnavi, convingându-l să facă abonamente la Playboy, Nugget şi Mari, scăpându-i din revista aia ponosită McCall pe care tipul acela cu faţa congestionată de la Relaţiile cu publicul o tot împărţea Prin secţie, însemnând cu cerneală verde articolele care credea el că ne vor interesa în mod deosebit. McMurphy trimise chiar o petiţie prin poştă cuiva din Washington rugându-l să pornească o anchetă în problema lobotomiilor şi-a tratamentelor cu şocuri care încă se mai practicau în spitalele guvernamentale. Tocmai mă-ntreb, începeau băieţii să şuşotească, ce-i pică din asta amicului Mack?

După ce întrebările încolţiră şi făcură înconjurul salonului cam o săptămână, Sora şefă căută să-şi aplice manevra la şedinţa terapeutică; prima oară când făcu o astfel de încercare, McMurphy era în salon şi-o puse cu botul pe labe încă înainte să-şi ia femeia avânt (ea începu prin a declara public că era şocată şi consternată de starea jalnică în care decăzuse secţia: Aruncaţi o privire împrejur, pentru numele lui Dumnezeu; curată pornografie, decupată din revistele acelea indecente şi agăţată pe pereţi – şi în legătură cu asta, avea de gând să ceară celor din Clădirea principală să cerceteze cine anume-a introdus gunoiul ăsta în spital. Se lăsă pe spătarul scaunului, gata să continue şi să le-arate

desluşit cine era vinovatul şi de ce, tronând plină de importanţă pe cele câteva secunde de linişte, când McMurphy întrerupse transa ei izbucnind în hohote de râs, zicându-i să nu uite să le amintească celor din Clădirea principală să-şi aducă şi oglinjoarele, când or să vină în control) – aşa că data următoare când reluă manevra se asigură ca el să nu fie prezent la şedinţă.

Fusese chemat de-un telefon interurban din Portland şi coborâse în foaierul telefoanelor, însoţit de unul din negri, aşteptând să fie chemat din nou. Când se făcu ora unu şi noi începurăm să mişcăm mesele, pregătind salonul comun de şedinţă, pirpiriul o-ntrebă pe Sora şefă dacă să coboare şi să-i aducă pe McMurphy şi Washington la şedinţă, dar ea zise nu, lasă-l să stea acolo jos cât vrea – şi în plus, câţiva din oamenii noştri se vor bucura să-l poată discuta pe domnul Randle Patrick McMurphy cât timp nu-i tulbură cu prezenţa lui.

Începură şedinţa istorisind întâmplări hazlii în legătură cu McMurphy şi faptele sale, spunându-şi unul altuia o vreme ce tip nemaipomenit era el, iar Sora şefă aştepta tăcută ca ei să-şi consume entuziasmul. Apoi începură să se-audă şi întrebările cu pricina. În definitiv, ce hram purta McMuţphy? Ce-l făcea s-o ţină tot aşa, să făptu-iască lucrurile pe care le făptuia? Unii se întrebară dacă istoria aia despre cum înscenase el nişte bătăi la ferma de muncă penală ca să fie trimis aici nu fusese doar una din scornelile lui, şi dacă nu cumva era mai nebun decât îl credea lumea. Sora şefă zâmbi la auzul acestor cuvinte şi ridică o mână:

— E nebun ea un vlupoi, făcu ea. Cred că asta încercaţi să spuneţi în legătură cu McMuiphy.

— Ad-d-dică cum? Se burzului Billy – McMurphy era prietenul şi eroul lui personal, şi nu-i prea plăcuse modul în care insinuase ea lucruri nerostite în complimentul acela.

— Am făcut doar o remarcă, Billy, răspunse ea binevoitoare. Să vedem dacă altcineva nu ţi-ar putea explica ce înseamnă asta. Dumneata, domnule Scanlon?

— Ea vroia să zică, Billy, că McMurphy nu-i prostu nimănui.

— Dar n-a zis nimeni c-ar f-f-fi!

— Billy izbi braţul fotoliului cu pumnul, ca să poată rosti ultimul cuvânt.

— Dar domnişoara Ratched sub-subânţelegea.”

— Nu, Billy, nu subînţelegeam absolut nimic. Pur şi simplu remarcam că domnul McMurphy nu-i omul care să rişte ceva fără motiv. Cu asta eşti de acord, nu-i aşa? N-aţi fi cu toţii de acord cu asta?

Nimeni nu spuse un cuvânt.

— Şi totuşi, continuă ea, el pare să facă anumite lucruri fără să se gândească deloc la el, de parc-ar fi un martir ori un sfânt. Ar îndrăzni cineva să afirme că domnul McMurphy e un sfânt?

Ştia că nu risca nimic surâzându-le tuturor celor prezenţi, în aşteptarea unui răspuns.

— Nu, nu-i nici sfânt, nici martir. Iată. Să examinăm o secţiune din activitatea filantropică a acestui om.

— Scoase o filă galbenă din coşul ei.

— Priviţi câteva din darurile sale, cum le-ar numi admiratorii săi devotaţi. Mai întâi darul cu odaia de baie. Era această ceva ce-i aparţinea lui? Pierdea el ceva dacă o transformă în cazinou? Pe de altă parte, cât credeţi c-a câştigat el în scurtul răgaz cât a fost crupier al micuţului său Monte Carlo din secţie? Cât ai pierdut dumneata, Bruce? Domnule Sefelt? Domnule Scanlon? Bănuiesc că toţi aveţi o vagă idee cam la cât se ridică pierderile personale, dar ştiţi cât însumează câştigurile lui totale, potrivit depunerilor la Fond? Aproape trei sute de dolari.

Scanlon scoase. Încetişor un fluierat, dar nimeni altcineva nu zise nimic.:

— Am aici o listă cu alte diferite pariuri propuse de el. Dacă vreunul din voi vrea s-arunce o privire, inclusiv acţiuni menite să irite în mod deliberat personalul. Şi toate aceste jocuri de noroc au fost, sunt, totalmente împotriva

regulamentului din secţie şi toţi care-aţi avut de-a face cu el aţi-ştiut prea. Bine asta.

Privi din nou hârtia şi o reaşează în coş.

— Dar recenta excursie la pescuit? Care credeţi c-ă fost profitul realizat de domnul McMurphy în această-aventură? Din câte înţeleg eu. Domnul doctor i-a pus la. Dispoziţie o maşină, chiar cu banii dumnealui pentru. Benzină şi, mi se mai spune, a beneficiat şi de multe altele fără să fi plătit, o centimă. Chiar ca un vulpoi, trebuie s-o spunem.

Ridică omână ca să nu-l lase pe Billy s-o întrerupă

— Te rog, Billy, să mă-nţelegi. Nu critic acest soi de activitate în, sine; m-am gândit doar c-ar fi bine dacă nu ne-am mai face iluzii cu privire la adevăratele motive ale omului. Dar, oricum, poate că nu-i corect să formulăm aceste acuzaţii în absenţa omului pe care-l discutăm. Să ne-ntoarcem la problema pe care o dezbăteam ieri – despre ce era vorba?

— Începu să foşnească prin hârtiile ei din coş.

— Domnule doctor Spivey, v-amintiţi ce era.?

Capul doctorului tresări.

— Nu. Staţi puţin. Cred că.

Ea scoase o filă dintr-un dosar. -

— Am găsit-o. Domnul Scanlon. Şi simţămintele dumnealui faţă de explozivi. Foarte bine. Acum o să ne-ocu-păm de asta şi, cu altă ocazie, când va fi şi domnul McMurphy prezent, o să revenim la cazul lui. Cred, totuşi, că s-ar cuveni să cugetaţi puţin la cele spuse astăzi. Iar acum, domnule Scanlon., Mai iârziu, în aceeaşi după-masă, opt sau nouă dintre noi stăteam ciorchine pe Ungă uşa bufetului, aşteptând ca negrul să-şi facă damblaua furând ulei de păr, şi câţiva din băieţi deschiseră iar subiectul. Ziseră că nu erau de acord cu cele spuse de Sora şefă dar, naiba s-o ia, baba avea câteva argumente. Şi totuşi, ce dracu, Mack e un băiat bun. Zău aşa.

Harding aduse în cele din urmă discuţia la lumină.

— Prieteni, protestaţi prea mult ca să credeţi în propriile voastre proteste. Cu toţii gândiţi în adâncul inimioarelor voastre cărpănoase că dom şoara înger-al-Mi-zericordiei Ratched are absolută dreptate în fiece presupunere făcută azi cu privire la McMurphy. Ştiţi că are, şi aşa ştiu şi eu. De ce s-o negăm? Să fim oneşti şi să-i recunoaştem acestui.om ce-i al lui, în loc de-a critică în taină talentul lui de capitalist. În definitiv, ce-i rău în faptul că se-alege c-un mic profit? Şi noi rte-am ales cu ceva de p-e urma banilor jăcmăniţi de el, nu-i aşa? E-un ins. isteţ, cu simţul afacerilor rapide. Nici nu-ncearcă să-şi ascundă adevăratele motive, nu-i aşa? De ce-ar face-o? Are o atitudine deschisă şi sănătoasă faţă de mişmaşurile lui, aşa că eu îl sprijin întru totul, aşa cum sprijin şi bătrânul nostru sistem al liberei iniţiative, camarazi, sunt trup şi suflet pentru el şi tupeul lui, şi pentru steagul american, şi monumentul Lincoln, şi toate câte ne aparţin. Adăugaţi şi vasul „Maine”, pe”, comedianul P. T. Barnum, şi Ziua Independenţei! Mă simt deci obligat să apăr onoarea prietenului meu, în calitatea sa de veritabil, sută-la-sută roş-alb-albastru şarlatan american. Băiat bun, pe naiba! I-ar da şi lacrimile de jenă dac-ar auzi ce motive altruiste au pretins unii că s-ar afla în dosul unora din afacerile lui. Ar considera-o ca un afront direct adus profesiunii sale. Se caută în buzunar după ţigări; negăsind niciuna, împrumută o ţigară de la Fredricksoiî, o aprinse c-o fluturare teatrală a chibritului, şi continuă:

— Recunosc c-am fost şi eu indus în eroare la început de acţiunile lui. Episodul cu spartul geamului – Doamne, nii-am zis, iată un om „care pare chiar să dorească să ră-mână în spital, ca să nu-şi părăsească prietenii şi-aşa. Mai. Departe, până mi-am dat seama că McMurphy o făcea ca să nu piardă un câştig bun. El se descurcă de minune aici. Nu vă lăsaţi păcălit de manierele lui de mocofan din pădure; e-un manipulator foarte abil, cu capul bine-nfipt între umeri, cum sunt toţi de teapa lui. Urmăriţi-l: fot ce-a făcut a avut un scop anume.

Dar Billy nu vroia să cedeze aşa uşor:

— Da? Dar când m-a-nyăţat să d-d-dansez!

Îşi încleşta pumnii la şolduri; şi am băgat de seamă că urmele de arsuri de ţigări de pe dosul mâinilor sale aproape se vindecaseră, în locul lor apărând tatuaje desenate cu creionul chimic.

— De asta ce mai zici, Harding? Unde-i e-c-eâştiguî lui în faptul că m-a-nvăţat să dansez?

— Nu-ţi pierde firea, William, zise Harding. Dar nici răbdarea. S-aşteptăm liniştiţi – să vedem cum o s-o întoarcă.

Părea că Billy şi cu mine eram singurii care mai credeam în McMurphy. Şi-n seara aceea Billy adoptă şi el vederile lui Harding când McMurphy reveni în salon de la o nouă convorbire telefonică şi-i spuse lui Billy că întâl-nirea cu Candy era definitiv hotărâtă şi adăugă, notându-i o adresă c-ar fi bine dacă i-ar trimite nişte marafeţi pentru călătorie.

— Marafeţi? B-b-bani? C-c-câţi?

Întoarse capul spre Harding, care-i rânjea cu subînţeles.

— Păi, tu ştii mai bine – poate vreo zece dolari pentru ea şi zece.

— Douăzeci de dolari! Dar nu costă atâta d-d-drumul cu autobuzu pân-aici.

McMurphy îl privi pe sub cozorocul şepcii, îşi destinse încet faţa într-un zâmbet, apoi îşi masă gâtul cu mâna scoţând o limbă veştedă.

— Măi, măi ce gâtlej uscat am. Socot c-o să-mi fie şi mai sete pe sâmbăta viitoare. N-o s-o iei în nume de rău dacă mi-aduce şi mie o duşcă sau două, nu-i aşa, Billy băiatule?

Şi-i adresă lui Billy o privire atât de nevinovată, că acesta fu silit să râdă şi să scuture din cap în semn că nu, retrăgându-se într-un colţ ca să discute aprins planurile pentru sâmbăta viitoare cu omul pe care-l socotea probabil codoş.

Eu încă-mi mai păstrasem părerea – cum că McMurphy era un uriaş pogorât din cer ca să ne salveze de la masacrul

Organizaţiei care împânzise toată ţara cu sârme de cupru şi cristale, că adică era prea mare ca să fie deranjat cu probleme aşa de meschine precum banii – dar chiar şi eu m-am pomenit că gândesc pe jumătate ca şi ceilalţi. S-a întâmplat următorul lucru: el ajutase la căratul meselor în odaia de baie înaintea unei şedinţe terapeutice şi mă privea cum stăm pe lângă panoul de control.

— Doamne, Şefule, zise, îmi pare c-ai şi crescut douăzeci de centimnetri de la excursia aia la pescuit. Şi, Dumnezeule mare, ia te uită la mărimea piciorului ăluia, cât un vagon platformă! M-am uitat în jos şi-am băgat de seamă că piciorul meu era mai mare decât mi-l aminteam, că aşa cum zicea şi McMurphy crescuse de două ori pe-atâta.

— Şi braţul de colo! Ăsta-i braţu unui fost jucător de fotbal american, nu-ncape nici o îndoială. Ştii ce mă „în-desc? Mă gândesc c-ar trebui să-i dai panoului de colo v, n mâi-ic bobârnac, să vezi cât ai progresat.

Am scuturat din cap şi i-am zis nu. Dar el mi-a amintit c-am încheiat o înţelegere şi că eram obligat să fac o încercare, ca să vedem ce efect a avut sistemul lui de recon-diţionare. N-am mai avut încotro, aşa că m-am îndreptat spre panou numai ca să-i arăt că n-o puteam face. M-am aplecat şi l-am apucat de leviere.

— Aşa te vreau. Şefule. Acum îndreaptă-te. Adună-U picioarele sub tine, aşa. Da, da. Încetişor, acum. Îndreaptă-te numai din spate. Ohohoo! Acuma las-o binişor pe podea.

Credeam c-o să fie tare dezamăgit, dar când m-am dat înapoi am văzut că era tot numai rânjet. Şi-mi arăta cu degetul spre panoul care era deplasat de la locul lui cu vreo cincisprezece centimetri.

— Pune-l mai bine la loc, amice, ca să nu afle nimeni. Să nu dăm de ştire încă nimănui.

— Apoi, după şedinţa terapeutică, trecând ca din întâmplare de la o masă de pinaclu la alta, el aduse în discuţie problema forţei din vintre şi-a panoului din baie. Credeam c-o să le mărturisească atunci cum mă ajutase să-

mi recapăt mărimea de la-nceput; asta ar fi demonstrat că nu făcea chiar totul pentru bani.

Dar el nici nu pomeni de mine. Continuă să le tot vorbească, până ce Harding îl întrebă dacă-i pregătit să mai încerce o dată, iar el răspunse că nu, dar dacă el nu-l putea ridica, nu-semna că altul n-o va putea face. Scanlon zise că probabil c-o macara, iar McMurphy clătină din cap şi spuse: cine ştie, s-ar putea să aibă nişte surprize.

L-am urmărit cum îi joacă, cum îi face să sară şi să zică: Nu, ce Dumnezeu, nici un om de pe lume n-ar putea să-l ridice. În cele din urmă chiar ei au propus rămăşagul. Am văzut cum se codea să-l primească. Lăsă să crească miză, să dospească bine, până ce obţinu de la fiecare o cotă de cinci la unu, câţiva dintre ei azvârlind în joc sume de până la doisprezece dolari. Nu suflă un singur cuvânt despre faptul că mă şi văzuse ridicându-l.

Toată noaptea am sperat că se va opri aici. Şi în timpul şedinţei din ziua următoare, când Sora şefă ne-a anunţat că toţi bărbaţii care luaseră parte la escapadă de pescuit erau obligaţi să facă un duş special, fiind suspecţi de paraziţi, tot mai speram că ea va aranja cumva lucrurile, trimiţându-ne imediat la duş – orice numai să nu trebuiască să ridic chestia aia.

Dar când se încheie adunarea, el ne-a condus pe mine şi pe ceilalţi băieţi spre odaia de baie, înainte că negrii s-apuce s-o încuie, şi m-a pus să înşfac panoul de mânere şi să-l ridic. N-am vrut s-o fac, dar nu m-am putut opune. Mă simţeam ca şi când l-aş fi ajutat să le fure banii. Cu toţii şi-au plătit datoriile prieteneşte, dar ştiam cum se simţeau în sinea lor, de parcă pământul li s-ar fi surpat sub picioare. De îndată ce-am aşezat panoul la loc, am ieşit în fugă din baie fără măcar să-i arunc lui McMurphy o privire, şi m-am ascuns în spălător. Vroiam să fiu singur. Mi-am zărit figura în oglindă. Se ţinuse de cuvânt; Braţele-mi erau din nou uriaşe, aşa cum fuseseră şi la colegiu, ori în satul meu, iar pieptul şi umerii îmi erau spă-toşi şi solizi. Stăteam

nemişcat privindu-mă în oglindă când intră el. Îmi întinse o bancnotă de cinci dolari.

— Poftim, Şefule, nişte bani pentru gumă de mestecat, Am scuturat din cap şi-am dat să ies din spălător. El m-a apucat de braţ.

— Şefule, ţi-am oferit o dovadă simbolică a aprecierii mele. Dacă socoti că ţi se cuvine o cotă mai mare.

— Nu! Ţine-ţi banii, nu-i vreau.

El făcu un pas îndărăt, îşi vârî degetele mari în buzunare şi mă privi cu capul lăsat într-o parte. Mă examina atent o vreme.

— În regulă, zise. Care-i povestea? De ce se uită toată lumea cis la mine pe-aici?

Nu i-ară răspuns.

— Nu m-am ţinut de cuvânt? Nu te-am adus iar.la dimensiuni omeneşti? Ce nu vă convine aşa dintr-o dată la mine? Vă purtaţi de parc-aş fi un trădător de ţară.

— Mereu. Ieşi în câştig 1.

— În câştig! Afurisitule,: de ce anume mă acuzi? Nu fac decât să respect partea mea din învoială. Acuma, ce-i aşa de grav în.

— Nu credeam c-asta înseamnă să câştigi ceva mereu.

Ş înt gata îmi simţeam obrajii zvâenind, ca atunci când sin sa pHng, dar nu mi-au dat lacrimile. Stăteam numai în faţa lui, cU faţatremurând. A deschis gura să zică ceva, dar s-a oprit. Îşi scoase degetele din buzunare şi ridică o mână, ca să se-apuce de rădăcina nasului cu degetul mare şi arătător, aşa cum fac oamenii care au rama ochelarilor prea îngustă între lentile, şi-şi închise ochii.

— Câştig, Doamne Dumnezeule! Gemu, el cu ochii închişi. Oho, băiete, ce mai câştig!

Aşa că socot că pentru ceea ce s-a mtâmplat în odaia duşurilor în după-amiaza aceea, eu am fost mai vinovat decât ceilalţi. Iată de ce singurul fel de-a mai îndrepta ceva era să fac cum am şi făcut fără să mă mai gândesc la liniştea şi siguranţa mea, ori la ce se va întâmpla cu mine –

să nu-mi pese acum, o dată în viaţă, de altceva decât de lucrul ce-l aveam de făcut şi de înfăptuirea lui.

Imediat ce-am ieşit din spălător, cei trei negri au venit în salonul comun, adunându-ne pe toţi pentru duşul special. Negrul cel pirpiriu care desfăcea de la perete, c-o mina îneuiigată şi rece ca o rangă, pe inşii lipiţi de el, ne spuse că era vorba, potrivit Sorei şefe, de-o spălare preventivă: Având în vedere cine ne-nsoţise în timpul excursiei, trebuia să fim igenizaţi înainte de-a apuca să infectăm tot spitalul.

Ne-ara înşirat goi pe lângă peretele rece de faianţă şi unul din negri a venit c-un tub negru de plastic în mină, din care ne-rnproşca c-o alifie împuţită, groasă şi lipicioasă ca un albuş de ou; Mai întâi în părul de pe cap, apoi faceţi stânga-mprejur şi-ntindeţi bucile!

Băieţii s-au plâns, au râs şi-au făcut glume pe chestia asta, încercând să nu se privească unul pe altul ori fă măştile de ardezie neagră ce se mişcau pe şirul nostru înapoia tuburilor, ca nişte feţe de coşmar pe-un film negativ, ochind de-a lungul ţevilor moi, stoarse şi fantomatice de puşcă. Îi tachinau pe tuciurii zicând cam aşa: Hei, Washington, cum vă destraţi voi în celelalte şaişpf-ceasuri?„ „Hei, William, se vede ce-am mâncat de dimineaţă?”. Toată lumea râdea. Negrii strângeau din fălci şi nu ziceau nimic; cu totul altfel decurgeau lucrurile înainte s-apară roşcovanu ăla afurisit.

Când veni rândul lui Fredrickson, se-auzi o detunătură c-am crezut că negrul cel mărunţel o să fie pur şi simplu luat pe sus.

— Auziţi! Făcu Harding dueându-şi palma pâlnie la ureche. E glasul suav al unui înger.

Cu toţii hohoteau, glumeau şi se tachinau unii pe alţii, până ce negrul trecu mai departe şi se-opri dinaintea următorului bolnav, şi brusc se-aşternu liniştea în odaie. Acesta era George. Şi în acea unică secundă, când râsul, glumele şi văicărelile conteniră şi Fredrickson, care stătea lângă George, se-ndreptă din şale şi se-ntoarse, iar unul din negrii cei spătoşi se pregătea să-i ceară lui George să-şi

plece capul ca să-l împroaşte cu alifia aceea puturoasă – chiar în acea fracţiune de timp am bănuit cu toţii cam ce-avea să se-ntâmple, şi de ee anume greşiserăm cu toţii în privinţa lui McMurphy.

George nu folosea niciodată săpun când făcea duş. Nici măcar nu ne lăsa să-i întindem prosopul cu care să se şteargă. Negrii din tura de după-masă, care supravegheau duşurile curente din serile de marţi şi joi, se-nvă-ţaseră că era mai uşor să lase lucrurile după voia lui şi nu-l sileau să facă altminteri. Aşa mergea treaba de multă vreme. Toţi negrii o ştiau. Dar acum toată lumea înţelese – chiar şi George, care se plecase pe spate, scuturând vajnic din cap şi acoperindu-şi goliciunea cu plamele lui mari ca nişte frunze de stejar – că negrul ăsta cu nasul spart. Înăcrit pe dinăuntru, cu cei doi camarazi ai săi aş-teptind în spatele lui să vadă ce va face, nu putea lăsa să-i scape ocazia.

— Ăăăă, apleacă-ţi capul, Geo ge.

Băieţii-şi" întorseseră privirea spre locul unde stătea McMurphy, al treilea în rând după George.

— Aaa. Aide, Geo ge.

Martini şi Sefelt rămăseseră încremeniţi sub duş. Scurgerea de la picioarele lor se tot îneca, înghiţind scurte guri de aer şi apă cu săpun. George privi scurgerea aceea o clipă, ca şi când lui i-ar fi vorbit. O privi cum gâlgâie şi se-neacă. Întoarse din nou ochii spre tubul din mina negrului din faţa lui, un muc prelingându-se alene prin deschizătura mică de la capătul lui, peste degetele alea ca de formă cenuşie. Negrul împinse tubul înainte câţiva centimetri, iar George se-nclină şi mai mult pe spate, scuturând din cap.

— Nu – fără chestia aia.

— Musai s-o faci, Freacă-Apă, îi zise negrul c-o voce aproape întristată. Musai s-O faci. Nu putem lăsa să se umple salonul de gângănii, nu-i aşa? De unde pot să ştiu că n-ai pe tine gângănii până lă un centimetru sub piele? „-Nu! Făcu George.

— Aah, Geo ge, nici nu-ţi dai seama. Ăştia-s tare mititei – abia cât un vârf de ac. Şi, omule, să-i vezi cum se-agaţă de păru scurt şi-şi sapă drum înăuntru, sub piele, Geo ge.

— Nu-s gângănii! Zise George.

— Aah, lasă-mă să-ţi explic, Geo ge; văzui cazuri când microbii ăştia prăpădiţi chiar au.

— Ajunge, Washington, zise McMurphy. Cicatricea de pe nasul spart al negrului scapără ca un neon. Negrul ştia cine-i vorbise, dar nu se întoarse; se vedea că-l auzise doar din faptul că se-oprise din vorbit şi dusese un deget lung şi cafeniu la nas, trecându-l peste urma aceea cu care se-alesese în timpul jocului de baschet. Îşi frecă nasul câteva clipe, apoi îşi vârî mâna sub nasul lui George, chircindu-şi degetele.

— Un păduche, Geo ge, vezi? Vezi ce-ţi arăt? Acuma ştii cum arată un păduche, nu-i aşa? Nu-i putem lăsa să-şi sape drum în tine, nu-i aşa, Geo ge?

— R Nu-s păduchi! Ţipă George. Nuu!

Stătea încordat, cu fruntea ridicată, astfel că-i vedeam ochii. Negrul se dădu uşor îndărăt. Ceilalţi doi ri-seră de el.

— S-a-ntâmplat ceva, meştere Washington? Îl întrebă negrul cel mare. Cineva nu te lasă să-ţi vezi de treabăs omule?

Acesta se-apropie iar ameninţător.

— Geo ge, mai zic o dată: apleacă-te! Oii te-aplecî să-ţi dau cu chestia asta – ori pun mâna pe tine! O împinse din nou sub nasul lui, o mina mare şi neguroasă ca o mlaştină.

— O să pun pe ţine mâna asta neagră, răpciugoasă, împuţită!

— Fără mână I strigă George şi-şi ridică pumnul deasupra capului de parc-ar fi vrut să sfarme-n bucăţi ţeasta aceea de ardezie din faţa lui, împrăştiind peste tot roţi dinţate şi piuliţe şi buşoane. Dar negrul înfipse tubul în buricul lui George şi-l strivi cu degetele, iar George se frânse din mijloc ca retezat, sorbind aerul în plămâmV Negrul îl mai împroşcă şi-n părul lui alb, întinzând pasta cu mâna,

mânjindu-l pe tot capul cu negreala de pe mâna George îşi cuprinse pântecul cu ambele mâini şi ţipă:

— Nu! Nu!

— Acuma-ntoaree-te, Geo ge.

— Am zis destul, amice.

De astă-dată ameninţarea vocii îl făcu pe negru să se-ntoarcă şi să-l înfrunte. Îl văzui pe negru mijind, înregistrând goliciunea lui McMurphy – fără şapcă, fără bocanci ori buzunarele de care să-şi ancoreze degetele. Negrul îl măsură din cap până-n picioare, rânjind.

— McMurphy, zise el clătinând din cap. Ştii, începusem să mă tem că n-o să mai ajungem niciodată-aici.

— Cioroi afurisit, zise McMurphy, vocea lui sunând mai mult obosită decât enervată.

— Negrul nu zise nimic. McMurphy ridică glasul:

— Cioroi păcătos şi împuţit I

Negrul clătină din cap şi chicoti către tovarăşii săi.

— Ce credeţi că urmăreşte McMurphy cu-aşa vorbe,. bi e? Credeţi că aşteaptă să preiau eu iniţiativa? He-he-he. Da nu ştia el că noi suntem pregătiţi să-nghiţim aşa insulte grozave de la nişte ţicniţi?

— Lepădătură! Washington, nu eşti decât un. Washington îi întoarse spatele, ameninţându-l iar pe George. Acesta era încă încovoiat înainte, gâfâind din pricina! Loviturii lipicioase în pântece. Negrul îl apucă de mina şi-3 întoarse. Cu faţa spre perete.

— Uite-aşa, Geo ge, acuma dă f undu.

— Nu-u-u!

— Washington, zise McMurphy.

— Inspiră adânc şi-o porni spre negru, dându-l la o parte de lângă George.

— Washington, ajunge, ajunge.

Toţi recunoscură tonul de disperare neputincioasă, încolţită, din vocea lui McMurphy.

— McMurphy, mă obligi să mă apăr. Nu-i aşa că mă obligă, ortaci?

Ceilalţi doi încuviinţară, din cap. El aşează binişor tubul pe bancă, lingă George, şi-şi zvârli pumnul în sus, din aceeaşi mişcare, nimerindu-l pe McMurphy prin surprindere în obraz. Acesta aproape căzu la podea. Se retrase împleticindu-se peste şirul bărbaţilor goi şi băieţii-l prinseră, împingându-l înapoi către mutra rânjitoare de catran. Mai primi o lovitură în grumaz înainte să se-mpace cu tdeea că venise şi momentul acela, în sfârşit, şi că nu mai există cale de întoarcere, contând doar deznodământul înfruntării de acum. Prinse următoarea zvâcnire şerpească a braţului tuciuriu spre el şi imobiliza încheietura mâinii în vreme ce-şi feri capul.

Se legănară o secundă pe picioare, gâfâind sacadat odată cu scurgerea de la duşuri: apoi McMurphy îl împinse îndărăt pe negru şi se ghemui în gardă, împingân-du-şi umerii masivi înainte, ca să-şi apere bărbia, dând târcoale celui din faţa sa cu pumnii ridicaţi în dreptul capului.

Şi şirul acela disciplinat şi tăcut de bărbaţi goi se preschimbă într-un ring viu care strigă, corpuri şi membre despuiate împleticindu-se într-un singur cerc mişcător.

Braţul negrului zbură spre capul roşcovan şi grumazul 4e taur, lăsând urme de sânge pe arcadă şi pe obraz. Negrul se retrase săltând agil pe picioare. Mai înalt, cu braţele mai lungi decât braţele umflate şi roşii ale lui McMurphy, acesta puncta mai iute şi mai durwos, administrând lovituri ca de daltă în umerii şi capul adversarului, fără să se-apropie prea mult. McMurphy continua să-l urmărească – târşâindu-şi înainte tălpile goale, cu capul aplecat, chiorându-se-n sus din reduta pumnilor săi tatuaţi ce-i apărau obrajii -; până ce-l împinse pe negru cu spa-tele-n ringul de oameni goi şi-i aplică un pumn drept în mijlocul pieptului alb şi băţos. Faţa de ardezie se crăpă trandafirie, zvâcnind o limbă de culoarea îngheţatei de căpşuni peste buzele arse. El evită asaltul ca de tanc al lui McMurphy şi reuşi să-i mai aplice câteva directe, înainte ca barosul acela să-l prindă iar în

plin. Gura se despică şi mai largă de astă-dată, p pată de culoare bolnavă.; „

McMurphy avea contuzii roşii pe obraji, dar nu părea să-l doară. Atacă în continuare, primind câte zece lovituri în schimbul uneia de-a lui. Continuară astfel, dansând de la un capăt la altul al odăii de duşuri, până ce negrul începu să gâfâie şi să se-mpleticească, străduindu-se doar să se-aţină din calea pumnilor acelora ca nişte măciuci. Băieţii urlau către McMurphy să-l facă knock-out., McMurphy însă nu se grăbea.

Negrul eschivă răsucindu-se pe călcâie o lovitură în umăr şi aruncă o privire iute spre locul unde stăteau ceilalţi doi tovarăşi.

— William. Warren. Naiba să vă ia! Celălalt negru mătăhălos împinse mulţimea la o parte şi prinse braţele lui McMurphy pe la spate. McMurphy îl scutură de pe el cum scutură un taur o maimuţă, dar el sări din nou asupră-i.

Aşa că l-am smuls eu din spinarea lui şi l-am aruncat sub duş. Era plin de tuburi cu alifii. Nu cântărea mai mult de 5-10 kilograme.

Negrul cel mititel zvâcni capul dintr-o parte într-alta, se întoarse şi-o zbughi spre uşă. În timp ce-l urmăream cum dispărea, celălalt negru ieşi de sub duş şi mă prinse într-o priză de lupte, cu braţele lui petrecute pe sub ale mele, pe la spate, şi cu mâinile încleştate pe grumazul meu – iar eu a trebuit s-o iau înapoi spre duşuri şi să-l strivesc de peretele de faianţă şi în vreme ce zăceam aşa sub apă, încercând să văd cum McMurphy îi mai frângea o coastă lui Washington, cel de sub mine care mă ţinea în menghină începu să mă muşte de gât, aşa c-a trebuit să rup strânsoarea lui. El rămase atunci nemişcat, cu apretul uniformei scurgându-i-se pe rigolă.

Şi pe când negrul cel pirpiriu se întoarse în fugă cu centuri, cătuşe de gumă şi pături şi cu încă patru ajutoare de la secţia „agitaţilor”, toată lumea se apucase să se-mbrace şi ne strângea mie şi lui McMurphy mina, zicând că

aşa le trebuia şi că ce bătaie straşnică mai fusese, ce victorie nemaipomenită. Ei continuară să ne laude, ca să ne încurajeze şi să ne facă să ne simţim bine, zicând ce mai bătaie, ce mai victorie câştigaserăm – în timp ce Sora şefă le dădea o mina de ajutor supraveghetorilor de la secţia de sus ca să ne potrivească pe mâini cătuşele moi de piele.

SUS, ÎN SECŢIA „AGITAŢILOR”, SE AUDE UN uruit contiuu şi strident de maşini, ca-ntr-un atelier de puşcărie care ştanţează numere de metal. Iar trecerea timpului e măsurată aici de tic-tocul, tic-tocul unei mese de ping-pong. Bărbaţii măsoară cu pasul rutele lor obişnuite, care-i conduc spre un perete unde lasă un număr în” jos, se-ntorc şi refac drumul înapoi spre un alt perete unde iar lasă un umăr în jos, se-ntorc şi-o iau înapoi, cu paşi mărunţi şi iuţi, săpând o răscruce de făgaşuri în pardoseala de dale, aruncând în jur priviri avide şi încolţite. Pluteşte-n aer un miros pârlit de oameni ieşiţi din minţi de fricã, iar prin colţuri ori de sub masă de ping-pong se zăresc forme chircite care scrâşnesc din dinţi, pe care medicii şi infirmierele le scapă din vedere iar supraveghetorii nu le pot omorî cu dezinfectanţii lor. Când s-a deschis uşa salonului, am simţit mirosul acela de pârlit şi-am auzit scrâşnetul de măsele.

Un ins înalt şi costeliv, ce atârna de-o sârmă prinsă în şuruburi între omoplaţi, ne întâmpină pe mine şi pe McMurphy la uşă când felcerii ne aduc înăuntru. Ne măsoară din cap până-n tălpi cu. Ochf gălbejiţi şi urduroşi şi; clatină din cap.

— Eu mă spăl pe mâini de toată chestia asta, îi zise el unuia din felcerii negri, şi sârmă aceea îl trase mai departe în hol.

L-am urmărit în salonul comun şi McMurphy se opri în uşă, îşi răşchira picioarele şi-şi aplecă apoi capul într-o parte ca să inspecteze starea lucrurilor; încercă să-şi ancoreze degetele în buzunare, dar cătuşele de cauciuc de la mina erau prea strânse.

— Ce mai privelişte, zise el din colţul buzelor.

Eu încuviinţai din cap – o mai văzusem şi înainte.

Câţiva indivizi care măsurau odaia cu pasul se opriră să ne privească şi bătrânul cel costeliv trecu iar pe lângă noi tras pe sârmă, spălându-se pe mâini de toată chestia. Nimeni nu ne dădu prea mare atenţie la început. Supraveghetorii se duseră la camera infirmierelor, părăsindu-ne în pragul salonului comun. Ochiul lui McMurphy se umflase încât îl făcea să clipească tot timpul şi vedeam bine că-l dor buzele când rânjeşte. Îşi ridică mâinile încătuşate şi rămase să privească agitaţia din jur, inspirând adânc aerul în piept.

— McMurphy-mi zice, amici, spuse el cu vocea-i tărăgănată de actor de western, şi ce vreau eu să ştiu e cine-i caragaţă care face jocurile de pocher în stabilimentu ăsta?

Ceasul de ping-pong muri într-un ticăit iute pe podea.

— Nu prea mai pot decarta la douş-unu, aşa legat fedeleş cum sunt, dar mă declar mare balaur în jocul de pocher la vedere.

Căscă, săltă un umăr, se aplecă înainte, tuşi uşor din gât şi scuipă ceva spre un coş de gunoi aflat la vreo doi ttietri de el; acel ceva căzu în coş c-un clinchet şi el se-ndreptă din nou din şale, rânji şi-şi trecu limba peste strungăreaţă sângerând dintre dinţi.

— Am avut o trântă la etaju de jos. Eu şi cu Şefu tie-am luat în coarne cu doi băgători de seamă.

Toată zarva de şteampuri se oprise între timp, şi toţi stăteau cu ochii întorşi spre noi, care rămăseserăm. În uşă. McMurhy atrăgea privirile spre el ca un vânzător de iarmaroc. Aflat în preajma lui, m-ara pomenit şi eu obligat să mă las privit, şi cu tipii ăia holbându-se la mine, am simţit că trebuie să iau o poziţie cât mai dreaptă şi mai semeaţă. Asta mă făcu să mă doară spatele acolo unde eăzusem sub duş cu negrul agăţat de mine, dar nu m-am trădat. Un privitor cu mutra hămesită şi-o claie de păr negru se apropie de mine şi întinse mâna, de parcă se aştepta să-i

dau ceva. Am încercat să nu-l bag în seamă, dar el continua să ţopăie împrejurul meu ca să-mi pice în faţă oricum m-aş fi întors, ca un ţânc, ţinând mereu căuşul gol al mâinii sale întins spre mine.

McMurphy le povesti o vreme despre bătaie şi spinarea începu să mă doară tot mai aprig; şezusem chircit în scaunul meu din colţ de-atâta amar de vreme, că mi-era greu acum să rămân drept mai mult timp. M-am bucurat eând o micuţă infirmieră japoneză veni să ne ducă la camera de gardă şi-am avut prilejul să m-aşez şi să mă odihnesc.

Ea ne-ntrebă dacă ne calmaserăm într-atâta ca să ne scoată legăturile de la mâini şi McMurphy încuviinţă din cap. Se trântise pe-un scaun cu capul în jos şi coatele adunate între genunchi, arătând complet epuizat – nu-mi dăduse prin minte că şi pentru el fusese la fel de greu să se ţină drept ca şi pentru mine.

Infirmiera – mare cam cât capătul unui flecuşteţ ascuţit până nu mai rămâne nimica din el, cum o descrise McMurphy mai târziu – ne scoase legăturile şi-i dădu lui. Ş McMurphy o ţigară iar mie o gumă de mestecat. Zicea;] că-şi adusese aminte că-mi plăcea guma. Eu nu-mi aminti team deloc de ea. McMurphy fuma, în vreme ce ea-şi cu „J fundă mânuţă cu degetele ca nişte luminarele roze de tort într-un borcănaş cu alifie şi-i obloji tăieturile, tresărind de câte ori tresărea şi el şi cerându-i scuze. Îi luă una din, mâini în mânuţele ei, o întoarse pe cealaltă parte, şi-i unse. Eu alifie articulaţiile julite.

— Cine-a fost, Washington sau Warren? McMurphy ridică ochii spre ea.

Washington, răspunse şi-i rânji. Şefu de colo l-a luat în primire pe Warren.

Infirmiera-i lăsă mâna şi se întoarse spre mine. Îi vedea oscioarele de păsărică în pometii obrajilor.

— Eşti rănit pe undeva?

Am scuturat din cap.

— Dar Warren şi Wiliams?

McMurphy îi spuse că, după părerea lui, s-ar putea ca ei să etaleze nişte proteze de ghips data viitoare când îi va întâlni. Ea dădu din cap şi privi în jos.

— Nu-i peste tot ca-n salonul ei. Multe-s aşa, dar nu-s toate. Infirmiere de la armată, care vor să facă din spitalul ăsta un spital militar. Şi ele-s im pic bolnave. Câteodată mă gândesc că toate infirmierele nemăritate ar trebui să fie date afară de-ndată ce-mplinesc vârsta de treizeci şi cinci de ani.

— Măcar toate infirmierele nemăritate care provin din armată, adăugă McMurphy. -:

Ontrebă cât timp vom avea plăcerea să fim găzduiţi în secţia ei.

— Mă tem că nu prea mult.

— Te temi că nu prea mult?

— Da. Aş vrea uneori să-i pot ţine pe oamenii ei aâcî, în loc de a-i trimite îndărăt, dar ea are asupra mea autoritatea vârstei. Nu, probabil că n-o să rămâneţi prea mult – vreau să zic, în starea de acum.

Păturile din salonul „agitaţilor” sunt toate dezacordate – fie prea întinse, fie prea moi. Ni s-au repartizat paturi învecinate. N-au mai legat un cearşaf peste mine, deşi au lăsat o mică luminiţă aprinsă în vecinătatea patului. În toiul nopţii cineva ţipă: „Încep să mă rotesc, indianule! Uită-te, uită-te la mine!” Am deschis ochii şi-am zărit un Şirag de dinţi lătăreţi şi galbeni sticlindu-mi drept în faţa naşului. Era insul cu figura hămesită., încep să vcm-nvâr-tesc! Te rog uită-te!„ – „Supraveghetorii îl apucară de la spate, doi deodată, şi-l târâră afară din dormitor în hohote de râs. Ţipetele şi hohotele lui continuară cât timp îl târâră prin hol, apoi în dormitor se aşternu din nou liniştea şi-am putut să-l aud pe celălalt ins bolborosind: „Ei bine, eu unul mă spăl pe mâini de toată chestia”.

— Ai avut şi tu un prieten timp de-o secundă, Şefule, îmi şopti McMurphy şi se-ntoarse pe cealaltă parte ca s-

adoarmă la loc.

Eu n-am mai putut închide ochii prea mult în restul nopţii, continuând să văd înainte-mi dinţii aceia gălbejiţi şi mutră hămesită a individului implorându-mă să mă uit la el, să mă uit la el! Sau, în cele din urmă când iar am adormit, numai rugându-mă. Faţa aceea, toată numai dorinţă galbenă şi înfometată, răsărită din întuneric înaintea mea, voind ceva. Cerându-mi ceva. Mă întrebam cum va fi dormit McMurphy, bântuit de-o sută de feţe precum aceea, ori de două sute, ori de-o mie.

În dormitorul „agitaţilor” se foloseşte o alarmă că să-i trezească pe bolnavi. Nu se aprind pur şi simplu luminile, ca mai jos. Alarma aceea sună ca o ascuţitoare uriaşă de creioane răzuind ceva îngrozitor. McMurphy şi cu mine-am sărit amândoi buimaci când am auzit-o şi-am fost gata să ne culcăm la loc, când un difuzor ne-a anunţat pe amândoi să ne prezentăm la camera de gardă. M-am aburcat din pat, şi spinarea îmi înţepenise peste noapte de abia o mai puteam îndoi: vedeam bine, după felul cum McMur-hpy şontâcăia primprejur, că şi el era la fel de înţepenit.

— Ce-au în program pentru noi la ora asta, Şefule? Întrebă el. Obezi? Ori roata de tortură? Sper că nimic prea istovitor căci, Doamne, tare mai sunt grămădit.

I-am răspuns că nu era istovitor, dar n-am mai adăugat nimic, căci nu eram nici eu sigur până ce n-am ajuns la camera de gardă şi infirmieră, alta, ne zise:

— Domnu McMurphy şi domnu Bromden?

Apoi ne-ntinse fiecăruia câte-un păhărel de hârtie. M-am uitat într-al meu şi văd trei din capsulele acelea roşii. Ţiuitul acela-mi sună în urechi şi nu-l pot opri.

— Staţi aşa, zise McMurphy. Astea-s pilulele care te fac knock-out, nu-i aşa?

Infirmiera dă din cap, îşi întoarce capul să se-asigure în spate; acolo se află doi indivizi cu cleşti pentru gheaţă, stând tupilaţi la pândă, cu coatele lipite.

McMurphy îi înapoiază paharul şi zice:

— Nici vorbă, coniţă, eu unul renunţ la legătura pentru ochi. Aş prefera în schimb o ţigară.

Şi eu îi restitui paharul, iar ea ne zice că trebuie să dea un telefon şi trage uşa de geam între noi şi ea, punând mâna pe receptor înainte ca vreunul să mai poată zice ceva.

— Îmi pare rău că te-am băgat într-o asemenea chestie, Şefule, zice McMurphy, şi eu abia-l mai aud de zgomotul cablurilor de telefon care bâzâie în perete – simt avalanşa înspăimântata a gândurilor în capul meu.

Şedem în salonul comun, cu feţele acelea adunate roată în jurul nostru, când uşa se deschide şi apare însăşi Sora şefă, cu cei doi negri spătoşi de-o parte şi de alta, la un pas înapoia ei. Eu încerc să mă prind de scaunul meu, cât ţnai departe de ea, dă-i prea târziu. Prea multe priviri îndreptate spre mine; ochi lipicioşi mă fixează de locul meu.

— Bună dimineaţa, zice ea.

Şi-a recâştigat vechiul surâs. McMurphy îi răspunde la salut, eu tac deşi ea-mi zice şi mie bună dimineaţa, cu voce clară, li urmăresc pe cei doi negri; unul are leucoplast pe nas şi braţul aninat de gât, mina cafenie ieşindu-i din bandaj ca un păianjen ameţit, iar cel de-al doilea se mişcă de parcă ar avea un brâu de ghips în jurul coastelor. Amândos rânjesc firav. Probabil c-ar fi putut şedeii acasă ca să-şi oblojească rănile, dar n-au vrut să piardă pentru nimic în lume spectacolul. Eu le răspund tot c-un rânjet ca să le arăt cine sunt.

Sora şefă îi vorbeşte lui McMurphy cu glas potolit şi răbdător despre actul iresponsabil comis, despre actul acela copilăresc, făcând tărăboi că un ţânc – oare nu-i este ruşine? El răspunde c-are impresia că nu şi-i zice să facă mai repede ce-are de făcut.

Ea-i spune apoi că ei, pacienţii din salonul de dedesubt, la o şedinţă terapeutică specială, au căzut de acord cu personalul c-ar fi poate în folosul lui să i se administreze nişte şocuri – afară de cazul că-şi recunoaşte greşeala. Nu

trebuie decât să recunoască – atât, c-a greşit, să arate, să probeze o atitudine raţională, şi va fi scutit de tratament.

Cercul feţelor din jurul nostru ne urmăreşte şi-aşteaptă. Sora şefă-i zice că totul depinde numai de el.

— Aşa? Face el. Aveţi o hârtie ca s-o semnez?

— Păi, nu, dar dacă crezi că-i nev.

— Şi de ce să nu adăugaţi şi alte câteva chestii dac-aţi ajuns aici, ca să scăpaţi de-o grijă, chestii precum căăă – să zicem că aş face parte dintr-un complot împotriva guvernului, ori că eu-s de părere că viaţa-n secţia dumneai – voastră e mai ceva deeât paradisu din insulele Hawaii – înţelegeţi, rahaturi de felul ăsta.

— Nu cred că asta ar.

— Apoi, după ce-o semnez, o să-mi aduceţi o pătură şi-un pachet de ţigări de la Crucea roşie. Bree, asiaticii ar fi avut ce-nvăţa de la dumneata, cucoană.

— Randle, încercăm să te-ajutăm.

Dar el ş-a şi ridicat în picioare, seărpinându-se pe pân-tec, păşind pe lângă ea şi negrii ei care se dau un pas îndărăt, apropiindu-se de mesele de joc.

— În regulă, măi, măi, dar unde-i masa aia de pocher, fraţilor?

Sora şefă se încruntă o clipă în urma lui, apoi se duce la camera de gardă ca să dea un telefon.

Doi felceri negri şi unul alb, cu păr blond, cârlionţat, ne duc la Clădirea principală. McMurphy sporovăieşte cu felceerul alb pe drumul într-acolo ca şi când nu i-ar păsa de nimic.

Pe iarbă s-a lăsat o brumă groasă şi cei doi supraveghetori negri din faţă lasă în urma lor vălătuci de fum, ca nişte locomotive. Soarele îşi face loc prin spărtura norilor şi luminează bruma până ce pământul se umple de scântei. Vrăbiile zburlite împotrivă frigului scurmă între licuricii de brumă după seminţe. O luăm peste pajiştea de iarbă ce scârţâie sub paşi, pe lângă vizuinele veveriţelor unde-am

văzut potaia aia. Scântei reci. Bruma coborând pe găuri, digpărând în pământ.

Eu simt bruma până în stomac.

Ajungem la uşa aceea şi dinăuntru se-aude un bâzâit ca de albine stârnite. Doi. Bărbaţi înaintea noastră, ameţiţi de capsulele roşii, unul din ei scâncind ca un prunc şi zicând:

— Asta-i crucea mea, mulţumescu-ţi Doamne, e tot ce mai am, mulţumescu-ţi Doamne.

Celălalt ins care-aşteaptă afară zice:

— Curaj la minge, curaj la minge.

E paznicul de la bazin. Şi el plânge încetişor.

Eu n-am să bocesc, nici n-am să strig. Nu cu McMurphy alături.

Tehnicianul ne cere să ne descălţăm, iar McMurphy îl întreabă dacă ne taie şi şliţul ori ne râde pe cap. Tehnicianul îi răspunde că n-avem noi norocul ăla.

Uşa de metal se uită la noi cu ochii ei bătuţi în nituri.

Apoi uşa se deschide şi soarbe înăuntru primul om. Paznicul de la bazin nu vrea să se urnească din loc. O rază ea un abur de neon ţâşneşte din panoul negru din odaie, se fixează pe fruntea lui cu urme de borne şi-l trage înăuntru ca pe-un dine de laţ. Unda electromagnetică ii răsuceşte de trei ori înainte ca uşa să-l ascundă şi faţa lui erăvăşită de spaimă: „Bate unu”, geme el. Bate dai! Bate trei!

Îi aud cum îi deschid scăfârlia ca pe-o treapă, în clinchet şi scrâşnet de roţi dinţate.

Fumul dă iar uşa de perete şi-un pat pe rotile iese cu primul ins răstignit pe el şi ochii lui îmi scurmă în suflet. Chipul acela. Patul pe rotile revine înăuntru şi-l scoate şi pe paznic. Îi aud pe animatorii din galerie cum îi scandează numele pe stadion.

Tehnicianul zice:

— Următorul grup.

Podeaua-i rece, brumată, scârţâie sub tălpi. Sus, deasupra capului, ţiuie lumina, albă, tubulară, îngheţată. Simt mirosul alifiei de grafit, miroase a garaj. Şi mai simt mirosul acru al

fricii. Sus e-o ferestruică, şi-afară se zăresc vrăbiile acelea cu penele zburlite, înşirate pe sârmă ca mărgelele. Capetele pitulate între pene împotriva frigului. Cineva începe să sufle vânt prin oasele-mi găunoase, tot mai tare, raid aerian, raid aerian!

— Nu ţipa. Şefule. Raid aerian!

— Încetişor. Mă. Urc eu primul. Căpăţâna mea-i prea groasă ca să-mi poată face ceva. Şi dacă mie nu-mi pot face nimic, n-o să poată să-ţi facă nici ţie.

Se aburcă pe masă fără ajutor şi-şi întinde mâinile în lături ca să le potrivească după umbra de sub el. Un buton sloboade c-un pocnet clemele pe încheietura mâinilor, pe glezne, conectându-l cu umbra întipărită în masă. O mână îi desface ceasul – l-a câştigat de la Scanlon – îl lasă să cadă lingă tabloul de comandă, el plesneşte, rotiţe dinţate şi angrenaje şi spirala firului sar din el şi se lipesc de marginea panoului de-oţel.

El nu pare deloc înfricoşat. Îmi tot surâde” Văd cum îl ung cu alifia de grafit.

— Ce-i asta? Întreabă.

— Conducător de curent, zice tehnicianul.

— Miruiţi-mi fruntea cu conducător de curent. Capăt şi-o cunună de spini?

Ei îi întind alifia. Fredonatul lui le face mâna să le tremure.

— Adă balsam de rădăcini, x, Cholly”.

Îi pun chestiile alea ca nişte căşti pe tâmple, o cunună de spini argintii peste grafitul de pe frunte. Încearcă să-i înăbuşe cântecul c-o bucată de gumă pe care i-o împing între dinţi.

— M-unge cu la-no-lina dulce”.

Răsuceşte nişte comutatoare şi maşinăria tremură, două braţe-robot ridică nişte ciocane de lipit şi se opresc la pândă deasupra lui. El îmi face cu ochiul, şi-mi zice ceva pe lângă tubul ăla de cauciuc chiar când cei doi electrozi se-apropie destul de cunună de argint de pe tâmple – lumina ţâşneşte într-un arc, el înţepeneşte, zvâcneşte ca un pod de

pe masă, de nu mai rămâne lipit de ea decât cu încheieturile mâinilor şi cu gleznele şi se-aude pe lângă tubul de cauciuc stâlcit între dinţi un fel de ohoo! Şi rămâne acoperit de tot cu bruma scânteilor.

Afară, pe fereastră, vrăbiile cad fumegând de pe sârmă.

Îl scot pe-un pat cu rotile, încă în convulsii, cu obrazul acoperit de chiciură albă. Coroziune. Că acidul din baterie. Tehnicianul se-ntoarce spre mine.

Ai grijă de celălalt elan. Îl cunosc. Ţine-l bine!

Acum s-a zis cu voinţa.

Ţine-l! Fir-ar al naibii. Să nu mi-i mai aducă aici fără seconal.

Clamele mă muşcă de încheieturi, de glezne.

Alifia de grafit are pilitură de fier în ea, tâmplele scâr-ţâie, scârţâie.

El a zis ceva când mi-a făcut cu ochiul. Mi-a spus ceva.

Un om se-apleacă, apropie doi electrozi de obada de pe fruntea mea.

Maşina se cocoşează peste mine.

ALARMA AERIANĂ.

Fugi în salturi, coboară pe hăţuri. Nici înapoi, nici înainte, pe ţeav-ai ochit, şi-ai murit, murit, murit.

Ieşim din iarba bivolului ce se-ntinde pe lângă ferată. Lipesc urechea de şină şi-mi arde obrazul.

„Nimic de ambele părţi, zic eu, pe-o sută de metri.”

Calea kilo- „Grăbeşte”, zice Tatucă.

„Nu obişnuiam noi s-ascultăm bizonii implântând cu-ţitu în pământ, apucând mânerul între dinţi, de se-au-zea turma de la mare depărtare?” „Grăbeşte”, zice el iar, dă-i amuzat. De cealaltă parte a căii ferate, un zăplaz de snopi rămaşi de iarna trecută. Sub el sunt guzgani, zice câinele.

„Mergem la deal, ori la vale, băiete?”, „Mergem de-a curmezişul, aşa zice câinele cel bă-trân”.

„Câinele ăla nu merge după urme.” „O să meargă. Îs păsări pe-acolo, aşa zice câinele.” „Mai bine vânam pe umărul căii ferate, aşa zice bă-trânul tău.” „Mai bine de-a

curmezişul, în snopii de grâu şi-n mărăcini, aşa-mi zice câinele,”

De-a curmezişul, şi ne pomenim cu oameni pretutindeni, trăgând ca smintiţii în fazani. Se pare că s-a-nfundat prea departe câinele nostru şi-a gonit toate păsările din mirişte spre calea ferată.

Câinele a prins trei chiţcani.

Un om, Om, OM, O M. mare şi spătos clipind c-un ochi ca o stea.

Iar furnici, o Doamne, le simt tare rău de-astă-dată, bestii cu picioare care ustură. Ţi-aduci aminte când. Am descoperit că furnicile au gust de murături cu mărar? Cee? Tu ziceai că n-au gust de murături, iară eu ziceam că au, şi maică-ta a scos untu din mine când ne-a dibuit: Auzi, să-nveţe-un prunc să mănânce gângănli!

Pfui. Dar un ţânc indian trebuie să ştie să supravieţuiască mâncând orice nu-l mănâncă pe el.

Noi nu suntem indieni, suntem oameni civilizaţi, nu uita asia.

Tu mi-ai spus, Tată, când am să pier, ridică-mă sus spre cer.

Pe mama o chema Bromden. Şi-acum o cheamă Bromden. Tata zice că s-a născut c-un singur nume, s-a născut drept în numele ăsta. Aşa cum cade viţelu pe pătura întinsă sub vaca ce nu vrea să se culce. Tee Ah. Millştoona, Pinul-ce-se-nalţă-mai-sus-pe-Munte, iar eu-s cel mai tare indian din câţi a lăsat Dumnezeu în statul Oregon şi pesemne şi-n California ori Idaho. M-am născut cu chestia asta.

— Ba eşti cel mai mare neghiob lăsat de la Dumnezeu dacă-ţi închipui c-o bună creştină-şi poate lua un nume ca Tee Ah Millatoona. Tu zici că te-ai născut cu numele ăsta, foarte bine, şi eu ra-am născut c-un nume, Mary-Louise Bromden.

Şi când ne mutăm la oraş, zice Tatucă, numele ăsta o să ne-ajute să primim mai uşor cărţulia de-asigurări sociale.

Individul ăsta urmăreşte pe-careva cu ciocanul de lipit, p să-l prindă şi pe el dacă nu se lasă. Văd iar fulgerările de lumină, culorile vii lovindu-mă drept în moalele capului.

Ting. Mişcă, mişcă, drege deşte, ea-i p bună pescăriţă, prinde găini creţe, le vâra-n coteţe. Sirma tilmă, gol, trei gâscani într-un stol. Unu-o ia de-a drep-: Iţul zboară şui, unul. Zboară peste cuibul cucului. Zice peşte,., gâscanu zboară-n jos şi tot te eiugu-? Te., Bunica mea îngâna cuvintele acestea, e-un joc pe care-l jucăm ceasuri întregi şezând lingă leasă de uscat peşti, alungind muştele. Un joc care se. Numeşte Mişcă-mi şcă-drege-deşte. Numărându-mi fiecare deget de la cel mai tare indian din câţi. A lăsat bunul Dumnezeu în timp ce îngâna cântecelul.

Mişcă, mişcă, drege deşte (opt degete), ea-i o bună pescăriţă, prinde găini creţe (douăzeci şi patru de degete, înd câte-un deget la fiecare silabă cu mână-i neagră şi chircită, fiece unghie a mea uitându-se-n sus rugător către ea, cerându-i să fie acel te asupra căruia gâscanul va cădea din zbor că să-l ciugulească).

Îmi place jocul şi-mi place şi bunica. Nu-mi place coana Mişcă-mişcă-drege-deşte care prinde găini creţe. Nu-mi place de ea. Dar îmi place gâscanul care zboară peste cuibul cucului. Îmi place de el şi-mi place şi de. Bunica cu colbul din zbârcituri, Când am văzut-o iar, zăcea rece şi ţeapănă chiar în mijlocul Cataractelor, pe caldarâm, cu o ceată de cămăşi colorate adunate în jurul ei, mai mulţi indieni, câţiva văcari, câţiva fermieri. O duc cu căruţa la cimitirul comunal, li umplu privirile cu lut roşu.

Mi-aduc aminte de după-mesele toropite, încărcate de electricitate, când iepurii se-aruncă sub roţile marilor camioane Diesel.

Joey Peşte-n-Ciubăr are douăzeci-de-mii de dolari şi trei Cadillacuri de când cu contractul. Şi nu ştie să conducă pe nicicare.

Văd un zar.

Îl văd pe dinăuntrul lui, cu mine la fund. Eu-s greutatea care face zarul să cadă mereu cu numărul unu de deasupra mea. Ei au măsluit zarul ca să scoată tot „ochi-de-şarpe” şi eu-s greutatea, cu şase umflături ca nişte perne albe în jurul meu pe cealaltă latură a zarului, nu-măru şase care-ntotdeauna rărnâne pe faţa de jos când se rostogoleşte zarul. Dar cum au măsluit celălalt zar? Pun rămăşag că l-au făcut s-arate şi el unu. „Ochi-de-şarpe.” Ei joacă cu zaruri măsluite împotriva lui şi eu-s încărcătura.

Atenţie, acuma mă dau de-a dura. Ei, cucoană, afumătoarea-i goală iară, şi drăguţa-mi moare dup-o pereche de pantofi de seară. Te prind eu. Ptiu!

Tras pe sfoară.

Apă. Zac într-o băltoacă.

„Ochi-de-şarpe”, dublu unu. Iar l-au prins. Zăresc numărul deasupra mea: nu poate bate zarurile alea false în odaia din spatele băcăniei, pe-o uliţă – în Portland.

Uliţa-i un tunel, e rece căci soarele a coborât către seară. Lasă-mă. Să mă duc s-o văd pe bunica. Rogu-tes mamă.

Ce zicea el când mi-a făcut cu ochiul? Unu-o ia de-a dreptul, altul zboară şui, Dă-te din drumul meu. La naiba, soră, nu-mi sta-n cale. Loc, LOC! E rându rneu. Ptiu! La naiba. Iar m-aţi avut. „Ochi-de-şarpe”.

Invăţătoru mi zice c-ai cap, băiete, o s-ajungi cineva.,.

Cineva ce, Tătucă? Ţesător de covoare ca unehiu

Lup-Ţepos-şi-Săltăreţ? Împletitor de coşuri.? Ori înc-un indian beţiv?

Zi-i, îngrijitor, nu cumva eşti indian? Ba da, adevărat.

Păi, trebuie să recunosc că vorbeşti binişor limba.

— Da.

Păi. Trei. Dolari ca de-obicei.

Ei nu s-ar cocoşi aşa de-ar şti ce-i între mine şi luna de pe cer. Nu-s indian de rând.

Cel ce – cum suna – schimbă pasul, aude-o altă tobă.

Iarăşi dublu unu. Tiii, băiete, că reci mai sunt zarurile astea!

După înmormântarea bunicii, eu cu Tatucă şi cu unchiu Lup-Ţepos-şi-Săltăreţ am dezgropat-o iar. Mama n-a vrut să vină cu noi. N-a mai auzit de una ca asta. Să agăţi un mort în copac! Destul s-auzi aşa ceva, că ţi se face greaţă.

Unchiu Lup-Ţepos-şi-Săltăreţ şi cu Tatucă au petrecut douăzeci cUs zile în celula beţivanilor din puşcăria locală – jucând remi – pentru că violaseră liniştea morţilor.

Dă-i mama noastră, fir-ar să fie!

Asta n-are nici o importanţă, băieţi. S-ar fi cuvenit s-o lăsaţi în groapa ei. Nu ştiu când o să învăţaţi şi voi ceva, indieni păcătoşi. Aşa, şi unde-aţi pus-o? Ar fi mai bine să mărturisiţi.

Du-te de te spânzura, Faţă-Palidă, zise unchiu Lup-Ţepos-şi-Săltăreţ răsucind o ţigară, în veci nu-ţi spun.

Sus sus sus în muriţi, sus în patul unui pin, călăuzeşte vântul cu mâna aceea bătrână, numărând norii cu descântecu acela. Trei gâscani într-un stol. Ce mi-ai spus când mi-ai făcut cu ochiul? Cânta muzica. Priviţi – pe cer, e Patru iulie. Zarurile se-odihnesc.

Iară m-au prins în maşinăria lor. Mă-ntreb. Ce zicea el?

— Mă-ntreb cum m-a făcut McMurphy iarăşi mare.; El a zis curaj, băieţi!

Uite-i pe toţi afară. Negrii în uniforme albe, uşurân-du-se pe sub uşă peste mine, or să vină mai târziu şi-o să mă învinovăţească, minţind că eu am udat cele, şase perne pe care mă odihnesc! Număru şase. Credeam că odaia-i un zar. Număru unu, ochiu-de-şarpe colo sus, cercul, lumina albă din tavan. Asta spuneam. În odăiţa asta pătrată. Înseamnă că-i noapte. Câte ceasuri am zăcut inconştient? E puţină ceaţă-n jur, dar eu n-am să mai lunec în ea să m-ascund. Nu. Niciodată de-acu.

Mă ridic, m-am ridicat încet, simţind o amorţeală între omoplaţi. Perinile de pe podeaua celulei solitare erau îmbibate de mine cât am fost inconştient. Încă nu-mi puteam aminti tot, dar mi-am şters ochii cu dosul mâinii ş.

am încercat să-mi limpezesc gândurile. Mi-am adunat puterile. Niciodată nu m-am mai silit să ies din starea asia.

M-am apropiat ameţit de ferestruica circulară cu plasă de sârmă şi-am bătut în ea cu degetele. Am văzut un supraveghetor venind pe culoar c-o tavă pentru mine şi-am priceput că de astă-dată i-am biruit.

AU FOST DAŢI CÂND AM RĂTĂCIT PRIN CEAŢA mea câte două săptămâni încheiate după-un tratament cu şocuri, vieţuind în acea penumbră buimacă şi ceţoasă ce se-aseamănă cu marginea nedesluşită a somnului, acea zonă tulbure dintre lumină şi-ntuneric, ori somn şi trezie, viaţă şi moarte, unde simţi că ţi-ai recăpătat în parte cunoştinţa, dar nu ştii ce zi este, ori cine eşti tus ori care-i rostul revenirii tale la viaţă – două săptămâni întregi. Dacă nu simţi nici un imbold ca să te deştepţi, poţi adăsta în acea zonă nedesluşită multe ceasuri tulburi şi îndelungi, dar dac-o doreşti cu-adevărat, am descoperit că te poţi lupta să ieşi din ea. De astă-dată am ieşit luptându-mă din ea în mai puţin de-o zi, mai repede ca oricând.

Iar când ceaţa mi s-a ridicat în cele din urmă din minte, părea că tocmai mă-ntorsesem dintr-o lungă cădere în apă, ieşind la suprafaţă după ce zăbovisem în adâncuri o sută de ani. Ăsta a fost ultimul tratament pe care mi l-au administrat.

Lui McMurphy i-au mai făcut încă trei tratamente cu şocuri în săptămâna aceea. De cum îşi revenea din-tr-unul, recăpătându-şi vioiciunea surâsului şi-a ocheadelor, apărea domnişoara Ratched însoţită de doctor ca să-l întrebe dacă era pregătit să-şi înfrunte problemele şi să se-ntoarcă-n secţie ca să fie tratat. Iar el îşi luă un aer solemn, ştiind că toate privirile din salonul „agitaţilor” erau întoarse spre el, şi-i răspundea că regretă că n-avea decât o singură viaţă de sacrificat pentru ţară şi că ea-l putea pupa undeva înainte ca el să abandoneze căpitănia vasului. Basta!

Apoi se ridică şi se-nclina de câteva ori în faţa băieţilor care se hlizeau la el, în timp ce Sora şefă îl conducea pe

doctor în cămăruţa de gardă, punându-l să telefoneze celor de la Clădirea Principală şi să autorizeze încă un tratament cu şocuri.

O dată, când ea se-ntoarse ca să plece, el o prinse prin uniformă şi o ciupi de fund, făcând-o toată roşie în obraz precum părul ei. Cred că dacă doctorul n-ar fi fost de faţă, el însuşi abia ascunzându-şi un rânjet, ea l-ar fi plesnit pe McMurphy peste faţă.

Am încercat să-l conving să-i cânte în strună ca să scape de şocuri, dar el mi-a râs în nas şi-a zis, pe naiba, doar nu făceau altceva decât să-i încarce bateriile şi încă. pe gratis.

— Când oi ieşi de-aici, prima muiere care o să-l atingă pe roşcovanul, pe psihopatul McMurphy cu cei zece mii de waţi în el, o să lumineze toată că un joc mecanic şi-o să-mi deşerte-n palmă dolari de argint. Nu, eu nu mă tem de flecuşteţul lor de încărcat baterii.

Pretindea că nu-i făceau nici un rău. Nici. Măcar nu-şi lua hapurile. Dar de fiecare dată când megafonul îi striga să lase micul dejun şi să se pregătească pentru un drum la Clădirea unu, fălcile îi înţepeneau şi tot obrazul i se golea de sânge, arătând sleit şi înfricoşat – o faţă ca aceea pe care-am văzut-o reflectată în parbriz pe drumul dinspre coastă.

Am părăsit secţia de sus la sfârşitul săptămânii şi m-am întors în salonul nostru. Aveam multe să-i spun înainte de-a pleca dar tocmai venise de la încă-un tratament şi şedea nemişcat, urmărind cu ochii mingea de ping-pong, de parcă ar fi fost legaţi de ea cu sârmă. Felcerul cel negru şi blondul mă conduseră jos şi-mi dădură drumul la secţia noastră, încuind uşa după mine; toate feţele se-ntoarseră spre mine cu o expresie diferită de cea cu care mă priviseră până nu demult. Obrajii li se luminară de parcă ar fi fost scăldaţi în lumina orbitoare a unui spectacol de bâlci.

— Aici, chiar în faţa ochilor voştri, declamă Harding, se află Sălbaticul care-a frânt braţul. Tuciuriului! Hei-hof ia priviţi, ia priviţi!

Eu le-am surâs, înţelegând ce trebuie să fi simţit McMurphy în lunile acestea cu toate mutrele acelea ţi-pând în jurul său.

Toţi băieţii alergară la mine şi-mi cerură să le povestesc câte se-ntâmplaseră; cum se purtase el acolo sus? Ce făcea? Era adevărat ce se zvonea în sala de sport că-l îndopau în fiecare zi cu şocuri electrice şi că el se scutura după ele, ca şi când ar fi fost apă de ploaie1, făcând rămăşaguri cu tehnicienii cât timp va putea ţine pleoapele deschise după ce-l atingeau cu electrozii?

Le-am spus tot ce ştiam şi nimeni nu păru câtuşi de puţin mirat că dintr-o dată vorbeam iar cu oamenii – un tip pe care-l crezuseră surdo-mut de când îl cunoşteau, acum vorbea şi-auzea ca toţi ceilalţi. Le-am spus că tot ce auziseră era adevărat şi-am mai adăugat şi eu câteva istorioare izvodite de mine. li apucă aşa de tare râsul la auzul vorbelor pe care el le zvârlise Sorei şefe, că şi cele două „legume” de pe partea opusă începură să rân-jească şi să fornăie ca şi când ar fi priceput despre ce era vorba.

Când însăşi Sora şefă ridică problema lui McMurphy la şedinţa terapeutică de-a doua zi, zicând că din motive necunoscute, el nu părea să reacţioneze pozitiv la tratamentul cu şocuri şi că s-ar putea să fie nevoie de mijloace mai drastice pentru a se restabili contactul raţional cu el, Harding spuse:

— S-ar putea să fie cum ziceţi, domnişoară Ratched, mda-dar din câte-am auzit eu privitor la raporturile dumneavoastră cu McMurphy acolo sus, se pare că el n-a avut dificultăţi în a stabili contactul cu dumneavoastră.

Ea-şi pierdu cumpătul, se roşi şi se fâstâci în râsul general, încât nu mai pomeni nimic despre asta.

Pricepu că McMurphy creştea în ochii lor mai ceva că pân-atunci, atâta timp cât rămânea acolo sus unde băieţii nu puteau să remarce stricăciunile pe care ea i le pricinuia, ajungând acum aproape o legendă. Un om pe care – nu-l vezi nu-şi poate arăta slăbiciunile, hotărî ea, şi-n-cepu să

plănuiască readucerea lui în secţie. Socotea că atunci băieţii or să poată vedea cu propriii lor ochi că Şi el era vulnez-abil ca orişicare. El nu va mai putea atunci să joace rolul eroului, dacăzăcea toată ziulica în salonul comun, toropit de şocuri.

Băieţii au prevăzut acest lucru, că atâta vreme cât el va trebui să rămână în salon sub nasul lor, ea-l va trimite îndărăt la şocuri de cum îşi va recăpăta cunoştinţa. AŞa că Harding, Scanlon, Fredrickson şi cu mine am ţinut sfat, să vedem cum l-ăm putea convinge că lucrul cel mai bun pentru toţi cei interesaţi era să evadeze din secţie. Şi când îl readuseră înapoi în salon sâmbăta – fre-mătând pe picioare ca un boxer în ring, împreunându-şi mâinile pe creştet şi anunţându-ne că se reîntorsese campionul – noi aveam un plan al nostru bine chibzuit. „Vom aştepta lăsarea întunericului, vom da foc unei saltele şi, când vor sosi pompierii, îi vom face vânt pe uşă. Părea un plan aşa de bun că nu vedeam cum l-ar putea refuza.

Dar nu ne-am gândit la faptul că aceasta era ziua hotărâtă de el ca s-o strecoare în salon pe fata aceea, Candy, de dragul lui Billy.

L-au adus înapoi în salon pe la zece dimineaţa.

— Plin de pişat şi de oţet, fârtaţi; mi-au verificat bujiile şi mi-au curăţat contactele, şi mi-au dat un lustru ca de bobină nouă de inducţie. Folosit-aţi vreodată o bobină de-ăceea în noaptea Tuturor Sfinţilor? Zbang! O lumină clară şi curată.

Se preumblă prin salon mai falnic şi mai nepăsător ca niciodată, vărsă o găleată cu apă de şurluit pe sub uşa camerei de gardă, proiectă o bucăţică de unt taman pe vârful alb al pantofului de antilopă al negrului celui pirpiriu, fără ca acesta să bage de seamă, şi râse pe-nfun-date cât ţinu masa de prânz urmărind cum se topea untul, mânjind pantoful într-o culoare descrisă de Harding ca „un galben foarte suspect” – mai fudul ca niciodată, şi ori de câte ori se nimerea pe lângă vreo elevă-infirmieră, ea scotea un ţipăt,

îşi dădea ochii peste cap şi se depărta în vârful tocurilor pe culoar, frecându-şi şoldul.

Noi i-am dezvăluit planul nostru de evadare, iar el ne spuse că n-avea nici o grabă şi ne aduse aminte de întâlnirea lui Billy.

— Nu-l putem dezamăgi pe băiatu Billy, nu-i aşa, fârtaţi? Nu când e pe punctul de-a culege ce-a semănat. Şi-o să facem o petrecere frumoasă diseară, dacă ne iese pasenţa; să zicem că poate-i petrecerea mea de adio.

Era sâmbătă lucrătoare a Sorei şefe – nu vroia să piardămomentul reîntoarcerii lui – şi ea hotărî c-ar fi bine să mai facem o şedinţă ca să punem la punct nişte lucruri. La şedinţă încercă încă o dată să ne îmbrobodească cu sugestia ei privitoare la o măsură mai drastică, insistând pe lângă doctor să reflecteze la o atare acţiune „până nu-i prea târziu să-l ajutăm pe pacient”. Dar Mc-Murphy declanşa o asemenea morişcă de ocheade, căscaturi şi râgâieli în timp ce vorbea ea, că Sora şefă tăcu în cele din urmă, şi-tunci el se apucă să-i dea dreptate în tot ce spusese, făcându-i pe doctor şi pe ceilalţi pacienţi să se chircească de râs.

— Ştiţi, s-ar putea s-aibă dreptate, doctore; uitaţi-vă la efectele binefăcătoare pe care le-au avut asupră-mi câţiva volţi nenorociţi. Poate că dacă am dubla sarcina, aş putea recepţiona şi canalul opt, ca Martini; m-am săturat să tot zac în pat halucinând doar pe canalul patru, ceL cu ştirile şrbuletinul meteorologic.

Sora şefă îşi drese glasul, încereând să pună iar stă-pânire pe şedinţa ei.

— Nu propuneam să-ncercăm noi şocuri, domnule Mc-Murphy.

— Nu, doamnă?

— Sugeram. C-ar trebui să-ncercăm o operaţie. Foarte simplă, de fapt. Şi-am înregistrat cu ea o serie întreagă de succese, eliminând tendinţe agresive în anumite cazuri mai ostile.

— Ostile? Doamnă, dar sunt prietenos ca un căţeluş. N-am mai scos răpciugă dintr-un negru de cel puţin două săptămâni. Nu v-am dat motive să mă tăiaţi, nu-i aşa?

Ea îl blogoslovi cu surâsu-i dulce, rugându-l să bage de seamă câtă înţelegere avea pentru el.

— Randle, nu-i vorba de tăie.

— Dealtfel, continuă el, nici n-ar avea vreun rost; mai am o pereche ascunsă-n noptieră.

— O altă. Pereche?

— Unu-i cât o minge de baseball, doctore.

— Domnule McMurhpy!

Surâsul i se sparse în cioburi când înţelese că era luată în zeflemea. V

— Iar celălalt îi destul de mare ca să fie socotit normal.

O ţinu în felul ăsta până veni vremea de culcare. În salon plutea deja o atmosferă sărbătorească, ca în zi de târg. Oamenii bucurându-se în şoaptă de posibilitatea ţinerii unui chef dacă fata aducea băutură. Toţi băieţii încercau să surprindă privirea lui Billy, hlizindu-se la el Şi făcându-i cu ochiul ori de câte ori acesta înălţa rapul.

— Şi când am defilat să ne luăm doctoriile, McMurphy o întrebă pe infirmiera cea mititică, cu crucifixul şi semnul din născare, dacă n-ar putea să-i dea nişte vitamine. Ea-l privi surprinsă şi-i răspunse că nu vedea de ce să nu poată, şi-i întinse nişte pilule de mărimea ouşoare-lor de pasăre. El le vâri în buzunar.

— Nu le-nghiţiţi? Întrebă ea.

— Eu? Doamne păzeşte, nici vorbă, eu n-am nevoie de vitamine. Le-am cerut pentru băiata5 Billy. Îmi pare că are o privire cam pleoştită de-o vreme încoace – i-o fi obosit sângele, pesemne.

— Atunci, de ce nu i le daţi lui Billy?

— I le dau, scumpo, i le dau, dar mi-am zis să mai aştept până către miezul nopţii când o să aibă cea mai mare nevoie de ele.

Şi-o porni spre dormitor cu braţul înlănţuit pe după grumazul stacojiu al lui Billy, f ăcându-i cu ochiul lui Harcting, iar pe mine împungându-mă cu degetul în coaste când trecu pe lârtgă noi, lăsând-o pe infirmieră cu gura căscată în camera de gardă, cu apa din pahar curgându-i peste picioare.

Trebuie să ştiţi ceva în legătură cu Billy Bibbit: în ciuda ridurilor de pe faţă şi-a şuviţelor cărunte de păr, încă mai arăta a puştan – ca un puştan cu urechile clăpăuge, pistruiat şi cu dinţii ieşiţi în afară, ce fluieră desculţ pe câte unul din calendarele acelea, trăgând după el prin colb o sfoară cu ţipari – dar asta era numai o aparenţă. Descopereai întotdeauna uimit, când se-ntâmplă să se scoale-n picioare pe lângă ceilalţi bărbaţi, că era la fel de înalt şi că n-avea deloc urechi clăpăuge, pistrui ori dinţi ieşiţi în afară dacă-l priveai bine şi de-aproape şi că, de fapt, avea treizeci de ani şi mai bine.

— L-am auzit spunând câţi ani are o singură dată, am tras cu urechea, ca să fiu sincer, când vorbea cu mama lui jos în holul de la intrare. Ea lucrează ca recepţioneră acolo, o femeie trupeşă, bine clădită, cu părul schimbându-şi culoarea aproape în fiecare lună din blond în siniliu şi negru şi iarăşi blond; era, din câte-am auzit, vecină şi prietenă apropiată cu Sora şefă. De câte ori ieşeam la vreun program, Billy era întotdeauna obligat să se-oprească în hol şi să-şi întindă obrazul roşu ca sfecla pe ste pupitrul ei, ca ea să-l poată blagoslovi cu-n sărut. Asta ne făcea şi pe noi ceilalţi să ne simţim la fel de prost ca şi el, de-aceea nimeni nu făcea glume pe chestia asta, nici măcar McMurphy.

Într-o după-amiază, nu-mi mai amintesc cu cât timp înainte, ne-am oprit din drumul nostru spre program şi ne-am aşezat pe canapelele de plastic din hol ori pe iarbă afară, în soarele de la ora două, în vreme ce unul din negri puse mâna pe telefon să-şi cheme agentul de la curse; mama lui Billy profită de ocazie să-şi mai lase lucrul deoparte şi să iasă de după biroul ei, ca să-şi ia băieţelul de

mină şi să-l conducă afară pe iarbă unde mă aflam şi eu. Şedea ţeapănă pe iarbă, gata să pocnească la cusături, cu picioarele ei durdulii acoperite de ciorapi amintindu-mi. la culoare de nişte salamuri de Bologna, iar Billy se întinsese lângă ea, cu capul în poala ei, lăsând-o să-l bâzâie.la ureche cu puful unei păpădii. Billy îi povestea că-şi va căuta o nevastă şi se va duce la colegiu într-o bună zi. Maică-sa îl: gâdila la ureche cu păpădia şi râdea de-atâta prostie.

— Dragoste mică, ai încă timp berechet pentru asemenea gânduri. Ai în faţă toată viaţa.

— Mamă, am împlinit t-t-reizeci şi unu de ani!

Ea, râse şi-i mângâie în continuare urechea cu firul de păpădie.

— Dragule, arăt eu a mamă de bărbat în toată firea?

Ea-şi încreţi nasul şi-şi desfăcu buzele şi schiţă un fel de sărut umed în aer, plescăind din limbă, şi trebuie să recunosc că nu arăta deloc a mamă. Nici eu n-am crezut despre Billy că poate avea treizeci şi unu de ani până ce nu ra-am tras mai târziu aproape de el ca să-i pot citi data naşterii de pe brăţară.

La miezul nopţii când Geever, celălalt negru, şi infirmiera mititică au ieşit din tură, fiind înlocuiţi de negrul ăl bătrân, domnu Turkle, McMurphy şi cu Billy au şi sărit din pat ca Billy să-şi ia vitaminele, aşa mi-am închipuit eu. M-am dat şi eu jos din pat, mî-am îmbrăcat un halat şi am pornit-o spre salonul de zi, unde ei se înţelegeau cu domnu Turkle. Harding, Scanlon, Sefelt şi încă vreo citi va băâefi au ieşit şi ei. McMurphy îi spunea domnului Turkle ce trebuia făcut dacă fata pica într-adevăr – de fapt, îi reamintea, căci se părea că mai discutaseră înainte chestia asta, acu două săptămâni, McMurphy era de părere că fata trebuia lăsată să între pe fereastră, în loc să treacă prin hol unde s-ar-fi putut întâmpla să dea nas în nas cu supraveghetoarea de noapte. Apoi Turkle urma să descuie Camera solitară (,. Vai, M-M-McMurphy„, încercă Billy să îngaime). Şi să ţină luminile stinse, ca să nu-i descopere supraveghetoarea. Şi

să tragă uşile dormitorului ca să nu trezească vreun ramolit de „cronic” dinăuntru. Şi să facă linişte; nu-i nevoie să-i sculăm pe toţi.

— Ah, opreşte-te, M-M-Mack, bâigui Billy.

Domnu Turkle continuă să-şi bălăngăne capul în semn de încuviinţare, părând pe jumătate adormit. Când McMurphy spuse: Cred c-ară discutat tot ce era de discutat„, domnu Turkle răspunse: „Nu – nu chiar tot”, şi rămase în aşteptare, rânjind în halatul lui alb, cu că-păţâna-i pleşuvă şi gălbejită plutind pe lujerul gâtului ca un balon umflat pe-un băţ.

— Haide, Turkle. O să-ţi fie răsplătită oboseala. Fata are s-aducă şi vreo două sticle cu ea.

— Începi să te-apropii, zise domnu Turkle.

Capul îi tot pica şi i-se bâţâia. Arăta ca şi când abia se putea reţine să nu adoarmă în picioare. Auzisem că mai lucrează într-o slujbă în timpul zilei, la un hipodrom. Mc-Murphv se întoarse spre Billy.

— Turkle vrea un contract mai substanţial, Billy băiatule. Cât zici că merită să dai ca să-ţi pierzi fecioria?

Înainte ca Billy să se poată opri din bâlbâit ca să răspundă ceva, domnu Turkle scutură din cap.

— Nu de asta-i vorba! Nu de bani. Ea aduce totuşi mai mult de-o sticlă cu ea, nu-i aşa, drăgălaşă cum e? Voi, oameni buni, o să aveţi parte şi de altceva decât de sticla ei, nu?

Rânji spre chipurile perplexe din jurul lui, Billy aproape pocni de indignare, încercând să bolborosească ceva în sensul că nu cu Candy, nu cu drăguţa lui. McMurphy îl trase deoparte şi-i spuse să nu-şi facă griji pentru castitatea drăguţei lui – Turkle probabil c-avea să fie doborât de băutură şi de somn când Billy o să isprăvească cu fata, aşa că guzganul ăla bătrân n-avea să nimerească nici uşa.

Fata întârzie din nou. Am rămas s-o aşteptăm, cu halatele pe noi, în salonul de zi, ascultându-i pe McMurphy şi pe domnu Turkle depanând amintiri din armată în timp ce

amândoi împărţeau o ţigară de-a domnului Turkle” fumând-o într-un chip neobişnuit, reţinând fumul în piept până ce li se bulbucau ochii. O dată Harding îi întrebă ce fel de ţigară fumau, mirosea aşa de ispititor, iar domnu Turkle răspunse c-o voce gâtuita, ţinându-şi respiraţia:

— Doar o ţigară veche şi obişnuită. He, he, chiar aşa. Vrei să-ncerci?

Billy devenea tot mai nervos, speriat că fata n-o să-şi mai facă apariţia, apoi speriat că totuşi va veni. Mereu ne-ntreba de ce nu ne-ntoarcem cu toţii în paturi, în loc să şedem în întunericul acela rece, ca nişte dulăi aştep-tând să li se arunce firimiturile de la masa stăpânilor, iar noi, îi răspundeam doar c-un rânjet. Niciunul din noi n-ayea chef să se ducă la culcare; nu era deloc frig, era plăcut să stai în tihnă în penumbra salonului şi s-a-sculţi poveştile lui McMurphy şi-ale domnului Turkle. Nimeni nu dădea semne că i-ar fi fost somn, ori că s-ar fi neliniştit din pricină că trecuse de două şi că fată încă nu se ivise. Turkle fu de părere că poate de-aceea întârzia, că pavilionul nostru era cufundat în întuneric şi ea nu ştia la care geam să bată, iar McMurphy zise că asta era cu siguranţă, aşa că amândoi începură să alerge în sus şi-n jos pe culoare ca s-aprindă toate luminile, fiind cât pe ce să aprindă şi luminile cele mari pentru deşteptare din dormitor, când Harding îi avertiză că asta ar însemna să-i scoale din pat pe toţi ceilalţi şi să trebuiască să-mpartă cu ei totul. Ei îi dădură dreptate şi se hotărâră în schimb să aprindă toate luminile din cabinetul doctorului.

Nici n-au luminat bine secţia ca-n timpul zilei, că s-a şi auzit un ciocănit în geam. McMurphy fugi la fereastră şi-şi lipi obrazul de geam, ducând palmele la tâmple ca să poată vedea afară. Se retrase şi ne rânji satisfăcut.

— Păşeşte precum zână-n miez de noapte”, îngână el.

— Îl luă pe Billy de încheietura mâinii şi-l trase la fe-treastră.

— Dă-i drumul în secţie, Turkle. Să-l lăsăm pe roibul ăsta nărăvaş s-ajungă la ea.

— Ascultă, Mc-M-Murphy, stai puţin, şi Billy se proţăpi pe picioare ca un catâr.

— Nu mă mămărfui tu pe mine, Billy, băiatule. Acu-i prea târziu să dai înapoi. Ai să te descurci tu. Uite ce e: îs gata să pun rămăşag pe cinci dolari c-ai s-o mănânci friptă pe femeiuşcă aia, în regulă? Deschide fereastra, Turkle.

Afară-n întuneric aşteptau două fete, Candy şi cealaltă care nu venise cu noi la pescuit.

— Bre, ce de crenvuşti, zise Turkle, ajutându-le să intre. Ajunge pentru toată lumea.

Ne-am. Urnit cu toţii ca să le dăm o mina de ajutor: Ixebuiră să-şi suflece fustele strimte mai sus pe pulpe ca să poată intra pe fereastră. Candy zise: „Mai, McMurphy afurisitule”, şi-ncercă cu-atâta patimă să-şi zvârle braţele în jurul grumazului lui, că aproape sparse sticlele pe care k ţinea în fiecare mână. Se tot fâţâia primprejur şi şuviţe de păr îi căzeau din cocul în care şi le strânsese pe ceafă Mi-am zis că arătase mai bine cu părul fluturându-i slobod la spate, aşa cum o văzusem. În excursia aceea. Ea făcu semn cu sticla din laână spre cealaltă faţă şi aceasta o urmă pe fereastră.

— A venit şi Sandy, Pur şi simplu şi-a strâns catrafusele şi l-a părăsit pe maniacul ăla din Beavertoa eu care s-a măritat; nu-i o chestie grozavă?

Fata intră pe fereastră, îl sărută pe McMurphy şi zise:

— Bună, Mack. Regret că nu m-am arătat data trecută. Dar s-a isprăvit şi cu asta., O dată şi-o dată tot te saturi să găseşti drăcoveniile alea de cobai albi în feţele de perne şi niscai viermi în crema ta de faţă, ori broaşte în sutien.

Scutură din cap şi mătură cu mâna înaintea ei, ca şi c-înd ar fi vrut să şteargă amintirea soţului ei iubitor de Jivine. -

— Doamne sfinte, ce maniac t

Âmândoiiă aveau pe ele fuste şi svetere şi ciorapi de nailon, şi stăteau acum desculţe, cu obrajii îmbujoraţi şi

chicotind.
— A tot trebuit să cerem lămuriri pe unde s-o luăm, ne desluşi Candy, la fiecare bar pe lângă care-am trecut.
Sandy se-ntoreea pe eălcâie cu Ochii mari de uimire.
— Tiii, Candy, fetiţo, în ce ne-am băgat noi? Oare e-adevărat? Chiar suntem într-un balamuc? Bree l
Era mai trupeşă decât Candy şi poate cu vreo cinci ani mai în vârstă, şi-neercase să-şi adune părul brun-roş-cat într-un conci cochet la ceafă, dar el îi tot cădea în şuviţe pe lângă obrajii laţi şi sănătoşi, aşa că arăta ca o lăp-tăreasă ce-ncearcă s-o facă pe cucoana elegantă. Umerii, sânii şi şoldurile îi erau prea mari şi surâsul prea larg şi necontx olat ca să poată trece drept frumoasă, dar era totuşi drăguţă şi radia sănătate şi avea un deget petrecut prin toarta unei carafe de patru litri cu vin, care se legăna la şoldul ei ca o geantă.
— Cum Cahdy, cum de ni se-ntâmpla nouă §semenea lucruri deşucheate 1
Se-ntoarse din nou împrejur şi se opri, proţăpită p „tălpile goale, chicotind.
— Lucrurile astea nici n „se-ntâmplă, îi zise Harding solemn. Sunt închipuiri din cele pe cale îe plăsmirieşti noaptea când stai treaz şi pe care apoi te temi să îe mărturiseşti analistului. Nu sunteţi cu-adevărat aici. Vinul ăsta nu-i deeât pură imaginaţie; nimic din toate astea nu există. Aşa eă să ne mulţumim cu ce avem.
— Noroc, Billy, zise Candy.
— Priviţi licoarea aia, zise Turkle.
Candy întinse jenată una din sticle spre Biâly.
— Ţi-am adus un dar.
— Lucrurile astea-s pur şi simplu cu ochii deschişi l exclamă Harding.
— Măiculiţă! Făcu fata care se ehema Sandy, în ce ne-am vârât? -
— Şşşş, şopti Seanâon şi privi încruntat în jurul său. O să-i treziţi şi pe ceilalţi nenorociţi, dacă vorbiţi aşa de tare.

— Şi care-i baiu, cărpănosule? Chicoti Sandy înee-pând iar să se rotească pe eălcâie. Te temi că n-o s-ajungă pentru toată lumea?

— Sandy, puteam să jur c-ai să ne-aduci poşirca asta ieftină de Porto.

— Măiculiţă!

Se opri din pirueta ei cu ochii căscaţi asupra mea.

— L-ai dibuit pe ăsta, Candy? Un Goliat – un adevărat căpcăun.

Domnu Turkle zise iar: Ce de crenviişti V şi încuie la loc plasa de sârmă, iar Sandy mai exclamă o dată: „Măiculiţă”. Alcătuiam împreună un mic grup stingher în mijlocul salonului, agitându-ne unii în jurul celorlalţi, aruncând vorbe împrejur, căci nimeni nu ştia încă ce altceva să facă – niciodată nu se mai pomeniseră într-o situaţie ca asta – şi nu ştiu când s-ar fi oprit frenezia asta nefireasca de vorbe, chicoteli şi agitaţie, dacă uşa de intrare în secţie n-ar fi prins glas când o cheie poposi în ea deschizând-o – făcând să îngheţe toţi ca la declanşarea unei alarme anti-furt.

— Ah, sfinte Dumnezeule, exclamă domnu Turkle, bătându-se cu palma peste scăfârlia chelă, a venit supraveghetoarea să mă dea de turul pantalonilor afară.

Ara fugit cu toţii în spălător şi-am stins lumina, ră-mânând în întuneric, asculându-ne respiraţia. O puteam auzi pe supraveghetoarea de noapte umblând prin secţie, strigându-l pe domnu Turkle pe jumătate în şoaptă, pe jumătate speriată. Vocea îi suna firavă şi îngrijorată, der venind mai sonoră la sfârşitul strigării:;

— Domnu Tur-kull? Domnu Turkle?:

— Unde naiba s-a ascuns? Şopti McMurphy. De ce nu-i răspunde?

— Nu-ţi face griji, zise Scanlon. N-o să se uite-n latrină.

— Dar de ce nu-i răspunde? Poate că s-a cherchelit.

— Omule, ce-s vorbele astea? Eu nu mă pot cher-cheli, în orice caz nu dintr-o poşircă din ăia pe care abia am gustat-o.

Era vocea domnului Turkle, venind de undeva din întunericul spălătorului, de lângă noi.

— Doamne, Turkle, ce cauţi aici?

— McMurphy încercă să ia un ton sever şi să se străduiască în acelaşi timp să nu izbucnească-n râs.

— Ieşi în hol şi vezi ee vrea. Ce-o să-şi închipuie de nu te găseşte?

— A venit sfârşitul nostru, grăi Harding şi se-aşează. Alah să ne aibă-n pază.

Turkle deschise binişor uşa şi se strecură afară, ieşin-du-i femeii în întâmpinare în hol. Ea venise să vadă de ce ardeau toate luminile. De ce fusese nevoie să se pună-n funcţiune toate instalaţiile electrice din secţie? Turkle zise că nu ardeau chiar toate; luminile din dormitor erau stinse, la fel şi cele din spălător. Ea-i răspunse că asta nu scuză faptul că toate celelalte ardeau; care putea fi motivul acelei risipe de lumină? Turkle nu putu să inventeze un motiv şi-n timpul lungii pauze care urmă am auzit cum sticla trecea din mână-n mână prin preajma mea. Afară, în hol, ea-şi repetă întrebarea şi Turkle o lămuri că, stai să vezi, tocmai făcea curăţenie, inspectând zona. Ea vrut să ştie atunci de ce spălătorul, trecut şi el în sarcinile lui de serviciu, era singurul loc cufundat în întuneric. Şi sticla călători din nou din mână-n mână, în timp ce noi aşteptam să vedem ce va răspunde. Sticla ajunse până la mine şi trăsei şi eu o duşcă. Simţeam c-am mare nevoie de ea. Îl auzeam pe Turkle cum înghite în sec, în-cercând printre auri şi ahuri să scornească ceva.

— I s-a blocat mintea, şuieră McMurphy. Cineva musai să iasă afară şi să-l ajute.

Am auzit zgomotul apei trase la unul din WC-uri şi uşa se deschise, surprinzându-l pe Harding în lumina holului trăgându-şi pantalonii de pijama în timp ce ieşea. Am auzit-o pe supraveghetoare icnind la vederea lui, iar el începu să-şi ceară scuze zicând că n-o văzuse fiind aşa de întuneric.

— Dar nu-i deloc întuneric.

— În spălător, vroiam să zic. Întotdeauna sting lumina ca să stimulez mişcarea intestinelor. Ştiţi, mă supăra oglinzile alea, când bate lumina în oglinzi mi se pare că-s în faţa unei instanţe judecătoreşti, întrunită să-mi administreze o pedeapsă dacă nu se termină totul cu bine.

— Dar îngrijitorul Turkle zicea că tocmai curăţa pe-acolo.

— Şifăcea treabă bună, aş adăuga eu, ţinând seamă de restricţiile pe care i le impunea bezna. Vreţi s-aruncaţi o privire?

Harding crăpă puţin uşa şi-o fâşi e de lumină tăie peste pardoseala de dale a spălătorului. Am zărit-o o clipă pe supraveghetoare cum se dă înapoi, zicând că trebuie să-l refuze, căci are şi alte treburi de făcut. Am auzit-o din nou cum descuia uşa de la capătul holului şi cum iese priri ea. Harding strigă în urma ei să revină cât mai degrabă într-o vizită prin secţie, şi toată lumea se grăbi să iasă din spălător şi să-i strângă mina, ori să-l bată pe umăr cât de bine se descurcase.!

Am rămas în hol şi sticla devin a-nceput iar să călătorească din mână-n mână. Sefelt zise c-ar prefera să bea votca aia, dar păcat că n-aveam cu ce s-o amestecăm. Îl întrebă pe Turkle dacă nu se găsea prin secţie ceva bun de pus în ea, iar Turkle răspunse că doar apă. Fredrick-son întrebă ce-ar fi să pună sirop de tuse?

— Îmi dau câte puţin, când şi când, dintr-o sticlă de doi litri din farmacie. N-are gust rău. Ai cheia de la odaia aia, Turkle?

Turkle răspunse că numai supraveghetoarea avea noaptea cheia de la odaia cu doctorii, dar McMurphy îl convinse să ne lase să-ncercăm s-o desehidem c-un şpe-l-aclu. Turkle rânji, încuviinţând domol din cap. În timp ce ei şi cu McMurphy se-apucară să lucreze încuietoarea cu agrafe, fetele împreună cu noi ceilalţi dădurăm buzna în camera de gardă deschizând dosarele şi citind fişele.

— Ia priviţi aici, zise Scanlon, fluturând unul din dosare. E-aproape complet. Au primit pârâă şi fişa cu notele mele din

clasa întâi. Vai, ce note proaste, pur şi simplu mizerabile.

Billy şi drăguţa lui îi răsfoiau dosarul. Ea se dădu tin pas înapoi ca să-l examineze mai bine pe băiat.

— Toate chestiile astea, Billy, ba frenică, ba nevro-patică, eâte-s adevărate? Nu-mi pari să ai niciuna din ele.

Cealaltă fată deschise un dulap cu materiale şi intră la bănuieli, nepricepând ce nevoie aveau infirmierele de toate sticlele, alea pentru apă fierbinte, un milion la un loc, iar Harding se-aşează pe biroul Sorei. Şefe,. Clătinând din cap nemulţumit de toată afacerea.

McMurphy şi Turkle reuşiră să descuie uşa farmaciei şi aduseră o butelcă c-un lichid gros, de culoare vişinie, Hin frigider. McMurphy înclină sticla în lumină şi-i citi eticheta cu voce tare:

— Aromă artificială, colorant, acid citric. 70 substanţă inertă – asta trebuie să fie apă – şi 20 alcool – perfect – şi 10 codeină. Atenţie, narcoticul ar putea crea dependenţă.

Scoase dopul şi gustă, închizând pleoapele. Îşi plimbă limba peste dinţi şi mai luă o înghiţitură, citind încă o dată eticheta.

— Ei bine, zise el clănţănind din dinţi ca şi când i-ar fi fost proaspăt ascuţiţi, dacă-l mai tăiem puţin cu vodcă, cred c-o să fie numai bun. Cum stăm cu cuburile de gheaţă, dragă Turcule?

Amestecat în paharele de hârtie din care ne luam docoriile, cu vodcă şi vinul de porto, siropul avea gustul unei băuturi pentru prunci, dar aducea puţin şi cu vinul de cactus pe care obişnuiam să-l cumpărăm la Cataracte, rece şi mol eoni tor pe gâtlej, dar iute şi năprasnic de îndată ce ajungea în stomac. Am stins luminile din salon şi ne-am aşternut pe băut. Am dat pe gât primele pahare de parcă ne luam doctoriile, înghiţindu-le în do e mari, cu gravitate, uitându-ne pe furiş unul la altul să vedem dacă licoarea nu va ucide pe careva. McMurphy şi Turkle treceau tot timpul de la băutură la ţigările negrului şi începură să râdă mânzeşte, închipuindu-şi cumar fi să se culce eu infirmiera

aceea micuţă cu semnul din născare care ieşise din tură la miezul nopţii.

— Mie unuia mi-ar fi frică, zise Turkle, e-ar începe că mă altoiască cu crucea aia mare agăţată de lanţ. Aş °i de hazul dracului.

— Mie mi-ar fi frică, zise McMurphy, că de-ndată ce m-aş aşterne pe lucru, m-ar ataca c-un termometru pe la spate să-mi ia temperatura!

Asta îi făcu pe toţi să hohotească. Harding îşi potoli sughiţurile de râs atât cât să poată participa şi el la glumă.

— Ori încă mai rău, zise. Să zacă numai acolo sub tine c-o faţă teribil de concentrată şi să-ţi spună – Doamne, ia ascultaţi!

— Să-ţi spună eât ţi-a fost pulsul!

— O, nu, rogu-te. ai milă.

— Ori şi mai rău, să zacă aşa-şi să fie în stare să-p calculeze pulsul şi temperatura fără instrumente!

— Oh, Doamne, te rog, gata.

Am hohotit aşa până ne-am pomenit tăvăâindu-ne pe canapele şi fotolii, pierzându-ne răsuflarea, cu lacrimi în ochi. Fetele erau aşa de sleite de râs, că au trebuit de mai multe ori să-ncerce să se aburce în picioare.

— Trebuie. Să mă duc undeva, zise cea mai mare şi se porni, săltându-şi şoldurile şi chiţăind, înspre spălător, dar greşi uşa şi intră împleticindu-se în dormitor, în vreme ce noi toţi ne-am dus degetul la buze, potolindu-ne, aş-teptând în linişte până ce ea dădu un ţipăt şi-l auzirăm pe colonelul Matterson răcnind: „Perna-i. Un-cal!” şi venind val-vârtej pe urmele ei în scaunul cu rotile.

Sefeft îl împinse pe colonel îndărăt în dormitor şi-i arătă el însuşi fetei unde se afla spălătorul, zicând că-n general era utilizat doar de bărbaţi, dar că el va sta de pază la uşă ca s-o apere de nepoftiţii care ar putea-o tulbura în intimitate, s-o păzească de toţi nepoftiţii din lume, fir-ar ei ai naibii. Ea-i mulţumi solemn, îi strânse mâna şi se salutară ceremonios; şi cât ea rămase înăuntru, hop şi colonelul din dormitor, şi

Sefelt avu ce să muncească oprindu-I să intre în spălător. Când ea ieşi pe uŞă, Sefelt tocmai încerca să respingă asalturile scaunului pe rotile cu piciorul în vreme ce noi făceam galerie pe Margine, încurajându-i când pe unul, când pe celălalt. Fa-te-l ajută pe Sefelt să-l culce la loc pe colonel, apoi ei se depărtară în hol şi se-apucară să valseze pe-o muzică axi-2ită doar de ei doi.

Harding bea, îi privea şi clătina din cap.

— Nu-i adevărat ce se-ntâmplă. Totul nu-i decât un fel de colaborare între Kafka, Mark Twain şi Martini.

Pe McMurphy şi Turkle îi cuprinsese grija că încă erau prea multe lumini aprinse, aşa că începură să alerge pe culoare stingând tot ce mai lucea cât de cât, chiar şi luminiţele de control de la înălţimea genunchiului, până ce totul fu înghiţit de beznă, Turkle aduse lanterne şi ne apucarăm să jucăm leapşa în hol, aducând scaune cu rotile din magazie, distrându-ne de minune până ce auzirăm ţipătul spasmodic al lui. Sefelt; am alergat ca să-l, găsim întins pe podea lângă fata aia mai mare, Sandy.

— N-am mai păţit în viaţa mea aşa ceva, zise ea cu. Uimire domoală, aranjându-şi fusta şi privind în jos spre Sefelt.

Fredrickson îngenunche lângă prietenul său şi-i vârî un portmoneu între dinţi, ca să nu-l lase să-şi muşte limba, şi-l ajută să se-ncheie la pantaloni.

— Ţi-a trecut, Seef? Seef?

Sefelt nu deschise ochii, dar ridică o mina sleită şi-şi scoase portmoneul din gură. Încercă să schiţeze un surâs.

— Mi-a trecut, zise. Daţi-mi medicamentele şi slo-boziţi-mă iar în lume.

— Chiar ai nevoie de medicamente, Seef?

— Medicamente.

— Medicamente, strigă Friedrickson peste umăr, încă îngenuncheat lângă prietenul său.

— Medicamente, repetă Harding şi-o porni clătinân-du-se pe picioare, cu lanternă-n mina, spre farmacie.

Sandy privi în urma lui eu ochi împăienjeniţi. Şedea pe podea lingă Sefelt, mângâindu-l pe creştet, uimită.

— Poate c-ar fi mai bine să-mi aduci şi mie ceva, strigă ea ameţită după Harding. În viaţa mea n-am mai pomenit ceva care să-i semene măcar.

La capătul holului se auzi zgomot de sticlă spartă şi-l văzurăm pe Harding reapărând cu doi pumni de pastile; le semăna peste Sefelt şi femeie, de parc-ar fi aruncat un pumn de ţarină într-un mormânt. Ridică ochii spre tavan.

— Dumnezeule milostiv, primeşte-i pe-ăceşti doi păcătoşi întru îmbrăţişarea ta. Şi lasă uşile raiului întredeschise, ca să-i putem urma şi noi, căci Tu eşti martorul sfârşitului, al sfârşitului deplin, fantastic şi irevocabil. Acuma am priceput şi eu ce se-ntâmplă. Aceasta-i zba terea noastră finală. De-aici înainte suntem osândiţi. Trebuie să ne luăm inima-n dinţi şi să ne privim în faţă soarta iminentă. Căci în zori de zi vom fi executaţi. Cu câte-o salvă de-o sută de centimetri cubi. Domnişoara Katched o să ne pună cu spatele frumuşel la zid şi-o să ne ţintească cu gura teribilă a pvfşcociului pe care l-a încărcat cu pastile de meprobamat, clorpromazină şi staze-pină! La un semn al ei, buum! O să ne tranchilizeze pe toţi întru moartea cea veşnică!

Se lăsă să cadă ameţit de perete şi lunecă spre podea, pastilele împrăştiindu-i-se din mâna în toate direcţiile ca nişte gândaci verzi, roşii şi portocalii.

Pe podea, fata îşi netezi fusta peste pulpele lungi şi robuste şi-l privi pe Sefelt care încă mai rânjea hidos şi tresărea în convulsii la lumina lanternelor, lângă ea, şi zise:

— În viaţa mea n-am mai pomenit ceva să-i semene măcar pe departe.

Discursul lui Harding, dacă n-avu darul să-i dezmeticească pe ceilalţi, măcar îi făcu să întrezărească gravitatea faptelor noastre. Noaptea se-apropia de sfârşit şi trebuia să ne gândim puţin şi la sosirea personalului de dimineaţă. Billy Bibbit şi drăguţa lui ne anunţară că trecuse de ora patru şi că, dacă eram de acord, dacă nimeni n-avea nimic

împotrivă, ar dori ca domnul Turkle să descuie Camera solitară. Se retraseră sub un arc triumfal de lanterne, iar noi ceilalţi ne-am întors în salonul comun ca să chibzuim ce hotărâri puteam lua cu privire la ordinea din secţie. Turkle era la un pas de a-şi pierde cunoştinţa când se-ntoarse de la Camera solitară, aşa c-a trebuit să-l împingem în salon pe-un cărucior.

Păşind pe urmele lor, mi-am dat seama c-un felde surprindere că eram beat, beat cu-adevărat, roşu la faţă, rânjind şi-mpleticindu-mă pentru prima oară de când terminasem armata, beat criţă alături de alţi şase bărbaţi şi două muieri – chiar în secţia Sorei şefe! Beat şi râzând slobod şi hârjonindu-mă cu fătuţele chiar în mijlocul cetei mai vajnice fortăreţe a Organizaţiei! Am trecut în revistă evenimentele nopţii şi ceea ce făcusem împreună, Şi mai că nu-mi venea să cred. Trebuia să-mi tot repet că toate se-ntâmplaseră cu-adevărat, că noi eram pricina lor. Pur şi simplu descuiasem o fereastră şi dăduserăm drumul întâmplător în secţie, ca şi când am fi lăsat să intre aer curat. Poate că Organizaţia nu era la urma urmei atotputernică. Ce ne va opri să nu-ncercăm din nou, acum că văzuserăm că se poate? Ori să facem şi alte năzbâtii dacă vroiam? Am simţit o asemenea bucurie gândindu-mă la toate astea, c-am dat în chiot şi m-am năpustit la Mc-Murhpy şi la fata aceea, Sandy, cum păşeau înaintea mea, i-am luat pe amândoi pe sus, ridicându-i cu câte un braţ, şi-am alergat cu ei până la uşa salonului, în timp ce ei ţipau şi dădeau din picioare că pruncii. Aşa de bucuros eram.

Colonelul Matterson se sculă iar, cu ochii aprinşi şi plini de cugetări înţelepte, şi Scanlon îl împinse cu căruciorul înapoi în pat. Sefelt, Martini şi Fredrickson ziseră c-ar fi mai bine să se ducă şi ei la culcare. McMurphy, cu mine, şi Harding, şi faţa, şi domnul Turkle rămaserăm pe loc, ca să terminăm siropul de tuse şi să hotărâm ce vom face cu harababura din secţie. Eu şi cu Harding păream singurii realmente îngrijoraţi de asta; McMurphy şi cu fata cea trupeşă doar

şedeau şi sorbeau din siropul ăla şi se hlizeau unul la altul şi se jucau cu mâinile în semiîntuneric, iar domnul Turkle tot cădea cu nasul în piept. Harding îşi dădu toată silinţa să-i trezească şi pe ei la realitate.

— Voi nu păreţi a-nţelege complexitatea, situaţiei, ne spunea el.

— Rahat, îngăimă McMurphy. Hardâng lovi cu palma în masă.

— McMurphy, Turkle, voi nu-nţelegeţi ce s-a-ntâmplat aici în noaptea asta. Într-o secţie de bolnavi mintali" Secţia domnişoarei Ratched! Re-cupersiunile or să fiedezastruoase!

McMurphy o muşcă pe fată de lobul urechii. Turkle clătină din cap şi deschise ochii.

— Îhî, O să apară ea mâine.

— Eu totuşi ara un plan, zise Harding.

Se sculă în picioare. Mai zise că McMurphy era, dioT cât se vedea, dus prea departe ca să rezolve el însuşi situaţia, aşa că altcineva trebuia să ia problema în mina. În vreme ce ne vorbea, începu să stea mai drept şi să se dezmeticească. Ne vorbi c-o voce serioasă şi precipitată, desenând cu mâinile în aer sensul cuvintelor. Mă bucurai eă era de faţă ca să ia lucrurile în mina.

Planul său era să-l legăm fedeleş pe Turkle, dând impresia că McMurphy se strecurase îndărătul lui şi-l legase cu, ă, să zicem nişte fâşii rupte dintr-un cearşaf, şi că-l uşurase de chei, iar după aceea pătrunsese în farmacie, împrăştiase medicamentele peste tot şi încurcase rău toate dosarele numai ca să-i facă Sorei şefe inimă rea – ei nu i-ar fi fost greu să creadă partea asta – apoi deschisese fereastra şi fugise.

McMurphy zise că planul semăna cu unul din comploturile alea răsuflate de la televiziune şi că era aşa de ridicol că nu putea să dea greş, aşa că-l lăudă pe Harding pentru iscusinţa lui. Harding răspunse că planul lui avea într-adevăr unele merite; îi scăpa de bucluc pe ceilalţi băieţi, îl

ajută şi pe Turkle să-şi păstreze slujba, scoţându-l în acelaşi timp pe McMurphy din spital. Mai zise că McMurphy. Le putea pune pe fete să-l ducă cu maşina în Canada, la Tijuana. Sau chiar la Nevada, dacă aşa dorea, unde să fie în afară de orice pericol; poliţia nu se prea omora s-alerge după cei fugiţi din spitalele de boli nervoase, căci nouăzeci la sută din fugari se-n-torceau peste câteva zile, sleiţi de puteri şi beţi, cerşind din nou patul şi mâncarea gratuite. Am mai discutat planul o vreme şi-am isprăvit siropul de tuse. În cele din urmă nu ne-a mai rămas decât tăcerea. Iţarding s-a reaşezat şi el.

McMurphy îşi retrase braţul de pe mijlocul feţii şi ne privi pe rând, pe mine şi pe Harding, adâncit în gân-duri, din nou cu expresia aceea ciudată şi istovită pe chip. Ne-ntrebă cum rărnâne cu noi, de ce nune sculăm şi noi să ne luăm hainele şi să fugim cu el?

— Eu încă nu-s pregătit, Mack, zise Harding.

— Atunci ce te face să crezi că eu aş fi?

Harding îl privi o vreme în tăcere, surâzând, apoi zise:

— Nu, nu m-ai înţeles. O să fiu şi eu gata peste câteva săptămâni. Dar vi eau s-o fac singur, prin forţe proprii, chiar pe uşa de intrare, trecând-prin toate complicaţiile birocratice de rigoare. Vreau să vină nevastă-mea cu maşina la o anumită oră şi să mă ia. Vreau ca ei să ştie c-am fost capabil s-o fac în felul ăsta.

McMurphy aprobă din cap.

— Dar tu, Şefule?

— Eu cred că-s bine acum. Dar încă nu ştiu unde vreau să mă diic. Şi cineva trebuie să mai rămână aici câteva săptămâni după plecarea dumitale, ca să vegheze: să nu lunece lucrurile iar înapoi cum au fost.

— Dar Billy şi Sefelt şi Fredrickson şi toţi ceilalţi?

— Nu pot vorbi în numele lor, zise Harding. Fiecare îşi are problemele proprii, ca noi ceilalţi. Sunt încă oameni bolnavi din multe puncte de vedere. Dar cel puţin un lucru-i clar: acum sunt oameni bolnavi. Nu mai sunt iepuri fricoşi, Mack.

Şi poate c-or să devină oameni întregi într-o bună zi. N-am cum să ştiu.

McMurphy cugetă la toate astea, examinându-şi dosul mâinilor. Ridică ochii din nou spre Harding.

— Harding, ce este? Ce se-ntâmplă?

— Te referi la toate astea?

McMurphy încuviinţă din cap. Harding clătină şi el din cap cu regret.

— Nu cred să-ţi pot da un răspuns. Oh, ţi-aş putea îndruga nişte explicaţii freudiene în limbaj fistichiu, şi ele s-ar putea să fie adevărate în felul lor. Dar dumneata vrei să afli motivele motivelor, şi pe astea nu le cunosc. În orice caz, nu privitor la ceilalţi. Cât despre mine? Vinovăţie. Obidă. Frică. Autodesconsiderare. Am descoperit de timpuriu că eram – să-i zicem cu îngăduinţă – diferit. E-un cuvânt mai bun, mai cuprinzător decât celălalt la care m-aş putea gândi. M-am dedat la anumite practici pe care societatea le consideră ruşinoase. Şi m-am îmbolnăvit. Nu cred că din pricina practicilor, ci pentru că simţeam arătătorul cel mare şi necruţător al societăţii aţintit asupra mea – iar uriaşa voce a milioanelor de oameni scanda: „Ruşine, ruşine, ruşine”. Aşa procedează societatea cu cei care sunt diferiţi de ea.

— Şi eu sunt diferit, zise McMurphy. De ce nu s-a-ntâmplat şi cu mine aşa ceva? Oamenii au tot stat pe capul meu pentr-o chestie sau alta de când mă ştiu, dar nu asta m-a – dar asta nu m-a făcut să-mi pierd minţile.

— Nu, ai dreptate. Nu asta te-a făcut să-ţi pierzi minţile. N-am. Spus că motivul meu e singurul motiv posibil. Deşi obişnuiam să cred la un moment dat, acum câţiva ani, în anii adolescenţei mele tăinuite, că cenzura socială era singură de vină pentru faptul că fusesem împins pe panta nebuniei, dar dumneata m-ai făcut să-mi revizuiesc teoria. Mai există ceva eare-i conduce pe oamenii puternici ca dumneata pe drumul pierzaniei, prietene.

— Zău? Nu c-aş crede într-adevăr că mă aflu pe drumul ăsta, dar care-i acest altceva?

— Noi înşine. Îşi roti mână albă îritr-un cerc domol în jurul său şi repetă: Noi.

McMurphy zise cu jumătate de gură: „Rahat”, şi-i rânji şi se sculă în picioare, trăgând-o pe fată după el. Se chiorî la ceasul cufundat în penumbră.

— E-aproape cinci. Trebuie să trag un pui de somn înainte de marea mea evadare. Schimbul de dimineaţă nu vine decât peste două ceasuri. Să-i mai lăsăm pe Billy şi pe Candy împreună puţintel. O s-o şterg pe la şase. Sandy, scumpo, poate că un ceas în dormitor o să ne dezmeticească pe-amândoi. Ce zici? Mâine-avem cale lungă de făcut, fie spre Canada, fie spre Mexic, ori în cine ştie ce altă direcţie.

Turkle, Harding şi cu mine ne-am ridicat şi noi. Cu toţii ne clătinam încă destul de tare, eram încă bine ameţiţi, dar un sentiment de istovire, de tristeţe se strecurase peste aburii beţiei noastre. Turkle spuse că-i va goni pe McMurhpy şi pe fată din pat peste-un ceas.

— Scoală-mă şi pe mine, zise Harding. Aş vrea să stau acolo la fereastră c-un glonte de argint în palmă şi să mă-ntreb: „Cine-a fost străinul cu mască?” în vreme ce voi vă depărtaţi călare.

— Las-o naibii. Voi, băieţi, dispăreţi amândoi în pat şi nu vreau să mai văd nici fir din părul vostru cât trăiesc. Pricepeţi?

Harding rânji şi dădu din cap, dar nu zise nimic. McMurphy îi întinse mâna şi Harding i-o strânse. McMurphy se aplecă pe spate, ca un cowboy care iese împleticin-du-se dintr-un saloon, şi-i făcu cu ochiul.

— O să fii iar smintitu ăl mai mare, frăţioare, acu că te-ai descotorosit de marele Mack.

Se-ntoarse spre mine şi se-ncruntă.

— Tu nu ştiu ce-ai putea fi, Şefule. Încă mai trebuie să căşti ochii împrejur. Poate c-or să te angajeze să joci Pe tipul cel rău în bătăile de la televizor. În orice caz, ia-o-ncetişor.

I-am strâns mâna şi cu toţii am pornit-o spre dormitor. McMurphy îi spuse lui Turkle să sfâşie-n bucăţi câteva cearşafuri şi să-şi aleagă câteva noduri preferate cu eare să fie legat. Turkle zise că aşa va face. Eu m-am vârât în pat în lumina deja trezită a zorilor, şi i-am auzit pe McMurphy şi pe drăguţa lui urcându-se în patul de ăJături. Eram amorţit şi încălzit. L-am auzit pe Turkle des-euând uşa de la magazia de albituri din hol, scoţând un suspin urmat de-Un râgâit sonor şi prelung în timp ce trăgea uşa după el. Ochii mi se obişnuiseră cu penumbra dormitorului şi i-am putut zări pe McMurphy şi pe fată cuibărindu-se unul în braţele celuilalt, căutându-şi locul, mai mult ca nişte copii obosiţi decât ca un bărbat şi-o femeie culcaţi în acelaşi pat.

Şi aşa-i găsiră negrii când veniră să aprindă luminile în dormitor la şase şi jumătate.

AM CUGETAT MULT LA CELE CE S-AU ÎNTÂMplat mai apoi şi-am ajuns la concluzia că trebuiau să se-ntâmple şi eă oricum s-ar fi întâmplat odată şi odată, într-un fel sau altul, chiar dacă domnu Turkle i-ar fi sculat pe MeMurphy şi pe cele două fete şi i-ar fi pa-şaportat din secţie, aşa cum plănuiserăm. Sora şefă ar fi aflat oricum cele petrecute, poate doar aruncând o privire pe chipul răvăşit al lui Billy, şi tot ar fi făcut ce-a făcut chiar şi după plecarea lui McMurphy. Şi Billy ar fi făcut ce-a făcut, şi McMurphy tot ar fi aflat asta şi s-ar fi întors.

Ar fi trebuit să se-ntoarcă, căci nu l-ar fi lăsat inima să se vânture în afara spitalului, jucând pocher în Garson City sau la Reno ori mai ştiu eu unde, lăsând-o pe Soră. Şefă să aibă ultimul cuvânt, şi să câştige ultimul joc, aşa cum n-ar fi putut-o lăsa să-şi facă mendrele nici sub nasul lui. Era ca şi când s-ar fi angajat pe-durata unei întregi partide, şi n-avea cum să rupă contractul.

De îndată ee ne-am dat jos din pat şi-am început să circulăm prin secţie, vestea celor întâmplate se răspândi ca un foc într-o mirişte uscată.

— Au adus aici o ce? Dumnezeule!

— O târfă? În dormitor 7 Dumnezeule!

Nu numai că aduseseră o târfă, îi lămureau ceilalp, dar şi trăseseră o beţie. McMurphy plănuise să-i facă vânt pe furiş înainte să vină schimbul de dimineaţă, dar nu se trezise la vreme.

— Stai aşa, ce fel de gogoşi ne vinzi?

— Nu-s nici un fel de gogoşi. Fiece cuvânt îi adevărat că-n liturghie. Am participat şi eu.

Cei care fuseseră de faţă la noaptea de pomină înce-pură să povestească celorlalţi c-un fel de mândrie calmă şi cu uimire, cum povestesc oamenii care-au fost marŢ torii unui incendiu la un mare hotel ori ai prăbuşirii unui baraj – foarte gravi şi respectuoşi pentru că proporţiile dezastrului încă nici nu pot fi bănuite – dar cu cât se-nundea povestea, cu. Atât îşi pierdeau şi băieţii solemnitatea. De fiecare dată când Sora şefa şi negrii ei zăpăciţi descopereau un amănunt nou, ca de pildă sticlă goală de sirop pentru tuse, sau flotilă de cărucioare parcate la capătul holului ca nişte vehicule părăsite într-un pare de distracţii. În memoria băieţilor revenea brusc o altă parte a nopţii demnă de-a fi povestită celor care nu ştiau de ea. Şi savurată de cei care o cunoşteau. Toţi am fost luaţi pe sus de tuciurii şi minaţi în salonul comun, 2) activi„ şi „cronici„ deopotrivă, mărşăluind laolaltă într-o agitaţie şi-o rumoare creseândă. Cele două „legume” şedeau în capul oaselor în pat, plescăind din gingii şi clipind din pleoape. Toţi eram încă în pijamale şi-n papuci cu excepţia lui McMurphy şi a fetei; ea era îmbrăcată, în afara pantofilor şi-a ciorapilor de nailon, care-i atârnau acum pe umăr, iar el era în chiloţii lui negri cu balene albe. Şedeau unul lângă altul pe-o canapea, ţinându-se de mină. Fata picotea din nou, şi McMurphy se cuibări. Lângă ea c-un sur îs satisfăcut şi adormit.

Neliniştii noastre grave îi lua locul, fără voie, bucuria şi umorul. Când Sora şefă descoperi grămada de pastile pe care Harding o semănase peste Sefelt şi drăguţa lui, am început să pufnim şi să fornăim, abia abţinându-ne să nu

izbucnim în hohote de râs, dar când l-au dibuit pe domnu Turkle în odaia cu albituri şi l-au scos afară cli-Pind din ochi şi gemând, încurcat în metri întregi de fâşii rupte de cearşafuri, ca o mumie mahmură, am dat dru-mul urletelor de râs. Sora şefă primi voioşia noastră fără măcar o urmă din celebrul ei surâs lipit cu gumă ară-i fiece hohot al nostru îi stătea parcă în gât, până ce păru gata să plesnească în orice clipă ca o băşică prea plină.

— McMurphy îşi trecu piciorul gol peşte marginea canapelei şi-şi trase şapca pe frunte, ca să-şi ferească ochii înroşiţi de lumină, şi-şi tot arăta limba printre buze, o limbă turmentată de siropul acela de tuse. Părea îngre-ţoşat şi teribil de istovit, şi-şi tot apăsa podul palmelor pe tâmple şi căsca, dar aşa de rău cum părea să-i fie, încă-şi mai păstra rânjetul, şi o dată-sau de două ori catadicsi chiar să râdă tare de lucrurile pe care Sora şefă continua să le scoată la lumină.

Când Sora şefă intră la ea să cheme la telefon Clădirea principală ca s-anunţe demiterea lui Turkle, domnu Turkle şi Sandy se folosiră de-ocazie ca să descuie iar plasa de la fereastră şi să-şi fluture mâna în semn de rămas bun, depărtându-se în salturi peste terenurile spitalului, împiedicându-se şi lunecând în iarba umedă ce lucea în soare.

— N-a încuiat-o la loc, îi şopti Harding lui McMurphy. Haide. Du-te după ei!

McMurphy gemu şi deschide un ochi umflat ca, un ou clocit.

— Îţi baţi joc de mine? N-aş putea să-mi trec nici măcar capul prin fereastra aia, necum tot trupul.

— Prietene, nu cred că realizezi în întregime gra.

— Harding, naiba să te ia împreună cu cuvintele tale alese; tot ce realizez în întregime în dimineaţa asta e. că-s încă pe jumătate beat. Şi că mi-e greaţă. De fapt, cred că şi tu eşti beat. Şefule, dar tu? Tot beat eşti?

I-am răspuns că nasul şi pometii obrajilor mi-erau încă amorţiţi, dacă asta putea să însemne ceva. McMurphy înclină o dată din cap şi închise iar ochii; îşi împreună mâinile peste piept şi se cufundă mai jos, pe locul său, bărbia sprijinindu-şi-o pe piept. Plescăi din buze şi surâse ca prin vis.

— Bree, făcu el, toată lumea-i încă beată.

Harding încă se mai agita. Vorbea-nainte că lucrul cel mai bun ar fi ca McMurphy să se-mbrace repede, în timp ce îngerul lor păzitor se afla înăuntru în camera-de gardă, chemându-i din nou pe doctor ca să-i raporteze atrocităţile pe care le descoperise, dar McMurphy fu de părere că n-avea nici un motiv să se-ăgite atâta;

El nu se găsea într-o situaţie mai rea că-nainte, nu-i aşa?

— Am rezistat eu la pumnul lor cel mai straşnic, zise. Harding ridică mâinile spre cer şi ieşi, profetizând sfâr-şitul.

Unul din tuciurii observă că plasa de sârmă era descuiată, o prinse la loc şi se duse în camera de gardă după registrul cel mare; se reîntoarse urmărind lista cu arătătorul, silabisind cu voce tare numele celor de pe listă în timp ce căuta din ochi oamenii cărora li se potriveau. Pomelnicul de nume era scris în ordine inversă, ca să-i deruteze pe oameni, aşa că nu ajunse la litera B decât la urmă. Privi împrejur în salon, fără să ridice degetul de pe ultimul nume din registru.

— Bibbit. Unde-i Billy Bibbit?

— Ochii i se bulbucară, îşi închipui că Billy se furişase afară drept sub nasul lui. Doamne, ce-o s-o mai păţească?

— Cine l-a văzut pe Billy plecând, ţicniţii dracului?

Asta-i făcu pe băieţi să-şi reamintească unde era Billy de fapt; se auziră şuşoteli şi noi chicoteli.

Negrul se-ntoarse la camera de gardă şi-l văzui cum îi relata totul Sorei şefe. Ea trânti telefonul în furcă şi ieşi val-vârtej pe uşă, cu negrul bine fiert dupăea; o şuviţă de păr îi ieşise de sub scufia albă şi-i căzuse pe obrazul de culoare pământie. Îi apăruseră broboane de sudoare între

sprâncene şi sub nas. Ne porunci să-i spunem imediat unde era Fugarul. Îi răspunse un cor de hohote şi ochii ei se rotiră aprig de la unul la altul.

— Aşa? Va să zică nu-i plecat, ce? Harding, înţeleg că încă-i aici – în secţie, nu-i aşa? Spune-mi, Sefelt, spune-mi imediat.

Ne fulgeră cu privirea la fiecare cuvânt, împungând feţele oamenilor dar aceştia deveniseră imuni la otrăvurile ei. Ochii lor îi înfruntară privirile aprige; rânjeteie lor îi batjocoreau mai vechiul surâs încrezător care-acum se topise.

— Washington! Warren! Veniţi cu mine să verificăm odăile.

Ne-am ridicat şi i-am urmat pe cei trei, care trecură „e la o uşă la alta, deschizând laboratorul, odaia de baie, oficiul doctorului. Scanlon îşi ascunse rânjetul cu mî-na-i noduroasă şi şopti:

— Ce mai glumă o să fie asta pe seama sărmanului Billy.

Cu toţi încuviinţarăm din cap.

— Şi Billy nici nu-i singurul băgat în glumă asta; v-amintiţi cine-i cu el?

Sora şefă ajunse la uşa camerei de izolare de la capătul coridorului. Noi rie-mbulzirăm mai aproape ca să vedem, împingându-ne şi întinzându-ne gâturile ca să privim peste umărul Sorei şefe şi al celor doi negri ai ei, cât timp ea descuie odaia şi dădu uşa de perete. În odaia fără ferestre era întuneric/Se auzi un ţipăt şi-o foiala pe podea şi Sora şefă întinse mâna şi aprinse lumină peste Billy şi peste fată care şedeau clipind surprinşi din ochi pe salteaua de pe jos, ca două cucuvele în cuibul lor. Sora şefă se făcu că nu aude urletele de râs din spatele ei.

— William Bibbit!

— Încercă din răsputeri să pară rece şi severă. William. Bibbit!

— Bună dimineaţa, dom şoară Ratched, zise Billy, necatadicsind nici măcar să se scoale şi să-şi încheie pijamaua. Luă mâna fetei într-a sa şi rânji: Pe ea o cheamă Candy.

Limba Sorei şefe clămpăni în gâtlejul uscat.

— Vai, Billy, Billy, Biliy – ce ruşine-mi este pentru tine!

Billy nu era încă destul de treaz ca să reacţioneze la ruşinea ei, iar fata se tot foia căutându-şi ciorapii de nailon sub saltea, mişcându-se domol, îmbujorată, de somn. Din când în când se oprea din fâţâiala ei adormită, ridicând capul şi surâzând spre mutra îngheţată a Sorei şefe, care stătea înaintea lor cu braţele încrucişate, apoi controlă cu mâna s” ă vadă dacă sveterul îi era încheiat, începând după aceea să tragă iar de ciorapii ce se prinseseră între saltea şi pardoseală. Amândoi se mişcau alene ca nişte pisoi dolofani, sătui de lapte, lenevind la soare. Cred că erau încă destul de beţi.

— Vai, Billy, se vaită Sora şefă, şi părea aşa de dezamăgită, de era gata să se piardă cu firea şi să izbucnească în plâns. Cu o femeie ca asta. Vulgară! Decăzută! Sulemenită ca o.

— O curtezană? Sugeră Harding. O Izabelă?

Sora şefă se-ntoarse şi-ncercă să-l îngheţe cu privirea, dar el continuă:

— Uu iii place Izabela? Nu? Se scarpină în eap, emgetând; – Ce ziceţi de Salomeea? A fost şi ea o stricată celebră. Poate că „damă” era cuvântul pe care-I eăutaţi. Vedeţi, încerc doar să v-ajut.

Ea se răsuci înapoi spre Billy. Acesta se chinuia să se. Ridice în picioare. Se rostogoli pe saltea şi se aburcă în genunchi, cu fundu-n sus ca o vacă ce se scoală din paie, apoi se ridică într-un picior, în fine şi în celălalt, şi se-ndreptă din spate. Părea mulţumit de succesul său, de parcă nici nu ne-ar fi văzut pe noi care ne îmbulzeam la uşă, tachinându-l şi ovaţionându-l.

Vociferările şi chicotelile o asaltau din toate părţile pe Sora şefă. Ea se uită de la Billy la fată, mai apoi la liota noastră în spatele ei. Faţa de email şi plastic începuse să se boţească. Îşi închise ochii şi încercă să-şi stă-pânească tremurai, concentrându-se. Ştia că acesta era sfârşitul, că fusese pusă

cu spatele la zid. Când îşi ridică iar pleoapele, ochii îi erau foarte înguşti şi încremeniţi;

— Ce mă-ngrijorează, Billy, zise ea – puteai desluşi schimbarea din tonul ei – e cum vă suporta sărmana ta mamă veştile astea?

Avu parte de reacţia la care se aştepta. Billy tresări şi-şi duse mâna la obraz, de parcă l-ar fi ars cu acid.

— Doamna Bibbit întotdeauna s-a mândrit cu buna-cuviinţă ta. Ştiu că s-a mândrit. Asta o s-o tulbure îngrozitor. Şi ştii ce păţeşte când e aşa de tulburată, Biliy j ştii în ee hal o îmbolnăvesc asemenea lucruri pe sărmană: femeie. E foarte simţitoare. Mai cu seamă în ceea ee-I priveşte pe fiul ei. Întotdeauna mi-a vorbit cu-atâta mândrie de tine. Îhtot.

— Nâî! Nâî t – Gura începuse să i se muncească. Clătina din cap implorator.

— Nu t-t-trebuie să-i s-s-spune-ţi!

— O, Billy, Billy, Biâly. Mama ta şi cu mine suntem vechi prietene.

— Nu! Ţipă el.

Vocea lui zgâria pereţii goi şi albi ai odăii de izolare, îşi ridică bărbia ca să ţipe la lumina din tavan:

— Nuuu!

Ne-am oprit din râs. L-am privit pe Billy cum se chiceşte pe podea, cu capul dat pe spate şi genunchii zvâcnindu-i înainte. Îşi smucea mâna pe cracul pantalonului aceluia verde. Bâţâia din cap, cu groază ţâncului ameninţat cu bătaia de îndată ce va fi gata joarda de salcie. Sora şefă îi puse mâna pe umăr ca să-l liniştească. Atingerea îl făcu să zvâcnească în sus ca un arc.

— Billy, nu vreau să creadă nu ştiu ce despre tine

— Dar ce pot să fac?

— N-n-nu-i spune-ţi, d-d-domnişoară Ratched, n-n-nu.

— Billy, trebuie să-i spun. Mă doare sufletul să trebuiască să gândesc că te-ai purtat astfel, zău aşa, ce pot să cred? Te găsesc singur pe-o saltea cu o femeie ca asta.

— Nu! N-n-am făcut nimic. Eram.

— Mâna îi zvâcni din nou spre obraz şi rămase înţepenită acolo.

— Ea a făcut-o!

— Billy, fata asta nu te-ar fi putut târî aici cu forţa.

— Sora şefă clătină din cap – înţelegi, aş vrea să pot crede altceva – de dragul sărmanei tale mame.

Mâna lui coborî în josul obrazului, scurmând urme adinei şi sângerii.

— Ea a f-f-făcut-o.

— Se uită înfrigurat împrejurul său.

— Şi M-M-McMurphy! El a făcut-o. Şi Harding. Şi c-c-ceilalţi! Ei m-au s-s-sâcâit, ş-ş-şi-au bătut joc de mine!

Acum ochii lui se agaţă de-ai ei. Nu mai lunecă cu privirea într-o parte sau alta, ci numai înainte spre chipul ei, ca şi când ar fi avut în faţă filamentul incandescent al unei lămpi şi nu conturul unui obraz, un vârtej hipnotizant de culori gălbui, sinilii şi portocalii. Înghiţi în sec şi aşteptă ca ea să zică ceva, dar Sora şefă tăcea; forţa ei abilă, forţa fantastică de mecanism îi revenise deplină, analizând situaţia şi raportându-i că n-avea altceva de făcut decât să tacă şi s-aştepte.

— Ei m-au s-s-silit! Vă rog frumos, dom şoară Ratched, ei m-au – m-au – M-AU.

Sora şefă îşi întrerupse fascicolul de raze cu care-l controla şi capul lui Billy căzu în piept, hohotind uşurat. Ea aşează o mână pe gâtul lui firav şi-i trase capul spre pieptul apretat al uniformei, bătându-l duios cu palma pe umăr, „ în timp ce îşi rotea alene privirea dispreţuitoare spre adunătura noastră.

— E-n ordine, Billy. E-n ordine. Nimeni n-o să-ţi mai facă nici un rău. E-n ordine. O să-i explic eu mamei tale. Continuă să ne ardă cu privirea în timp ce-i vorbea. Era straniu să-i auzi vocea aceea, domoală, mângâietoare şi caldă ca o pernă, ieşind din mijlocul obrazului de porţelan dur.

— E-n ordine, Billy. Vino cu mine. Poţi să mă aştepţi în cabinetul doctorului. Nu văd de ce-ar trebui să te chinuim punându-te laolaltă cu. Aceşti prieteni a tăi în salonul comun.

Îl conduse în cabinet, mângâindu-i capul plecat şi îngînând: „Sărman, sărman copilaş”, în timp ce noi ne-am retras în tăcere în hol şi ne-am aşezat pe scaunele din salonul comun, fără să ne privim unul pe altul ori să ne vorbim McMurphy fu ultimul care se-aşează.

„Cronicii” de pe cealaltă parte se opriră din foiala lor lânceda primprejur şi se-ntoarseră în nişele lor. Eu îl priveam pe McMurphy cu coada ochiului, încereând să nu mă trădez. Se aşezase în scaunul său din colţ, trăgându-şi sufletul o clipă înainte de a păşi în ring pentru runda următoare – pentru un lung şir de runde următoare. Lucrujj cu care se lupta nu putea fi biruit o dată pentru totdeauna Nu puteai decât să-l învingi la nesfârşit, până ce nu mai puteai ieşi în ring şi altul trebuia să-ţi ia locul.

Se mai dădură nişte telefoane din camera de gardă şi-O serie de autorităţi îşi făcură apariţia ca să treacă în revistă dovezile incriminatoare. Când veni în cele din urmă şi doctorul, toţi aceşti indivizi îi aruncară o privire de parcă el ar fi urzit tot complotul, ori măcar l-ar fi încuviinţat şi încurajat. Sub ochii lor, el apăru palid şi nesigur. Era clar că aflase mare parte din cele petrecute aici, în secţia lui dar Sora şefă îi relată încă o dată totul, enumerând fără grabă şi desluşit detaliile, ca să le auzim şi noi. Să le auzim de astă-dată aşa cum se cuvine, cu gravitate, fără Şuşoteli şi chicoteli în timp ce vorbea ea. Doctorul încuvi-mţa din cap şi-şi făcea de lucru cu ochelarii, clipind din Pleoapele sale umede de era gata s-o Împroaşte şi pe ea.

Sora şefă încheie prin a-i relata despre Billy şi experinţa tragică prin care îl siliserăm noi să treacă pe sărmanul băiat.

— L-am lăsat în cabinetul dumneavoastră. Judeeând după starea lui actuală, v-aş sugera să-l consultaţi fără întârziere. A trecut printr-o experienţă îngrozitoare. Mă cutremur când mă gândesc la consecinţele şi stricăciunile pe care i le va fi pricinuit bietului băiat.

Aşteptă ca doctorul să se cutremure şi el.

— Cred c-ar trebui să vă duceţi să vedeţi dacă puteţi discuta cu el. Are mare nevoie de compasiune. E-ntr-o stare jalnică.

Doctorul dădu din nou din cap şi-o porni spre cabinetul său. L-am însoţit cu privirile noastre.

— Mack, zise Scanlon. Ascultă – sper că nu-ţi închipui că vreunul din noi o să-nghită tot rahatul ăsta, ce?

E de rău, dar noi ştim cine-i vinovat – nu te învinovăţim pe tine.

Şi-n aceeaşi clipă tare-aş fi vrut ca să-mi fi smuls cineva limba, când l-am văzut cum se uită la mine.

El închise ochii şi se destinse. În aşteptare, aşa mi se părea. Harding se sculă şi-o porni spre el şi tocmai îşi deschidea gura să-i spună ceva, când ţipetele doctorului izbucnind pe coridor ne îngheţară pe toţi cu o spaimă şi o bănuială comună.

— Soră! Răcnea el. Dumnezeule, soră!

Ea o porni în fugă, urmată de cei trei negri ai ei, în jpsul coridorului spre locul de unde încă o mai chema doctorul. Dar niciunul din pacienţi nu se sculă. Ştiam că nu mai aveam nimic de făcut decât să rămânem pironiţi pe locurile noastre şi s-aşteptăm reîntoarcerea ei în salon ca să ne-anunţe lucrul acela pe care cu toţii ştiuseră că se putea întâmpla. Ea veni drept spre McMurphy.

— Şi-a tăiat beregata, zise.

— Aşteptă, sperând că el va spune ceva. McMurphy nici nu-şi înălţă; capul.

— A deschis pupitrul doctorului şi-a găsit nişte instrumente cu care şi-a tăiat beregata. Sărmanul, nenorocitul, chinuitul ăsta de băiat şi-a luat viaţa. E-acolo, acum, în fotoliul doctorului, cu gâtul tăiat.

Aşteptă din nou, dar el tot nu voia să-şi ridice capul.

— Mai întâi Charles Cheswâck şi-acum Billy Bibbit! Sper că eşti în sfârşit pe deplin satisfăcut. Te joci cu vieţile umane mizezi pe vieţile umane, de parcă te-ai crede Dumnezeu!

Se-ntoarse şi intră în camera de gardă, închizând uşa după ea, lăsându-ne cu ţiuitul ascuţit, ucigaş ţi rece al tuburilor luminoase de deasupra capului.

M-ai întâi m-am gândit repede să-l opresc, să-l conving să se mulţumească cu ceea ce câştigase şi să-i lase ei ultima repriză, dar apoi un alt gând, mai mare, mi-l goni pe primul

complet din minte. Mi-am dat brusc şi limpede seama că nici eu, nici altul din puţinii care mai eram acolo nu-l puteam opri. Că nici argumentele lui Harding, nici înţeâepciunile colonelului Matterson oii plângerile lui Scanlon, nici noi toţi la un loc nu puteam să-i ţinem piept şi să-l oprim.

Nu puteam să-l oprim, pentru că tocmai noi eram aceia care-l îmboldeam s-o facă. Nu Sora şefă, ei nevoia noastră îl silise să se aburce încet din scaun, împingând braţele fotoliului eu mâinile puternice, îi dăduse ghes să se ridice în picioare ea una din momâile acelea din filme telecomandate de patruzeci de stăpâni. Noi îl făcuserăm să se-agite fără odihnă săptămâni de zile, menţinându-i în picioare şi după ce muşchii îi cedaseră, silindu-l săp tămâni de zile să împartă ocheade, rânjete, să hohotească şi să-şi joace rolul de erou chiar şi după ce bună sa dispoziţie se prefăcuse în scrum între cei doi electrozi.

Noi l-am făcut să se scoale şi acum în picioare şi să-şi tragă fundul şorţului negru, de parc-ar fi fost nişte pan taloni de eowfooy, şi să-şi împingă c-un deget şapca pe eeafă ca pe-o pălărie cu boruri mari, cu gesturi domoale mecanice – iar când o porni peste podeaua salonului metalul tocurilor sale făcea să sară scântei din pardoseală. Numai la sfârşit – când el se năpusti prin uşa aceea de sticlă, spre chipul ei care îl întâmpină cu o groază bezmetică întipărită peste orice altă expresie va fi avut până atunci, ţipând când el îşi repezi mina în uniforma ei, sfâştiindu-i-o până la buric, ţipând din nou când bănuţii sfâreu-filor ieşiră; la vedere umflându-se neîncetat, descoperind sânii ei enormi, mai mari decât şi-i închipuise vreodată cineva, calzi şi trandafirii în lumina necruţătoare – numai la sfârşit, când oficialii pricepură că negrii ei n-aveau de gând să facă nimic decât să caşte gura, ei trebuind să se descurce şi fără ajutorul lor, doctorii şi supraveghe-toarele şi infirmierele sărind să descleşteze degetele acelea mari şi stacojii din carnea albă a grumazului ei, unde se lipiseră ca nişte vertebre, trăgându-l

îndărăt cu o sforţare supraomenească, numai atunci se vădi că el ar fi putut să fie şi altceva decât omul lucid, tenace şi cu voinţă de fier care doar împlinea o datorie ce se cerea împlinită, de-i plăcea ori nu.

Atunci scoase el un urlet. Căzând într-un târziu pe spate, chipul lui ne apăru o clipă răsturnat, înainte de-a fi strivit la podea sub grămada uniformelor albe, şi el scoase un ţipăt.

Un ţipăt de animal încolţit, năpădit de frică, ură, neputinţă şi sfidare, era ţipătul de pe urmă – dac-aţi vânat vreodată ratoni ori pume ori râşi – al animalului împuşcat care lunecă încet din copac spre colţii hămesiţi ai câinilor şi căruia nu-i mai pasă de nimic în afară de pielea şi de moartea lui.

Am mai zăbovit prin secţie vreo două săptămâni să văd ce se va mai întâmpla. Toate erau în schimbare. Se-felt şi Fredrickson şi-au cerut împreună externarea, împotriva sfatului medical, şi două zile mai târziu alţi trei „activi” plecară şi ei, iar şase se transferară în altă secţie. Se făcură o groază de cercetări cu privire la împrejurările acelei petreceri din salon şi ale morţii lui Billy, iar doctorul fu anunţat că i se va accepta demisia, la care el le răspunse că vor trebui să-şi facă treaba până la capăt şi să-l concedieze dacă vroiau să scape de el.

Sora şefă se internă la clinica medicală o săptămână, aşa că salonul nostru fu luat în primire de micuţa infirmieră japoneză de la secţia de sus; asta le prilejui băieţilor mari schimbări în politica secţiei. Până când se reîntoarse Sora şefă, Harding reuşi chiar să redeschidă odaia de baie, instalându-se acolo ca să decarteze el însuşi la douăzeci-şi-unu, încercând să imite mugetele de licitator ale lui McMurphy cu vocea lui firavă: şi domoală. Tocmai făcea cărţile când auzirăm cheia ei poposind în broască., Îi ieşirăm cu toţii în întâmpinare în hol, ca să ne interesăm de McMurphy. Ea sări îndărăt două trepte când ne văzu apropiindu-ne, şi-am crezut un moment c-o s-o rupă la fugă. Obrazul ei era vânăt, umflat şi boţit pe-o parte, închizându-i complet un ochi, şi-avea în jurul gâtu-lui un bandaj

voluminos. Şi-o uniformă nouă, albă. Câţiva băieţi nu-şi ascunseră un rânjet când o văzură din faţă; în ciuda faptului că uniforma era mai mică, mai strâmtă şi mai apretată ca uniformele ei de până acuma, ea nu mai putea să ascundă că era femeie.

Surâzând, Harding se apropie de ea şi-o întrebă ce se alesese de McMurphy. Ea scoase un carneţel şi-un creion din buzunarul uniformei şi scrise: „O să se întoarcă”, pe o filă, apoi o arătă celor ce-i ieşiseră înainte. Carneţelul îi tremura în mina.

— Sunteţi sigură? Vru să ştie Harding după ce citi însemnarea.

Auziserăm tot felul de lucruri, că doborâse doi supraveghetori negri de la secţia de sus, luându-le cheile şi evadând, că fusese retrimis la ferma de muncă silnică – sau chiar că infirmiera care preluase acum secţia până la repartizarea unui nou medic îi administra un tratament special., – - Sunteţi absolut sigură? Repetă Harding.

Sora şefă îşi scoase din nou carneţelul. Era toată împietrită şi mâna ei, mai albă ca oricând, juca necontrolat pe carneţel, ca mâna uneia din ţigăncile acelea de pe la bâlciuri care-ţi ghiceşte norocul pentru un bănuţ. „Da, domnule Harding”, scrise ea. „N-aş face o afirmaţie dacă n-aş fi absolut sigură. Se va întoarce.”

Harding citi bileţelul, apoi îl rupse şi aruncă bucăţelele spre ea. Ea tresări şi ridică o mână ca să-şi apere partea vătămată a feţei de atingerea hârtiei.; – Cucoană, vrei să ne vinzi rahat, zise Harding.

— Ea se holbă la el şi mâna i se clătină o clipă deasupra carneţelului, apoi renunţă, se-ntoarse şi intră în camera de gardă, virând înapoi carneţelul şi creionul în buzunarul uniformei.

— Hm, făcu Harding. Conversaţia noastră s-a terminat cam abrupt. Dar, la urma urmei, când ţi se spune că vinzi rahat, ce fel de replică scrisă mai poţi să dai?

Ea încercă să introducă din nou ordine în secţie, dar era prea greu cu prezenţa lui McMurphy încă mai bocănind pe coridoarele noastre, râzând în hohote la şedinţe şi cântând în latină. Nu ne mai putea struni cu vechea ei autoritate, în orice caz nu scriindu-ne bileţelele acelea. Îşi pierdea pacienţii unul după altul. După ce Harding îşi ceru externarea şi veni nevasta lui să-l ia cu maşina, iar George ceru mutarea într-altă secţie, numai trei mai rămăseserăm din vechiul grup care făcuse parte din acel echipaj de pescuit: eu, Martini şi Scanlon.

Eu încă nu vroiam să plec pentru că-mi părea prea sigură de ea; părea că aşteaptă o ultimă repriză, iar eu voiam să fiu de faţă în caz că va avea loc. Şi într-una din dimineţi, după trecerea a trei săptămâni de la plecarea lui McMurphy, ea făcu ultima mişcare.

Uşa salonului se deschise şi negrii ei împinseră înăuntru un pat cu rotile, la picioare eu un grafic al temperaturilor pe care scria cu litere mari, negre: MCMURPHY, RANDLE P. PACIENT POST-OPERATORIU. Iar dedesubt, adăugat cu cerneală, LOBOTOMIE.

Împinseră patul în salonul comun şi-l lăsară lângă perete, lângă şirul „legumelor”. Noi ne-adunarăm la picioarele patului ca să citim graficul, apoi ridicarăm ochii spre celălalt capăt, spre căpăţâna cu crestături adinei, sprijinită pe pernă, c-un smoc de păr roşcovan căzut peste faţa de-un alb lăptos, cu excepţia vânătăilor de sub ochi.

După un minut de tăcere adâncă, Scanlon se-ntoarse şi scuipă pe jos.

— Bree, ce vrea căţeaua aia bătrână să ne vâre pe gât, fir-ar să fie. Asta nu i el.

— Nu seamănă deloc, întări şi Martini.

— Cât de tâmpiţi ne crede?

— Oho, au făcut totuşi treabă destul de bună, zise Martini apropâindu-se pe latura patului de căpăţâna şi arătând-o cu degetul în timp ce vorbea. Vedeţi. Au imitat şi nasul spart, şi cicatricea aia sonată – chiar şi favoriţii lui.

— Sigur, mugi Scanlon, dar ce naiba!

Mi-am făcut loc printre ceilalţi bolnavi ca să ajung lângă Martini.

— Sigur că da. Se pricep să facă nasuri sparte şi ei-catrici, am spus. Dar nu-i pot imita expresia. Faţa asta e goală. Ca a unuia din manechinele alea de prăvălie; nu-i drept, Scanlon?

Scanlon scuipă din nou.

— Ba bine că nu. Toată chestia asta-i, înţelegeţi, prea fără expresie. Oricine poate să vadă.

— Ia uitaţi-vă aici, zise unul din pacienţi trăgând de pe el cearşaful, tatuaje.

— Sigur, am zis, se pricep şi la tatuaje. Dar braţele, hă? Unde-s braţele? Pe alea nu le-au putut face. Braţele lui erau mări!

Toată după-amiaza Scanlon, Martini şi cu mine ne-ara bătut joc de ceea ce Scanlon numise imitaţia aia de bâlci care zăcea pe patul cu rotile, dar cu trecerea orelor, când umflăturile au început să se mai retragă de sub ochi, ara văzut că tot mai mulţi băieţi se-apropie de pat ca să se holbeze la mutra aceea. Mă uitam cum trec pe lângă el, prefăcându-se că se duc la etajera cu reviste ori la robinetul cu apă, ca să mai arunce pe furiş o privire. Îi urmăream şi încercam să-mi dau seama ce-ar fi făcut el. De-un lucru eram sigur: n-ar fi admis că aşa ceva să rămână în salonul comun vreme de douăzeci, treizeci de ani, cu numele său agăţat mai jos, aşa ca Sora şefă să poată folosi chestia aia drept exemplu de ce se poate întâmpla dacă te pui împotriva sistemului. De-asta eram sigur.

Am aşteptat în noaptea aceea până când zgomotele din dormitor mi-au spus că toată lumea adormise şi până când negrii şi-au terminat rondurile. Apoi mi-am întors capul pe pernă, în aşa fel încât să pot zări patul vecin cu-al meu. Ascultam respiraţia aceea de ceasuri întregi, de când împinseseră patul cu rotile în dormitor şi coborâseră brancarda pe pat, ascultam cum plămânii se poticneau şi se

opreau, apoi o porneau din nou, nădăjduind în vreme, ce ciuleam urechea că se vor împotmoli pe veci – dar până atunci nu mă întorsesem să-l privesc.

În fereastră băteau razele îngheţate ale lunii, revăr-sând în dormitor o lumină ca un lapte smântânit. M-am ridicat în capul oaselor şi umbra mea căzu peste trupul acela părând să-l taie în două, lăsând numai o gaură de întuneric între şolduri şi umeri. Umflăturile se retrăseseră destul sub ochi şi acum ochii erau deschişi; stăteau pironiţi în lumina plină a lunii, căscaţi şi fără de vise, sticloşi de cât stăteau deschişi fără să clipească, încât ară tău ca nişte siguranţe arse şi acoperite de scrum. M-am, mişcat ca să apuc perna, şi atunci ochii aceia se lipiră de mişcarea „mea şi mă urmăriră cum mă ridic şi străbat cei câţiva paşi despărţitori între paturi.

Trupul lui mare şi rezistent se zbătu cumplit ca să: trăiască. Se luptă vreme îndelungată ca să nu-i fie furată viaţa, dând din mâini şi zbătându-se atâta, încât în cele din urmă a trebuit să mă culc cât eram de mare peste el şi să-i prind picioarele care loveau aerul în menghina picioarelor mele, în timp ce-i apăsam perna peste faţă. Am rămas culcat peste trupul acela zile nesfârşite, aşa mi se părea. Până ce zvârcolirea încetă. Până ce rămase nemişcat o vreme, apoi se, mai cutremură o dată şi încremeni din nou. Atunci m-am rostogolit de pe el. Am ridicat perna şi-ri lumina lunii am văzut că expresia feţei lui nu se schimbase câtuşi de puţin, păstrând căutătura aceea goală, de cap. de mort, chiar şi cât se sufocase. Mi-am întins degetele mari şi i-am coborât ploapele, ţinându-le aşa până au înţepenit. Apoi m-am culcat; la loc în patul meu:

Am zăcut aşa o vreme, ţinându-mi cearşaful peste faţă, nădăjduind că făcusem totul în destulă tăcere, dar vocea lui Scanlon, care îmi şuieră ceva de pe patul lui, îmi dădu. A-nţelege că nu era aşa.,.,.

— Uşurel, Şefule, zise el. Uşurel. E-n ordine.

— Taci, am şoptit eu. Dormi la loc., O vreme se aşternu liniştea; apoi l-am auzit din nou şuierând, întrebându-mă:

— S-a isprăvit? I-am răspuns că da.

— Iisuse, făcu el atunci, ea o s-o ştie. Îţi dai seama, nu? Sigur, nimeni n-o să poată dovedi mare lucru – oricine ar putea să se cureţe în starea post-operatorie în care e el, se-ntâmplă mereu – dar ea, ea o s-o ştie.

N-am răspuns nimic.

— De-aş fi în pielea ta, Şefule, mi-aş lua coada între picioare şi-aş întinde-o de-aici. Chiar aşa. Să-ţi spun ce-o să facem. Tu şterge-o de-aici şi eu am să zic că l-am văzut sculându-se şi bâjbâind primprejur după plecarea ta şi-o să te acopăr în felul ăsta. Asta-i cea mai bună idee, nu crezi?

— Ba da, cât se poate de bună. Să-i rog numai să-mi descuie uşa ca să plec.

— Aş. El ţi-a arătat odată cum s-o faci, dacă ţi-amin-teşti. Chiar în prima săptămână. Ţi-aduci aminte?

Nu i-am răspuns şi nici el nu mai zise nimic, şi iar se făcu linişte în dormitor. Am mai rămas întins câteva minute, apoi m-am sculat şi-am început să trag hainele pe mine. Când am isprăvit cu îmbrăcatul, am întins mâna spre noptiera lui McMurphy, i-am luat şapca şi mî-am încercat-o pe cap. Mi-era prea mică şi deodată mi-a fost ruşine c-am încercat s-o port. Am aruncat-o pe patul lui Scanlon în timp ce ieşeam din dormitor. El zise: „Ai grijă, frăţioare”, pe când ieşeam.

Luna care se opintea să pătrundă prin plasă deasă a odăii de baie îmi desluşi silueta masivă, gheboasă a panoului de control, reflectându-se pe robinetele de crom şi pe ceasurile de sticlă, aşa de rece că aproape auzeam clinchetul razelor ca nişte ţurţuri. Am tras adânc aerul în piept şi m-am aplecat să apuc panoul de mânere. Mi-am adunat picioarele sub mine şi-am auzit scrâşnetul greutăţii din faţa mea. M-am opintit din nou şi-am simţit cum se rup sârmele şi legăturile din podea. L-am aburcat tre-murând pe genunchi, şi-am reuşit cumva să-mi petrec un braţ în jurul lui, iar cealaltă mână sub el. Simţeam atingerea rece a

ţevilor de erom pe grumaz şi pe obraz. M-am întors cu spatele spre fereastra cu plasă, apoi m-am răi-sucit pe picioare lăsând că panoul să treacă prin plasă şi geam din avântul pe care i-l imprimasem, într-un iureş asurzitor. Geamul se pulveriza în lumina lunii, ca o ploaie de stropi reci botezând pământul amorţit. Abia recâştigân-du-mi suflul, m-am gândit o clipă să mă întorc şi să-i iau cu mine pe Scanlon şi pe încă vreo câţiva, dar atunci am auzit scârţiitul pantofilor de crep sosind în fugă pe coridor şi mi-am sprijinit o mână pe pervazul ferestrei şi m-am aruncat şi eu pe urmele panoului în bătaia lunii.

Am traversat în fugă câmpul în direcţia în, care-mi aminteam că fugise şi câinele, înspre şosea. Mi-aduc aminte că înghiţeam distanţa cu paşi uriaşi, părând să mă sprijin pe-un picior şi-apoi să plutesc prin aer înainte ea pieio-rui: celălalt să atingă pământul. Mi se părea că zbor. Liber. Ştiam că nimeni nu-şi bate capul să urmărească un bolnav fugar, şr Seanlon putea să facă faţă întrebărilor în legătură cu cel mort – nici nu era nevoie să gonesc aşa de tare. Dar nu m-am oprit. Am fugit kilometri întregi mai înainte de a mă opri şi a urca spre buza şoselei.

Am oprit un camion, condus de un mexican ce-şi ducea spre nord oile, şi am scornit o asemenea poveste despre mine cum e-aş fi un luptător indian profesionist, şi cum mafia încercase să mă închidă într-un balamuc, că el se oferi pe dată să-mi dea o jachetă de piele ca să-mi acopăr ţoalele verzi şi-mi împrumută şi zece dolari ca să am ce mânca până o să ajung în Canada. L-am pus să-şi serie adresa înainte s-o pornească mai departe şi i-am promis c-o să-i înapoiez banii de îndată ce mă pun pe picioare.

S-ar putea ca în cele din urmă chiar să mă duc în Canada, dar cred că pe drum o să mă opresc pe lângă râul Columbia. Vreau să verific prin Portland şi Hood River şi Cataracte dacă mai găsesc pe vreunul din băieţii cul-neseuţi pe vremuri, care încă nu şi-au băut minţile. Vreau să văd ce-

au mai făcut de când guvernul a-ncercat să lecumpere dreptul de-a mai fi indieni. Am auzit chiar că”

Mai mulţi din vechiul trib s-au apucat să ridice din nou schelăria aceea şubredă de lemn pe tot întinsul digului ăluia râe-un milion de dolari, şi că prind acum somoni cu ţepuşa drept în deversor. Ce n-aş da s-o văd şi pe-asta! În mare, însă, aş vrea doar să mai arunc o privire prin ţinutul din jurul cheilor, doar să-mi reîmprospătez puţin memoria cu el.

Am lipsit de-acasă atâta vreme.

SFÂRŞIT